Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

#124
1865.80

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙΜΑΞ

ΗΤΟΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ, ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ

ΔΙΑΣΚΕΥΑΣΘΕΙΣΑ

ὑπὸ

Γ. Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Δ'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,

Διηρημένη κατὰ τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως εἰς τρεῖς περιόδους.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΑΡΜΟΔΙΩΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ (ἰδὲ πρόλογον).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ

Ὅλως μεταῤῥυθμισθεῖσα κατὰ τὸ Γερμανικὸν πρωτότυπον.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΙΣ ΚΤΕΝΑ ΚΑΙ ΣΟΥΤΣΑ.

(Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Εὐριπίδου.)

1865.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αἱ γνώσεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν πάσης ὀρθῆς παιδεύσεως ἄρχονται στοιχειωδέστατα μὲν διδασκόμεναι ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις, ἐκτενέστερον δὲ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς καὶ ἐπὶ τὸ τελειότερον ἐν τοῖς Γυμνασίοις. Κατὰ τοῦτο τὸ σύστημα, ὅπερ εἶχον ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ νομοθετήσαντες τὰ τῆς παρ' ἡμῖν δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, εἶνε ἐπάναγκες νὰ ὑπάρχωσι συντεταγμένα καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία. Ἡ ἔκθεσις τῶν προτερημάτων τοῦ συστήματος τούτου καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς δὲν ἐτηρήθη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ τάξις αὕτη, οὔ τε θεραπείαν ἐπιφέρει νῦν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ προλόγου μου παρέρχεται.

Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου παρατηρήσας τὴν παρ' ἡμῖν ἐπαισθητὴν ταύτην ἔλλειψιν, καὶ προθέμενος τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὰ Γεωγραφικὰ νὰ τὴν θεραπεύσω, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς σοφῆς Γερμανίας, τοῖς ἀντιστοίχοις πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν Δημοτικὰ καὶ Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ Γυμνάσια, διδασκομένων γεωγραφιῶν, συνέταξα Γεωγραφίαν εἰς τρεῖς διαιρουμένην περιόδους. Ἑκάστη περίοδος, ἀποτελοῦσα ὅλον πλήρες καὶ αὐτοτελές, περιέχει Μαθηματικήν, Φυσικὴν καὶ Πολιτικὴν Γεωγραφίαν σύμφωνον πρὸς τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν διδασκομένων καὶ εἰς τρόπον, ὥστε ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ νὰ ἐπεκτείνωνται τὰ ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ μεθοδι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κώτατα καὶ ἁρμονικώτατα. Αἱρομένου δὲ τοῦ ἀνωτέρω λόγου, οὐδεμία βλάβη προσγίνεται τοῖς διδασκομένοις, ἐὰν ἡ μία περίοδος διδάσκηται ἄνευ τῆς ἑτέρας.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις ἔχει τὰ ἑξῆς προτερήματα ὡς πρὸς τὰς προηγουμένας. ἀ.) Ἅπασα ἡ ἐν αὐτῇ ὕλη εἶνε σκοπιμώτερον καὶ μεθοδικώτερον διατεταγμένη καὶ εἰς τρόπον, ὥστε ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον, καὶ μάλιστα εἰς τὰ τῆς Μαθ. καὶ Φυσ. Γεωγραφίας, νὰ ὑπάγωνται οἱ σχετικαὶ καὶ συγγενεῖς γνώσεις, καὶ νὰ φαίνηται καθαρώτερον ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλληλουχία. β'.) Συνενόνει συντομίαν καὶ βραχυλογίαν μετὰ μείζονος ἀκριβείας. γ'.) Παριστάνει τὴν ἀληθῆ σημερινὴν κατάστασιν καὶ μάλιστα εἰς τὰ κράτη τῆς Ἰταλίας, Δανίας, Ἑλλάδος, Ὑπερκαυκασίας, Μεξικοῦ, Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, κτλ. δ'.) Ἔχει μὲ πλείονα ἔκτασιν τὰ τῆς Παλαιστίνης, τῆς ὁποίας τὰ κυριώτερα ὀνόματα φέρονται, ὅπως ἀπαντῶνται ἐν τοῖς Ἱεροῖς ἡμῶν βιβλίοις. ε.) Εἰς ἕκαστον κράτος ἐπισυνάπτεται συνοπτικώτατα μετὰ καὶ ἄλλων διαφόρων χαρακτηριστικῶν τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἱστορία αὐτοῦ, διδάσκουσα τὰς τύχας καὶ μεταβολὰς, ὅσας κατὰ καιροὺς ὑπέστη, καὶ ἐπὶ τούτοις σύντομος περιγραφὴ ἐκ τῆς φυσικῆς Γεωγραφίας, ἐν ᾗ δείκνυται ἀκριβέστατα ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, ἡ κατάστασις τοῦ κλίματος, τὰ διάφορα προϊόντα κτλ, συντελοῦντα ἅπαντα ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ καθιστῶσι τὸ μάθημα ἐπαγωγὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ προπαρασκευάζωσι τὸν διδασκόμενον πρὸς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοινωνικὸν βίον. στ'.) Ἐν τῇ σμικρότητι εἶνε πολὺ πλουσιωτέρα τῶν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει καὶ ἔχει ὅλως διάφορον μέθοδον, ὡς συντεταγμένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γεωγραφικοῦ συστήματος τῶν διασήμων Γερμανῶν γεωγράφων Βερχαουσίου, Ῥώνος καὶ Μεϊνικίου. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἔχον πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ ὁμοιάζον μὲ ἀρχιτεκτονικώτατα κατεσκευασμένην οἰκοδομὴν, εἰς ἣν δὲν δύναταί τις οὔτε νὰ προσθέσῃ, οὔτε νὰ ἀφαιρέσῃ τι χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν εὐρυθμίαν καὶ ἀναλογίαν τοῦ ὅλου, ἐθαύμασα καὶ ἐπροσπάθησα ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ τὸ μιμηθῶ εἰς τὰς διασκευάσεις μου.

Τὰ ἀλλότρια τῇ Γεωγραφίᾳ στατιστικὰ καὶ πολιτειογραφικὰ, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς Γερμανικὰς, Ἀγγλικὰς καὶ Γαλλικὰς γεωγραφίας ἐν γένει παραλείπονται, διότι προχειρότατα εἶνε ἐκεῖ τὰ εἰδικὰ περὶ τούτων βιβλία, ἔθεσα ἐν ὑποσημειώσει κάτωθι τοῦ οἰκείου Κράτους.

Ἡ παροῦσα Γεωγραφία δύναται νὰ διδαχθῇ καὶ ἁπλούστερον καὶ ἀκοπώτερον, ἐὰν ὁ διδασκόμενος ἔχῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Καρόλου Γλασερίου ἐκπονηθέντα κατὰ τὰ συγγράμματα τῶν ἀνωτέρω γεωγράφων ἐξ εἴκοσι πέντε γεωγραφικῶν πινάκων ἄτλαντα, ὃν ἀπό τινων ἤδη ἐτῶν μετέφρασα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν.

Τὸ Γερμανικὸν κείμενον εἰς μὲν τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Τουρκικὰ, ὡς μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ἡμῖν, ἐξέτεινα, εἰς δὲ τα ἄλλα καὶ μάλιστα τὰ Γερμανικὰ συνέστειλα κατὰ τὸ αὐτὸ σχέδιον, τηρήσας πάντοτε τὴν αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν μέθοδον καὶ ἀναλογίαν, καὶ δοὺς πολλὴν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ὀνομάτων.

Ἐκφράζω δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ δημοσίᾳ πολλὰς τὰς χάριτας εἰς τοὺς ἀξιαγάστους φίλους μου καὶ κοινωφελεῖς ἄνδρας Κ.Κ. Ἰωάννην Λιμπρίτην, Δ. Κοκίδην καὶ Θ. Βίμπον, οἵτινες, κάτοχοι ὄντες τῆς Γερμανικῆς Γλώσσης καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιστήμην ἐκεῖθεν ἕκαστος μετενεγκόντες, παρέσχον μοι ἐν τῇ μεταφράσει προθυμοτάτην συνδρομήν.

Ἐπιθυμῶν δὲ καὶ εἰς τοὺς διδασκομένους νὰ προσφέρω τὸ καταλληλότερον γεωγραφικὸν ἐγχειρίδιον καὶ τοὺς γονεῖς νὰ ἀπαλλάξω ἀπὸ δαπάνας συχνὰ ἐπαναλαμβανομένας δι' ἀγορὰν βιβλίων τοῦ αὐτοῦ μαθήματος, διακινδυνεύσας τὸ ἴδιον συμφέρον, ὑπέβαλον εἰς τὸ ἁρμόδιον ὑπουργεῖον τὰς γεωγραφίας μου μετὰ τῶν ἐν χρήσει ἔν τε τοῖς Δημοτικοῖς καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Κράτους σχολείοις, καὶ ἐζήτησα δι' ἀναφορᾶς μου νὰ παραπεμφθῶσιν ἅπασαι εἰς ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς καὶ ἐξετασθῶσι κατ' ἀντιπαράθεσιν, ἵνα, ἀποκλειομένων τῶν ἄλλων, μένωσιν ἐν χρήσει ἐν τοῖς Δημοτικοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς σχολείοις αἱ κριθησόμεναι καλλιτεραι. Αἱ ἐξ 6 ἀνδρῶν συγκείμεναι ἐπιτροπαὶ, εἰς ἃς τὸ ὑπουργεῖον μετὰ πολλὴν σκέψιν ἀνέθηκε τὴν κρίσιν, ἐπὶ δύο σχεδὸν Μῆνας ἐξετάσασαι τὰς ὑποβληθείσας αὐταῖς γεωγραφίας, καὶ πάνυ ἐπιεικῶς ὑπὲρ τῶν ἀπολειπομένων κρίνασαι, ἀπεφάνθησαν, ἡ μὲν συγκειμένη ἐκ τῶν Κ. Κ. Σχαρλάτου Δ. Βυζαντίου, Διευθυντοῦ τῶν Δημοτικῶν σχολείων, Ι. Ψαρᾶ, πρώην Γυμνασιάρχου, καὶ Γ. Βιώνη,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καθηγητοῦ τοῦ Β'. Γυμνασίου (ἡ κρίνασα τὰς διὰ τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα γεωγραφίας) οὕτω «Γνωμοδοτοῦμεν ἑπομένως νὰ εἰσαχθῇ μὲν κατὰ προτίμησιν τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Κ. Βακαλοπούλου εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὡς ὑπερτηροῦν ἀμφότερα τὰ προμνησθέντα, καὶ ἰδίως τὸ τοῦ Α. Σακελλαρίου χωρὶς ὅμως νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ μαθηταὶ, ὅσοι ἔφθασαν ἤδη νὰ ἔχωσιν ἐξ ἐκείνων, νὰ ἀγοράσωσι καὶ τοῦτο· νὰ προτραπῇ δὲ ὁ συντάκτης αὐτοῦ νὰ τὸ τελειοποιήσῃ βαθμηδὸν εἰς τὰς ἐφεξῆς ἐκδόσεις, καθιστῶν αὐτὸ πρὸ πάντων εὐκατάληπτον ὡς διὰ παῖδας, ὥστε νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ μέλλον αὐτὸ μόνον καὶ κατ' ἐξαίρεσιν εὔχρηστον διὰ τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας»· ἡ δὲ συγκειμένη ἐκ τῶν Κ. Κ. Π. Εὐστρατιάδου, πρώην Γυμνασιάρχου καὶ νῦν γενικοῦ Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων, Β. Λάκωνος, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ Γ. Βιώνη, Καθηγητοῦ τοῦ Β'. Γυμνασίου (ἡ κρίνασα τὰς διὰ τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα γεωγραφίας) οὕτω «διὰ ταῦτα ἡ γνώμη ἡμῶν εἶναι ἡ ἑξῆς, νὰ συστηθῇ ἡ γεωγραφία τοῦ Κυρίου Βακαλοπούλου ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίαν κατὰ προτίμησιν τῆς τοῦ Κοκκώνη, ἔτι δὲ μᾶλλον τῆς τοῦ Σακελλαρίου, μὴ ἀποκλειομένων ὅμως καὶ τούτων.»

Ἂν διὰ τῶν ἔργων μου τούτων μετεφύτευσα καὶ παρ' ἡμῖν ὅ τι καλὸν πρὸς διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας ὑπάρχει σήμερον ἐν τῇ σοφῇ Γερμανίᾳ, ἡ περὶ τούτου ἐτυμηγορία ἀνήκει εἰς τοὺς Κ. Κ. διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι βεβαίως μετὰ ὥριμον σκέψιν ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φασίζουσι περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων· διότι μόνον διὰ τῶν καλῶν βιβλίων δύνανται νὰ μεταδίδωσι, καθ' ἣν ἔχουσι κλῆσιν, γνώσεις ὀρθὰς εἰς τοὺς διαδεξομένους ἡμᾶς νέους. Ἵστω δὲ ἡμῖν γνώμων εἴς τε τὸν ἴδιον καὶ τὸν δημόσιον βίον ἡ συνείδησις καὶ ἐκεῖνος, εἰς ὃν μέλλει ἕκαστός ποτε νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του.

Ἀθήνησι τῇ 27 Ἰουνίου 1865.

Γ. Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ.
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁρίζων.

§ 1 Ἱστάμενοι ἐν ἀνοικτῷ τόπῳ καὶ βλέποντες πέριξ ἡμῶν, αἰσθανόμεθα τὴν μὲν Γῆν ὡς μέγαν κυκλοειδῆ δίσκον, τὸν δὲ Οὐρανὸν ὡς θόλον ἐπικλύπτοντα τὸν δίσκον τοῦτον· τὰ συμπίπτοντα ταῦτα πέρατα τοῦ τε γηίνου δίσκου καὶ τοῦ ἐπικαλύπτοντος αὐτὸν οὐρανίου θόλου καλοῦνται ὁρίζων, διότι περιορίζουσι τὴν περαιτέρω ἔκτασιν τῆς ὁράσεως ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, ὅστις μεταβάλλεται, μεταβαλλομένου τοῦ τόπου, ἐφ' οὗ ἱστάμεθα, διακρίνομεν τέσσαρα κύρια σημεῖα, τὴν *Ἀνατολήν*, ἧγουν τὸ μέρος, ὅθεν φαίνεται ὁ Ἥλιος ἀνατέλλων, τὴν *Δύσιν*, τὸ μέρος, ὅθεν φαίνεται δύων, τὴν *Μεσημβρίαν* ἢ *Νότον*, τὸ μέρος, ἔνθα φαίνεται ἱστάμενος κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν *Βορρᾶν*, ἢ τὴν *Ἄρκτον*, τὸ ἀντίθετον σημεῖον τοῦ Νότου. Σημειοῦμεν δὲ τὰ σημεῖα ταῦτα ἁπλῶς καὶ διὰ τῶν ἐναρκτικῶν γραμμάτων Α. Δ. Μ. ἢ Ν. Β. Μεταξὺ δὲ τοῦ Β. καὶ τῆς Α κεῖται τὸ ΒΑ. σημεῖον, μεταξὺ τοῦ Α. καὶ Ν τὸ ΝΑ κτλ. Πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ἀνωτέρω σημείων τοῦ ὁρίζοντος ἐν ἑκάστῳ τόπῳ χρησιμεύουσιν οἱ ἀστέρες (ὁ Ἥλιος ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῇ δύσει καὶ ἰδίως ἐν τῇ μεσημβρίᾳ, καὶ ὁ πολικὸς ἀστὴρ) καὶ ἡ μαγνητικὴ βελόνη.

Ὁ οὐρανὸς ἑξακολουθεῖ σχηματίζων κοίλην σφαῖραν καὶ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Ἡ σφαῖρα αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἥμισυ κεῖται ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ὑπ' αὐτόν, φαίνεται περιστρεφομένη μετὰ πάντων τῶν ἀστέρων εἰς 24 ὥρας ἐξ Α. πρὸς Δ Εἰς ἑκάστην περιστρεφομένην σφαῖραν ὑπάρχουσι δύο ἀκίνητα σημεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν κίνησιν, διότι δι' αὐτῶν διέρχεται ἡ γραμμή, περὶ τὴν ὁποίαν ἡ σφαῖρα περιστρέφεται. Τὰ σημεῖα ταῦτα καλοῦνται *πόλοι*, ἡ δὲ γραμμὴ αὕτη καλεῖται *ἄξων*. Καὶ ἐπὶ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐρανίου σφαίρας ὑπάρχουσιν ὡσαύτως δύο πόλοι ἀντίστοιχοι πρὸς τοὺς τῆς γαίνης, καθὼς καὶ ἄξων, ὅστις εἶνε ἡ προεκβολὴ τοῦ τῆς γαίνης σφαίρας ἄξονος. Ἐκ τῶν δύο δὲ πόλων τῆς οὐρανίου σφαίρας καλοῦμεν *βόρειον* μὲν τὸν εἰς ἡμᾶς ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα κείμενον καὶ ἐπομένως ὁρατόν, *νότιον* δὲ τὸν ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα κείμενον καὶ ἐπομένως εἰς ἡμᾶς ἀόρατον· ὁμοίως δὲ *βόρειον* καὶ *νότιον* καλοῦμεν καὶ τοὺς ἀντιστοίχους γαίνους πόλους. Κύκλος περὶ τὸν οὐρανὸν διευθυνόμενος ἐξ Α. πρὸς Δ. καὶ ἀπέχων ἐξίσου ἀπὸ τῶν δύο πόλων εἰς πάντα τὰ σημεῖα αὐτοῦ καλεῖται *Οὐράνιος Ἰσημερινός*, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῦ κεῖται ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἡμῶν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ κάτωθεν αὐτοῦ· διαιρεῖ δ' οὗτος τὴν οὐρανίαν σφαῖραν εἰς δύο ἡμισφαίρια, εἰς *βόρειον* καὶ *νότιον*. Τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ σημεῖον, τὸ κείμενον ὑπὲρ τὴν κορυφὴν ἡμῶν καλεῖται *κατακόρυφον* ἢ *Ζενίθ* (Ἀραβιστί), τὸ δὲ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ἀντίθετον αὐτοῦ σημεῖον καλεῖται *ἀντικόρυφον* ἢ *Ναδίρ*. Κύκλος διερχόμενος διὰ τοῦ βορείου πόλου τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ κατακορύφου σημείου καλεῖται *Μεσημβρινός*, διότι μεσημβρία γίνεται ἅμα ὁ Ἥλιος φθάσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Ὅταν ἀστήρ τις (ὅπως καὶ ὁ Ἥλιος) διέρχηται διὰ τοῦ Μεσημβρινοῦ, ὁ ἀστὴρ οὗτος, ἱστάμενος εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸν ὁρίζοντα, λέγομεν ὅτι μεσουρανεῖ· τὸ τόξον τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ μεταξὺ βορείου πόλου καὶ ὁρίζοντος καλεῖται *ὕψος τοῦ πόλου*, τὰ δὲ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Μεσημβρινὸς τέμνει τὸν ὁρίζοντα, καλοῦνται *βόρειον* καὶ *νότιον*, καὶ ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἡ ἑνοῦσα αὐτὰ *μεσημβρινὴ γραμμή*, ἐπὶ τῆς ὁποίας πίπτει ἡ σκιὰ τοῦ Ἡλίου τὸ μεσημέριον. Ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τοῦ βορείου καὶ νοτίου σημείου κεῖται πρὸς Α. μὲν τὸ *ἀνατολικόν*, πρὸς Δ. δὲ τὸ *δυτικὸν σημεῖον* (1). Διὰ τούτων τῶν τεσσάρων σημείων καὶ τῶν ἐν

(1) ΣΗΜ. Πρέπει να διαστέλληται Ἀνατολὴ καὶ Ἀνατολικὸν σημεῖον κτλ. διότι ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει πάντοτε ἐξ Ἀνατολῶν, ἀλλὰ μόνον δις τοῦ ἔτους ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου, δηλ. τὴν α. ἡμέραν τοῦ ἔαρος, καὶ τὴν ά. τοῦ φθινοπώρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῷ μέσῳ αὐτῶν ἑτέρων τεσσάρων διακρίνομεν ὅλας δέκα ἓξ διευθύνσεις· ἐὰν δὲ ἐννοήσωμεν καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἑτέρας δέκα ἓξ, ἔχομεν τότε τριάκοντα δύο (πυξίς.)

Σχῆμα τῆς Γῆς καὶ ἡμερησία κίνησις.

§ 2. Ἡ Γῆ εἶνε σφαῖρα, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐντελὴς ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς πόλους πιέσεως αὐτῆς καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της ἀνωμαλιῶν. Ἀποδείξεις τούτου εἶνε, 1) ὅταν τις πλησιάζῃ μεμακρυσμένα ἀντικείμενα, βλέπει κατὰ πρῶτον μὲν τὰ ἄνω μέρη αὐτῶν, τελευταῖον δὲ τὰ κάτω, 2) ὅταν τις ταξειδεύῃ ἐκ Β. πρὸς Ν. ἢ ταὐτάπαλιν, ὄπισθεν μὲν αὐτοῦ βλέπει ἀστέρας βαθμηδὸν ἀφανιζομένους ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, ἔμπροσθεν δὲ νέους ἀναφαινομένους, οὐδὲ ἀνατέλλοντας ἢ δύοντας ταυτοχρόνως, 3) ὁ ὁρίζων πανταχοῦ εἶνε κυκλικὸς καὶ τόσῳ μεγαλείτερος, ὅσῳ ὁ παρατηρητὴς ἵσταται ὑψηλότερον, 4) οἱ περίπλοι τῆς Γῆς (Μαγελλάνος 1519—22), 5) ἡ σκιὰ τῆς Γῆς ἐπὶ τῆς Σελήνης κατὰ τὰς ἐκλείψεις αὐτῆς φαίνεται πάντοτε κυκλική, καὶ 6) τὸ σφαιρικὸν σχῆμα τῶν λοιπῶν οὐρανίων σωμάτων. Σφαῖρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς μετὰ τῶν χωρῶν αὐτῆς, τῶν ποταμῶν, τῶν ὀρέων κτλ καλεῖται *ὑδρόγειος*· δύο δὲ συνεχόμενα γήινα ἡμισφαίρια ἐπὶ ἐπιπέδου ἀπεικονιζόμενα καλοῦνται *γήινα ἐπιπεδοσφαίρια*. Οἱ *γεωγραφικοὶ χάρται* ἢ *πίνακες* παριστῶσιν ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς· συλλογὴ δὲ αὐτῶν καλεῖται *ἄτλας*.

Ἡ Γῆ ἕνεκα τῆς ἐνυπαρχούσης αὐτῇ ἑλατικῆς δυνάμεως ἕλκει πρὸς τὸ κέντρον αὐτῆς πάντα τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀντικείμενα. Πανταχοῦ δὲ τῆς ἐπιφανείας της ἔχει ἕκαστος τὴν Γῆν ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπεράνω· ἡ δὲ Γῆ κεῖται ἐλευθέρα ἐντὸς τῆς οὐρανίου σφαίρας.

Ἡ κίνησις τοῦ Οὐρανοῦ περὶ τὴν Γῆν ἐξ Α. πρὸς Δ. εἶνε φαινομένη, πράγματι δὲ κινεῖται ἡ Γῆ εἰς 24 ὡρῶν διάστημα, ἤτοι εἰς μίαν ἡμέραν, περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. Δὲν αἰσθαινόμεθα δὲ τὴν *ἡμερησίαν ταύτην κίνησιν*,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Γῆς λαμβάνουσι μέρος εἰς αὐτήν. Καὶ ἡ Γῆ ἔχει, ὡς εἴπομεν, πόλους, *βόρειον* καὶ *νότιον*, καὶ ἄξονα δι' αὐτῶν διερχόμενον· ἔχει πρὸς τούτοις καὶ Ἰσημερινὸν κείμενον εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὸν οὐράνιον Ἰσημερινόν. Ὁ γήινος οὗτος Ἰσημερινὸς διαιρεῖ τὴν Γῆν εἰς δύο ἡμισφαίρια, εἰς *βόρειον* καὶ *νότιον*. Κύκλοι παραλληλοι μὲ τὸν Ἰσημερινόν, ἑπομένως ἔχοντες περὶ τὴν Γῆν τὴν αὐτὴν μὲ αὐτὸν διεύθυνσιν, ἤγουν ἐξ Α. πρὸς Δ, καλοῦνται *παράλληλοι ἢ κύκλοι τοῦ πλάτους*. Ἀριθμοῦμεν ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς ἕκαστον τῶν πόλων 90 παραλλήλους ἐξ ἴσου ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας. Ἐκτὸς τούτων διακρίνομεν καὶ τοὺς *τροπικοὺς κύκλους* κειμένους ἐν τῷ μέσῳ τοῦ 23 καὶ 24 παραλλήλου καὶ τοὺς δύο *πολικοὺς κύκλους* κειμένους ἐν τῷ μέσῳ τοῦ 66 καὶ 67 παραλλήλου. Τῶν μὲν τροπικῶν ὁ ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ κείμενος καλεῖται *τροπικὸς τοῦ Καρκίνου*, καὶ ὁ ἐν τῷ νοτίῳ, *τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω*, τῶν δὲ πολικῶν, ὁ ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ κείμενος καλεῖται *βόρειος πολικός*, καὶ ὁ ἐν τῷ νοτίῳ *νότιος πολικός*. Διὰ τῶν τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων διαιρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἰς 5 ζώνας· καὶ ἡ μὲν μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων κειμένη καλεῖται *διακεκαυμένη ἢ τροπικὴ ζώνη*, αἱ δὲ μεταξὺ τοῦ βορείου καὶ νοτίου πόλου καὶ τῶν ὁμωνύμων πολικῶν καλοῦνται *κατεψυγμέναι* (βόρειος καὶ νότιος) *ἢ πολικαὶ ζῶναι*· αἱ δὲ μεταξὺ τῶν πολικῶν καὶ τῶν τροπικῶν κύκλων κείμεναι καλοῦνται *εὔκρατοι ζῶναι* (βόρειος καὶ νότιος.)

Κύκλος διευθυνόμενος ἐκ Β. πρὸς Ν. περὶ τὴν Γῆν καὶ διερχόμενος διὰ τῶν δύο πόλων καλεῖται μεσημβρινός· εἶνε δὲ καὶ οὗτος, ὅπως καὶ ὁ Ἰσημερινός, μέγιστος κύκλος καὶ διαιρεῖ τὴν Γῆν εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν ἡμισφαίριον. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων τοιούτων κύκλων, οὓς δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, διακρίνομεν 180 ἐξ ἴσου ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας καὶ ἕκαστον ἥμισυ αὐτῶν ἀπὸ πόλου εἰς πόλον καλοῦμεν *Μεσημβρινὸν ἢ κύκλον τοῦ μήκους*· ὥστε ἔχομεν 360 τοιούτους· ὡς *πρῶτον* δὲ *Μεσημβρινὸν* θεωροῦμεν τὸν διερ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χόμενον διὰ τῆς νήσου Φέρρου μιᾶς τῶν Καναρίων καὶ ἀπ' αὐτοῦ μετροῦμεν 180 πρὸς Α. ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου καὶ 180 πρὸς Δ. ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου (ἢ καὶ 360 πρὸς Α).

Τοὺς μεσημβρινοὺς καὶ παραλλήλους κύκλους διαιροῦμεν εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα (ὡς εἰς ἕκαστον κύκλον) καλοῦνται *μοῖραι*· ἑκάστη δὲ μοῖρα πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς 60 ἴσα μέρη καλούμενα *λεπτὰ* ($1^{o}=60'$). Τὰς μοίρας τῶν μεσημβρινῶν καλοῦμεν *μοίρας τοῦ πλάτους* καὶ μετροῦντες αὐτὰς ὅπως τοὺς παραλλήλους κύκλους (ὁ Ἰσημερινὸς σημειόνεται μὲ 0°), τὰς μεταχειριζόμεθα ἵνα ἐκφράζωμεν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἀπόστασιν τόπου τινός, εἴτε τὸ πλάτος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε *βόρειον ἢ νότιον*. Αἱ μοῖραι τῶν παραλλήλων καλοῦνται *μοῖραι τοῦ μήκους*, ἀριθμούμεναι ὅπως οἱ μεσημβρινοί· χρησιμεύουσι δὲ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀποστάσεως τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου Μεσημβρινοῦ, εἴτε τοῦ μήκους αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε *ἀνατολικὸν*, ἢ *δυτικόν*. Καλοῦμεν *ἀντίποδας* τόπου τινὸς τοὺς ἔχοντας ἀντίθετον μῆκος καὶ πλάτος, ἐπομένως κατοικοῦντας εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς διαμέτρου τῆς διερχομένης δι' αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς.

Μία μοῖρα τοῦ Ἰσημερινοῦ (καὶ ἑνὸς μεσημβρινοῦ) ἰσοῦται μὲ 15 γεωγραφικὰ μίλια (1 γ. μ.=24000 πόδας). Πρὸς καταμέτρησιν τῶν ἐπιφανειῶν μεταχειριζόμεθα τὸ τετραγωνικὸν μίλιον (□ μ.), τετράγωνον ἔχον μῆκος καὶ πλάτος ἑνὸς μιλίου. Αἱ μοῖραι τῶν παραλλήλων κύκλων, ἤγουν αἱ μοῖραι τοῦ μήκους σμικρύνονται ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους· ὑπὸ τὸ πλάτος λ. χ. 38° μία μοῖρα τοῦ παραλλήλου κύκλου ἰσοῦται μὲ 11 $\frac{4}{5}$ γ. μ., ὑπὸ τὸ πλάτος 45° μὲ 10 $\frac{3}{5}$ γ. μ., καὶ ὑπὸ τὸ πλάτος 66° $\frac{1}{2}$ μὲ 6 γ. μ.

Ὁ Ἰσημερινὸς εἶνε 5400 γ. μ. μακρός, ἡ δὲ διάμετρος αὐτοῦ 1719 μ., ἐνῷ ὁ γήινος ἄξων ἕνεκα τῆς περὶ τοὺς πόλους πιέσεως εἶνε 1713 μ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς περιέχει 9280000 □ μ., τῶν ὁποίων εἰς τὴν διακεκαυμένην ἀνήκουσι 3700000,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὰς δύο εὐκράτους 4820000 καὶ εἰς τὰς δύο κατεψυγμένας 760000 □ μ.

Ὁ Ἥλιος φωτίζει τὴν Γῆν, διὰ τοῦτο τὸ μὲν πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένον ἡμισφαίριον αὐτῆς ἔχει *ἡμέραν*, τὸ δὲ ἕτερον *νύκτα*. Τὸ μεταξὺ τοῦ φωτισμένου καὶ ἀφωτίστου ἡμισφαιρίου καλεῖται *κύκλος φωτισμοῦ*. Διὰ τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἡ ἀλλαγὴ τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἑπομένως αἱ ὧραι τῆς ἡμέρας δι' ἕκαστον τόπον. Πάντες οἱ τόποι οἱ ἔχοντες τὸν αὐτὸν μεσημβρινὸν ἔχουσι συγχρόνως μεσημέριον καὶ ἐν γένει τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ τόποι τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κύκλου διαφορετικὴν ὥραν τῆς ἡμέρας. Αἱ ὧραι τῆς ἡμέρας λαμβάνουσι χώραν ταχύτερον διὰ τοὺς ἀνατολικώτερον κειμένους τόπους καὶ βραδύτερον διὰ τοὺς δυτικώτερον, ἡ δὲ διαφορὰ εἶνε κατὰ μίαν ὥραν εἰς 15^0 μήκους. Εἰς τοὺς περίπλους τῆς Γῆς ἐξ Α. πρὸς Δ. ἀριθμοῦσιν οἱ περιπλέοντες μετὰ ἕνα πλήρη περίπλουν μίαν ἡμέραν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεχώρησαν τόπον, διότι εἰς 15^0 ἀπόστασιν βραδύνουσιν ἀνὰ μίαν ὥραν ὡς πρὸς αὐτόν. Μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτὸς λαμβάνει χώραν τὸ *λυκαυγές*, ἤγουν ὁ φωτισμός, τὸν ὁποῖον ὁ Ἥλιος ἐκπέμπει ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνατολῆς ἢ μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ· προέρχεται δὲ οὗτος ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἀνταναλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ διαρκεῖ ὀλιγώτερον μὲν εἰς τὸν Ἰσημερινόν, περισσότερον δὲ εἰς τοὺς πόλους.

Ἡ οὐράνιος σφαῖρα ἔχει κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους διάφορον θέσιν. Ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς τὸν βόρειον πόλον τῆς Γῆς, ἔχομεν τὸν μὲν βόρειον πόλον τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, τὸν δ' Ἰσημερινὸν τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ βλέπομεν ὅλον τὸ βόρειον ἡμισφαίριον τοῦ Οὐρανοῦ μὲ ὅλους τοὺς ἀστέρας αὐτοῦ, τοῦ δὲ νοτίου ἡμισφαιρίου τοῦ Οὐρανοῦ δὲν βλέπομεν οὐδὲν μέρος· πάντες δὲ οἱ ἀστέρες τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου δὲν δύουσιν, ἀλλὰ κινοῦνται παραλλήλως τοῦ ὁρίζοντος (*παράλληλος οὐράνιος σφαῖρα*). Τὰ αὐτὰ φαινόμενα λαμβάνουσι χώραν, ἐὰν εὑρισκώμεθα εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νότιον πόλον, μὲ τὴν διαφορὰν ταύτην, ὅτι εἰς τὸ κατακόρυφον ἡμῶν σημεῖον εἶνε ὁ νότιος οὐράνιος πόλος καὶ τὸ νότιον ἡμισφαίριον τοῦ Οὐρανοῦ ὁρατὸν κτλ. Ἐὰν ἤμεθα εἰς τὸν Ἰσημερινὸν τῆς Γῆς, βλέπομεν τοὺς οὐρανίους πόλους εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ πάντας τοὺς ἀστέρας τοῦ Οὐρανοῦ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ἡμερησίου δρόμου αὐτῶν, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, τοὺς δὲ δρόμους αὐτῶν καθέτους ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος (*εὐθεῖα ἡ κάθετος οὐράνιος σφαῖρα*). Ἱστάμενοι δὲ εἰς τόπον κείμενον μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ πόλου, βλέπομεν τὸν ὁμώνυμον οὐράνιον πόλον πάντοτε ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα, τινὰς μὲν τῶν ἀστέρων δύοντας (πλησίον τοῦ ὁρατοῦ πόλου), τινὰς δὲ (πλησίον τοῦ ἀοράτου πόλου) οὐδέποτε ἀνατέλλοντας καὶ ἄλλους πάλιν ἀνατέλλοντας καὶ δύοντας μὲ τροχιὰς πλαγίως τεμνούσας τὸν ὁρίζοντα (*πλαγία οὐράνιος σφαῖρα*).

Ἐτησία κίνησις τῆς Γῆς.

§ 3. Ὁ Ἥλιος δὲν φωτίζει τὴν Γῆν πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· τὴν 9|21 Μαρτίου καὶ τὴν 11|23 Σεπτεμβρίου ἀνατέλλει δι' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς (ἐκτὸς τῶν πόλων) ἀκριβῶς τὴν 6 ὥραν τῆς πρωΐας ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου καὶ δύει τὴν 6 τῆς ἑσπέρας εἰς τὸ δυτικὸν σημεῖον, ὁ δρόμος αὐτοῦ κατ' αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας εἶνε ἀκριβῶς ὁ Ἰσημερινὸς καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ εἶνε ἴσαι (*ἐαρινὴ καὶ φθινοπωρινὴ ἰσημερία*). Ἀπὸ τῆς 9|21 Μαρτίου ἀνατέλλει πάντοτε ἐπὶ μᾶλλον ἐνωρίτερον ἀπ' Α. πρὸς Β. καὶ δύει βραδύτερον καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀπὸ Δ πρὸς Β. ὅσον αἱ ἡμέραι γίνονται μεγαλείτεραι, τόσον αἱ νύκτες μικρότεραι· τἀνάπαλιν δὲ συμβαίνει ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου, αἱ ἡμέραι γίνονται μικρότεραι καὶ αἱ νύκτες μεγαλείτεραι, καὶ τὴν 9|21 Ἰουνίου εἶνε εἰς μὲν τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἡ μεγίστη ἡμέρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ ἐλαχίστη νύξ, εἰς δὲ τὸ νότιον τἀνάπαλιν ἡ ἐλαχίστη ἡμέρα καὶ ἡ μεγίστη νύξ (*ἡλιακαὶ τροπαί, θερινὸν ἡλιοστάσιον*). Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν δι' ἡμᾶς ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει περὶ τὴν 4 $\frac{1}{2}$ ὥραν τῆς πρωΐας καὶ δύει περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν 7 $\frac{1}{2}$ τῆς ἑσπέρας, καὶ ἐπ' αὐτῆς διὰ μὲν τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἡ ἡμέρα ἀρχίζει ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐλαττοῦται, ἡ δὲ νὺξ νὰ αὐξάνῃ, διὰ δὲ τὸ νότιον τἀνάπαλιν μέχρι τῆς 11|23 Σεπτεμβρίου, ὅτε πάλιν διὰ πᾶσαν τὴν Γῆν γίνεται ἡ φθινοπωρινὴ Ἰσημερία. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον αἱ ἡμέραι γίνονται μικρότεραι καὶ αἱ νύκτες μεγαλείτεραι· ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει μετὰ τὴν 6 τῆς πρωΐας ἐξ Α. πρὸς Ν. καὶ δύει πρὸ τῆς 6 τῆς ἑσπέρας, ἐκ Δ. πρὸς Ν. ἐπὶ μᾶλλον μέχρι τῆς 9|21 Δεκεμβρίου, ὅτε εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον εἶνε ἡ ἐλαχίστη ἡμέρα καὶ ἡ μεγίστη νὺξ (*χειμερινὸν ἡλιοστάσιον*). Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει παρ' ἡμῖν τὴν 7 $\frac{1}{2}$ τῆς πρωΐας ἀπὸ τὸ νοτιώτερον σημεῖον τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ καὶ δύει τὴν 4 $\frac{1}{2}$ τῆς ἑσπέρας εἰς τὸ μᾶλλον πρὸς Ν. σημεῖον τῆς δύσεως αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀρχίζει ἡ ἡμέρα νὰ αὐξάνῃ καὶ ἡ νὺξ νὰ ἐλαττοῦται μέχρι τῆς 9|21 Μαρτίου, ὅτε γίνεται πάλιν ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία. Εἰς τὸν Ἰσημερινὸν εἶνε πάντοτε ἡ ἡμέρα ἴση μὲ τὴν νύκτα, εἰς δὲ τοὺς πόλους τὸ μὲν ἥμισυ ἔτος ἡμέρα (διὰ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀπὸ τῆς 9|21 Μαρτίου μέχρι τῆς 11|23 Σεπτεμβρίου) τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ νύξ· ἀλλ' εἰς τὰ βορειότατα μέρη τὸ σκότος τῆς μακρᾶς νυκτὸς ἐλαττόνει ἡ χιών, τὸ λυκαυγές, τὸ φῶς τῆς Σελήνης καὶ τὸ βόρειον σέλας. Ἡ ἀνισότης μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτὸς αὐξάνει πρὸς τοὺς πόλους. Οὕτως ὑπὸ τὸ πλάτος 23° $\frac{1}{2}$ ἡ μεγίστη ἡμέρα δὲν εἶνε ἐντελῶς 13 $\frac{1}{2}$ ὡρῶν, ὑπὸ τὸ πλάτος 38° 15 ὡρῶν, ὑπὸ τὸ πλάτος 45° εἶνε 15 $\frac{1}{2}$ ὡρῶν περίπου, ἐν Πετρουπόλει 19 σχεδὸν ὡρῶν, ὑπὸ τὸν πολικὸν κύκλον (66° $\frac{1}{2}$ πλ.) 24 ὡρῶν, ὑπὸ τὴν 84° 5 μηνῶν Ἐν τούτοις ἕκαστος τόπος τῆς Γῆς ἔχει ἐν συνόλῳ κατ' ἔτος τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ χρόνου ἡμέραν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ νύκτα.

Ὁ Ἥλιος καὶ θερμαίνει τὴν Γῆν, ἀλλ' αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ δὲν πίπτουσι πάντοτε ὑπὸ τὴν αὐτὴν γωνίαν· ὅσῳ δὲ πλαγιώτεραι προσπίπτουσι, τοσούτῳ ὀλιγώτερον θερμαίνουσι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κατὰ τὴν διάφορον θερμότητα διακρίνομεν εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας 4 ὥρας τοῦ ἔτους, ἔαρ, *θέρος φθινόπωρον* καὶ χειμῶνα· εἰς τὴν βόρειον εὔκρατον ζώνην ἄρχεται τὸ μὲν ἔαρ τὴν 9|21 Μαρτίου, τὸ δὲ θέρος τὴν 9|21 Ἰουνίου, τὸ δὲ φθινόπωρον τὴν 11|23 Σεπτεμβρίου, ὁ δὲ χειμὼν τὴν 9/21 Δεκεμβρίου· εἰς τὴν νότιον ὅμως εὔκρατον ζώνην ἄρχεται τὸ μὲν ἔαρ τὴν 11/23 Σεπτεμβρίου, τὸ δὲ θέρος τὴν 9|21 Δεκεμβρίου κτλ. ὅσῳ δὲ πλησιέστερον εἰς τοὺς πόλους κεῖται τόπος τις, τοσούτῳ αἱ μεταβατικαὶ ὧραι ἔαρ καὶ φθινόπωρον συμπτύσσονται. Εἰς τὰς κατεψυγμένας ζώνας, εἰς ἃς αἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἡλίου προσπίπτουσι πάντοτε λίαν πλαγίως, καὶ κατὰ καιροὺς ἡμέρας ὁλοκλήρους ποσῶς δὲν φαίνεται οὗτος, ὑπάρχουσι μόνον δύο ὧραι τοῦ ἔτους, μακρὸς καὶ δριμὺς χειμών, καὶ βραχὺ καὶ θερμὸν θέρος. Ἡ διακεκαυμένη ζώνη, εἰς ἣν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες καθ' ὅλον τὸ ἔτος πίπτουσι σχεδὸν κάθετοι, κατὰ καιροὺς δὲ καὶ ἐντελῶς κάθετοι, ὑπάρχουσιν ἐπίσης μόνον δύο ὧραι τοῦ ἔτους (καθ' ἃς ὅμως αἱ διαφοραὶ τῆς θερμότητος εἶνε μικραί) δηλ. ἡ ξηρὰ καὶ ὑγρά.

Αἱ μεταβολαὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους συμβαίνουσι, διότι ἡ Γῆ ἐκτὸς τῆς ἡμερησίας κινήσεως περὶ τὸν ἄξονά της, ἔχει καὶ ἑτέραν περὶ τὸν Ἥλιον ἐκ Δ. πρὸς Α, διὰ τὴν ὁποίαν χρειάζεται 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας σχεδόν, ἤτοι ἓν ἔτος, καὶ διότι ὁ ἄξων αὐτῆς δὲν ἔχει πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν πρὸς τὸν Ἥλιον. Ἐὰν δηλ. ὁ ἄξων τῆς Γῆς ἦτο κάθετος ἐπὶ τῆς τροχιᾶς αὐτῆς (τῆς Ἐκλειπτικῆς) εἰς τρόπον ὥστε αὕτη ἡ τροχιὰ νὰ συνέπιπτε μὲ τὸν Ἰσημερινόν, τότε οὐδεμία μεταβολὴ θὰ ἐλάμβανε χώραν εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἡμέρας, ὡς καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἀλλὰ θὰ ἐλάμβανον χώραν πάντοτε τὰ φαινόμενα τῆς 9|21 Μαρτίου· ἀλλ' ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶνε κεκλιμένος πρὸς τὴν τροχιὰν αὐτῆς καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς γωνίαν $66^{0}\frac{1}{2}$, ἐνῷ ὁ Ἰσημερινὸς καὶ ἡ τροχιὰ τῆς Γῆς τέμνονται ὑπὸ γωνίαν $23^{0}\frac{1}{2}$ (κλίσις τῆς Ἐκλειπτικῆς)· συγχρόνως δὲ ὁ ἄξων τῆς Γῆς μένει πάντοτε παράλληλος πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἑαυτὸν, δεικνύει δηλ πάντοτε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκθέτει πρὸς τὸν Ἥλιον, ὁτὲ μὲν τὸν βόρειον, ὁτὲ δὲ τὸν νότιον πόλον, καὶ ὁτὲ μὲν τὸ βόρειον, ὁτὲ δὲ τὸ νότιον ἡμισφαίριον φωτίζεται καὶ θερμαίνεται περισσότερον.

Τὴν 9|21 Μαρτίου καὶ τὴν 11|23 Σεπτεμβρίου, ὅτε ὁ βόρειος καὶ ὁ νότιος πόλος κλίνουσιν ἐξ ἴσου πρὸς τὸν Ἥλιον, ὁ δὲ κύκλος τοῦ φωτισμοῦ διέρχεται διὰ τῶν δύο πόλων καὶ διχοτομεῖ τό τε βόρειον καὶ τὸ νότιον ἡμισφαίριον, ὥστε ἕκαστος τόπος κατὰ τὴν περὶ τὸν ἄξονα περιστροφὴν τῆς Γῆς εἶνε ἴσαν χρόνον ἐν τῷ φωτὶ καὶ ἴσον ἐν τῷ σκότει, ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἶνε ἴσαι, ὁ δὲ Ἥλιος φαίνεται εἰς τὸν Ἰσημερινὸν καθετος. Ἀπὸ τῆς 9|21 Μαρτίου ὁ βόρειος πόλος καὶ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον στρέφεται πρὸς τὸν Ἥλιον, ὥστε ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τὸν Ἥλιον, τὸ δὲ μικρότερον εἰς τὸ σκότος.

Κατὰ τὴν 9|21 Ἰουνίου ὁ βόρειος πόλος καὶ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον εἶνε τὰ μάλιστα ἐστραμμένα πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁ μερισμὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος εἶνε τὰ μάλιστα ἄνισος, ὁ κύκλος τοῦ φωτισμοῦ ἐκτείνεται ὑπὲρ τὸν βόρειον πόλον μέχρι τοῦ πολικοῦ κύκλου (δηλ. $23^0\frac{1}{2}$), διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἥλιος κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν δὲν δύει παντάπασιν (οἱ πολικοὶ κύκλοι εἶνε οἱ ἐξώτατοι παράλληλοι κύκλοι ἀπὸ τοῦ πόλου, οἵτινες δὲν παρουσιάζουσι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν οὐδεμίαν μεταβολὴν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐντὸς αὐτῶν πρὸς τοὺς πόλους διὰ κεῖ ἡ μεγίστη ἡμέρα 24 ὥρας καὶ πλέον μέχρι τῶν 6 μηνῶν). Ὁ βόρειος πόλος ἔχει τὴν 9|21 Ἰουνίου μεσημέριον, ἐνῷ ὁ νότιος ἔχει μεσονύκτιον· συγχρόνως ὁ Ἥλιος φαίνεται κάθετος ὑπὲρ τὸν παράλληλον κύκλον τὸν ἔχοντα βόρειον πλάτος $23^0\frac{1}{2}$ καὶ ὁ κύκλος οὗτος εἶνε ὁ τροπικὸς τοῦ Καρκίνου (οἱ τροπικοὶ κύκλοι εἶνε οἱ ἀπώτατοι παράλληλοι κύκλοι ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, οἵτινες τὸ μεσημέριον ἔχουσι τὸν Ἥλιον εἰς τὸ κατακό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρυφον σημεῖον). Τὴν 9|21 Δεκεμβρίου τὰ φαινόμενα εἶνε τὰ αὐτά, ὅπως καὶ τὴν 9|21 Ἰουνίου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἕτερον ἡμισφαίριον.

Ἡ τροχιὰ τῆς Γῆς εἶνε μακρὰ 130 ἑ. μ. καὶ κύκλος ἐπιμήκης, δηλ. ἔλλειψις, εἰς τῆς ὁποίας τὴν μίαν ἑστίαν ἵσταται ὁ Ἥλιος. Ἐντεῦθεν ἡ Γῆ ἵσταται, ὁτὲ μὲν πλησιέστερον εἰς τὸν Ἥλιον (τὸν χειμῶνα εἰς τὸ περιήλιον), ὁτὲ δὲ μακρότερον (τὸ ἡμέτερον θέρος εἰς τὸ ἀφήλιον), ἡ μέση ἀπὸ τοῦ Ἡλίου ἀπόστασις εἶνε 20 $\frac{1}{2}$ ἑ. μ. καὶ τὸ φῶς φθάνει ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Γῆν εἰς 8 λεπτὰ περίπου. Εἰς τὸν περὶ τὸν Ἥλιον ἐτήσιον δρόμον της ἡ Γῆ διέρχεται ἐπὶ δώδεκα ἀστερισμῶν, οἵτινες καλοῦνται *Κριός*, *Ταῦρος*, *Δίδυμοι*, *Καρκῖνος*, *Λέων*, *Παρθένος*, *Ζυγός*, *Σκορπιός*, *Τοξότης*, *Αἰγόκερως*, *Ὑδροχόος*, *Ἰχθύες*. Οἱ ἀστερισμοὶ οὗτοι σχηματίζουσι τὸν *Ζωδιακὸν κύκλον* καὶ καλοῦνται *ζώδια*. Οὗτος διατέμνεται ὑπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν κεῖται εἰς τὸ βόρειον, τὸ δὲ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον. Ὅταν ἡ Γῆ εὑρίσκεται ἐπὶ ἑνὸς τούτων τῶν ζωδίων, τότε ὁ Ἥλιος καλύπτει τὸ ἀντίθετον, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ εἶνε ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὁμοῦ μὲ τὸν Ἥλιον, δηλαδὴ τὴν ἡμέραν εἶνε ἀόρατον ἕνεκα τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, καὶ τότε λέγομεν ὅτι ὁ Ἥλιος ἵσταται εἰς αὐτὸ τὸ ζώδιον. Οὕτως ὁ Ἥλιος ἵσταται τὴν 9|21 Μαρτίου εἰς τὸ ζώδιον τοῦ Κριοῦ, τὴν 9|21 Ἰουνίου εἰς τὸ τοῦ Καρκίνου, τὴν 11|23 Σεπτεμβρίου εἰς τὸ τοῦ Ζυγοῦ καὶ τὴν 9|21 Δεκεμβρίου εἰς τὸ τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ Ἥλιος λοιπὸν φαίνεται εἰς τὸ διάστημα ἑνὸς ἔτους κινούμενος ἐκ Δ. πρὸς Α περὶ τὴν Γῆν ἐπὶ τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐθεωρεῖτο ἡ κίνησις αὕτη πραγματικὴ καὶ ἕνεκα τούτου καὶ ὁ δρόμος οὗτος τοῦ Ἡλίου ἐκλήθη *ἡλιακὴ τροχιὰ* ἢ *Ἐκλειπτική*.

Οἱ Ἀστέρες.

§. 4. Οἱ ἀστέρες, σφαιρικὰ σχήματα ἐλευθέρως εἰς τὸ ἄχανὲς ὑπάρχοντα, διαιροῦνται εἰς *ἀπλανεῖς*, *πλανήτας* καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δορυφόρους, καὶ εἰς *κομήτας*. Ἡ Γῆ εἶνε εἷς τῶν πλανητῶν, οἵτινες κινοῦνται περὶ τῶν Ἥλιον, στρέφονται καὶ περὶ ἑαυτούς, καὶ δὲν ἔχουσιν ἴδιον φῶς, ἀλλὰ δέχονται αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου. Ἡ Γῆ ἔχει δορυφόρον τὴν Σελήνην, ἥτις ὡς καὶ οἱ λοιποὶ δορυφόροι δέχεται τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου καὶ κινεῖται ἐκ Δ. πρὸς Α. ὁμοίως περὶ τὴν Γῆν, ὅπως αὕτη περὶ τὸν Ἥλιον. Ἡ Σελήνη ἀπέχει ἀπὸ τῆς Γῆς 51000 μ. καὶ ἡ διάμετρος αὐτῆς εἶνε 468 μ, ὁ δὲ χρόνος τῆς περὶ τὴν Γῆν περιφορᾶς της διαρκεῖ ἕνα περίπου μῆνα. Κινουμένη δὲ περὶ τὴν Γῆν, ἔχει πάντοτε πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένον τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον καὶ μετὰ τῆς Γῆς ὁμοῦ κινεῖται καὶ περὶ τὸν Ἥλιον. Ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς θέσεως τῆς Σελήνης πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Γῆν προέρχονται καὶ αἱ διάφοροι αὐτῆς *φάσεις*. Οὕτως ἔχομεν *νέαν Σελήνην*, ὅταν αὕτη ἵσταται μεταξὺ Ἡλίου καὶ Γῆς (*συζυγία*), καὶ τότε στρέφει πρὸς αὐτὴν τὸ ἀφώτιστον ἥμισυ μέρος. *Πανσέληνον* ἔχομεν, ὅταν ἡ Γῆ ἵσταται μεταξὺ τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου (*ἀντίθεσις*), καὶ τότε στρέφει πρὸς τὴν Γῆν ἡ Σελήνη τὸ φωτισμένον ἥμισυ αὐτῆς. *Πρῶτον τέταρτον* καὶ *τελευταῖον τέταρτον* ἔχομεν, ὅταν ἡ Σελήνη ἵσταται εἰς τὸ μέσον μεταξὺ τῶν δύο ῥηθεισῶν θέσεων (*τετραγωνισμοί*) καὶ τότε στρέφει πρὸς τὴν Γῆν τὸ ἥμισυ τοῦ φωτισμένου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀφωτίστου μέρους της. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν διέρχεται ἡ Σελήνη διὰ τοῦ Μεσημβρινοῦ 50 λεπτὰ ἀργότερον ἢ τὴν προτεραίαν· καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον τέταρτον διέρχεται δι' αὐτοῦ τὴν 6 ὥραν τῆς ἑσπέρας, εἰς δὲ τὸ τελευταῖον τὴν 6 ὥραν τῆς πρωΐας καὶ εἰς τὴν πανσέληνον τὸ μεσονύκτιον. *Ἔκλειψις Σελήνης* (*ὁλικὴ ἢ μερικὴ*) δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐν πανσελήνῳ, ἐὰν ἡ σκιὰ τῆς Γῆς πίπτῃ ἐπὶ τῆς Σελήνης· ἔκλειψις δὲ Ἡλίου (*ὁλικὴ, μερικὴ ἢ δακτυλιοειδὴς*), ἐν νέᾳ Σελήνῃ, ἐὰν ἡ σκιὰ τῆς Σελήνης πέσῃ ἐπὶ τῆς Γῆς, καθότι ἡ Σελήνη καλύπτει τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου ἐντελῶς ἢ ἐν μέρει. Ἐπὶ τῆς Σελήνης παρετηρήθησαν ὄρη καὶ χαράδρας, ὄχι δὲ καὶ ἀτμόσφαιρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐδὲ ὕδωρ· ἡ ἐπ' αὐτῆς ἑλκτικὴ δύναμις εἶνε 6—7 φορὰς μικροτέρα ἢ ἐπὶ τῆς Γῆς.

Περὶ τὸν Ἥλιον κινοῦνται εἰς διαφόρους ἀποστάσεις καὶ διαφόρους χρόνους ἐπὶ ἐλλειπτικῶν τροχιῶν κειμένων ἐντὸς τοῦ Ζωδιακοῦ ὑπὲρ τοὺς 89 γνωστοὺς πλανήτας, ὧν 8 εἶνε μεγάλοι, ὁ *Ἑρμῆς*, ἡ *Ἀφροδίτη*, ἡ *Γῆ*, ὁ *Ἄρης* (ἐσωτερικὸν σύμπλεγμα)· καὶ οἱ 84 μικροί, *ἀστεροειδεῖς* καλούμενοι, (μεταῖον σύμπλεγμα) εἰς τοὺς τέσσαρας πρώτους ἀνήκουσι καὶ οἱ ἑξῆς, ὁ *Ζεύς*, ὁ *Κρόνος*, ὁ *Οὐρανὸς* καὶ ὁ *Ποσειδῶν* (ἐξωτερικὸν σύμπλεγμα). Ὁ μὲν Ἑρμῆς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Ἡλίου 8 ἑ. γ. μ. καὶ ὁ χρόνος τῆς περὶ τὸν Ἥλιον περιφορᾶς αὐτοῦ διαρκεῖ 88 ἡμέρας. Ἡ Ἀφροδίτη φαίνεται ὁτὲ μὲν ὡς πρωινὸς ἀστὴρ (Ἑωσφόρος), ὁτὲ δὲ ὡς ἑσπερινὸς (Ἔσπερος). Ὁ Ζεὺς ὁ μέγιστος τῶν πλανητῶν, (ἡ διάμετρος αὐτοῦ 19000 μ.) ἔχει 4 δορυφόρους, ὁ Κρόνος 8, πρὸς δὲ τούτοις καὶ δακτύλιον εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ Ἰσημερινοῦ του, καὶ ὁ Οὐρανὸς 8. Ὁ Ποσειδῶν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Ἡλίου 621 ἑ. γ. μ. καὶ στρέφεται περὶ αὐτὸν εἰς 165 ἔτη· ἔχει δὲ καὶ δύο μέχρι τοῦδε γνωστοὺς δορυφόρους. Ἐκτὸς τῶν πλανητῶν καὶ τῶν δορυφόρων των κινοῦνται περὶ τὸν Ἥλιον καὶ οἱ κομῆται συνιστάμενοι ἐκ νεφελοειδοῦς ἐλαφροτάτης ὕλης (τοῦ πυρῆνος, πολλάκις περιβεβλημένου ὑπὸ περικαλύμματος) καὶ ἔχοντες συνήθως καὶ οὐρὰν πολλάκις ἑκατομμυρίων μ. μακράν, ἐστραμμένην πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ Ἡλίου· αἱ δὲ τροχιαὶ αὐτῶν διευθύνονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ὁ Ἥλιος ἀνήκει εἰς τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας δηλ. τοὺς αὐτοφώτους, οἵτινες δὲν μεταβάλλουσιν ἐπαισθητῶς τὴν πρὸς ἀλλήλους σχετικὴν θέσιν. Ἡ φαινομένη κίνησις τοῦ Ἡλίου προέρχεται ἐκ τῆς κινήσεως τῆς Γῆς. Ἡ ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Γῆς εἶνε 20 $\frac{1}{2}$ ἑ. γ. μ., ἡ διάμετρος 193000 γ. μ. καὶ 777 φορὰς μεγαλείτερος ἢ ὅλοι ὁμοῦ οἱ πλανῆται. Ἐὰν ἦτον κοῖλος καὶ ἡ Γῆ ἔκειτο εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἡ Σελήνη ἤθελεν ἔχει πλέον τοῦ δέοντος χῶραν διὰ τὴν περὶ τὴν Γῆν περιφοράν της. Ὁ Ἥλιος στρέφεται περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα εἰς 25 ἡμέρας καὶ εἶνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σῶμα σκοτεινὸν περιβαλλόμενον ὑπὸ φωτεινῆς ἀτμοσφαίρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας πολλάκις γεννῶνται κηλῖδες. Ὁ Ἥλιος φωτίζει, θερμαίνει καὶ ἕλκει τὴν Γῆν· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ δύναμις τῆς βαρύτητος, δι' ἧς συγκρατεῖ τοὺς πλανήτας καὶ κομήτας περὶ ἑαυτὸν ὡς κέντρον, εἶνε 28 φορὰς μεγαλειτέρα, ἢ ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς.

Οἱ λοιποὶ ἀπλανεῖς ἀπέχουσι πολὺ ἀφ' ἡμῶν· ἡ δὲ τοῦ πλησιεστέρου πρὸς ἡμᾶς ἀπόστασις εἶνε 5 δισεκατομ. γ. μ. καὶ διὰ νὰ φθάσῃ τὸ φῶς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς, χρειάζονται $3\frac{1}{2}$ περίπου ἔτη. Κατὰ δὲ τὴν διάφορον αὐτῶν λαμπρότητα διαιροῦνται εἰς ἀστέρας α. β'. κτλ. τάξεως. Ἀστέρες πλησίον ἀλλήλων φαινόμενοι ἀποτελοῦσι τοὺς λεγομένους *ἀστερισμούς*· τοιοῦτοι δὲ εἶνε ἡ *Μεγάλη Ἄρκτος*, ἡ *Μικρὰ Ἄρκτος* μετὰ τοῦ *πολικοῦ ἀστέρος*, ὁ *Ὠρίων* καὶ ὁ *Ταῦρος* μετὰ τῶν *Πλειάδων*· ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ *διπλοῖ ἀστέρες* καὶ *νεφελοειδεῖς*, καθὼς καὶ ὁ *Γαλαξίας*, ὅστις εἶνε ἄθροισμα ἀπείρων ἀπλανῶν ἀστέρων.

Ἐνέργεια τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῆς Γῆς.

§. 5. Ἐν τῇ Γῇ μᾶς εἶνε γνωστὸς μόνος ὁ φλοιός, καὶ ἡ παροῦσα μορφὴ αὐτῆς εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πυρός. Τὸ ὕδωρ εἰς ὑγρὰν, ἀερώδη ἢ στερεὰν κατάστασιν, ἱστάμενον ἢ ῥέον, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας καταπίπτον, μεταβάλλει καὶ νῦν ἔτι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς, διαπερᾷ παντοῦ εὐκόλως, ἐνεργεῖ, ἢ βαθμηδὸν διαλύον, ἢ βιαίως συνθραῦον, καὶ συμπαρασύρει μέρη μεθ' ἑαυτοῦ καὶ φέρει αὐτὰ εἰς ἑτέρους τόπους· ἐντεῦθεν ἡ αὔξησις τῶν παραλίων, τῶν χερσονήσων, τῶν θινῶν, τῶν σύρτεων καὶ νήσων παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ἐντεῦθεν κρημνίσματα βράχων καὶ τὰ ἄλλα ἀποτελέσματα τῆς βροχῆς, τῶν λαβινῶν καὶ κρυσταλλώνων. Ὄχι ὀλιγώτερον ἐνεργεῖ καὶ τανῦν ἔτι τὸ πῦρ, ἡ Γῆ δηλ. κατέχει ἰδιάζουσαν θερμότητα ἀνεξάρτητον τῆς τοῦ Ἡλίου, ἥτις αὐξάνει πρὸς τὸ κέντρον τοσοῦτον, ὥστε ὁ πυρὴν τῆς Γῆς εὑρίσκεται εἰς ῥευστὴν πυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρώδη κατάστασιν· τοῦτο δὲ συμπεραίνεται ἐκ τῶν *θερμῶν πηγῶν* καὶ τῶν *ἡφαιστείων φαινομένων*, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν *ἡφαίστειαι ἐκρήξεις* καὶ *σεισμοί*. Ὅμοια πρὸς καπνοδόχους τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρὸς τὰ *ἡφαίστεια ὄρη*, εἶνε σχήματος κωνικοῦ μὲ χωνοειδὲς ἄνοιγμα (κρατὴρ), ὅθεν ἐκπέμπονται ἀναθυμιάσεις, στάκτη, λίθοι καὶ λάβα, δηλ. πυρώδης ἀναλελυμένη ὕλη. Διακρίνονται δὲ α) *κεντρικὰ* καὶ κατὰ *σειρὰν ἡφαίστεια*, ὁποῖα ἡ ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ ἡφαιστεία ζώνη τοῦ Μεγάλου ὠκεανοῦ, β) *ἐνεργὰ* καὶ *ἐσβεσμένα*. Τῶν ἐνεργῶν ἡ ἐνέργεια εἶνε ὁτὲ μὲν μικροτέρα, ὅταν ἐκπέμπωνται ἀτμοὶ καὶ καπνοί, ὁτὲ δὲ μεγαλειτέρα, ὅταν συμβαίνῃ ἔκρηξις· πολλάκις δὲ λαμβάνει χώραν ἡ ἐνέργεια μετὰ μακροχρόνιον ἡσυχίαν.

Τὰ πλεῖστα ἡφαίστεια κεῖνται ἐπὶ τῶν νήσων ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης· ὁ δὲ μέγιστος ἀριθμὸς αὐτῶν ὑπάρχει ἐν Ἀμερικῇ. Μὲ τὰ ἡφαίστεια ἵστανται εἰς συνάφειαν οἱ *σεισμοί*, οἵτινες συχνάκις λαμβάνουσι χώραν πρὸ τῆς ἐκρήξεως ἢ συγχρόνως μὲ αὐτὴν, καὶ προξενοῦσι πολλάκις ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὰς μεγίστας καταστροφάς. Διὰ τῆς ἐνεργείας δὲ τοῦ πυρὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἀποτελοῦνται εἰσέτι ἀνυψώσεις, καθιζήματα, ῥωγμοί, ὄρη, νῆσοι. Τὸ ὕδωρ ὅμως καὶ τὸ πῦρ ἐνήργησαν ἄλλοτε εἰς πολὺ μεγαλείτερον βαθμὸν καὶ εἰς διαφόρους περιόδους κατὰ τὰς συνεχεῖς καθιζήσεις καὶ ἀνυψώσεις, καὶ δι' αὐτῶν ἐσχηματίσθη βαθμηδὸν ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς. Διακρίνονται δὲ α) *τὰ ἐκ τοῦ ὕδατος μορφώματα*, ἤγουν τὰ *κατὰ στρώματα ὄρη*, εἴτε *πετρώματα*, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι συνεχῆ σειρὰν καὶ κεῖνται ἐπάλληλα καθ' ὡρισμένην τάξιν, β) *τὰ ἐκ τοῦ πυρὸς μορφώματα*, ἤγουν *τὰ μὴ κατὰ στρώματα τῶν ὀρέων εἴδη*. Τὰ ὄρη ταῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκει ὁ γρανίτης, ὁ πορφυρίτης, ὁ βασάλτης καὶ ἡ λάβα, δὲν ἔχουσι κανονικότητα καὶ ὡρισμένην ἐπάλληλον τάξιν. Ταῦτα ἐξεπιέσθησαν ἐν ῥευστῇ καταστάσει καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπὸ τῆς Γῆς, ἀπεσκληρύνθησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ πολλαχῶς διέῤῥηξαν τὰ προϋπάρχοντα στρώματα, μετετό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πισαν καὶ διέστρεψαν αὐτά. Οὕτω λοιπὸν αἱ μὲν καθιζήσεις τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἐγένοντο διὰ τοῦ ὕδατος, αἱ δὲ ἀνυψώσεις διὰ τοῦ πυρός. Ἴχνη ὀργανικοῦ βίου κατὰ τὰς διαφόρους μεταβολὰς τῆς Γῆς εἶνε αἱ *ἀπολιθώσεις* καὶ αἱ *ἀποτυπώσεις*. Εὑρίσκονται δὲ αὗται μόνον εἰς τὰ κατὰ στρώματα πετρώματα, καὶ ἰδίως τὰ ἐλειότερα καὶ μᾶλλον ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ νῦν ζῶα καὶ φυτὰ εὑρίσκονται εἰς τὰ ἀνωτέρω στρώματα· τὰ μὲν ἀρχαιότατα τῶ ζώων εὑρίσκονται ἰδίως εἰς τὰ τιτανώδη πετρώματα, τὰ δὲ παναρχαιότατα τῶν φυτῶν εἰς τὰ ἐξ ἀμμολίθου καὶ τὰ λιθανθρακοῦχα πετρώματα. Πάντα ταῦτα δεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἦτον ἄλλοτε θερμοτέρα, ἢ νῦν.

Ἡ Ξηρά.

§. 6. Τὰ κύρια συστατικὰ τῆς Γῆς εἶνε ἡ ξηρά, τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ. Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀπαντῶνται ὑψώματα καὶ χαμηλώματα. Τὸ δὲ ὕψος χώρας τινὸς (συνηθέστερον διὰ βαρομέτρου διοριζόμενον) μετρεῖται κατὰ πόδας (π), εἴτε ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (*ἀπόλυτον ὕψος*), εἴτε ἀπὸ ἑτέρου τινὸς σημείου (*σχετικὸν ὕψος*). Χώρα μὲ μικρὰ μόνον ὑψώματα καὶ χαμηλώματα καλεῖται πεδιὰς *ἐπίπεδος*. Καὶ *βαθύπεδον* μὲν καλοῦμεν χώραν μὴ ἔχουσαν ὑψώματα πλέον τῶν 500—600 π. τὰς δὲ ἐχούσας ὑψώματα ὑπερβαίνοντα τὸ ἀνωτέρω ὕψος καλοῦμεν *ὑψίπεδα* ἢ καὶ *ὀροπέδια*, ὅταν τὸ ὕψος αὐτῶν ἦνε περισσότερον. Τὰ δὲ ὑψώματα χώρας τινὸς καλοῦνται κατὰ τὸ ὕψος αὐτῶν *λόφοι*, *βουνοί*, *ὄρη*· διακρίνομεν δὲ εἰς αὐτὰ τοὺς *πρόποδας* ἢ τὰς *ὑπωρείας*, *τὴν κορυφὴν*, καὶ τὰς *πλευρὰς* ἢ *κλιτύας*. Ἐκ τῆς ἑνώσεως πολλῶν λόφων ἀποτελεῖται *σειρὰ λόφων*, καὶ ἐκ τῆς ἑνώσεως πολλῶν ὀρέων *σειρὰ ὀρέων* ἢ ἁπλῶς *ὄρη*. Ταῦτα συνίστανται κυρίως ἐκ λίθων καὶ διακρίνομεν ἐν αὐτοῖς *συμπλέγματα ὀρέων*, *σειρὰς ὀρέων*, *κλάδους ὀρέων*, *δεσμοὺς*, *ὀρεινὴν χώραν*, *ὑψηλὴν χώραν*. Ὑψηλὰ ἢ Ἄλπεια ὄρη καλοῦνται τὰ ἔχοντα ὑπὲρ τοὺς 5000 π. ὕψος, *μεσαῖα* δὲ τὰ ἔχοντα ὕψος μέχρι τῶν 500 π. Ὄρη, ἢ ὀροπέδια καταβαίνουσιν εἴτε ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόμως, εἴτε βαθμηδόν, ἤγουν κλιμακηδόν, καὶ τότε ἀποτελεῖται *κλιμακωτὴ χώρα*, ἥτις σχηματίζει τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν χώραν εἰς τὰ βαθύπεδα. Τὸ ὑψηλότατον μέρος τῶν ὀρέων, ὁπόθεν κλίνουσι ταῦτα πρὸς τὰς ἀντιθέτους πλευρὰς, καλεῖται *δειρὰς* ἢ *ῥάχις*· χαμήλωσις δὲ μεταξὺ ὀρέων ἀποτελεῖ *κοιλάδα*, ἥτις ἐὰν ἦνε στενὴ καλεῖται *φάραγξ*. *Κοιλάδες* ἐπιμήκεις κεῖνται μεταξὺ παραλλήλων σειρῶν ὀρέων, *ἐγκάρσιοι* δὲ λέγονται αἱ φερόμεναι ἐγκαρσίως διὰ τῶν ὀρέων· ὡς ὁδοὶ δὲ ὑπὲρ τὰ ὄρη, ἤτοι *στενά*, χρησιμεύουσι κοιλάδες καὶ καθιζήματα τῆς *δειράδος* τοῦ ὄρους (*ζυγοί*). Ἐὰν φαντασθῶμεν χώραν μεταξὺ οἱωνδήποτε σημείων καθέτως μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης διατμηθεῖσαν καὶ ἰχνογραφήσωμεν τὰ χείλη τῆς διατομῆς, λαμβάνομεν τὴν λεγομένην *κατατομὴν*, εἰκόνα δηλ. τῶν ὑψωμάτων καὶ καθιζημάτων τοῦ ἐδάφους τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων σημείων.

Τὸ ὕδωρ.

§. 7. Τὸ ὕδωρ, λιμνάζον ἢ ῥέον, συναθροίζεται εἰς τὰ κοιλώματα τοῦ ἐδάφους τῆς Γῆς· μικρὰ ἱστάμενα ποσὰ ὕδατος καλοῦνται *λίμναι*, τὸ δὲ μέγιστον λιμνάζον ὕδωρ, ὃ καλύπτει τὰ κυριώτατα κοιλώματα τῆς Γῆς, καλεῖται *θάλασσα*. Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, ὂν ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν καὶ μᾶλλον ἁλατοῦχον εἰς τὴν διακεκαυμένην καὶ τὰς κατεψυγμένας ζώνας, εἶνε βαρύτερον τοῦ γλυκέος καὶ φαίνεται χρωματισμένον, ἐὰν δὲν ἦνε εἰς πολὺ μικρὸν ποσόν, καὶ ἐν γένει οὔτε ἐλαττοῦται, οὔτε αὐξάνει· εἰς δὲ τὰς ψυχρὰς χώρας παγόνει καὶ οὕτω σχηματίζονται πεδιάδες καὶ βουνὰ πάγου. Εἶνε περίεργος ὁ φωσφορισμὸς τοῦ θαλασσίου ὕδατος, ὅστις προέρχεται ἐκ φωσφοριζόντων θαλασσίων ζωϋφίων καὶ εἶνε λαμπρότατος εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Ἡ θάλασσα ἔχει τριπλῆν κίνησιν, 1) τὴν κυματοειδῆ, ἥτις προερχομένη ἐκ τοῦ ἀνέμου κάμνει τὰ κύματα νὰ προσκρούωσιν εἰς τὰς ἀκτὰς ἢ εἰς τὰς ὑφάλους καὶ νὰ θραύωνται (*κυματωγὴ* ἢ *ἀνακοπὴ τῶν ὑδάτων*) 2) τὴν *παλιρροιαν*, καθ' ἣν τὸ θαλάσσιον ὕδωρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κανονικῶς ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει ἀπὸ 6 εἰς 6 ὥρας (ἐπαισθητὴ εἴς τινας ποταμοὺς ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν πρὸς τὰ ἔσω) καὶ ἡ μὲν ἀνάβασις καλεῖται *πλημμυρὶς*, ἡ δὲ κατάβασις *ἄμπωτις*· προέρχεται δὲ ἡ παλίρροια ἐκ τῆς ἕλξεως τῆς Σελήνης καὶ ἐν μέρει τῆς τοῦ Ἡλίου· καὶ 3) τὴν ῥευματοειδῆ, ἥτις προέρχεται ἀπὸ συνεχῆ ῥοὴν τοῦ θαλασσίου ὕδατος κατὰ μίαν ὡρισμένην διεύθυνσιν. Ὑπάρχουσι πολλὰ τοιαῦτα ῥεύματα 1) τὰ *πολικὰ*, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐκ τῆς ῥοῆς τοῦ ψυχροτέρου ὕδατος τῶν πολικῶν χωρῶν πρὸς τὰς τροπικὰς, 2) τὸ *ἰσημερινὸν*, ἐν τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, τὸ ὁποῖον ῥέον ἐξ Α. πρὸς Δ. εἶνε συνέπεια τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς Γῆς 3) τὸ *ῥεῦμα* τοῦ κόλπου (Μεξικανικοῦ), ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ, τὸ ὁποῖον, συνέχεια ὂν τοῦ Ἰσημερινοῦ ῥεύματος, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου παρὰ τὴν χερσόνησον Φλωρίδα καὶ ῥέει παρὰ τὴν σύρτιν τῆς νέας Φουτλανδίας πρὸς τὰς Ἀζόρας νήσους· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα μικρότερα τοπικὰ ῥεύματα. Ῥεύματα ἀντιθέτου διευθύνσεως συναντώμενα γεννῶσι τὴν *δίνην*. Ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν ἄκρα τῆς ξηρᾶς καλεῖται *παραλία*, *ἀκτὴ*, *αἰγιαλός*· αἱ δὲ παραλίαι εἶνε *ἀπότομοι*, *σκοπελώδεις*, *ἐπίπεδοι*· αἱ τελευταῖαι σχηματίζουσι πολλάκις θῖνας, ὅ ἐστὶ *ἀμμώδεις λόφους*, κατατιθεμένους αὐτόθι ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐὰν ἡ θάλασσα εἰσδύῃ εἰς τὴν ξηρὰν γεννᾶται κατὰ τὴν μεγαλειτέραν ἢ μικροτέραν ἔκτασιν *ἐσωτερικὴ θάλασσα*, ἤγουν *Μεσόγειο*, *κόλπος*, *ὅρμος*· *λιμὴν* δὲ καλεῖται μικρὸς ὅρμος, ἐν ᾧ τὰ πλοῖα ἐξασφαλίζονται κατὰ τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κυμάτων. Τὸ στενὸν μέρος τῆς θαλάσσης τὸ ἑνόνον δύο μεγαλειτέρας θαλάσσας καὶ ἑπομένως χωρίζον δύο παρακειμένας ξηρὰς καλεῖται *πορθμὸς*, *δίοδος*, *στενὸν*, ἐνῷ στενὴ ταινία ξηρᾶς ἑνόνουσα δύο μεγαλειτέρας ξηρὰς καλεῖται *ἰσθμός*. Ξηρὰ κατὰ μόνον μίαν πλευρὰν συνεχομένη μὲ μεγαλειτέραν ξηράν, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς βρεχομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης καλεῖται *χερσόνησος*, ἐὰν δὲ ἦνε στενὴ, *γλῶσσα ξηρᾶς*· αἱ χερσόνησοι εἶνε τροποντινὰ τὰ μέλη τῶν ἠπείρων. Κορυφὴ ξηρᾶς προεκβάλλουσα εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θάλασσαν καλεῖται *ἀκρωτήριον*· βράχοι ἐξέχοντες τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καλοῦνται *σκόπελοι*, μένοντες δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς *ὕφαλοι*· σειρὰ δὲ σκοπέλων ἀποτελεῖ *ῥαχίαν*. Ῥηχὰ καὶ ἀμμώδη παράλια, εἰς τὰ ὁποῖα συρόμενα τὰ πλοῖα ὑπὸ τῶν ῥευμάτων χάνονται, καλοῦνται *σύρτεις*· νῆσος δὲ καλεῖται ξηρὰ περιβρεχομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὕδατος.

Τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ὅθεν ἀνέρχεται τὸ ὕδωρ, καλεῖται *πηγή*· *περιοδικαὶ* δὲ *πηγαὶ* λέγονται αἱ ῥέουσαι ὁτὲ μὲν ἐντονώτερον, ὁτὲ δὲ ἀσθενέστερον, ὁτὲ δὲ καὶ ἐντελῶς στειρεύουσαι· *ἀναπηδητικαὶ* δὲ, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ ἢ γεννᾶται δι' ἀτμῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Γῆς, ἢ καταβαίνει ἐξ ὑψηλοτέρων τόπων, καὶ *μεταλλικαὶ* (ἁλατοῦχοι, ἰαματικαὶ) λέγονται αἱ περιέχουσαι εἰς μεγαλείτερον ποσὸν, ἢ αἱ συνήθεις *πηγαὶ*, ξένας ὕλας (κοινὸν ἅλας θειϊκὴν μαγνησίαν, ἀνθρακικὸν ὀξὺ κλ.). Πλείονες *πηγαὶ* ἑνούμεναι ἀποτελοῦσι *ῥύακα*, πλείονες ῥύακες *ποτάμιον* καὶ πλείονα ποτάμια *ποταμόν*. Τὸ μέρος, ἔνθα ποταμός τις χύνεται εἰς ἕτερον καλεῖται *συμβολή*, τὸ δὲ μέρος, καθ' ὃ χύνεται εἰς λίμνην ἢ εἰς θάλασσαν καλεῖται *στόμιον* ἢ *ἐκβολή*. Κύριοι ποταμοὶ δὲν χύνονται εἰς ἄλλον ποταμὸν, οἱ δὲ *παραπόταμοι* χύνονται εἰς τοὺς κυρίους ποταμούς· *πεδινοὶ* ποταμοὶ χύνονται μετὰ βραχὺν ῥοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ τῶν *στεππῶν ποταμοὶ* ἢ βυθιζόμενοι εἰς τὴν ἄμμον χύνονται ἄφαντοι, ἢ χύνονται εἰς λιμνάζον ὕδωρ. Ἡ ξηρὰ ἡ διαβρεχομένη ὑπὸ κυρίου ποταμοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καλεῖται *πεδίον* τοῦ *ποταμοῦ* τούτου, ἀπὸ δὲ τὰ ὅρια τῶν πεδίων τοῦ ποταμοῦ, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τοὺς χωρισμοὺς τῶν ὑδάτων, ῥέουσι ῥύακες καὶ ποταμοὶ κατ' ἐναντίας διευθύνσεις. Εἰς πάντα ποταμὸν διακρίνομεν τὸν *ἄνω δρόμον* (εἰς τὰς ὀρεινὰς χώρας), τὸν *μέσον δρόμον* (εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων) καὶ τὸν *κάτω δρόμον* (εἰς τὰς πεδιάδας)· τὰ παρ' ἑκατέρας τὰς πλευρὰς τοῦ ποταμοῦ ἄκρα τῆς ξηρᾶς καλοῦνται *ὄχθαι*· ὁ ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποταμοῦ καὶ βλέπων πρὸς τὸ μέρος εἰς ὃ διευθύνεται τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ ἔχει εἰς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ τὴν *δεξιὰν*, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν τὴν *ἀρι-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στερὰν ὄχθην. Τὸ κοῖλον ἔδαφος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ ποταμὸς ῥέει, καλεῖται *κοίτη*· στενουμένη δ' αὕτη πολὺ καθιστᾷ τὸν ῥοῦν ὁρμητικόν. Ποταμὸς καταπίπτων ἀπὸ ὑψηλῶν μερῶν γεννᾷ *καταῤῥάκτην*, ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους ὁρίζει τὴν κατάπτωσιν καὶ ἐπομένως τὴν ταχύτητα τῆς ῥοῆς τοῦ ποταμοῦ· ἀπὸ δὲ τῆς κλίσεως καὶ τῆς ποσότητος τοῦ ὕδατος ἐξαρτᾶται τὸ πλώιμον ἢ μὴ τοῦ ποταμοῦ. *Πλημμύραι* ποταμῶν προερχόμεναι ἢ ἐκ πολλῶν βροχῶν, ἢ ἐκ τηκομένης χιόνος ἐμποδίζονται διὰ *προχωμάτων*. Ποταμὸς ἐκβάλλων διὰ πολλῶν βραχιόνων σχηματίζει *Δέλτα*. *Λιμνοστόματα* δὲ καλοῦνται ἱστάμενα γλυκέα ὕδατα κείμενα πρὸ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν καὶ χωριζόμενα σχεδὸν ὁλοκλήρως ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ γλώσσης ξηρᾶς ἢ διὰ μεγάλων νήσων· Πλώιμοι τάφροι, ἑνόνουσαι πλωτοὺς ποταμοὺς, ἢ πλωτὸν ποταμὸν μὲ θάλασσαν καλοῦνται *διώρυχες*.

Ὁ ἀήρ.

§. 8. Ὁ ἀὴρ, τοῦ ὁποίου κύρια συστατικὰ εἶνε τὸ *ἄζωτον* καὶ τὸ *ὀξυγόνον*, ὢν ἐλαστικὸν ῥευστὸν σῶμα καὶ περιβάλλων τὴν Γῆν πανταχόθεν ὡς κάλυμμα, καλεῖται *ἀτμοσφαῖρα*, ἥτις ἔχει ὕψος περὶ τὰ 10 γ.μ. Ἡ πίεσις ἡ προξενουμένη ὑπὸ τοῦ ἀέρος (ἔχουσα βάρος 6 σχεδὸν ὀκάδων ἐφ' ἑκάστου τετραγωνικοῦ δακτύλου τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς) ἐλαττουμένη πρὸς τὰ ἄνω, μετρεῖται διὰ τοῦ βαρομέτρου. Ἡ θερμότης τῆς ἀτμοσφαίρας, προερχομένη ἕνεκα τοῦ Ἡλίου μετρεῖται διὰ τοῦ θερμομέτρου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους καὶ ἀπὸ τῶν ταπεινῶν πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἐλαττοῦται βαθμηδόν. (1) Ἐν τούτοις -

(1) Σημ. Ἡ καταμετρουμένη θερμότης εἰς βαθμοὺς ἐκφραζομένη καλεῖται θερμοκρασία. Ἡ θερμότης κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας εἶνε εἰς διηνεκῆ αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν· καὶ τὸ μέσον τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς αὐτῆς μὲν ἡμέρας καλεῖται μέση θερμοκρασία τῆς ἡμέρας, τῶν ἡμερῶν δὲ ἑνὸς τοῦ μηνὸς, μέση θερμοκρασία τοῦ μηνὸς, ἑνὸς δὲ τοῦ ἔτους, μέση θερμοκρασία τοῦ ἔτους. Λύτη ἐν Πετρουπόλει εἶνε $2^0\frac{1}{2}$ R, ἐν Καζὰν $1^0\frac{1}{2}$, ἐν Κοπενάγῃ 6^0, ἐν Βερολίνῳ 7^0, ἐν Βιέννῃ $8^0\frac{1}{2}$, ἐν Παρισίοις $8^0\frac{1}{2}$, ἐν Κωνσταντινουπόλει 11^0, ἐν Ἀθήναις $14^0\frac{1}{2}$, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ $8^0\frac{1}{2}$, ἐν Ἱερουσαλὴμ $13^0\frac{1}{2}$, ἐν Καλκούτῃ $21^0\frac{1}{2}$, ἐν Κουίτῳ $12^0\frac{1}{2}$, ἐν Ῥιοϊανείρῳ $18^0\frac{1}{2}$, ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ $17^0\frac{1}{2}$.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θερμότης τῆς ἀτμοσφαίρας τόπου τινὸς δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, ἢ ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψους αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλων αἰτιῶν, οἷον τῆς διευθύνσεως τῶν ὀρέων αὐτοῦ, τῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀποστάσεώς του, τῶν ἐπικρατούντων ἀνέμων, τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐδάφους κτλ. Ἕνεκα τούτου χῶραι κείμεναι ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος ἔχουσι πολλάκις διάφορον θερμοκρασίαν, καί τοι ἔχουσαι τὴν αὐτὴν μέσην θερμοκρασίαν τοῦ ἔτους. Τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ὑδάτων ἔχει ὀλιγωτέραν θερμότητα ἢ τὸ βόρειον, τὰ ἀνατολικὰ πρὸς τούτοις παράλια τῶν ἠπείρων καὶ μερικῶν χωρῶν εἶνε ψυχρότερα ἢ τὰ δυτικά.

Ὁ ἀὴρ ἔχει διαφόρους κινήσεις, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς ἀνίσου θερμάνσεως καὶ ἐπομένως ἐκ τῆς ἐντεῦθεν ἀνίσου πυκνότητος αὐτοῦ. Ἐκ δύο δηλ. παρακειμένων ὄγκων ἀτμοσφαίρας ἀνίσως τεθερμασμένων λαμβάνει χώραν εἰς μὲν τὸ ὕψος ῥοὴ τοῦ θερμοτέρου ἀέρος πρὸς τὸν ψυχρότερον, πλησίον δὲ τοῦ ἐδάφους ῥοὴ τοῦ ψυχροτέρου ἀέρος πρὸς τὸν θερμότερον. Αἱ κινήσεις τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν καλοῦνται *κηκεμίαι*, *αὖραι*, *ἄνεμοι*, *θύελλαι*, *λαίλαπες* κτλ. καὶ λαμβάνουσι καὶ τὰ ὀνόματα τῆς διευθύνσεως, ἐξ ἧς πνέουσι. *Κατοικικοὶ* ἄνεμοι εἶνε 1) οἱ *ἀπόγειοι* καὶ οἱ *ἐμβάται*, γινόμενοι ἐκ τῆς ἀνίσου θερμάνσεως τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν πνέει ὁ ἄνεμος ὡς ἐμβάτης ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηράν, τὴν δὲ νύκτα ὡς ἀπόγειος ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν. 2) οἱ *ἐτησίαι*, ἐν τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, οἵτινες πνέουσιν ὡς ΒΑ. μὲν πρὸς Β, ὡς ΝΑ δὲ πρὸς Ν. τοῦ Ἰσημερινοῦ· αἰτία δ' αὐτῶν εἶνε ἡ ῥοὴ τοῦ ψυχροῦ ἀέρος ἀπὸ τῶν πόλων πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν καὶ ἡ περὶ τὸν ἄξονα περιστροφὴ τῆς Γῆς, ταύτης δηλ. ἡ ταχύτης εἶνε διάφορος κατὰ τὰ διάφορα πλάτη, ἐπομένως ὁ τὴν μικροτέραν περιστροφικὴν ταχύτητα τῶν πόλων ἔχων ψυχρὸς ἀὴρ μένει ὀπίσω εἰς τὸν δρόμον αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Γῆς, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα κινοῦνται ἐκ Δ. πρὸς Α, ἔπεται ὅτι ὁ ψυχρὸς ἀὴρ μένει ὀπίσω ὡς ἀνατολικός· ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πειδὴ δὲ ἔρχεται ἐκ Β, διὰ τοῦτο γίνεται βορρανατολικός. Ἐπέκτασις αὐτῶν μέχρι τῶν μεσημβρινῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ θέρος εἶνε καὶ οἱ παρ' ἡμῖν πνέοντες ἐτησίαι. 3) οἱ Μουσσώνιοι, ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, οἵτινες πνέουσι πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ τὸ μὲν θέρος ὡς ΝΔ, τὸν δὲ χειμῶνα ὡς ΒΑ. Εἰς τοὺς ἀκανονίστους ἀνέμους ἀνήκουσιν ὁ *Σαμοὺμ*, ἐν Ἀραβίᾳ καὶ *Σαχάρα*, ὁ *Ἁρματὰν*, ἐν Σουδὰν, καὶ ὁ *Σιρόκος*, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν ἐνίοτε.

Εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν συμβαίνουσι ποικίλα φυσικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα συνήθως καλοῦνται *μετέωρα*. Εἶνε δὲ τριῶν εἰδῶν, ἀ) τοῦ φωτὸς, οἷον, τὸ *οὐράνιον τόξον ἢ Ἶρις*, συνέπεια τῆς θλάσεως καὶ ἀνταναλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων διὰ τῶν σταγόνων τοῦ ὕδατος, τὸ *πρωινὸν* καὶ *ἑσπερινὸν λυκαυγὲς*, ὁ *κατοπτρισμὸς*, οἱ *παρήλιοι*, αἱ *παρασελῆναι* καὶ αἱ περὶ τὸν Ἥλιον ἢ τὴν Σελήνην *ἅλω*. β) τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, οἷα ἡ *ἀστραπὴ*, ἡ *βροντὴ*, ὁ *κεραυνὸς* καὶ τὸ *βόρειον σέλας* (1)· γ') τοῦ ὕδατος, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῶν ἀτμῶν, οἵτινες πάντοτε ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς θερμότητος ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς Γῆς. Δι' ἐλαττώσεως τῆς θερμότητος καθίστανται οἱ ἀτμοὶ ὁρατοὶ καὶ ἀναφαίνονται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἐν μέρει ἢ ἐντελῶς πεπυκνωμένοι, ἢ παγωμένοι. Τὰ νέφη καὶ ἡ ὁμίχλη συνίστανται ἐκ πολὺ μικρῶν ὑδατίνων σφαιριδίων, καὶ τὰ μὲν νέφη εὑρίσκονται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ὑψηλὰ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, αὕτη δὲ πλησίον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ὅταν τὰ ὑδάτινα σφαιρίδια νεφέλης τινὸς γείνωσι μείζονα καὶ συῤῥεύσωσι, τότε γεννᾶται ἡ *βροχὴ*, ἐὰν δὲ παγώσωσι κατὰ τὴν κατάπτωσιν γεννᾶται ἡ *χάλαζα*. Ὅταν οἱ ἀτμοὶ νεφέλης τινός, πρὶν συῤῥεύσωσι παγώσωσι, καταπίπτουσιν εἰς

(1) Σημ. Διάττοντες ἀστέρες καὶ βολίδες εἶνε πιθανῶς μικρὰ σώματα κινούμενα περὶ τὸν Ἥλιον ὡς οἱ κομῆται καὶ πλανῆται. Ἐὰν κατὰ τὴν πορείαν των προσεγγίσωσι πολὺ τὴν Γῆν καὶ ἑλκυσθῶσιν ὑπ' αὐτῆς, τότε καθίστανται κατὰ τὰ ὅρια τῆς ἀτμοσφαίρας φωτεινοί, πολλάκις δὲ καὶ καταπίπτουσιν ἐξ ὁλοκλήρου, ἢ κατὰ μέρος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χιόνα· ἡ δὲ δρόσος γεννᾶται ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῶν ἀτμῶν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ ψυχρῶν ἀντικειμένων τῆς Γῆς, ἐὰν δὲ ταῦτα ἔχωσι θερμοκρασίαν κατωτέραν τοῦ 0, τότε γεννᾶται *πάχνη*. Τὸ ποσὸν τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος ἐλαττοῦται ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους· εἶνε δὲ περισσότερον εἰς τὰς παραλίους χώρας, ἢ εἰς τὰς μεσογείους. Ἐν τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ ἡ ὥρα τῶν βροχῶν (ὑγρὰ ὥρα τοῦ ἔτους) λαμβάνει χώραν περὶ τὸν χρόνον τῆς ὑψίστης θέσεως τοῦ Ἡλίου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοὺς παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν τόπους δὶς τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν ἡ ὑψίστη θέσις τοῦ Ἡλίου, διὰ τοῦτο εἰς τοὺς τόπους τούτους ὑπάρχουσι δύο ὑγραὶ ὧραι τοῦ ἔτους. Κατὰ τὴν διάφορον μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καταπίπτει τὸ ὕδωρ, διακρίνομεν *ζώνην βροχῆς*, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν πίπτει χιών (αὕτη περιλαμβάνει ἐκτὸς τῆς διακεκαυμένης ζώνης καὶ μέγα μέρος τῶν εὐκράτων), *δύο ζώνας μεταβλητῆς καταπτώσεως*, εἰς τὰς ὁποίας ὁτὲ μὲν βρέχει, ὁτὲ δὲ νίφει, *δύο ζώνας διηνεκοῦς χιόνος*, εἰς τὰς ὁποίας μόνον νίφει. Καθ' ὅμοιον τρόπον διακρίνομεν κατὰ τὰ διάφορα ὕψη *γόρτν* τῆς βροχῆς, τῆς μεταβλητῆς καταπτώσεως καὶ τῆς διηνεκοῦς χιόνος. Ἡ γραμμή, ἀφ' ἧς ἄρχεται ἡ διηνεκὴς χιὼν κατὰ τὰ ὄρη καλεῖται *γραμμὴ χιόνος*. Αὕτη ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν εἶνε εἰς ὕψος σχεδὸν 15000 π. καὶ πρὸς τοὺς πόλους βαθμηδὸν κεῖται εἰς ὀλιγώτερον ὕψος (ἐπὶ τῶν Ἄλπεων 8600 π, εἰς τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον 2200 π). Ἐπὶ ὑψηλῶν ὀρέων ἀπαντῶμεν ἑπομένως *χιονοδας* καὶ κρυσταλλῶνας, ὃ ἐστὶ ὑπερμεγέθεις ὄγκους πάγου κατὰ τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων καὶ εἰς ὑψηλὰς κοιλάδας καὶ φάραγγας, ὁμοίους πρὸς πεπηγότας ποταμούς. *Λαβίνας* δὲ καλοῦμεν μεγάλους ἀπὸ τῶν ὀρέων κατακρημνιζομένους ὄγκους χιόνος. Ἡ ἰδιάζουσα ποιότης τῆς ἀτμοσφαίρας χώρας τινος ὡς πρὸς τὴν θερμότητα, τὴν ὑγρασίαν καὶ κίνησιν αὐτῆς καλεῖται *κλίμα*. Διακρίνουσιν *ἠπειρωτικὸν* καὶ *ὠκεάνειον*· εἰς τὸ πρῶτον ἰδιάζον εἶνε ξηρασία, θερμὸν θέρος καὶ δριμὺς χειμών, εἰς τὸ δεύτερον μεγάλη ὑγρασία καὶ ὁμοιόμορφος θε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρινὴ καὶ χειμερινὴ θερμοκρασία. Τὸ πρῶτον ἀπαντᾶται εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ξηρᾶς, καὶ τὸ δεύτερον εἰς παραλίας καὶ νήσους. Τὸ κλίμα ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν προϊόντων καὶ τῶν κατοίκων χώρας τινός.

Τὰ προϊόντα.

§ 9. Πάντα τὰ φυσικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν τῇ Γῇ καὶ ἐπ' αὐτῆς καλοῦνται *προϊόντα*· εἶνε δὲ ταῦτα ἢ *ὀρυκτὰ*, ἢ *φυτικὰ*, ἢ *ζωϊκά*. Τὰ *ὀρυκτὰ* ἀποτελοῦντα τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς ὑποδιαιροῦνται εἰς *λίθους* καὶ *γαίας*, *μέταλλα*, *ἅλατα*, *καύσιμα ὀρυκτά*. Ἐκ τούτων ἐξαρτᾶται ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, ὃ ἐστὶ τοῦ ἀνωτάτου στρώματος τῆς Γῆς. Τὰ φυτὰ εἶνε τρόπον τινὰ τὸ ἔνδυμα τῆς Γῆς· ἐξαρτῶνται δὲ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κλίματος, καὶ ἀπὸ τὸν πόλον πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν γίνονται τελειότερα, αὐξάνοντα καὶ κατὰ τὸ ὕψος εἰς τρόπον, ὥστε ἐν τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ ἐξέχουσιν ἕνεκα τοῦ μεγέθους, τοῦ πλήθους, τῆς ποικιλίας, τῆς λαμπρότητος τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ὀσμῆς. Τὰ ὡραιότερα εἴδη τῶν φυτῶν τῆς τροπικῆς ζώνης εἶνε οἱ *φοίνικες*, αἱ *βαναναι* καὶ τὰ *δενδροειδῆ πολυπόδια*. Ἐκτὸς αὐτῶν ἰδιάζοντα εἶνε τὸ *ἀρτόδενδρον*, ἡ *καφέ*, τὸ *πέπερι*, τὸ *κινάμωμον*, ἡ *βανίλλη*, τὸ *ἀνανά*, ἡ *Περουβιανὴ κάκτος* (Fackeldistel), τὰ *περιελισσόμενα φυτά*, ὁ *ἰνδοκάλαμος* (βάμβη) καὶ τὸ *σακχαροκάλαμον*. Ἡ ψυχρὰ ζώνη περιέχει εἰσέτι πλησίον τῶν πολικῶν κύκλων *σημύδας*, *ἐλάτας*, *ὀρκεύθους*· πρὸς τούτοις αὐξάνουσιν ὀπωσοῦν αὐτόθι κριθὴ καὶ τὶνα λαχανικά· πλησιέστερον ὅμως εἰς τὸν πόλον μόνον *βρύα* καὶ *λειχῆνες*. Μόνον ὀλίγα φυτὰ εἶνε πανταχοῦ διεσπαρμένα· τὰ σημαντικώτερα τούτων διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶνε τὰ καλλιεργήσιμα φυτά, τὰ χρήσιμα πρὸς τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν αὐτοῦ. Ἄφορoι ξηραὶ χῶραι ἄνευ φυτῶν καλοῦνται *ἔρημοι*· ἐκτεταμέναι δὲ μονότονοι πεδιάδες ἄνευ δένδρων κεκαλυμμέναι μὲ πόαν μόνον καὶ μικρὰ βοτανοειδῆ φυτὰ καλοῦνται *στέππαι*. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξάπλωσις τῶν ζώων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κλίματος· οὕτως εἰς μὲν τὰς τροπικὰς χώρας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζῶσι τὰ μέγιστα καὶ ὡραιότατα, συνάμα δὲ καὶ τὰ ἐπικινδυνωδέστερα θηρία τῆς ξηρᾶς, ἐνῷ πρὸς τὰς κατεψυγμένας ζώνας ἐλαττοῦνται τόν τε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀγριότητα. Εἰς τὰς πολικὰς χώρας ἀνήκουσιν ἰδίως οἱ *ἔλαφοι*, αἱ *λευκαὶ ἄρκτοι*, τὰ *σαμούρια* καὶ ἄλλα *γουναροφόρα ζῶα*, αἱ *φῶκαι*, οἱ *θαλάσσιοι ἵπποι*, αἱ *φάλαιναι*, οἱ *ἀπτηροδύται* καὶ αἱ *νῆσσαι τῶν πόλων*. Χρησιμώτατα ἰδίως πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶνε τὰ *κατοικίδια ζῶα*, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦσιν αὐτὸν παντοχοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος.

§ 10. Διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἡ κορωνὶς τῆς πλάσεως καὶ εὑρίσκεται μὲ τὴν φύσιν εἰς ἀλληλεπίδρασιν διηνεκῆ, ὁτὲ μὲν φιλικήν, ὁτὲ δὲ ἐχθρικήν. Καίπερ δὲ παντοχοῦ διεσπαρμένος, ἔχει ὅμως εἰς διαφόρους χώρας διάφορον τύπον, ἐν μέρει μὲν διὰ τῶν ἐκ φύσεως εἰς αὐτὸν ἰδιαζουσῶν ἰδιοτήτων, ἐν μέρει δέ, διότι ἡ Γῆ, ἡ κατοικία καὶ τὸ παιδαγωγεῖον αὐτοῦ, διὰ τῆς ξηρᾶς, τοῦ ὕδατος, τοῦ κλίματος καὶ τῶν προϊόντων ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ σώματος, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κοινωνικοῦ του βίου· ὁ ἄνθρωπος λ. χ. εἰς τὰς ψυχρὰς ζώνας, πάσχων ἐλλείψεις, μαραίνεται σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς, εἰς τὰς εὐκράτους εὑρίσκει τὰς καταλληλοτάτας πρὸς ἀνάπτυξιν εὐκαιρίας, καὶ εἰς τὰς θερμὰς ἀφ' ἑτέρου πάσχει νάρκην ἐκ τῆς μεγάλης ἀφθονίας. Ὅσῳ ὅμως προβαίνει εἰς τὸν πολιτισμόν, τοσούτῳ μᾶλλον ἐλευθεροῦται ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς φύσεως καὶ καθίσταται κύριος τῆς Γῆς καὶ ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτῆς καὶ μερικῶς καὶ γενικῶς πρὸς μετασχηματισμὸν καὶ ἐξευγένισιν. Ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν ἀνθρώπων, ὄντων ὑπὲρ τὰ 1200 ἐ, φαίνεται ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ βίου. Ὡς πρὸς τὸ χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος διαιροῦμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς πέντε φυλάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅμως ὑπάρχουσι μεταβάσεις. Ἡ *Αἰθιοπικὴ ἢ Νιγρητικὴ φυλὴ* ἔχει καλῶς ἐσχηματισμένην σωματικὴν κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τασκευὴν, μέλαν χρῶμα, στενὸν καὶ ἐπίμηκες κρανίον, ἐξέχουσαν ῥῖνα, παχέα ἐξέχοντα χείλη, ἐξεχούσας σιαγόνας, μέλαιναν καὶ οὖλην κόμην (Ἀφρική). Ἡ *Μογγολικὴ φυλὴ* ἔχει μικρὰν μορφὴν, ὠχρὸν χρῶμα, πλατὺ καὶ βραχὺ κρανίον, πλατὺ καὶ ἐπίπεδον πρόσωπον, μικρὰν καὶ πεπιεσμένην ῥῖνα, μικροὺς καὶ πλαγίως κειμένους ὀφθαλμοὺς, ἐξεχούσας παρειὰς, μεγάλα καὶ ἐξέχοντα ὦτα, λεπτὴν καὶ ἀραιὰν καὶ μέλαιναν κόμην καὶ γένειον (ΒΑ. Ἀσία, Β. Ἀμερικὴ καὶ Β. Εὐρώπη). Ἡ *Μαλαϊκὴ φυλὴ* ἔχει καστανόχρουν χρῶμα, μέγα στόμα, παχεῖαν καὶ πλατεῖαν ῥῖνα, πυκνὴν καὶ μέλαιναν κόμην (Ἰνδικαὶ νῆσοι καὶ Αὐστραλία). Ἡ *Ἀμερικανικὴ φυλὴ* ἔχει χαλκόχρουν χρῶμα, ἐξεχούσας παρειὰς, ἀραιὰν καὶ μέλαιναν κόμην καὶ γένειον (Ἀμερική). Ἡ *Καυκασία φυλὴ* (500 περίπου ἐ.) ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον λευκὸν χρῶμα καὶ ὠοειδὲς κρανίον (Εὐρώπη, δυτικὴ καὶ μεσημβρινὴ Ἀσία, Β. Ἀφρική). Αὕτη ὑπερέχει κατά τε τὴν ὡραιότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος πάσας τὰς λοιπὰς φυλὰς καὶ ἄρχει αὐτῶν, καθότι δι' ἀποικιῶν ἐξετάθη ἐφ' ὅλης τῆς Γῆς. Ἐν γένει δὲ κύρια εἴδη εἶνε ἡ λευκὴ, ἡ κυτρίνη καὶ ἡ μαύρη φυλή. Πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν λαλοῦσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· πολλαὶ ὅμως γλῶσσαι εἶνε συγγενεῖς μεταξύ των καὶ οὕτω διακρίνομεν *οἰκογενείας γλωσσῶν, μητρικὰς γλώσσας καὶ θυγατέρας ἢ παραφυάδας*· ἐπίσης δὲ διακρίνομεν καὶ *νεκρὰς* καὶ *ζώσας γλώσσας*.

Κατὰ τὰς διαφόρους ἀσχολίας καὶ τὴν διάφορον ἀνάπτυξιν διαιροῦμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τρεῖς κλάσεις (βαθμοὺς πολιτισμοῦ) εἰς *ἀγρίους λαοὺς*, οἵτινες περιπλανώμενοι ζῶσιν ἀπὸ τῆς θήρας καὶ ἁλιείας καὶ εἶνε ἐντελῶς ἀγροῖκοι καὶ ἀπαίδευτοι, εἰς *νομαδικοὺς ἢ ποιμενικοὺς λαοὺς*, οἵτινες ζῶσιν ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας καὶ δὲν ἔχουσι μονίμους κατοικίας, εἰς *πολιτισμένους*, οἵτινες ἔχουσι μονίμους κατοικίας καὶ ἐκτὸς τῆς θήρας, ἁλιείας καὶ κτηνοτροφίας ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν μεταλλουργίαν, βιομηχανίαν, ἐμπόριον, ναυτιλίαν, *τέχνας* καὶ *ἐπιστήμας*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν διαιροῦμεν τοὺς ἐπὶ τῆς Γῆς κατοικοῦντας λαοὺς 1) εἰς *εἰδωλολάτρας*, οἵτινες λατρεύουσι πολλοὺς θεοὺς καὶ φυσικὰ ἀντικείμενα· εἰς αὐτοὺς ἀνήκουσι καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βραχμανισμοῦ καὶ Βουδδισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ. 2) εἰς μονοθεϊστὰς, οἵτινες λατρεύουσιν ἕνα καὶ μόνον θεὸν (500 περίπου ἑ.) εἰς αὐτοὺς ἀνήκουσι α) οἱ *Μωαμεθανοί*, ὀπαδοὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ Εὐρώπῃ (160 ἑ), 2) οἱ *Ἰουδαΐται* (6 ἑ.) διεσπαρμένοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Οἰκουμένης, γ) οἱ *Χριστιανοὶ* (340 ἑ.), ἐφ' ὅλων μὲν τῶν ἠπείρων, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς· ἀνήκουσι δὲ οὗτοι ἢ εἰς τὴν *Καθολικὴν ἐκκλησίαν*, ἢ εἰς τὴν *Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον*, ἢ εἰς τὴν *Διαμαρτυρουμένην*.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὡρισμένος διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ δύναται νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ τοῦ βίου αὐτοῦ μόνον διὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μετ' αὐτῶν. Ἡ φυσικωτάτη καὶ ἀρχέτυπος κοινωνία τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἡ *οἰκογένεια* καὶ ἐξ αὐτῆς ἀναπτύσσονται πᾶσαι αἱ λοιπαὶ κοινωνικαὶ σχέσεις. Πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔχοντες κοινὴν καταγωγὴν καὶ γλῶσσαν (συνήθως δὲ καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν καὶ τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα) ἀποτελοῦσιν ἔθνος. Ἡ σταθερὰ τάξις τῶν πραγμάτων ἔθνους τινὸς καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα ἑκάστου ὁρίζονται διὰ νόμων. Ἐκεῖνοι, οἵτινες δίδουσι καὶ ἐνεργοῦσι τοὺς νόμους ἀποτελοῦσι τὴν *Κυβέρνησιν*. Πάντες οἱ κάτοικοι μιᾶς χώρας, οἵτινες ζῶσιν ὑπὸ κοινὴν Κυβέρνησιν καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους ἀποτελοῦσιν *ἐπικράτειαν*, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶνε ἥτε πνευματικὴ καὶ σωματικὴ εὐδαιμονία πάντων τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἐπικράτεια περιλαμβάνει ὁτὲ μὲν μίαν χώραν καὶ ἓν ἔθνος, ὁτὲ δὲ πλείονα ἐξ ἑκατέρων, πολλάκις δὲ τὸ αὐτὸ ἔθνος ἀνήκει εἰς πλείονας ἐπικρατείας.

Τὸν τρόπον καθ' ὃν κράτος τι κυβερνᾶται, ἢ τὴν σχέσιν μεταξὺ κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων ὁρίζει τὸ *πολίτευμα*. Καὶ ἐὰν μὲν ἐν τῷ κράτει εἷς μόνος κατέχῃ τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν ἀνωτάτην δύναμιν, τότε τὸ κράτος αὐτὸ εἶνε Μοναρχικὸν (Εὐρώπη, Ἀσία Ἀφρική). Ἐν ἀπολύτῳ μοναρχίᾳ ἄρχει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ μονάρχης ἀπολύτως καὶ ἔχει μόνος τήν τε νομοθετικὴν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, ἐν δεσποτικῇ δὲ (Ἀσία, Ἀφρικὴ) εἰς ἄρχει τῶν ὑπηκόων αὐθαιρέτως. Ἐν συνταγματικῇ μοναρχίᾳ λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν καὶ οἱ *ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ* (πληρεξούσιοι, βουλευταὶ, δίαιται, κοινοβούλια, βουλαί). Ἐὰν δὲ πλείονες ἔχωσι τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῷ κράτει, τότε εἶνε αὐτὸ *ἐλεύθερα Πολιτεία* (Ἀμερική)· αὕτη δὲ εἶνε *ἀριστοκρατία* μὲν, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων ἐπισήμων οἰκογενειῶν, *καθαρὰ δὲ δημοκρατία*, ἐὰν ἅπας ὁ λαὸς λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Μέρη τοῦ κόσμου καὶ ὠκεανοί.

§. 11. Ἡ ξηρὰ κατέχει ὀλίγον τι ὑπὲρ τὸ ἓν τέταρτον τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, κειμένη μᾶλλον ἐπὶ τοῦ βορείου ἢ ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου καὶ σχηματίζουσα τρία μεγάλα τμήμα, τὰ ὁποῖα χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ θαλασσῶν καλοῦνται *ἤπειροι*· συνήθως διακρίνομεν *πέντε ἠπείρους ἢ μέρη τοῦ κόσμου*, τὴν *Εὐρώπην*, τὴν *Ἀσίαν*, τὴν *Ἀφρικὴν* τὴν *Ἀμερικὴν* καὶ τὴν *Αὐστραλίαν* (*Πολυνησία Ὠκεανίς*). Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἀποτελοῦσι τὸν *παλαιὸν κόσμον*, καὶ κείμεναι ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου συνέχονται πρὸς ἀλλήλας· (ἡ Ἀσία μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς)· ἡ Ἀμερικὴ καὶ Αὐστραλία ἀποτελοῦσι τὸν *νέον κόσμον*· καὶ ἡ μὲν Ἀμερικὴ κεῖται ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου, ἡ δὲ Αὐστραλία ἐν μέρει μὲν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ (Ἐρώτησον τίνα θέσιν ἔχουσιν αἱ ἤπειροι ὡς πρὸς τὸ βόρειον καὶ νότιον ἡμισφαίριον). Ἡ μὲν Ἀσία εἶνε ἡ *μεγίστη* ἤπειρος, ἡ δὲ Αὐστραλία ἡ ἐλαχίστη καὶ μᾶλλον πολύνησος, ἡ μὲν Ἀμερικὴ ἡ *μηκίστη*, ἡ δὲ Ἀφρικὴ ἡ *θερμοτάτη*, ἡ δὲ Εὐρώπη ἡ *ἐπισημοτάτη*. Ἡ Ἀσία (880000 □ μ.) εἶνε πεντάκις, ἡ Ἀμερικὴ (700000 □ μ.) τετράκις καὶ ἡ Ἀφρικὴ 550000 □ μ.) τρὶς μεγαλειτέρα τῆς Εὐρώπης, ἐχούσης 480000 □ μ., ἐνῷ ἡ Αὐστραλία εἶνε 160000 □ μ.

Ἡ θάλασσα καλύπτει τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ δι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αιρεῖται ἐπίσης εἰς *πέντε μέρη, ὠκεανοὺς* καλούμενα καὶ συνεχόμενα πρὸς ἄλληλα. Ἐντὸς τῶν πολικῶν κύκλων περὶ μὲν τὸν βόρειον πόλον πρὸς Β. τῆς Εὐρώπης Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς κεῖται ὁ *βόρειος παγωμένος ὠκεανός*, περὶ δὲ τὸν νότιον πόλον ὁ *νότιος παγωμένος ὠκεανὸς*, μεταξὺ δὲ Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς ὁ *Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς*, μεταξὺ Ἀσίας Αὐστραλίας καὶ Ἀμερικῆς ὁ *Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς*, καὶ μεταξὺ Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας ὁ *Ἰνδικὸς ὠκεανὸς* (πῶς συνέχονται πρὸς ἀλλήλους οἱ ὠκεανοί;) Μικρότερος ὠκεανὸς εἶνε ὁ βόρειος παγωμένος, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ἔχει 200, 000 □ μ., ὁ δὲ νότιος παγωμένος 350000, ὁ δὲ Ἰνδικὸς 1380000, ὁ δὲ Ἀτλαντικὸς 1626000 καὶ ὁ μέγιστος πάντων ὁ Εἰρηνικὸς 3300000 □ μ.

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανός, ὅστις συνέχεται μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων καὶ χωρίζει τὸν παλαιὸν κόσμον ἀπὸ τὸν νέον ὁμοιάζει κατὰ τὸ σχῆμα μὲ μέγαν ποταμὸν καὶ ἀντίστοιχα μέρη τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου ἑκατέρωθεν αὐτοῦ εἶνε ἡ Βρασιλία καὶ ὁ κόλπος τῆς Γουϊνέας, τὸ Σουδὰν καὶ ἡ θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶνε 2000 γ. μ. καὶ αἱ ἀποστάσεις ἐπισήμων μερῶν κειμένων ἑκατέρωθεν εἰς τὰ ἀντίθετα παράλια αὐτοῦ εἶνε αὗται· τοῦ Ἀκρωτηρίου ἀπὸ τοῦ Ῥιοϊανέρου 840 γ. μ, τοῦ Σουδὰν ἀπὸ τῆς Βρασιλίας 390, τῆς Ἰρλανδίας ἀπὸ τῆς νέας Φουτλανδίας 420 καὶ τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τῆς Νέας Ὑόρκης 800. Τὸ νότιον μέρος τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ εἶνε μονότονον, τὸ δὲ βόρειον πολλαχῶς ποικίλλεται· εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Σουέζ ἀντιστοιχεῖ ἡ Ἀμερικανικὴ Μεσόγειος (θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν) καὶ ὁ Ἰσθμὸς τῆς Πανάμας, εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ Γερμανικὴν θάλασσαν ἀντιστοιχοῦσιν οἱ κόλποι Λαυρέντιος καὶ Οὐδσόνιος· συγχρόνως δὲ κεῖνται παρὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν πολλαὶ νῆσοι εἰς τοῦτο τὸ μέρος τοῦ Ὠκεανοῦ. Διὰ δὲ τῶν εἰς αὐτὸν ἐκβαλλόντων ποταμῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν $\frac{2}{3}$ τῆς Ἀμερικῆς, $\frac{3}{4}$ τῆς Ἀφρικῆς, σχεδὸν πᾶσα ἡ Εὐρώπη καὶ μέρος τῆς Ἀσίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπίσημα πρὸς τούτοις καὶ χρήσιμα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εἶνε οἱ ἐτησίαι ἄνεμοι καὶ τὰ ῥεύματα αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος κυρίως ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς κατέστη μεγάλη ἐμπορικὴ ὁδὸς τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ συγκοινωνία μὲ ὅλας τὰς ἠπείρους· ἡ ὁδὸς αὕτη συνετέλεσεν εἰς τὴν καθίδρυσιν τῆς κοσμοκρατορίας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν σύστασιν νέας Εὐρώπης ἐν Ἀμερικῇ.

Ἐπίμετρον περὶ τῶν ζωνῶν.

§. 12. Ἡ διακεκαυμένη ζώνη ἐκτεινομένη ἑκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ φθάνουσα μέχρι τῶν τροπικῶν, περιλαμβάνει τὰ $\frac{2}{5}$ περίπου τῆς γηίνης ἐπιφανείας, ἐπιχέεται ἐπ' αὐτῆς τὸ πλειότερον φῶς καὶ ἡ μεγαλειτέρα θερμότης καὶ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουσιν καθ' ὅλον τὸ ἔτος σχεδὸν καθέτως ἐφ' ἑκάστου ἐντὸς αὐτῆς κειμένου τόπου, δὶς δὲ τοῦ ἔτους κατὰ τὸ μεσημέριον ἐντελῶς καθέτως, ἡ δὲ ἀνισότης τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν εἶνε λίαν μικρά. Ὁ ἀὴρ ἐν αὐτῇ εἶνε διαφανής, ὁ οὐρανὸς πολὺ γλαυκὸς καὶ πάντες οἱ ἀστέρες λαμπρότατοι, ἡ δὲ θερμότης μεγίστη καὶ ἐξ ἴσου μεμερισμένη καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ὁ καιρὸς διέρχεται εἰς τὰς πλείστας χώρας κανονικῶς. Ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσι δύο ὧραι τοῦ ἔτους, ἡ ξηρὰ καὶ ἡ ὑγρά· ἡ βροχὴ πίπτει κατὰ τὴν ὑψίστην θέσιν τοῦ Ἡλίου, καὶ αἱ τρικυμίαι καὶ οἱ λαίλαπες διακρίνονται διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν σφοδρότητα.

Ἡ φύσις ἐν αὐτῇ ἀναπτύσσει τὴν μεγαλειτέραν ἑαυτῆς ζωικὴν δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο ὁ φυτικὸς κόσμος εἶνε καταπληκτικὸς διὰ τὸν πλοῦτον, τὴν ποικιλίαν, τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα, διότι τὰ πάντα αὐτόθι αὐξάνουσιν ὡς δένδρα, καὶ τὰ ποικιλώτατα φυτὰ ἀναπτύσσονται παρ' ἄλληλα ἐν μικρῷ χώρῳ. Πολλὰ τῶν φυτῶν φέρουσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος φύλλα, ἄνθη καὶ καρπούς, ὑπερμεγέθη δάση καλύπτουσι μεγάλας ἐκτάσεις, ἀειθαλεῖς θάμνοι καὶ ἀπειράριθμα περιπτύσσοντα φυτὰ κεκοσμημένα πολλάκις μὲ τὰ ὡραιότερα ἄνθη καθιστῶσι τὰ δάση ἀδιάβατα, πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ κορ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοὶ τῶν δένδρων εἶνε κεκαλυμμένοι μὲ ἀνθηρὰ παράσιτα φυτὰ καὶ οἱ κολοσσιαῖοι κορμοὶ τῶν ἰνδοκαλάμων σχηματίζουσι πυκνὰ δάση. Εἰς ὑγρὰ καὶ σκιερὰ μέρη αὐξάνουσιν ἐν εἴδει δένδρων ὑψίκορμα πολυπόδια μὲ κομψὰ πολυσχιδῆ φύλλα. Ἐπὶ ἡλιοκαοῦς καὶ αὐχμηροῦ ἐδάφους τοῦ νέου κόσμου ὑψοῦται τὸ πολύμορφον δένδρον; ἡ Γερουβιανὴ κάκτος. Αἱ πεδιάδες τοῦ Σουδὰν παράγουσι τὸ πιθηκοαρτόδενδρον, τὸν γίγαντα τοῦ Ἀφρικανικοῦ φυτικοῦ κόσμου· ὑπεράνω δὲ τῶν χαμηλῶν φυτῶν ὑψοῦται ὁ ῥαδινὸς, ὡραῖος καὶ ὠφέλιμος φοῖνιξ, ὁμοίως ἡ βανανέα (ἡ μετὰ τοῦ φοίνικος καὶ τῶν πολυποδίων ἀποτελοῦσα τὰ ὡραιότερα φυτὰ τῆς διακεκαυμένης ζώνης) καὶ τὸ ἀρτόδενδρον παρέχουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀφθονίαν τροφῆς. Εἰς τὰ καλλιεργούμενα μέρη αἱ γαῖαι εἶνε κεκαλυμμέναι μὲ ὄρυζαν, σάκχαρον, καφὲν, κακάον, βαμβάκιον καὶ καπνόν. Τὰ πυρώδη ἀρωματικὰ (πέππερι, κιννάμωμον, μοσχοκάρυον, καρυόφυλλα καὶ βανίλλη) πληροῦσι τὴν ἀτμοσφαῖραν μὲ τὴν ἑαυτῶν ὀσμήν.

Οὐδόλως κατώτερος, δὲν εἶνε αὐτόθι ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν ὁ ζωϊκὸς κόσμος. Αἱ θάλασσαι περικλείουσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν τοὺς ὡραιοτέρους μαργαρίτας, τὰ δὲ ζωΰφια τῶν κοραλλίων ἀνυψοῦσι γιγαντώδη οἰκοδομήματα. Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καταπλήττει ἡ πληθὺς τῶν ἐντόμων, τὸ μέγεθος τῶν ἀμφιβίων, ἡ λαμπρὰ πτέρωσις τῶν πτηνῶν καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἀγριότης πολλῶν μαστοφόρων· μεγάλαι καὶ ποικιλόχροοι ψυχαὶ (πεταλοῦδαι) καὶ κάνθαροι ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ φύλλων, ἀκρίδες ὅμως καὶ μύρμηκες ἐπιφέρουσιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀνυπολογίστους ζημίας· ἐκ τῶν ὑδάτων ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν ἀπειλητικῶς ὁ κροκόδειλος, ἐν τοῖς ἕλεσι, τῷ χόρτῳ καὶ τοῖς θάμνοις παραμονεύουσιν ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν ἰὸν καὶ τὸ μέγεθος ὄφεις, τὰ δάση ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν ψιττακῶν, τῶν ταῶν καὶ τῶν παραδεισείων πτηνῶν, ὑπὲρ τὰ ἄνθη ἵπτανται τὰ χαρίεντα νεκταρίνια, ταχέως διατρέχει τὴν ἔρημον ἡ στρουθοκάμηλος, οἱ πίθηκοι ἀναλικνῶνται φωνάζοντες ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, ἐνῷ ὁ βραδύποικς βραδέως ἀνέρπει εἰς τοὺς κορμοὺς, ἡ κομψὴ ἀν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τιλόπη καὶ ἡ μακρόλαιμος καμηλοπάρδαλις εἶνε λείαι εὐπρόσδεκτος εἰς τὰ ἄγρια θηρία, λέοντες καὶ τίγρεις εἶνε τὰ ἰσχυρότερα ἁρπακτικά, ὀλιγώτερον ἐπίφοβα εἶνε αἱ λεοπαρδάλεις, οἱ πάνθηρες, οἱ ἀμερικανικοὶ λέοντες καὶ αἱ ὕαιναι, ὁ τάπειρος βόσκει εἰς ἐλώδη πεδία, οἱ ἐλέφαντες, οἱ ἱπποπόταμοι καὶ ῥινόκεροι εἰσβάλλοντες πολλάκις κατὰ στίφη εἰς καρποφόρα πεδία τὰ καταστρέφουσιν.

Οἱ κάτοικοι τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἔχουσι βαθύχρουν ἐπιδερμίδα καὶ μεγάλην σωματικὴν δύναμιν, εἶνε εἰς ἄκρον φιλήδονοι, καὶ ὁτὲ μὲν θερμουργοί, ὁτὲ δὲ ἀδρανεῖς. Τὴν τροφήν των καὶ ἐνδυμασίαν λαμβάνουσιν ἰδίως ἐκ τοῦ φυτικοῦ κόσμου. Ἔχοντες τὰ πάντα ἕνεκα τοῦ πλούτου τῆς φύσεως ἄφθονα, διάγουσι βίον ἄῤῥοντιν, εἶνε νεναρκωμένοι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἴσανται ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμίδος ἀναπτύξεως, αἱ κοιναὶ σχέσεις αὐτῶν εἶνε ἁπλαῖ καὶ οἱ ἀρχηγοί των διοικοῦσι δεσποτικῶς.

Ἐξακολούθησις.

§. 13. Αἱ δύο κατεψυγμέναι ζῶναι, ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τῶν πόλων μέχρι τῶν πολικῶν κύκλων, κατέχουσι τὸ $\frac{1}{2}$ περίπου τῆς γηΐνης ἐπιφανείας, ἔχουσαι ὀλίγον φῶς καὶ θερμότητα, διότι ἐν αὐταῖς ὁ Ἥλιος ὀλίγον ὑψοῦται ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα καὶ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ πίπτουσι πολὺ πλάγιαι. Ἡ ἀνισότης τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν εἶνε μεγάλη καὶ αὐξάνει, καθόσον προχωρεῖ τις πρὸς τοὺς πόλους. Ἐντὸς τῶν πολικῶν κύκλων ἡ μικροτέρα ἡμέρα καὶ ἡ μικροτέρα νὺξ διαρκεῖ ὑπὲρ τὰς 24 ὥρας. Περὶ τὴν θερινὴν τροπὴν ὁ Ἥλιος ἐπὶ ἡμέρας ἢ καὶ μῆνας ὁλοκλήρους δὲν δύει, ἐνῷ περὶ τὴν χειμερινὴν τροπὴν δὲν ἀνατέλλει ἐπὶ ἕτερον τοσοῦτον χρόνον· εἰς δὲ τοὺς πόλους ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ διαρκοῦσιν ἓξ κατὰ συνέχειαν μῆνας, τὸ πρὸς τοὺς πόλους αὐξάνον λυκαυγὲς περιορίζει τὸν χρόνον τῶν μακρῶν νυκτῶν καὶ ἐκτὸς τῆς χιόνος καὶ τῆς Σελήνης συντελεῖ συχνὰ πρὸς φωτισμὸν καὶ τὸ βόρειον σέλας. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ οὐρανὸς εἶνε αὐτόθι ὠχρὸς καὶ νεφελώδης, ὁ ἀὴρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταραχώδης καὶ πλήρης ἀτμῶν καὶ ἡ θερμότης καθ' ὅλον τὸ ἔτος μικρά. Διακρίνονται αὐτόθι δύο ὧραι τοῦ ἔτους, σύντομον καὶ θερμὸν θέρος (τὸ ὁποῖον ὅμως εἰς πολλὰ τῆς χώρας μέρη μόλις ἀρκεῖ νὰ τήξῃ τὸν πάγον εἰς βάθος ἑνὸς ποδὸς) καὶ μακρὸς καὶ δριμὺς χειμών, ὅστις καλύπτει τὴν μὲν Γῆν μὲ χιόνα καὶ πάγον, ἐπὶ δὲ τῆς θαλάσσης γεννᾷ ἐκτεταμένα πεδία πάγου καὶ ὑψοῖ κολοσσιαῖα ὄρη καὶ νήσους ἀπὸ πάγον.

Ἡ ζῶσα φύσις διὰ τὴν ἔλλειψιν φωτὸς καὶ θερμότητος ἀναπτύσσει μικρὰν δύναμιν καὶ ποικιλίαν, ὁ φυτικὸς κόσμος εἶνε πτωχὸς καὶ μὴ ὑπάρχων σχεδόν. Ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς εὐκράτου καὶ κατεψυγμένης ζώνης αὐξάνει εἰσέτι ἡ κριθὴ καὶ τὰ γεώμηλα, ἡ σημύδα, ἡ λύγος καὶ ἡ ἄρκευθος· ἡ πίτυς σχηματίζει ἀκόμη δάση, ἐνῷ μεγάλαι ἐκτάσεις εἶνε κεκαλυμμέναι μὲ βρύα καὶ λειχῆνας· πλησιέστερον ὅμως πρὸς τὸν πόλον τὰ δένδρα καταντῶσι θάμνοι καὶ ἐπὶ τέλους χάνονται ἐντελῶς καὶ δὲν φαίνονται ἄλλα, εἰμὴ βρύα καὶ λειχῆνες· ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῶν φυτῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ εἶνε πλουσιωτέρα καὶ ποικιλωτέρα. Δὲν ἐλαττοῦνται ὅμως καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ζῶα, ὅπως τὰ φυτά· διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν θαλασσίων ζώων εἶνε μέγιστος. Αὐτόθι μόνον ὁ κύων καὶ ὁ ρέννος εἶνε τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀλλὰ πολλὰ δερματοφόρα ζῶα δίδουσι ζωὴν εἰς τὰς μεγάλας ταύτας ἐρημίας, ἡ λευκὴ ἄρκτος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ζητεῖ τὴν λείαν της· νῆσσαι τοῦ βορρᾶ μὲ πυκνὰ καὶ μαλακὰ πτερὰ φωλεάζουσιν ἄπειροι ἐπὶ τῶν βράχων· ἀκόμψοι ἀπτηνοδύται, περίφοβοι φῶκαι καὶ ἄγριοι θαλάσσιοι ἵπποι κατοικοῦσιν ἀγεληδὸν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῶν ἐκ πάγου πεδίων· ἡ γιγαντιαία φάλαινα περιπλέει τὰς παγετώδεις ροάς, αἵτινές εἰσι πλήρεις ἰχθύων (μαινίδων καὶ ὀνίσκων).

Ἡ *κατεψυγμένη ζώνη* ἔχει ἀραιότατον πληθυσμόν, ὅστις σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἄγει βίον ἄθλιον· οἱ κάτοικοι τῶν πόλων εἶνε μικρόσωμοι, ῥυπαροί, ὠχροί, ζῶσιν ἐν σπηλαίοις καὶ καλύβαις, λαμβάνουσι τὸ πλεῖστον τῆς τροφῆς καὶ ἐνδυμασίας των ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν ζώων, καταγίνονται εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θήραν, ἁλιείαν καὶ κτηνοτροφίαν (ἰδίως ῥέννων), παλαίουσι πρὸς πᾶσαν στέρησιν καὶ ἕνεκα τούτου ἵστανται ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμίδος πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Αἱ *δύο εὔκρατοι ζῶναι*, κείμεναι μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων, κατέχουσι περίπου τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς γηΐνης ἐπιφανείας καὶ ἀποτελοῦσι τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς κατεψυγμένης εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουσιν αὐτόθι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πλάγιαι, πανταχοῦ ἐντὸς τῶν 24 ὡρῶν τοῦ ἡμερονυκτίου παρατηρεῖται ἡμέρα καὶ νύξ, καὶ πρὸς τοὺς πολικοὺς κύκλους ἡ διαφορὰ τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν γίνεται μεγαλειτέρα, ὁ οὐρανὸς χάνει βαθμηδὸν τὴν πολλὴν γλαυκότητα, καὶ οἱ ἀστέρες φαίνονται μὲ ὄχι τόσον στιλπνὴν λαμπρότητα· ἡ διαφορὰ τῆς θερμότητος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους δίδει ἀφορμὴν, ἰδίως κατὰ τὰ μέσα τῆς ζώνης, πρὸς τὴν γέννησιν 4 διακεκριμένων ὡρῶν τοῦ ἔτους, παρεισαγομένων μεταξὺ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους τῶν δύο μεταβατικῶν ὡρῶν, τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου, δι' ὧν ἡ φύσις καὶ διάφορον λαμβάνει ὄψιν· ὁ δὲ καιρὸς αὐτόθι εἶνε ἀκατάστατος καὶ ἀκανόνιστος. Τὸ δὲ βασίλειον τῶν φυτῶν ἐνθυμίζει κατὰ τὰ ὅρια τῶν ζωνῶν τὰς παρακειμένας χώρας.

Εἰς τὴν ψυχρὰν ὥραν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν τὰ φύλλα πίπτουσιν ἀπὸ τῶν δένδρων, ναρκοῦται ἡ ζωικὴ τῶν φυτῶν δύναμις μέχρι τοῦ ἔαρος, ὅτε πάλιν ἐκ νέου ἐξυπνᾷ πᾶσα ἡ φύσις. Ἀξιοσημείωτος ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ εἶνε ἡ συνύπαρξις τῶν φυτῶν· οὕτω δρῦς καὶ φηγοὶ σχηματίζουσι σκιερὰ δάση παρὰ λειμῶνας κεκοσμημένους μὲ διάφορα ἄνθη, κλήματα καλύπτουσι τὰς πλευρὰς τῶν ὀρέων, παντοῦ εὑρίσκει τις σῖτον, κριθὴν καὶ γεώμηλα· καὶ ἐνῷ εἰς τὰ θερμὰ μέρη καρποφορεῖ ἡ λεμονέα, ἡ ἐλαία καὶ ἡ καστανέα, εἰς τὰ ψυχρὰ ὡριμάζουσιν εἰσέτι τὰ δαμάσκηνα καὶ τὰ ἄπια.

Πρὸς τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ἀντιστοιχεῖ καὶ τὸ τῶν ζώων ἐν τῇ ξηρᾷ· κυριώτερα αὐτόθι ἁρπακτικὰ ζῶα εἶνε ἡ ἄρκτος, ὁ λύκος καὶ ἡ ἀλώπηξ· ζῶά τινα πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ψύ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χους κοιμῶνται ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ ἕτερα μεταναστεύουσι· τὰ δάση καὶ αἱ πεδιάδες ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τὰ ἄσματα τῶν πτηνῶν, ἵπποι βόες, πρόβατα καὶ αἶγες τρέφονται πανταχοῦ· ὅπου ἡ φύσις ὑπῆρξε φειδωλή, ἐκεῖ πολλάκις προσῆλθεν εἰς βοήθειαν ἡ ἀνθρωπίνη τέχνη καὶ διὰ κοπώδους ἐργασίας κερδίζει ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ ἐδάφους διάφορα δῶρα.

Ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ, ἥτις πάντοτε ἀπασχολεῖ τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, κατοικοῦσιν οἱ εὐγενέστεροι καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι λαοί, οἵτινες ἐκτὸς τῆς ἄγρας, ἁλιείας καὶ κτηνοτροφίας ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν μεταλλουργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, δι' ὧν τὰ φυσικὰ προϊόντα πολλαπλασιάζονται, κατεργάζονται καὶ ἀνταλάσσονται· ἐπίσης δὲ οὗτοι καλλιεργοῦσι καὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει τίνες κατὰ καιροὺς λαοὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ κατέστησαν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κύριοι τῆς Γῆς.

Ἐπίμετρον περὶ τῆς θαλάσσης.

§. 14. Πολλοὶ θεωροῦσι τὴν θάλασσαν ὡς μονότονον καὶ ἐκτεταμένην ἔρημον ὕδατος, ἀλλ' ἂν ἐξετάσωσιν οὗτοι ἀκριβέστερον, θέλουσι πληροφορηθῇ ὅτι τοιαύτη μονοτονία δὲν ὑπάρχει. Πρῶτον ὁ ὑπὸ τῆς ξηρᾶς περιορισμὸς αὐτῆς εἶνε λίαν ποικίλος, τὸ ἔδαφος τοῦ ἀπεράντου αὐτῆς λέβητος δὲν εἶνε ἐπίπεδον, ἀλλ' ἔχει ὑψώματα καὶ χαμηλώματα καὶ ὄρη καὶ κοιλάδας, ὡς ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς· εἰς πολλὰ μέρη ὑψοῦνται ἐκ τοῦ πυθμένος διάφορα μέρη καὶ σχηματίζουσι ἢ σύρτεις ἀμμώδεις, ἢ γυμνοὺς βράχους, ἢ εὐφόρους νήσους, αἵτινες μακρόθεν ἤδη νεύουσιν εἰς τὸν ναυτίλον χαριέντως· ἡ αὐτὴ ποικιλία ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὰς ἀκτάς, ὁτὲ μὲν ἡ ξηρὰ ἐξέχει εἰς τὴν θάλασσαν ὡς χερσόνησος, ὁτὲ δὲ ἀποσυρομένη ἀφίνει χῶρον κενόν, ὅστις πληρούμενος ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἀποτελεῖ τὸν κόλπον· εἷς τινα μέρη τὰ μεταξὺ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς ὅρια εἶνε ἡ γραμμὴ ἁπλῆ, ἤγουν εὐθεῖα, ἢ ὀλίγον κεκλασμένη, εἰς ἕτερα δὲ συμπλέκονται οὕτως, ὥστε γεννᾶται πλῆθος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γλωσσῶν Γῆς καὶ κόλπων, παρὰ τοὺς ὁποίους συχνὰ κεῖνται πολυπληθεῖς νῆσοι, καὶ ἐνιαχοῦ μὲν ἡ ξηρὰ καταβαίνει ἀποτόμως ἀπὸ τοῦ ὕψους εἰς τὸν πυθμένα, ἀλλαχοῦ δὲ βαθμηδόν.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀκίνητον στοιχεῖον παρουσιάζει ποικιλώτατα φαινόμενα· τὸ σύνηθες χρῶμα αὐτοῦ εἶνε κυανοῦν ἢ πράσινον, συμμεταβαλλόμενον κατὰ τὰς περιστάσεις· ἐπηρεάζεται πρὸς τούτοις καὶ ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς, τῶν παρερχομένων νεφῶν, ἢ καὶ ἐκ τῆς κινήσεως ἢ ἀκινησίας τῆς ἐπιφανείας του. Ἡ θάλασσα ἄλλοτε μὲν κεῖται ἀδρανὴς, ἤγουν ἡ μόλις ἐρρυτιδωμένη ὑπὸ μικρῶν κυμάτων, ἢ καὶ ἐντελῶς ὁριζόντιος, ὥστε ὁ Οὐρανὸς καθαρώτατα ἀπεικονίζεται ἐν αὐτῇ καὶ τὸ βλέμμα διαπερνᾷ μέχρι τοῦ βυθοῦ· ἄλλοτε δὲ κινεῖται μετρίως καὶ τότε φωσφορίζει τὴν νύκτα, ὡς νὰ ἦσαν ἐπ' αὐτῆς ἐσπαρμένοι ἄπειροι φωσφορίζοντες ἀστέρες, καὶ φλόγες πράσινοι, κύτρινοι, ἢ ἐρυθραὶ ἀναδύουσι καὶ καταδύουσιν ὅμοιαι μὲ ἀστραπὰς, ἀκτῖνες πυρὸς διέρχονται διὰ τῶν κυμάτων καὶ πλατὺ ὄργωμα φλογὸς λάμπει ὄπισθεν τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον διασχίζει τὰ ἀφρίζοντα ὕδατα· ἄλλοτε τέλος μέλανα νέφη διατρέχουσι τὸν οὐρανὸν καὶ τρικυμίαν ἀνυψοῖ τὴν θάλασσαν εἰς μεγάλα κύματα, τὰ ὁποῖα μὲ τὰ ἐξ ἀφροῦ στέμματα αὐτῶν κυλίονται καὶ καταθραύονται εἰς τὰς βραχώδεις ἀκτὰς μετὰ σφοδροῦ πατάγου. Ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀνέμου ὑπερβαίνει ἡ ἐκ τῆς ἕλξεως τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου προερχομένη, ἤγουν ἡ πλημμυρὶς καὶ ἄμπωτις· διότι εἰ καὶ ἐν τῷ ἀνοικτῷ ὠκεανῷ ἡ ἐνέργεια αὕτη περιορίζεται εἰς ὀλίγων ποδῶν ἀνύψωσιν, πλησίον ὅμως ἀκτῶν περιορίζουσα τὰ ὕδατα ἐπιφέρει ὕψωσιν πολλάκις μέχρις 60 π. Ἀλλὰ καὶ τὰ θαλάσσια ῥεύματα εἶνε ἀξιοπερίεργα, διότι ὁμοιάζοντα μὲ κολοσσιαίους ποταμοὺς, τῶν ὁποίων ὄχθαι εἶνε ἡ ἡσυχάζουσα θάλασσα, διαῤῥέουσιν ἐν ἀμεταβλήτῳ διευθύνσει τὸν ὠκεανόν. Ἕτεραι δὲ μεταβολαὶ προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς θερμότητος, διότι ἀκαταπαύστως κινοῦνται καὶ ἀναμιγνύονται τὰ διαφόρως τεθερμασμένα ὕδατα, ἀκαταπαύστως ἐξατμίζονται καὶ ἀναβαίνουσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ ἀερώδη μορφὴν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Εἰς τὰ ψυχρότερα μέρη καὶ ἰδίως ἐντὸς τῶν πολικῶν κύκλων τὸ θαλάσσιον ὕδωρ παγόνει καὶ οὕτω γεννῶνται κολοσσιαῖα πεδία καὶ ὑψηλὰ ὄρη ἐκ πάγου μὲ πολυπληθῆ σπήλαια, στήλας καὶ ὀβελίσκους. Ταῦτα ὁτὲ μὲν κεῖνται ἥσυχα ἀποτελοῦντα σύμπλεγμα, ἢ σειράν, ὁτὲ δὲ πλανώμενα συγκρούονται μὲ φοβερὸν πάταγον καὶ καταθραυόμενα ἀναφαίνονται ὑπὸ νέας μορφάς· πολλάκις δὲ ἐπιτίθενται ἐπ' ἄλληλα, μέχρις οὗ καταπέσῃ ἡ ἐκ πάγου ὑψηλὴ στήλη καὶ καταποντισθῇ· ἀπὸ δὲ τὰ πάλιν ἀναδύοντα τεμάχια τοῦ πάγου τὸ ὕδωρ καταῤῥέει ἀῤῥίζον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Καὶ ἐκ τοῦ ὀργανικοῦ βίου ἔχει ὁ ὠκεανὸς καθ' ὅλας τὰς ζώνας πλούσιον μέρος. Τὰ φυτὰ, εἰ καὶ ἀνήκουσιν εἰς ὀλιγώτερα εἴδη, διεγείρουσιν ὅμως οὐχ' ἧττον τὴν περιέργειαν διὰ τὸ πλῆθος, τὸ μέγεθος, τὴν ποικιλίαν, τὴν παράδοξον πολλάκις μορφὴν των, τὰ λαμπρά των χρώματα καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀνάπτυξίν των. Ἀλλαχοῦ φύκη, πολλάκις ἐπιπλέοντα ἐλευθέρως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, σχηματίζουσι ἐκτεταμένους λειμῶνας, ὁποῖα ἦσαν τὰ μεταξὺ Ἀζορῶν καὶ Ἀντιλλῶν νήσων τὰ ἀπαντηθέντα ὑπὸ τοῦ Κολόμβου κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ταξείδιον· ἀλλαχοῦ δὲ εἶνε ἐῤῥιζωμένα εἰς τὸ ἔδαφος, ἢ τοὺς βράχους· καὶ ἐνῷ φύκη τινὰ εἶνε λειχηνοειδῆ, ἕτερα ἔχουσι πολλάκις μῆκος μέχρι 1000 π. Εἰς ταῦτα ἀνήκουσι τὰ εἰς τὸν νότιον παγωμένον ὠκεανὸν φυσαλώδη φύκη, εἰς τῶν ὁποίων τὸ μέσον πλευρὸν τῶν μακρῶν ἐρυθρῶν φύλλων ἐπικάθηνται μεγάλαι φυσαλίδες, διὰ τῶν ὁποίων ταῦτα ἐπιπλέουσιν· εἴς τινα πάλιν μέρη ἐκτείνεται πολύχρουν δάσος διαφόρων φυτῶν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, καὶ ὁτὲ μὲν ταῦτα εἶνε ἀδιάβατα, ὁτὲ δὲ ἔχουσι διαβάσεις· ἄλλοτε ταῦτα εἶνε ἀραιὰ καὶ ἐγκλείουσι ποικίλον χλοερὸν τάπητα, καὶ καθὼς οἱ φοίνικες εἰς τὴν στερεὰν, οὕτω τινὰ φύκη ὑψοῦνται πολὺ ὑπὲρ τοὺς ταπεινοὺς αὐτῶν γείτονας καὶ ἀφίνουσι τοὺς ἰσχνοὺς αὐτῶν κλάδους νὰ φαίνωνται ὑπὸ τὰ ὕδατα, ἢ νὰ κυματίζωσι κατὰ μῆκος τῶν ῥευμάτων ὡς πλα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τεῖαι ταινίαι· τοιαῦτα πρωτόγονα δάση ἀναπτύσσονται ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν.

Ἀπειράριθμον ζωικὸν κόσμον κρύπτει ὁ ὠκεανὸς εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς πολικὰς χώρας, ἔνθα ζωὴ δὲν ὑπάρχει, ἡ θάλασσα βρίθει ζώων. Αὐτόθι κολυμβᾷ ὁ γίγας τοῦ ὠκεανοῦ, ἡ φάλαινα, ἥτις διατρέφεται μὲ μόνον μικρὰ θαλάσσια ζῶα· αὐτόθι ὁ ἀδηφάγος καρχαρίας, τὸ μήκιστον θαλάσσιον ζῶον μετὰ τὴν φάλαιναν, προσβάλλει μικρὸν θαλάσσιον ἵππον, ὅστις ματαίως ζητεῖ νὰ κρυβῇ εἰς τὰ δάση τῶν φυκῶν· εἰς ἄπειρα στίφη σπεύδει ἡ μαινὶς διὰ τῶν ρευμάτων καὶ ἡ πηλαμὺς εἰς πυκνὰ στίφη εἰσχωρεῖ καὶ εἰς τοὺς ποταμούς· ἡσύχως βόσκει ἡ ὀκνηρὰ χελώνη τοὺς θαλασσίους θριδάκας, καὶ εἰς πολυάριθμον κοινωνίαν κεῖνται τὰ εἰρηνικὰ ὀστρίδια, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ κυλινδούμενα κύματα φέρουσι τὴν τροφήν. Πόσον ἀξιοθαύμαστον δὲν εἶνε τὸ ἔργον τῶν φιλοπόνων κοραλλίων ζωυφίων, τῶν ἀρχιτεκτόνων τούτων τοῦ ὠκεανοῦ, οἵτινες μὲ ὅλην τὴν μανίαν τῶν κυμάτων ἀνυψοῦσι καθ' ἕκαστον ἔτος ἀσφαλῶς καὶ ἀκλονήτως τὸ οἰκοδόμημά των; Οὕτω βρίθουσιν αὐτόθι ἀπειράριθμα γένη ζώων ἀπὸ γιγαντοσώμων μέχρις ὁράτων ἐγχυματικῶν ζωυφίων, κινούμενα φιλικῶς καὶ ἐχθρικῶς ἄνω καὶ κάτω παρ' ἄλληλα καὶ κατ' ἀλλήλων καὶ δίδοντα ζωὴν εἰς τὸ νεκρὸν στοιχεῖον.

Ποίαν δὲ νῦν σχέσιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν θάλασσαν; Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὑπέταξε κατὰ τὸν προορισμόν του καὶ τὸν ὠκεανόν, καταστήσας αὐτὸν ὑποτελῆ εἰς τοὺς σκοπούς του. Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οἱ ναυτικοὶ λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἔπλεον μόνον κατὰ μῆκος τῶν παραλίων οὐμακρὰν τῆς ξηρᾶς, καθόσον ἡ πυξὶς δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀνακαλυφθῆ· ἕκαμον ὅμως χάριν τοῦ ἐμπορίου καὶ πολὺ μακρότερα ταξείδια, ἢ ὅσον τὰ φανταζόμεθα, ἀψηφοῦντες πάντα κίνδυνον· διότι οἱ Φοίνικες ἔφθασαν ἕνεκα τοῦ κασσιτέρου μέχρι τῆς Ἀγγλίας, καὶ χάριν τοῦ ἠλέκτρου μέχρι τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς πυξίδος καὶ ἰδίως τοῦ ἀτμοῦ ἀπώλεσεν ὁ ὠκεανὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅλον σχεδὸν τὸν ὁποῖον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνεποίει τρόμον. Ὁ ἄνθρωπος δὲν φοβεῖται πλέον τὴν ἀτελεύτητον ἐπιφάνειαν, τὸν ἀνέφικτον βυθὸν, τὰς λυσσώδεις λαίλαπας, οὐδὲ τὰ ἐκ τοῦ πάγου τείχη, τὰ ὁποῖα περιβάλλουσι τοὺς πόλους, οὐδὲ τὰς ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν καθέτους ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου· διότι ταξείδιον εἰς τὸν νέον κόσμον, ἢ καὶ περίπλους τῆς Γῆς, δὲν εἶνε πλέον τόλμημα. Δὲν θεωρεῖ πλέον τὸν ὠκεανὸν, ὡς τὸ χωρίζον διάφραγμα, ἀλλ' ὡς τὴν γέφυραν τὴν συνδέουσαν τὰς χώρας καὶ τοὺς λαούς. Ἐπὶ ἀπειραρίθμων κελεύθων πέμπει τὰ ἐλαφρὰ αὐτοῦ σκάφη πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ ὠκεανοῦ τὸν ὀφειλόμενον φόρον καὶ μεταλλάξῃ τὰ ἴδια πρὸς ξένα ἐμπορεύματα. Πόσον ὑπερηφάνως καὶ ἀσφαλῶς λικνίζεται τὸ γιγάντιον πολεμικὸν πλοῖον μὲ τὰ καταστρεπτικὰ αὐτοῦ τηλεβόλα; Παρ' αὐτὸ πλέει τὸ εἰρηνικὸν ἐμπορικὸν καὶ ταπεινὸν πλοῖον, φορτωμένον πολυτίμους θησαυροὺς, ἐνῷ μακρόθεν φαίνεται ἐκ τῶν πυκνῶν ἀτμῶν του μέλαν τὸ ἐρχόμενον ἀτμόπλοιον. Τίς δύναται νὰ μετρήσῃ πάντα τὰ πλοῖα κατὰ τὰ διάφορα αὐτῶν εἴδη, ἢ τοὺς κυρίους αὐτῶν, ἅτινα ὁ τὴν Γῆν ζωννύων ὠκεανὸς φέρει ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ; Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ εὐρεῖα θάλασσα δεικνύει πανταχοῦ κίνησιν καὶ βίον πλήρη περιπετειῶν.

Εὐρώπη.

180000 □ μ. 275 ε κ.

Γενικὴ ἔποψις.

§. 15. Ἡ Εὐρώπη ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Καυκάσου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης, τοῦ Οὐράλη ποταμοῦ καὶ τῶν Οὐραλίων ὀρέων, κειμένη ἐπὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἀνατολικοῦ καὶ βορείου καὶ συνεχομένη μετὰ τῆς Ἀσίας, τῆς ὁποίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μεγάλη πρὸς Δ. ἐξέχουσα χερσόνησος. Χωρίζεται δ' αὕτη ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς Α. Ἀσίας διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Οὐραλίων ὀρέων, τοῦ Οὐράλη ποταμοῦ καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἀπὸ δὲ τῆς πρὸς Ν. Ἀφρικῆς διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης (τὸ στενώτερον μέρος τῆς Μεσογείου κατὰ τὸ Γιβραλτὰρ εἶνε 2. μ.), ἀπὸ δὲ τῆς πρὸς Δ. Ἀμερικῆς διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Βορειότατον ἀκρωτήριον τῆς Εὐρώπης εἶνε τὸ *Βόρειον*, δυτικώτατον τὸ *Ῥόκα* καὶ νοτιώτατον ἡ *Ταρίφα* καὶ τὸ *Ταίναρον*· τὸ δὲ μῆκος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Βικεντίου ἀκρωτηρίου μέχρι τῆς πρὸς τὰ ΒΑ. Καρικῆς θαλάσσης εἶνε 750 γ μ. καὶ ἀπὸ τοῦ Βορείου μέχρι τοῦ Ταινάρου 520.

Ἡ Εὐρώπη εἶνε ἡ μᾶλλον μεμελισμένη ἤπειρος καὶ ἑπομένως ἡ μᾶλλον εὐκοινώνητος· αἱ νῆσοι αὐτῆς περιλαμβάνουσι 43000 □ μ, αἱ χερσόνησοι 40000 καὶ τὰ παράλιά της ἔχουσι 4300 γ.μ. Εἰς μὲν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν αὐτῆς κεῖνται αἱ ἑξῆς χερσόνησοι 1) ἡ *Κριμαία* ἢ *Ταυρική*, 2) ἡ *Ἑλληνικὴ* μετὰ τῆς *Πελοποννήσου*, 3) ἡ *Ἰστρία*, 4) ἡ *Ἰταλία*, 5) ἡ *Πυρηναϊκὴ*, εἰς δὲ τὴν βορειοδυτικὴν 6) ἡ *Βρεταννία*, 7) ἡ *Νορμανδία*, 8) ἡ *βόρειος Ὁλλανδία*, 9) ἡ *Ἰουτλανδία* ἢ *Κιμβρικὴ*, 10) ἡ *Σκανδιναυία*, εἰς δὲ τὸν βόρειον τέλος πλευρὰν κεῖται 11) ἡ *Κόλα* ἢ ἡ *Λαπωνικὴ* καὶ 12) ἡ *Καρέλη*. Ὁ κορμὸς τῆς Εὐρώπης σχηματίζει τρίγωνον, τοῦ ὁποίου αἱ μὲν κορυφαὶ κεῖνται εἰς τὸν κόλπον τῆς Βισκαΐας, εἰς τὴν Καρικὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν Κασπίαν, αἱ δὲ πλευραὶ ἔχουσι μῆκος 360, 520 καὶ 600 γ μ.

Ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται εἰς *Ἀνατολικὴν*, *Βόρειον*, *Μεσαίαν* καὶ *Μεσημβρινὴν Εὐρώπην*· ἡ μὲν ἀνατολικὴ περιλαμβάνει τὴν Ῥωσσίαν, ἡ μεσημβρινὴ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον (περιέχουσαν τὴν *Ἑλλάδα* καὶ *Τουρκίαν*), τὴν *Ἰταλίαν* καὶ τὴν *Πυρηναϊκὴν* χερσόνησον (περιέχουσαν τὴν *Ἱσπανίαν* καὶ *Πορτογαλλίαν*), ἡ δὲ βόρειος τὰς *Βρετανικὰς νήσους* (Ἰρλανδίαν καὶ Μεγάλην Βρετανίαν τὴν συγκειμένην ἐκ τῆς *Ἀγγλίας* καὶ *Σκωτίας*), τὴν *Δανίαν* (τὴν *Ἰουτλανδίαν* μετὰ πολλῶν νήσων καὶ ἰδίως τὴν *Ἰσλανδίαν*) καὶ τὴν *Σκανδιναυίαν* (περιλαμβάνουσαν τὴν *Σουηδίαν* καὶ *Νορβηγίαν*), ἡ δὲ μεσαία πρὸς Δ. μὲν περιλαμβάνει τὴν *Γαλλίαν* καὶ τὰς *Κάτω Χώρας* (Βέλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γιον καὶ Ὁλλανδίαν), ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὴν Γερμανίαν καὶ Ἑλβετίαν, καὶ πρὸς Α. τὴν Πρωσσίαν, Πολωνίαν, Γαλικίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Τρανσυλβανίαν.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει πολλὰς θαλάσσας καὶ νήσους, καὶ εἰς μὲν τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν ἀνήκουσιν ἡ Καρικὴ θάλασσα, ἡ Λευκὴ, αἱ νῆσοι νέα Σεμλία, Σπιτσβέργη καὶ Λοφφῶδαι, εἰς δὲ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν 1) ἡ Βαλτικὴ θάλασσα (64000 □ μ.) μετὰ τῶν μεγάλων κόλπων Βοθνικοῦ, Φιννίου καὶ Ῥιγαϊκοῦ, τῶν μικρῶν Δαντίσκου, Πομμεραννίας καὶ Λυβέκης, τῶν πορθμῶν Σούνδου καὶ Μεγάλου καὶ Μικροῦ Βέλτου καὶ τῶν νήσων Ἀλάνδης, Ζάγδης, Ὀεσέλης, Γοθλάνδης, Ὀπλάνδης, Βιργχόλμης, Σηλανδίας, Λαλάνδης, Φυνίας, Ἀλσέτης, Ῥύγης, Οὐσεδόμης καὶ Βολλίνης 2) ἡ βόρειος ἢ Γερμανικὴ θάλασσα (12000 □ μ.) μετὰ τῶν πορθμῶν Σκαγγεράκου καὶ Κατταγάτου, τῶν κόλπων Ἰάδης, Δολλαρίου καὶ Ζουϋδέρη καὶ τῶν νήσων Σύλτσης, Ἐργολάνδης, Νορδερνέης καὶ Τεξέλης, 3) ὁ πορθμὸς τῆς Μάγχης μετὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Καλαὶ καὶ τῶν νήσων Νορμανδικῶν καὶ Ἴκτιος, 4) ἡ Ἰρλανδικὴ θάλασσα μετὰ τῶν πορθμῶν τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Βορίων, 5) ὁ κόλπος τῆς Βισκαΐας. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω νήσων καὶ τῶν Βρετανικῶν (τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἥτις οὖσα 3900 □ μ. εἶνε ἡ μεγίστη τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, καὶ τῆς Ἰρλανδίας) ὑπάρχουσι προσέτι εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν αἱ Ἑβρίδες, αἱ Ὀρκάδες, αἱ Σχετλανδικαὶ, αἱ Φαρόαι καὶ ἡ Ἰσλανδία 6) ἡ Μεσόγειος (56000 □ μ.) θάλασσα (μετὰ τῶν κόλπων Λυὼν ἢ Λουγδούνου καὶ Γενούης) μετὰ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, τοῦ Ἰονίου πελάγους (μετὰ τῶν κόλπων Τάραντος καὶ Κορινθιακοῦ), τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης (μετὰ τῶν κόλπων Φλανατικοῦ, Ἐνετίας καὶ Τεργέστης), τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὐξείνου Πόντου (8500 □ μ.) καὶ τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης, τῶν πορθμῶν Γιβραλτὰρ, Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κιμμερίου καὶ τῶν νήσων Πιτυουσῶν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βαλεαρίδων (Μαγιόρκα, Μινόρκα), Κύρνου, Σαρδοῦς, Ἐλβης, Σικελίας, Λιπαρῶν, Μελίτης, Ἰονίων, Δαλματικῶν, Κρήτης, Κυκλάδων, Εὐβοίας καὶ τῶν παρὰ τὴν Ἀσίαν Σποράδων μετὰ τῆς Ῥόδου καὶ Κύπρου.

Ἂν καὶ δὲν δύνανται οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης νὰ παραβληθῶσι μὲ τοὺς γιγαντιαίους ποταμοὺς τῆς Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς, οὐχ' ἧττον ὅμως καὶ αὐτοὶ βοηθοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Χύνονται δὲ εἰς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν ὁ Πετσχόρας καὶ ὁ Δουΐνας, εἰς τὴν Βαλτικὴν ὁ Τορνέας, ὁ Νεύας, ὁ Δύνας, ὁ Νείεμος, ὁ Πρέγελος, ὁ Πασσάργης, ὁ Οἰτούλας, ὁ Στόλπης, ὁ Περσάντης, ὁ Ῥίγας, ὁ Οἴδρος, ὁ Βιστόβιος, ὁ Τραῦος καὶ ὁ Δαλέλφης, εἰς τὸν Σκαγερράκην ὁ Γλόμμης, εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν ὁ Ἐπιδῶρας, ὁ Ἄλβις, ὁ Οὐΐσουργις, ὁ Ἄμασίας, ὁ Ῥῆνος, ὁ Σκάλδης, ὁ Τάμεσις, καὶ ὁ Οὔμβερος, εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ὁ Σαβέρνης, ὁ Σχάρρων, ὁ Λείγηρ, ὁ Γαρούνας, ὁ Ἀδοῦρος, ὁ Μίνιος, ὁ Δούριος, ὁ Τάγος, ὁ Γουαδιάνας καὶ ὁ Γουαδαλκβίρης, εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ὁ Ἔβρος καὶ ὁ Ῥοδανὸς, εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν, ὁ Ἄρνος καὶ ὁ Τίβερις, εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ὁ Πάδος καὶ ὁ Ἄθεσις, εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὁ Ἄξιὸς καὶ ὁ Ἔβρος, εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ὁ Δούναβις, ὁ Δάναστρις, ὁ Δάναπρις καὶ ὁ Κουβάν, εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν ὁ Τάναϊς καὶ εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ὁ Βόλγας καὶ ὁ Οὐράλης. Αἱ μέγισται λίμναι ὑπάρχουσιν ἐν Ῥωσσίᾳ (Λαδόγα) καὶ ἐν Σουηδίᾳ καὶ αἱ πλεῖσται τούτων κεῖνται παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Ἐπιφάνεια. Τὰ βαθύπεδα τῆς Εὐρώπης ὡς πρὸς τὰ ὑψίπεδα ἔχουσιν ἔκτασιν πλέον ἢ διπλασίαν· πρὸς Α. μὲν ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶνε μονοτόνως, πρὸς Δ. δὲ ποικίλως ἐσχηματισμένη. Ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶνε βαθύπεδον, ἡ δὲ μεσαία ἔχει τριῶν εἰδῶν ὄψεις, τὸ νότιον μέρος αὐτῆς κατέχουσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν Ἀλπεων, τὰ ὁποῖα κεῖνται πρὸς Β. τῆς Ἰταλίας ἐν σχήματι ἡμικυκλίου, ἁπτομένου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Τυρρηνικῆς καὶ Ἀδριατικῆς θαλάσσης· περὶ αὐτὰ δὲ κεῖνται εἰς μέγα τόξον πολλαὶ χῶραι ἔχουσαι μεσαῖα ὄρη καὶ ἐκτεινόμεναι ἐκ Δ. μὲν πρὸς Α. ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Λουγδούνου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, πρὸς Β. δὲ καὶ μέχρι τοῦ Οὐϊσούργιδος. Περὶ αὐτὰς τὰς χώρας ἐκτείνεται εἰς δεύτερον τόξον βαθύπεδον καθῆκον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεταβαῖνον πρὸς Α. εἰς τὸ ἀνατολικὸν Εὐρωπαϊκὸν βαθύπεδον. Ἡ μεσημβρινὴ Εὐρώπη καὶ ἡ Σκανδιναυΐα εἶνε τὸ πλεῖστον ὑψίπεδα, αἱ δὲ Βρετανικαὶ νῆσοι περιέχουσιν ἀναμὶξ ὄρη καὶ πεδιάδας.

Ἡ Εὐρώπη κεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐν τῇ βορείῳ εὐκράτῳ ζώνῃ καὶ μόνον μικρὸν μέρος (τὸ $\frac{1}{20}$) αὐτῆς ἐν τῇ βορείῳ κατεψυγμένῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ βορειοτάτη ἄκρα αὐτῆς δὲν φθάνει εἰς τὴν ζώνην τῆς παντοτεινῆς χιόνος· εἰς τὰ μεσημβρινώτατα μάλιστα μέρη τῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων ἡ χιὼν εἶνε σπανιωτάτη. Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶνε γλυκύτερον ἢ ἄλλων χωρῶν (τῆς Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς) κειμένων ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος (ἕνεκα τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς Ἀφρικῆς, τῶν πολλῶν θαλασσῶν, τοῦ ῥεύματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῆς μικρᾶς πρὸς Β. ἐκτάσεως τῆς Εὐρώπης.) Καὶ εἰς μὲν τὰ δυτικὰ ἡ Εὐρώπη εἶνε μᾶλλον ὠκεάνειος, εἰς δὲ τὰ ἀνατολικὰ μᾶλλον ἠπειρωτική· πρὸς Α. ἡ θερμότης ἐλαττοῦται, διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέσος χρόνος τῆς διαρκείας τοῦ πάγου εἶνε εἰς μὲν τὸν Ἄλβιν 2, εἰς δὲ τὸν Οὐϊστούλαν 3, εἰς τὸν Νεύαν παρὰ τὴν Πετρούπολιν καὶ εἰς τὸν Βόλγαν παρὰ τὸ Καζὰν 6 μηνῶν. Τὸ Καζὰν ἔχει δριμύτερον χειμῶνα τῆς Κοπενάγης καὶ τῆς Πετρουπόλεως. Εἰς τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσι καὶ αἱ 4 ὧραι τοῦ ἔτους, οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι εἶνε λίαν ὑγροί, οἱ δὲ ἀνατολικοί, ξηροὶ ὄντες, τὸ μὲν θέρος αὐξάνουσι τὴν θερμότητα, τὸν δὲ χειμῶνα τὸ ψύχος· οἱ μὲν νότιοι ἐπιφέρουσι θερμότητα, οἱ δὲ βόρειοι ψύχος· καὶ ἡ μεγίστη ἡμέρα εἶνε εἰς μὲν τὴν νοτιωτάτην ἄκραν 14 $\frac{1}{2}$ ὡρῶν, εἰς δὲ τὴν βορειοτάτην 2 $\frac{1}{2}$ μηνῶν.

Τὰ προϊόντα τῆς Εὐρώπης δὲν εἶνε οὔτε τόσον ἄφθονα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔτε τόσον λαμπρά, παραβαλλόμενα πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἠ
πείρων· ἔχει ὅμως καί τινα καὶ ἄφθονα καὶ ὡραῖα καὶ ὠφέλιμ
μα· τὰ μεταλλεῖα αὐτῆς εὐγενῆ μὲν μέταλλα (χρυσὸς εἰς τὴ
Καρπάθια καὶ Οὐράλια) δὲν περιέχουσι πολλὰ, ἀγενῆ ὅμως
(σίδηρος) ἄφθονα· γαιάνθρακες πολλοὶ ἐν αὐτῇ ἐξορύσσονται, κα
ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, Πρωσσίᾳ, Βελγίῳ καὶ Γαλλίᾳ. Τὸ φυτικὸν βα
σίλειον εἶνε ποικιλώτατον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπη
(ζώνη τῆς ἐλαίας), ἥτις παράγουσα ὀρύζαν, σακχαροκά
λαμον καὶ βαμβάκιον, μᾶς κάμνει ν' ἀναμιμνησκώμεθα τὴ
διακεκαυμένην ζώνην· δημητριακοὶ δὲ καρποὶ καὶ οἶνος, κα
ἐν γένει φυτὰ τοῦ πολιτισμένου κόσμου παράγονται ἐν Εὐ
ρώπῃ ἄφθονα. Τὰ μὲν ἄγρια θηρία δὲν συγκρίνονται πρὸς τὰ
τῆς διακεκαυμένης ζώνης οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, οὔτε κατὰ
τὸν ἀριθμὸν, οὔτε κατὰ τὴν ἀγριότητα, τὰ δὲ κατοικίδια
εἶνε ποικίλα.

Ἡ Εὐρώπη εἶνε μᾶλλον κατῳκημένη τῶν ἄλλων ἠπείρων,
καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνήκουσι τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Καυκα-
σίαν φυλὴν, ὑποδιαιρουμένην εἰς τρεῖς μεγάλας φυλὰς καὶ μίαν
μικροτέραν κατὰ τὴν σημερινὴν ἔκτασιν, οἷον τὴν *Σλαβικὴν*
(ἐν Ῥωσσίᾳ, Πολωνίᾳ, Γαλικίᾳ, Βοεμίᾳ, Μοραυΐᾳ, Σλαβο-
νίᾳ, Κροατίᾳ, Δαλματίᾳ, Βοσνίᾳ, Σερβίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ), τὴν
Ῥωμαϊκὴν (ἐν Βλαχίᾳ, Μολδαυΐᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἱσπανίᾳ, Πορ-
τογαλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ), τὴν *Γερμανικὴν* (ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλ-
βετίᾳ, Κάτω Χώραις, Ἀγγλίᾳ, Δανίᾳ, Σκανδιναυΐᾳ καὶ Ἰ-
σλανδίᾳ (80 ε.), καὶ τὴν *Ἑλληνικὴν* (ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλ-
λάδος, ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, ἐν ταῖς νή-
σοις τοῦ Αἰγαίου καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ)
(6 ἑ.). Εἰς τὴν *Μογγολικὴν* φυλὴν ἀνήκουσι λαοὶ Φιννι-
κοὶ (Οὔγγροι, Φίννοι, Λάπωνες καὶ Σαμοϊέδαι), Τουρκικοὶ
καὶ Ταρταρικοί.

Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ὁ *Χριστιανισμὸς*, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον ἀνήκουσιν 67 ἑ. Ὀρθόδοξοι, Σλάβοι καὶ Ἕλληνες,
138 ἑ. Ῥωμαιοκαθολικοὶ ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαῶν, 64 ἑ.
Διαμαρτυρόμενοι ἐκ τῶν Γερμανικῶν λαῶν. Ἕπεται δὲ ὁ *Ἰσ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαμισμὸς (5 ἑ.) ὃν πρεσβεύουσιν οἱ Τοῦρκοι· ὑπάρχουσι δὲ καὶ λαοὶ οἵτινες εἶνε ἀκόμη εἰδωλολάτραι. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἔχουσι μόνιμον κατοικίαν καὶ μόλις ἓν ἑκατομμύριον εἶνε νομάδες. Ἡ Εὐρώπη, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τριῶν ἠπείρων, ἔχει τὴν λαμπροτέραν θέσιν καὶ τὴν εὐκολωτάτην συγκοινωνίαν ἕνεκα τῶν πολλῶν θαλασσῶν, νήσων καὶ χερσονήσων, πρὸς δὲ τούτοις ἕνεκα τοῦ διαφόρου σχηματισμοῦ τῆς ἐπιφανείας της, τῆς ἐλλείψεως ἐκτεταμένων ὑψιπέδων, ὑψηλῶν ὀρέων, ἐρήμων καὶ στεππῶν, τῆς καλῆς ποιότητος τῶν βαθυπέδων καὶ τοῦ οὔτε λίαν θερμοῦ, οὔτε λίαν ψυχροῦ κλίματος αὐτῆς κατέστη ἡ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη ἤπειρος καὶ ἀποτελεῖ τὴν προσφορωτέραν κατοικίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνεκα τούτων οἱ λαοὶ αὐτῆς καὶ μάλιστα οἱ δυτικοὶ εἶνε οἱ μᾶλλον προκεχωρημένοι εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ ἀσχολοῦνται παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν μεταλλουργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας· διὸ καὶ οἱ λαοὶ αὐτῆς, καί τοι μικροτέρας τῶν ἄλλων ἠπείρων, δεσπόζουσιν αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων κρατῶν αὐτῆς 4 εἶνε αὐτοκρατορίαι, 14 βασίλεια, 1 ἐκλεκτορία, 6 μεγάλα δουκάτα, 6 μικρὰ καὶ 1 ἐκκλησιαστικὴ ἐπικράτεια. Αἱ 5 μεγάλαι Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις εἶνε ἡ Ἀγγλία, Γαλλία, Ῥωσσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία, καὶ ἐξ αὐτῶν μετὰ τῆς Ἀγγλίας 3 εἶνε Γερμανικαί.

Ῥωσσία.

§ 16. Τὰ ὅρια αὐτῆς σχηματίζονται ἐν μέρει μὲν ὑπὸ θαλασσῶν (τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, τῆς Βαλτικῆς, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης), ἐν μέρει δὲ ὑπὸ χωρῶν (τῆς Σκανδιναυΐας, Πρωσσίας, Γαλικίας, Τουρκίας καὶ Ἀσίας). Χερσόνησοι μὲν αὐτῆς εἶνε ἡ *Κριμαία*, ἡ *Κόλα* καὶ ἡ *Κανίνη*, ποταμοὶ δὲ, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν βόρειον μὲν παγωμένον ὠκεανὸν 1) ὁ *Πετσχόρας*, πηγάζων ἀπὸ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὐραλίων ὀρέων, 2) ὁ *Δουΐνας* μὲ τὴν παρόχθιον πόλιν *Ἀρχάγγελον* εἰς τὴν Βαλτικὴν δὲ θάλασσαν 3) ὁ *Νεύας* πηγάζων ἀπὸ τῆς Λαδόγας λίμνης καὶ ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν *Πετρούπολιν* 4) ὁ *Δύνας*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Βαλδαΐων ὀρέων καὶ ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν *Ῥίγαν*, 5) ὁ *Νείεμος*, νοτιώτερον, 6) ὁ *Οὐϊστούλας*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Καρπαθίων καὶ ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν *Βαρσοβίαν* καὶ παραπόταμον εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τὸν *Βοῦγον*, 7) ὁ *Βάρθις*, δεξιὸς παραπόταμος τοῦ *Οὐϊάδρου*, εἰς τὸν Εὔξεινον δὲ Πόντον καὶ τὴν Ἀζοφικὴν 8) ὁ *Δάναστρις*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Καρπαθίων, 9) ὁ *Δάναπρις*, ἔχων παροχθίους πόλεις τὴν *Σμολένσκην*, *Κιοβίαν* καὶ *Χερσῶνα*, καὶ παραποτάμους δεξιόθεν τὸν *Βερεζίναν* καὶ *Βοῦγον* μετὰ τῆς *Νικολαϊέβης*, 10) ὁ *Τάναϊς*, ἔχων παροχθίους πόλεις τὴν *Τσερκάσκην* καὶ τὴν *Ἀζόφην* καὶ παραπόταμον εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τὸν *Δονέζην*, 11) ὁ *Κοιβὰν*, πηγάζων ἀπὸ τοῦ Καυκάσου, 12) ὁ *Βόλγας*, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, πηγάζων ἀπὸ τῶν Βαλδαΐων ὀρέων καὶ ἔχων 470 γ. μ. ῥοῦν καὶ παροχθίους πόλεις *Νοβογόροδον*, *Καζὰν*, *Σαρατόβην* καὶ *Ἀστραχὰν* καὶ παραπόταμον ἀριστερόθεν τὸν *Κάμαν* μετὰ τῆς *Πέρμης*, 13) ὁ *Οὐράλης* μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Ὀρεμβούργου*.

Λίμναι ἐπισημότεραι *ἡ Κασπία θάλασσα* (6000 □ μ.) *ἡ Λαδόγα* (270 □ μ.), *ἡ Ὀνέγα*, *ἡ Πεῖπος*, *ἡ Σαῖμα* καὶ *ἡ Ἐνάρα* πρὸς Β. Ἔχει δὲ καὶ *διώρυγας* ἑνούσας τὸν *Δάναπριν* καὶ *Βόλγαν* μετὰ τῶν χυνομένων εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν ποταμῶν.

Ἡ Ῥωσσία ἀνήκει εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Εὐρωπαϊκὸν (Σαρματικὸν) βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ Οὐϊστούλα ἑνοῦται μὲ τὸ μέσον Εὐρωπαϊκὸν (Γερμανικόν). Εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Σαρματικοῦ βαθυπέδου ὑψοῦνται τρεῖς μεγάλαι σειραὶ ὀρέων, τὰ *Καρπάθια* πρὸς Δ, ὁ *Καύκασος* πρὸς Ν, καὶ τὰ *Οὐράλια* πρὸς Α. Τὰ Οὐράλια ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Καρικῆς θαλάσσης ἐπὶ 300 μ. πρὸς Ν. μέχρι τοῦ Οὐράλου (5000 π.) Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πὸ τῆς Καρικῆς θαλάσσης μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Πετσχόρα εἶνε τὰ *Ἐξηια Οὐράλια*, νοτιώτερον ἐκτείνονται τὰ *Μεσαῖα Οὐράλια* ἢ *Μεταλλοῦχα*, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ἡ κυριωτέρα πρὸς τὴν Σιβηρίαν ὁδός· πρὸς Ν. δὲ ὑψοῦνται τὰ μεσημβρινὰ *Δρυμώδη Οὐράλια* (*Ὀρεμβούργεια*), συγκείμενα ἐκ πολλῶν σειρῶν. Ἐκτὸς τῶν Οὐραλίων καὶ τοῦ Καυκάσου ὑψοῦνται πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς Κριμαίας καὶ τὰ ταπεινὰ *Ταυρικὰ ὄρη*. Τὸ δὲ βαθύπεδον διασχίζεται ὑπὸ δύο εὐρειῶν καὶ ταπεινῶν σειρῶν γηλόφων (γηλοφίαι ἢ ῥάχεις), ὧν ἡ μὲν πρώτη, *βόρειος ἢ Οὐραλιοβαλτικὴ* καλουμένη, σχηματίζει περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δύνα, Βόλγα καὶ Δαγάπριος τὰ μόλις 1000 π. ὑψηλὰ *Βαλδάϊα* (Βολχόνσκιος δρυμὸς) καὶ εἶνε λίαν δρυμώδης καὶ πρὸς Δ. πλουσία εἰς λίμνας, ἡ δὲ δευτέρα, *Νότιος ἢ Οὐραλιοκαρπαθικὴ* καλουμένη, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν νοτίων τῶν Οὐραλίων ὀρέων, χωροῦσα πρὸς τὸν Βόλγαν καὶ εἶτα ὑπὲρ τὸν Τάναϊν, Δάναπριν καὶ Οὐϊστούλαν, καὶ στηριζομένη εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τῶν Καρπαθίων φθάνει μέχρι τῆς Σιλεσίας· ὑψοῦται δὲ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Πολωνίαν πρὸς Δ τοῦ Οὐϊστούλα μέχρι 2000 π. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς πρὸς Α μὲν ἔχει ἐκτεταμένα πεδία κεκαλυμμένα ὑπὸ χόρτου (Οὐκρανία, Ποδολία καὶ Βολινία), πρὸς Δ. δὲ δάση καὶ ἀγροὺς παράγοντας ἀφθόνους δημητριακοὺς καρπούς· οἱ δὲ δι' αὐτῆς διερχόμενοι ποταμοὶ σχηματίζουσι βαθείας κοιλάδας. Ἡ πρὸς Ν. τῆς σειρᾶς ταύτης χώρα περὶ μὲν τὸν Εὔξεινον Πόντον εἶνε στέππη χλοώδης μὲ εὔφορον ἔλαφος τρέφον πολυάριθμα ποίμνια, ἀλλὰ πρὸς τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Οὐράλην ποταμὸν τὸ ἔδαφος εἶνε ἁλατοῦχον, ξηρὸν καὶ ἄφορον· παρὰ δὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον κεῖται καὶ ἡ μεγάλη πύλη, δι' ἧς διῆλθον οἱ τὴν Εὐρώπην κατακλύσαντες λαοί. Μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω γηλοφιῶν κεῖται ἡ ἰδίως εὔφορος χώρα τῆς Ῥωσσίας, ἐν ᾗ ἐναλλάσσονται δάση, ἀγροὶ δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἔλη (ἐν Λιθουανίᾳ τὰ 1500 □ μ. *δασώδη ἔλη* τοῦ *Ῥοκίτνου*), καὶ διαῤῥέουσιν αὐτὴν καθ' ὅλας τὰς διευ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θύνσεις πλωτοὶ ποταμοὶ (Οὐϊστούλας, Δάναπρις, Βόλγας). Ἡ πρὸς Β. τῆς βορείου σειρᾶς χώρα, διαῤῥεομένη ὑπὸ τοῦ Πετσχόρα καὶ Δουΐνα πρὸς Ν. μὲν εἶνε δασώδης καὶ ὀλίγον καλλιεργημένη, πρὸς Β. δὲ ἐντελῶς ἀκαλλιέργητος, μεταξὺ δὲ τοῦ Πετσχόρα καὶ Δουΐνα περιέχει ἑλώδεις στέππας, καὶ πρὸς Β. εἰς τὴν Φιννίαν ὑπάρχουσιν ἄφθονα ὕδατα καὶ χαμηλοὶ πετρώδεις λόφοι. Μεγάλως ὠφελεῖται τὸ Ῥωτσικὸν βαθύπεδον, διότι ἡ κυρία αὐτοῦ κλίσις δὲν εἶνε πρὸς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανόν, καὶ διότι περιέχει πολλοὺς πλωτοὺς ποταμούς, καὶ πρὸς τούτοις διότι ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ εὐνοεῖ πολὺ τὴν διὰ διωρύχων συγκοινωνίαν.

Τὸ *κλίμα* εἶνε πρὸς Β. μὲν μέχρι τοῦ πολικοῦ κύκλου ὑπειρωτικὸν καὶ ὁ χειμὼν διαρκεῖ ὑπὲρ τοὺς 8 μῆνας, ἐν δὲ τῷ μέσῳ ὁμοιάζει περίπου τὸ τῆς Γερμανίας, διαφέρει δὲ μόνον καὶ μάλιστα πρὸς Α. κατὰ τὸν δριμύτερον χειμῶνα. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πετσχόρα ὁ πάγος διαρκεῖ περὶ τοὺς 9 μῆνας, εἰς τὰς τοῦ Νεύα παρὰ τὴν Πετρούπολιν 5, εἰς τὸν Βόλγαν παρὰ τὸ Καζὰν 6· ἡ δὲ μεσημβρινὴ Ῥωσσικὴ στέππα ἔχει θερμὸν καὶ ξηρὸν θέρος, ἀλλὰ καὶ δριμὺν χειμῶνα μετὰ φοβερῶν λαιλάπων χιόνος.

Προϊόντα. Ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν ὀρυκτῶν ὑπάρχουσιν ἄφθονα *μέταλλα* (*πλατίνα*, *χρυσὸς* καὶ *σίδηρος*) *ἅλατα* καὶ *ἁλματικαὶ πηγαὶ* (ἐν Καυκάσῳ). Ἐκ τοῦ φυτικοῦ *ξυλικὴ*, *δημητριακοὶ καρποὶ*, *λίνον* καὶ *καννάβιον*, καὶ ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ *ῥῆγοι*, *γουναροφόρα* καὶ *στεατοφόρα ζῶα*, *κάμηλοι* καὶ *ἰχθύες* (ἰδίως παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόλγα).

Κάτοικοι. Ἐν ὅλῳ τῷ Ῥωσσικῷ κράτει ζῶσιν ὑπὲρ τοὺς 100 διάφοροι λαοί, ἀλλὰ κυριωτέρα καὶ ἄρχουσα φυλὴ εἶνε ἡ Σλαβικὴ (53 ἑ.). Παρὰ τὸν Κάτω Τάναϊν καὶ Βόλγαν κατοικοῦσιν οἱ *Καλμοῦκοι*, Ταρταρικὸς λαός, εἰδωλολάτρης καὶ νομαδικός· παρὰ τὸν Οὐράλην καὶ τὸν κάτω Βόλγαν οἱ Μωαμεθανικῆς καταγωγῆς *Βασκίροι*, τῶν ὁποίων κύριον ἔργον εἶνε ἡ μελισσοτροφία· παρὰ τὸν Πετσχόραν οἱ *Σαμοϊέδαι*, οἵτινες εἶνε μικρόσωμοι, δυσειδεῖς, ἀγροῖκοι καὶ ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρει εἰδωλολάτραι, καὶ καταγίνονται εἰς τὴν θήραν τὴν ἁλιείαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν ρέννων· ἐπὶ τῆς Κόλας κατοικοῦσιν οἱ *Λάπωνες*, οἱ δὲ πρὸς Ν. *Φιννοὶ* εἶνε πτωχοί, σοβαροὶ, ἐπιμελεῖς καὶ διαμαρτυρούμενοι τὴν θρησκείαν· οἱ *Πολωνοὶ* εἶνε ζωηροὶ, πυρώδεις, ἀνδρεῖοι, φιλελεύθεροι καὶ Καθολικοὶ τὴν θρησκείαν, ἀλλ' ἐν τῇ κατωτέρᾳ τάξει αὐτῶν ἀπαντῶνται καὶ μέθυσοι καὶ ἀκάθαρτοι· οἱ *Κοζάκοι* συγγενεύοντες μὲ τοὺς Ῥώσσους καὶ κατοικοῦντες μεταξὺ Δνάπριος καὶ Οὐράλου εἶνε πολεμικοὶ, ἐξαίρετοι ἱππεῖς, παρὰ πάντας τοὺς ἄλους λαοὺς ἐλεύθεροι καὶ φύλακες τῶν συνόρων τοῦ κράτους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἐτμάννου. Δεσπόζουσι δὲ ὅλων τούτων οἱ Ῥῶσσοι, οἵτινες, κατοικοῦντες πρὸ πάντων ἐν τῷ μέσῳ, εἶνε ἀγαθοὶ, εὔθυμοι, φίλοι τῆς μουσικῆς καὶ τῶν λουτρῶν, ἐπιτήδειοι εἰς μίμησιν ξένων τεχνῶν, ἐμπορικοὶ, νηχαλέοι, λίαν θρῆσκοι, ἀγροῖκοι ἐν μέρει ἔτι φιλοπόται, δεισιδαίμονες καὶ περιδεεῖς ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων· οἱ εὐγενεῖς αὐτῶν εἶνε ἐπιδεικτικοὶ καὶ δαπανηροὶ· μέση δὲ τάξις πολιτῶν ἐν Ῥωσσίᾳ σχεδὸν δὲν ὑπάρχει. Ἱδρυτὴς τοῦ Ῥωσσικοῦ κράτους ὑπῆρξε Πέτρος ὁ Μέγας (1689 1725), ὅστις ἐξελθὼν νικητὴς ἀπὸ τοῦ βορείου πολέμου κατὰ Καρόλου τοῦ ιβ'. ἐμεγάλυνε τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ ἤρχισε νὰ ἐκπολιτίζῃ τοὺς ὑπηκόους του· τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἐβάδισε καὶ Αἰκατερίνη ἡ Β'. (1762-96), ἥτις ἀπέκτησε τὴν Πολωνίαν καὶ εὐτυχῶς ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ α'. (1801-1825) ἀπέκρουσεν εὐτυχῶς τὴν εἰς Ῥωσσίαν εἰσβολὴν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων καὶ εἶτα ἔλαβε μέρος εἰς τὸν γενικὸν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνα. Τανῦν ἡ Ῥωσσία κατέχει ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν 5 μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων καὶ εἶνε δύναμις τῆς ξηρᾶς, ὅπως ἡ Ἀγγλία τῆς θαλάσσης, στηριζομένη κυρίως εἰς τὴν ἑνότητα τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν λαῶν καὶ εἰς τὴν θρησκείαν. Ἕνεκα δὲ τῆς θέσεως, τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων της ἀποτελεῖ τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν μετάβασιν καὶ φαίνεται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προωρισμένη νὰ μεταθέσῃ εἰς τὰ Β. μέρη τῆς Ἀσίας τὴν ὁποίαν αὕτη ἐδέχθη παρὰ τῆς Δύσεως Εὐρωπαϊκὴν παιδείαν. Ἡ κυρία ἐνασχόλησις τῶν κατοίκων τῆς Ῥωσσίας εἶνε ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία, πρὸς δὲ τούτοις ἡ δασοκομία, ἡ μεταλλουργία καὶ τὸ ἐμπόριον· ἡ δὲ μόρφωσις τῶν κατοίκων αὐτῆς, εἰ καὶ πολλάκις μόνον φαινομένη καὶ εἰς τὴν κάτω τάξιν μικρά, οὐχ ἧττον ὅμως ἀπαύστως βελτιοῦται καὶ μᾶλλον μορφωμένοι αὐτῶν εἶνε οἱ παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν Γερμανοί.

Τὸ *πολίτευμα* εἶνε μοναρχία ἀπόλυτος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ (πρότερον ἁπλοῦς Τσάρος) ἄρχει νῦν ἀπολύτως ἀποφασίζων δι' ὀκαζίων εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς ὑποθέσεις· οἱ δὲ ἡγεμόνες τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου φέρουσι τίτλον μεγάλων δουκῶν. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία (80 ἑ.) αὐτόθι εἶνε ἡ *Ἀνατολικὴ Ὀρθοδοξος*, διοικουμένη ὑπὸ Συνόδου ἀρχιερέων καὶ ἀναγνωρίζουσα κεφαλὴν τὸν Χριστόν.

1) Τῆς *Μεγάλης Ρωσσίας*, κειμένης ἐν τῷ κέντρῳ, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Μόσχα*, πρὸς Β, παλαιὰ μητρόπολις τῶν Τσάρων (Κρεμλῖνον), διάσημος διὰ τὴν τὸ 1812 πυρπόλησιν αὐτῆς καὶ τὸ κέντρον τοῦ διὰ ξηρᾶς ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ καθ' αὑτὸ Ῥωσσικοῦ βίου, ἔχουσα 350000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Νέον Νοβογάροδον*, παρὰ τὸν Βόλγαν, ἔχουσα 25000 κ. καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὰς ἐμπορικὰς της πανηγύρεις. *Σμολένσκη*, παρὰ τὸν Δάναπριν. *Παλαιὸν Νοβογάροδον*, ἰσχυρὰ ἐλευθέρα πόλις τὸν Μεσαιῶνα. *Ἀρχάγγελος*, παρὰ τὸν Δουΐναν, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 20000 κ.

2) Τῆς *Μικρᾶς Ῥωσσίας* (Οὐκραινία) ἐπισημότεραι πόλεις *Κιοβία*, παρὰ τὸν Δάναπριν, πόλις ἱερὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ 56000 κ. *Πολτοβία*, ἥτις οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν μάχην τοῦ 1709 ἔχει νῦν 20000 κ.

3) Τῆς *Ἀνατολικῆς Ῥωσσίας*. *Καζάν*, παρὰ τὸν Βόλγαν, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 70000 κ. *Ἀστραχάν*, παρὰ τὸν Βόλγαν, ἔχουσα 30000 κ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν οἴνων. *Ὀρεμβοῦργον*, παρὰ τὸν Οὐρά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λην, πόλις ἐμπορικὴ. *Πέρμη*, παρὰ τὸν Κάμαν καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης πρὸς τὴν Σιβιρίαν ὁδοῦ.

4) Τῆς *Μεσημβρινῆς Ῥωσσίας* μετὰ τῆς πρὸς Δ. τοῦ Δανάπριος *Βασσαραυΐας* καὶ τῆς *Καυκασίας Ὀδησσὸς*, παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐπίσημος ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα περὶ τὰς 100000 κ. *Νικολαϊέβη*, παρὰ τὸν Βοῦγον, πολεμικὸς λιμὴν ἔχων 45000 κ. *Χερσών*, παρὰ τὸν Δάναπριν, ἔχουσα 33000 κ. *Σεβαστούπολις*, ἐπίσημος διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1854-55. *Τσερκάσκη*, παρὰ τὸν Τάναϊν, πρωτεύουσα τῶν Κοζάκων τοῦ Τανάϊδος.

5) Τῆς *Δυτικῆς Ῥωσσίας*, εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἡ *Πόδολία* πρὸς Β. τῆς Βασσαραυΐας, ἡ *Βολυνία* καὶ ἡ *Λιθουανία*, *Βίλνα*, ἔχουσα 50000 κ. καὶ *Βορισὼφ*, παρὰ τὸν Βερεζίναν.

6) Τοῦ *Βασιλείου* τῆς *Πολωνίας Βαρσοβία*, παρὰ τὸν Οὐϊστούλαν, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐμπορικὴ καὶ τὸ κέντρον τῆς Πολωνικῆς βιομηχανίας, ἔχουσα 163000 κ., καὶ *Καλίσχη*.

7) Αἱ χῶραι τῆς *Βαλτικῆς*, περιλαμβάνουσι α'.) τὴν *Κουρλανδίαν* μετὰ τῆς πρωτευούσης *Μιτάου* ἐχούσης 22000 κ. β'.) τὴν *Λιβονίαν* μετὰ τῆς *Ῥίγας*, πρωτευούσης ἐχούσης 70000 κ. ἐνεργοῦντας ἐπίσημον ἐμπόριον, καὶ τῆς *Δορπάτης* ἐχούσης τὸ κάλλιστον τῆς Ῥωσσίας πανεπιστήμιον. γ'.) τὴν *Ἐστονίαν* μετὰ τῆς *Ῥεβάλης*, παρὰ τὸν Φίννιον κόλπον, πρωτευούσης ἐχούσης 30000 κ. δ'.) τὴν *Ἰγγερμανλανδίαν* μετὰ τῆς Πετροπόλεως, ἥτις εἶνε νῦν μητρόπολις τοῦ βασιλείου κειμένη παρὰ τὸν Νεύαν καὶ ἔχουσα 586000 κ., πανεπιστήμιον, καλὰς οἰκοδομὰς, μέγα ἐμπόριον καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα ἐθεμελιώθη τὸ 703. *Κρονστάτη*, ἐπὶ νήσου, ὀχυρώτατος πολεμικὸς λιμὴν ἔχων 40000 κ. ε'.) τὴν *Φινλάνδιαν* μετὰ τῆς *Ἐλσιγγοφόρσης*, πρωτευούσης ἐχούσης 22000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. Νῆσοι τῆς Ῥωσσίας εἶνε ἡ *Νέα Σεμλία*, ἡ *Ἀλανδή*, ἡ *Δάγδη* καὶ ἡ *Ὀεσέλη*. Ἐξωτερικαὶ δὲ κτήσεις αὐτῆς εἶνε ἡ *Ὑπερκαυκασία*, ἡ *Σιβιρία* καὶ τὰ ΒΔ. τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ὅλον τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράτος, περιλαμβάνον 370000 □ μ. καὶ 70 έ. κ. εἶνε τὸ μέγιστον τῆς Γῆς.

Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς μὲν Εὐρωπαϊκῆς Ῥωσσίας εἶνε 90134 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς 59 έ., τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας 2258 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 4800 χ. τῆς Φιννίας 6870 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 1680 χ. τῆς δὲ Ἀσιατικῆς Ῥωσσίας 270629 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 8 1|2 έ. ἐκ δὲ τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὸν Καύκασον 8034 □ μ. καὶ 4260 χ. κάτοικοι. Τὸ ὅλον τῆς Ῥωσσικῆς ἐπιφανείας εἶνε 370 χ □ μ. καὶ 74140 χ. οἱ κάτοικοι, ἐν οἷς δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ τῆς Ῥωσσικῆς Ἀμερικῆς ἀνήκοντες μέχρι τοῦ 1860 εἰς ἑταιρείαν καὶ μὴ ὀργανισθείσης εἰσέτι· ἐκ τῶν κατοίκων 62 1|2 έ. εἶνε Ὀρθόδοξοι, 800 χ. Ῥασκόλνικοι, 33 χ. Ἀρμενοκαθολικοὶ, 2800 χ. Καθολικοὶ, 2 έ. Διαμαρτυρούμενοι, 1 1|2 έ. Ἰσραηλῖται, 3300 χ. Μωαμεθανοὶ καὶ 480 χ. Ἐθνικοί.

Ἡ πρόσοδος (1864) 401 έ. Ῥουβ. ἡ δαπάνη ἴση, τὸ χρέος 1663 έ. Ῥουβ. ἐκτὸς τῶν 6 έ. λ. στ. τοῦ πραγματοποιηθέντος τὸ 1864 καὶ τοῦ ἔτι νεωτέρου ἐσωτερικοῦ. Ὁ τακτικὸς στρατὸς 800 χ., ἐκτὸς τῶν Κοζάκων, οἵτινες πάντες δύνανται νὰ προσκληθῶσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Στόλος 218 ἀτμόπλοια (37 χ. ἵππων καὶ 2387 κανν.) καὶ 62 ἱστιοφόρα (1304 κανν.) ἐκτὸς τῶν εἰς κατασκευήν.

Ἑλληνικὴ Χερσόνησος.

§ 17. Ἡ μεσημβρινὴ Εὐρώπη κεῖται παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ κόσμου περικλειομένην Μεσόγειον, ἥτις διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν πληθὺν τῶν κόλπων, νήσων καὶ χερσονήσων εἶνε μὲν ἡ ἐντελεστέρα ἐσωτερικὴ θάλασσα, ἀλλὰ ποικιλώτερον μορφωμένη εἰς τὰ Α. ἢ εἰς τὰ Δ. καὶ μονοτονωτέρα εἰς τὴν νότιον πλευράν, ἢ εἰς τὴν βόρειον. Ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ περικλείουσαι αὐτὴν χῶραι ἦσαν αἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι τῆς Γῆς, ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν βαθμηδὸν μετέβη ἀπὸ Α πρὸς Δ. καὶ ἀπὸ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου εἰς τὰς τοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἐκ τῶν τριῶν χερσονήσων τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλληνικὴ εἶνε ἡ μᾶλλον ποικίλως διηρημένη, ἡ Πυρηναϊκὴ ἡ μᾶλλον μονότονος, καὶ ἡ Ἰταλικὴ ἡ μᾶλλον τῶν ἄλλων πολιτισμένη.

Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος (10000 □ μ. καὶ 18 έ. κ.) συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν Ῥωσσίαν καὶ μὲ Αὐστριακὰς χώρας, πρὸς τὰ λοιπὰ δὲ μέρη περιβρέχεται ὑπὸ τῆς Μεσογείου (§ 15). Μικρότεραι δὲ χερσόνησοι αὐτῆς εἶνε ἡ *Πελοπόννησος*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μετὰ τοῦ *Ταινάρου* ἀκρωτηρίου, ἡ *Χαλκιδικὴ* καὶ ἡ *Θρακική*. *Ποταμοὶ* ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εὔξεινον μὲν Πόντον εἶνε 1) ὁ *Δούναβις*, ἔχων παραποτάμους εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Σερέθην* (Ἄραρον) καὶ τὸν *Προῦτον* (Πυρετόν), καὶ εἰς τὴν δεξιὰν τὸν *Σάον* καὶ παροχθίους πόλεις τὸ *Βελιγράδιον*, *Ῥουτσούκιον* καὶ *Γαλάζιον*. Εἰς τὸ Αἰγαῖον δὲ πέλαγος 2) ὁ *Ἔβρος*, ἔχων παροχθίους πόλεις τὴν *Φιλιππούπολιν* καὶ τὴν *Ἀδριανούπολιν*, 3) ὁ *Νέστος*, πηγάζων ἀπὸ τῆς *Ῥοδόπης*, 4) ὁ *Στρυμὼν*, χυνόμενος εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, 5) ὁ *Ἀξιὸς*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Σκάρδου χύνεται εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, 6) ὁ *Ἀλιάκμων*, χυνόμενος εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, 7) ὁ *Πηνειὸς*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Πίνδου, χύνεται διὰ τῶν Τεμπῶν εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, 8) ὁ *Σπερχειὸς*, χυνόμενος νοτιώτερον εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, 9) ὁ *Εὐρώτας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας χύνεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Εἰς τὸ Ἰόνιον δὲ πέλαγος 10) ὁ *Ἀλφειὸς*, χυνόμενος εἰς τὰ Β. τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, 11) ὁ *Ἀχελῷος*, ποταμὸς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, χυνόμενος οὐ μακρὰν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, 12) ὁ *Ἄραχθος*, χυνόμενος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, 13) ὁ *Ἄῶος* ἢ *Αἴας*, βορειότερον καὶ 14) ὁ *Δρίλων*, ἔτι βορειότερον χυνόμενος.

Ὄρη. Ἅπασα σχεδὸν ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος εἶνε ὀρεινὴ, τὰ δὲ βαθύπεδα αὐτῆς, περιοριζόμενα εἰς στενὰς μόνον κοιλάδας καὶ παραλίους ταινίας, εἶνε ἄσημα. Τὰ ὄρη τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου συνδέονται περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Κολάκιος, χυνομένου εἰς τὸν Σάον, μὲ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῶν Ἄλπεων καὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν σχεδὸν μὲ τὰ Ἀπέννινα διεύθυνσιν. Βαθύπεδα κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς χερσονήσου σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσιν, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν εἶνε 1) τὸ *Θεσσαλικὸν* ἢ τὸ *Λεκανοπέδιον* τοῦ *Πηνειοῦ*, ἐξαπλούμενον παρ' ἑκατέρας τὰς ὄχθας αὐτοῦ, 2) τὸ *Μακεδονικὸν*, κατὰ τὴν χώραν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀξιοῦ, 3) ἡ *πεδιὰς τῶν Σερρῶν*, παρὰ τὸν κάτω Στρυμόνα· τὰ δύο τελευταῖα δὲν ἔχουσι μεγάλην ἔκτασιν. 4) Μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Τρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συλβανίας κεῖται τὸ ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως διαβρεόμενον καὶ πλούσιον μὲν εἰς νομάς, ἀλλ᾽ ὀλίγον καλλιεργημένον βαθύπεδον τῆς Βλαχίας, καὶ τὸ συνεχόμενον μετὰ τούτου τῆς *Μολδαβίας*, τὸ διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ Προύτου καὶ Σερέθου. Δὲν κατέχονται ἐπίσης ἀπὸ ὄρη παράλληλοι τινὲς ταινίαι καὶ αἱ πλατεῖαι κοιλάδες τινῶν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ποταμῶν, ὡς ἡ τοῦ Ἔβρου, τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Σάου, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη καλύπτονται ἀπὸ ὄρη ἀθῴκοντα πρὸς Ν. μέχρι τῆς παραλίας καὶ πρὸς Β. μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ Κολάπιος, Σάου καὶ Δουνάβεως. Ὁ ὀρεινὸς βραχίων, ὁ μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ Κολάπιδος καὶ τοῦ Φλανατικοῦ κόλπου, διὰ τοῦ ὁποίου συνδέονται τὰ ὄρη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου μετὰ τοῦ νοτιοανατολικοῦ ἄκρου τῶν Ἄλπεων, ἔχει πλάτος μόνον 5 μ. Ἀπὸ τούτου ἄρχεται συνέχεια πολυαρίθμων παραλλήλων σειρῶν ὀρέων, αἴτινες, ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τῶν ΒΔ πρὸς τὰ ΝΑ, πρὸς Δ. μὲν συμπυκνοῦνται, προχωροῦσι δὲ πρὸς Α. χωρίζονται ἀπ᾽ ἀλλήλων διὰ πλατυτέρων διαστημάτων. Αἱ παράλληλοι αὗται σειραὶ φέρουσι κατὰ τόπους διάφορα ὀνόματα· καὶ τῆς μὲν ἐκτεινομένης κατὰ μῆκος τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης σειρᾶς ὀνομάζονται *Δαλματικὰ* μὲν ὄρη τὰ ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ Φλανατικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Κατταρου, ὄντα γυμνὰ καὶ ἔχοντα ῥωγμὰς καὶ σπήλαια, *Μαυροβούνιον* δὲ ὄρη τὰ μέχρι τῆς Λαβεάτιδος λίμνης, *Ἀλβανίας* δὲ ὄρη τὰ μέχρι τοῦ Ἀώου ποταμοῦ, καὶ τέλος τῆς *Ἠπείρου* ὄρη τὰ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἡ δὲ σειρὰ ἡ πρὸς Α. τῶν ῥηθεισῶν ὀρεινῶν χωρῶν χωρίζουσα τὰ ὕδατα καλεῖται πρὸς Α. τῶν Δαλματικῶν ὀρέων *Δηναρικαὶ Ἄλπεις*, καὶ μέχρι μὲν τῶν πηγῶν τοῦ Λευκοῦ Δρίλωνος σειρὰ τοῦ *Κάμμιος*, νοτιώτερον δὲ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ἀξιοῦ *Σκάρδος* (8000 π.), ἀπὸ δὲ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης μέχρι τοῦ παραλλήλου Ἀβρακικοῦ κόλπου *Πίνδος*, ὅστις εἶνε ἄγριος καὶ ὑψηλὸς 7000 π, ἐκεῖθεν δὲ παρατάττονται τὰ ἐκ μεμονωμένων συστάδων συγκείμενα ὄρη, τὰ πληροῦντα ἅπασαν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ἐν ᾗ ἐναλλάσσονται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μικραὶ καὶ πλούσιαι πεδιάδες μὲ γυμνὰ καὶ ἀπότομα ὄρη. Ἄλλη δὲ παράλληλος τοῦ Πίνδου σειρὰ εἶνε ἡ τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Πηλίου ὄρους, ἥτις, περατοῦσα πρὸς Α. τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Πηνειοῦ, πληροῖ τὴν χερσόνησον Μαγνησίαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Σκάρδου μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀνυψοῦται ἑτέρα ἐκτενὴς σειρά, ἥτις, διαχωρίζουσα τὰ ὕδατα τοῦ Ἀσυνάθεως ἀπὸ τῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μέχρι μὲν τῶν πηγῶν τοῦ Στρυμόνος καὶ ἔτι πλέον καλεῖται *Μοισικὴ σειρά*, ἐκεῖθεν δὲ μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου *Αἷμος* (3100 π.). Τῆς ἐκτενοῦς ταύτης σειρᾶς τὸ δυτικὸν μέρος σχηματίζει τὰ νότια ὄρια τῆς ὀρεινῆς Σερβίας, οἱ δὲ μέχρι τοῦ Δουνάβεως κατακλινόμενοι βάρειοι διακλαδισμοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος ἀπαρτίζουσι τὴν ὀρεινὴν Βουλγαρίαν, πρὸς Ν. δὲ τῆς Σειρᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ Πίνδου μέχρι τοῦ Στρυμόνος κεῖται ἡ ὀρεινὴ Μακεδονία, φθάνουσα μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῶν ἄκρων τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, πρὸς Α. δὲ τοῦ Στρυμόνος ἐξαπλοῦνται αἱ *σειραὶ τῆς Ῥοδόπης*, καταλαμβάνουσαι τὴν μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Ἔβρου χώραν καὶ καθήκουσαι πρὸς Ν. μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἔτι πλέον μέχρι τῶν παραλίων τῆς Προποντίδος καὶ πρὸς Α. μέχρι τῆς Θρακικῆς πεδιάδος. Ὑπάρχουσι τέλος καὶ δύο ἔτι σειραὶ ἐκτεινόμεναι ἀπὸ Δ. πρὸς Α., αἵτινες ἐκατέρωθεν τοῦ Πηνειοῦ ἀποκλαδίζονται ἐκ τοῦ Πίνδου, ἡ πρὸς Β. *σειρὰ τοῦ Ὀλύμπου* (9000 π.) ἡ σχηματίζουσα τὰ νότια ὅρια τῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ πρὸς Ν. *Ὄθρυς*, ἥτις τελευτᾷ μεταξὺ τοῦ Πηλασητικοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν δύο τελευταίων σειρῶν περιλαμβάνεται ἡ *εὐρυτανικὴ πεδιάς*. Ἡ σειρὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄθρυος ἔχουσιν ἀνὰ 18 μ. μ., ἡ τῆς Ῥοδόπης 80, ἡ Μοισικὴ καὶ ὁ Αἷμος 80, ἡ δὲ δυτικὴ σειρὰ ἡ διαχωρίζουσα τὰ πρὸς Δ. ὕδατα ἀπὸ τῶν πρὸς Α, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Φλανατικοῦ κόλπου καὶ καθήκουσα μέχρι τοῦ Σουνίου 157. Τὸ ὀρεπέδιον τῆς Πελοποννήσου δὲν συνδέεται ποσῶς μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρέων τῆς Ἑλληνικῆς γε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σονήσου, διότι ὁ Κορινθιακὸς Ἰσθμὸς εἶνε τόσον ταπεινὸς, ὥστε καὶ τὴν διώρυξιν αὐτοῦ καταγίνονται νὰ πραγματοποιήσωσι πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ. Τὰ δὲ τῆς Πελοποννήσου ὄρη, καθὼς καὶ τὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, θεωροῦνται ὡς μεμονωμένα καὶ περὶ αὐτῶν γενήσεται λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Αἱ Δαλματικαὶ, αἱ Ἰόνιοι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, οὖσαι ἅπασαι ὑψηλαὶ καὶ ἄνευ βαθυπέδων, ἔχουσι τὸν ὀρεινὸν τύπον.

Κλίμα. Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ἔχει τὸ μᾶλλον συγκερασμένον τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης κλίμα· ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως καὶ ἐν Νεαπόλει, ἡ πορτογαλέα ἐν ὑπαίθρῳ δὲν ἐπιδίδει· πρὸς Β. τοῦ Αἵμου ὁ χειμὼν εἶνε ἀρκετὰ δριμὺς, ἐπὶ τῶν νήσων ὅμως καὶ τῶν μεσημβρινῶν μερῶν τῆς χερσονήσου τὸ κλίμα εἶνε λαμπρόν. Εἰ δὲ καὶ οὐ καλῶς καλλιεργεῖται, οὐχ ἧττον ὅμως παράγει ποικίλα καὶ ἄφθονα προϊόντα, οἷον *βαμβάκιον, δημητριακοὺς καρποὺς, οἶνον, Κορινθιακὴν σταφίδα, μεσημβρινοὺς καρποὺς, ἔλαιον, καπνὸν, ἐρυθρόδανον, βαλανίδιον, σῦκα, μέταξαν*, καὶ τρέφει ἀξιόλογα ποίμνια.

Κάτοικοι. 1) Κυρίαρχος λαὸς τοῦ πρὸς Β. πλείστου μέρους τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶνε οἱ *Τοῦρκοι ἢ Ὀθωμανοὶ*, οἵτινες (4500 ἑ. κ. περίπου) εἶνε ὑπερήφανοι, σ*βαροὶ*, μεγαλόδωροι, δεσποτικοὶ, ἀφρόντιδες, ἀπαθεῖς, ἐλεήμονες καὶ ἀξιοπρεπεῖς, ἀ*λλὰ δυσμαθεῖς*, φυγόπονοι, φιλήδονοι, *δεισιδαίμονες*, ἅρπαγες καὶ αὐθαίρετοι, τηροῦντες σχεδὸν ὅλα τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ κατ' οἶκον καὶ δημοσίου βίου τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, καί τοι διατελοῦντες ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς δύσεως. Εἶνε δὲ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὅστις εἶνε μίγμα Χριστιανικῶν, Ἰουδαϊκῶν καὶ ἐθνικῶν δογμάτων, παραδεχόμενος ἕνα Θεὸν (*Ἀλλὰχ*) καὶ προφήτην αὐτοῦ τὸν Μωάμεθ, δοξάζων τὸ πεπρωμένον καὶ τὸν μετὰ θάνατον βίον (Παράδεισος), ἐκτελῶν διαφόρους ἁγνισμοὺς, οἷον περιτομὴν, λουτρὰ, προσευχὰς, νηστείας, ἐλεη, ταξείδια πρὸς τὴν Ἁγίαν Γῆν, θεωρῶν ἱερὰν ἡμέραν τὴν Παρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκευήν, συγχωρῶν τὴν πολυγαμίαν καὶ ἀπαγορεύων τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὸ χοιρίνον κρέας. Ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἱερὸν βιβλίον καλεῖται *Κοράνιον*, οἱ μὲν καταγινόμενοι περὶ τὰ θρησκευτικὰ (*τσαμία, μιναρέδες*) καλοῦνται *Οὐλεμάδες* καὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν *Σεχουλισλὰμ*, οἱ δὲ περὶ τὰ δικαστικὰ *Μούφτηδες*. *Δερβίσαι* δὲ εἶνε εἶδος μοναζῶν. Οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ὀρθόδοξοι ποιμαίνονται ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὅστις εἶνε ὁ ὑπέρτατος ἱεράρχης τῶν Ὀρθοδόξων καὶ προσαγορευόμενος *Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης* καὶ *Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ῥώμης* ἐκλέγεται ὑπὸ δωδεκαμελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου μητροπολιτῶν, ἐδρευούσης ἀείποτε ἐν τῇ καθέδρᾳ τοῦ βασιλείου. Ἔχουσι πρὸς τούτοις καὶ οἱ Ἀρμένιοι τὸν πατριάρχην των καὶ οἱ Ἰσραηλῖται τὸν μέγαν Ῥαββῖνον ἢ Χαχάμπασην καὶ αἱ ἄλλαι ἐκκλησίαι τὸν ἀρχηγόν των.

2) Οἱ *Ἕλληνες* (4500 χ, ὧν 1600 χ. ἐλεύθεροι) εἶνε φιλελεύθεροι μέν, εὔθυμοι, εὐφυεῖς, εὐκίνητοι, ἐπιχειρηματικοὶ καὶ μεγαλεπήβολοι, ἀλλ' ἀψίκοροι, φιλέριδες καὶ οὐχὶ τόσον φιλόνομοι καὶ εὐσταθεῖς, λαλοῦσι τὴν ἁπλοελληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἶνε οἱ πάντες Ὀρθόδοξοι.

3) Οἱ *Σλάβοι* (7 ἑ. περίπου), εἰς οὓς ἀνήκουσιν οἱ ἀνδρεῖοι καὶ ἐργατικοὶ *Βόσνοι*, οἱ φιλελεύθεροι καὶ φιλοπόλεμοι *Σέρβοι*, οἱ φιλεργοὶ *Βούλγαροι* καὶ οἱ ἐλεύθεροι καὶ πολεμικοὶ *Μαυροβουνιῶται*, εἶ εἰ οἱ πλεῖστοι Ὀρθόδοξοι Ἀνατολικοί.

4) Οἱ *Ἀλβανοὶ* ἢ *Ἀρναοῦται* (1 ½ ἑ. περίπου) εἶνε ἀγροῖκοι, φιλοπόλεμοι, ληστρικοὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μωαμεθανοί.

5) Οἱ *Ῥουμοῦνοι* (Βλάχοι καὶ Μολδαυοὶ 4 ½ ἑ. περίπου) εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ὀρθόδοξοι καὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ αὐτῶν ζῇ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν εὐγενῶν, *βογιάρων* καλουμένων.

6) *Φράγκοι* καλοῦνται ἐν Τουρκίᾳ πάντες οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι, *φαγιάδες* δὲ οἱ λαοὶ τῶν ἀνωτέρω φυλῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ἐδέχθη πρώτη ἐξ Ἀσίας τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν καὶ μόνη ἔμεινε μετ' αὐτῆς εἰς στενὴν συνάφειαν. Τὰ φυσικὰ προτερήματα αὐτῆς, ὁ παντοῖος διαμελισμός, αἱ παρακείμεναι νῆσοι καὶ σὺν τούτοις τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ ὁ αἴθριος οὐρανός, πάντα ταῦτα συνέδραμον τὸν εὐγενῆ λαὸν τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀναπτύξῃ πάσας τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ὥστε νὰ καταστῇ ὁ πλέον πολιτισμένος τῆς ἀρχαιότητος καὶ νὰ ἐκτείνῃ διὰ τῶν ἀποικιῶν τὸν Ἑλληνικὸν βίον καὶ εἰς τὰς παρακειμένας χώρας. Ἐξ ἁπασῶν δὲ τῶν πολλῶν ἐπικρατειῶν καὶ πόλεων τῆς Ἑλλάδος διεκρίθησαν ἰδίως ἡ πολεμικὴ Σπάρτη (Λυκοῦργος 888) καὶ αἱ Ἀθῆναι (Σόλων 600 Π. Χ.). Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι (500 Π. Χ.) ἀνέπτυξαν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ κατέστησαν τὰς Ἀθήνας τὴν πρώτην θαλασσίαν δύναμιν τοῦ Κόσμου καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἑστίαν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ὁ Πελοποννησιακὸς ὅμως πόλεμος (431—404) κατεβίβασε τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ διαρκὴς διχόνοια τῶν Ἑλλήνων ηὐκόλυνε τὸν Μακεδόνα βασιλέα Φίλιππον νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἐθεμελιώθη ἡ Ἑλληνομακεδονικὴ κοσμοκρατορία, ἥτις ὅμως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διελύθη καὶ βαθμηδὸν ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Οὕτω λοιπὸν ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς δευτέρας Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 395 ἐγένετο τὸ κέντρον τῆ. Γραικορρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις ὑπὲρ τὴν χιλιοετηρίδα ἀντέσχε κατ' ἐχθρικῶν προσβολῶν καὶ ἐπὶ τέλους τὸ 1453 ὑπέπεσε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς μητροπόλεως αὐτῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων. Οὗτοι δὲ, καὶ μάλιστα ἐπὶ Σουλιμάνου τοῦ Μεγάλου, συγχρόνου Καρόλου τοῦ ε'. ἀπετέλεσαν τὸ ἰσχυρότατον κράτος καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦσαν ἐπίφοβοι καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Εὐρωπαίους· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ἀπωλέσαντες πολλὰς ἐπαρχίας, ἃς ἔλαβεν ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Αὐστρία, καὶ ἀπελευθε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑλλάδος διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων καὶ τῆς παραδειγματικῆς καρτερίας τῶν τέκνων της καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ἐξέπεσον τῆς προτέρας εὐκλείας των· ἡ δὲ χώρα, ἥτις ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης, εὑρίσκεται σήμερον ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμίδος πολιτισμοῦ, ὡς καὶ ἡ Ἀσία.

1) Ἡ Τουρκία ἔχει ἐπὶ τῆς Εὐρώπης 9897 □ μ. καὶ 16 ἑ. κ. μετὰ δὲ τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ κτήσεων 86000 □ μ. καὶ 37 ἑ. κ. Τὸ πολίτευμα αὐτῆς εἶνε δεσποτικὸν καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ἡγεμών, *Σουλτάνος* καλούμενος, εἶνε ἀπόλυτος πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἄρχων. Ὁ πρῶτος ὑπάλληλος τῆς ἐπικρατείας καλεῖται *Μέγας Βεζύρης*, ὅστις προεδρεύει τὸ ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν τοῦ κράτους συγκροτούμενον συμβούλιον. Οἱ διοικηταί, διαιρούμενοι ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπαρχίας εἰς τρεῖς τάξεις, καλοῦνται *Πασσάδες*, ἡ δὲ Τουρκικὴ αὐλὴ *Ὑψηλὴ Πύλη*. Ὁ νῦν Σουλτάνος, ὅστις εἶνε ὁ τριακοστὸς δεύτερος ἡγεμὼν τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, καλεῖται *Σουλτὰν Ἀμπτοὺλ Ἀζὶζ Χάν*, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ μεταβαίνει κατὰ πλαγίαν γραμμὴν ἀπὸ πρεσβυτέρου εἰς νεώτερον ἀδελφόν. Ὁ μὲν πολιτισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν κεῖται ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμίδος, τοῦτο μέν, διότι κωλύονται ἐκ τῆς θρησκείας των, τοῦτο δέ, διότι δυσπιστοῦσι πρὸς τὸν Εὐρωπαϊκόν, τὸ δὲ κράτος, εἰ καὶ ἐγένοντο πολλαὶ δοκιμαὶ πρὸς βελτίωσιν διατάξεών τινων, εὑρίσκεται ὄχι τόσον εἰς καλὴν κατάστασιν. Πανταχοῦ τῆς Τουρκίας, ὅπου ὑπάρχει Ἑλληνικὴ ἢ ἄλλη χριστιανικὴ κοινότης, διατηροῦνται σχολεῖα, συντηρεῖται ἡ δαπάνη τῶν κοινοτήτων, ἡ συνδρομὴ πλουσίων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν ἐξ ἑκάστου ἔθνους. Οἱ ραγιάδες ἔχουσι κατὰ πόλεις καὶ κώμας δημοτικὰς ἀρχὰς (δημογεροντίας), αἵτινες φροντίζουσι περὶ τῆς ἐκ τῶν ὁμογενῶν εἰσπράξεως τῶν εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν πληρουμένων φόρων, διοικοῦσι δι' ἰδίων ἐπιτροπῶν τὰ δημοτικὰ των

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καταστήματα, οἷον ἐκκλησίας, σχολεῖα, νοσοκομεῖα κτλ. καὶ δικάζουσι τινὰς διαφορὰς τῶν ὁμογενῶν. Οἱ προεδρεύοντες τὰς κατὰ πόλεις δημογεροντίας, ἀρχιερεῖς ἢ κοσμικοί, ἀντιπροσωπεύουσι τὰς κοινότητας ἐν τοῖς ἐπαρχιακοῖς συμβουλίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐθνάρχαι* (μιλλὲτ-μπασσῆ). Τὰ δὲ συμβούλια ταῦτα σύγκεινται ἀναμίξ ἐκ τῶν ὑπηκόων πάσης ἐθνότητος.

Σημ. Ἐκ τῶν 37 ἑ. κ. τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας Ὀθωμανοὶ μὲν εἶνε 21 (4 1|2 κατικεῦσιν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, 12 1|2 ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς), Ὀρθόδοξοι δὲ καὶ Ἀρμένιοι 13 (10 ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ 3 ἐπὶ τῆς Ἀσίας) Καθολικοὶ δὲ 900 χ. (640 ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ 260 ἐπὶ τῆς Ἀσίας) καὶ Ἰσραηλῖται 150 (70 ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ 80 ἐπὶ τῆς Ἀσίας).

Αἱ πρόσοδοι (1863—4) λογίζονται περὶ τὰ 383 ἑ. δραχ. αἱ δαπάναι ἴσαι περίπου, τὸ χρέος τὸ μὲν ἐξωτερικὸν 632 ἑ. τὸ δὲ ἐσωτερικὸν 2067 ἑ., ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ὁ ἐν ἐνεργείᾳ 148 χ., ὁ εἰς ἀποσπάσματα 21, ὁ ἐν ἐφεδρίᾳ 110, ὁ ἐπικουρικὸς 100 καὶ ὁ ἄτακτος 80 Τὸ δὲ ναυτικὸν (1861) συνίκειτο ἐκ 48 πλοίων (τὰ 18 ἀτμόπλοια) 1218 τηλεβ. Ἀπὸ τοῦ 1860—2 κατεσκευάσθησαν ἔτι 23 ἑλικοειδῆ, 820 τηλεβ. καὶ ἐσχάτως 4 θωρακωτά.

Διαίρεσις. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία διαιρεῖται εἰς 11 κυβερνεῖα (*Ἐγιαλέτια*), τῆς Ἀδριανουπόλεως, Σιλιστρίας, Βιδδίνου, Νύσσης, Σκοπίας, Βοσνίας, Βιτωλίων, Ἰωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Κρήτης καὶ Ῥόδου, ὧν οἱ γενικοὶ διοικηταὶ καλοῦνται *Βαλῆδες*. Ταῦτα ὑποδιαιροῦνται εἰς νομοὺς (*Λιθάδες*), ὧν οἱ ἀρχηγοὶ καλοῦνται *Καϊμακάμαι*, οὗτοι εἰς διοικήσεις (*Καζάδες*) καὶ αὗται εἰς ὑποδιοικήσεις (*Ναχαγιέδες*). Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ὅρια αὐτῶν δὲν εἶνε καθαρῶς ὡρισμένα, διαιροῦμεν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν εἰς τὰς *ἀμέσους κτήσεις*, τὴν Θράκην, Βουλγαρίαν, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἤπειρον, Ἀλβανίαν, Βοσνίαν καὶ τὰς νήσους, καὶ εἰς τὰς *ἐμμέσους*, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Σερβίαν, καὶ τὰς ἡνωμένας ἡγεμονίας, Βλαχίαν καὶ Μολδαυΐαν.

α) Ἡ *Θράκη* (450 □ μ. καὶ 1800 χ. κ.), κειμένη πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, διαῤῥέεται πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ *Νέστου*, ἐκβάλλοντος πρὸς Β. τῆς Θάσου, ὑπὸ τοῦ *Ἕβρου*, δεχομένου ἀριστερόθεν μὲν τὸν *Ἄρτισκον* καὶ *Ἀγριάνην*, δεξιόθεν δὲ τὸν *Ἄρζον*, καὶ ἐκβάλλοντος παρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν *Αἶνον*. Ἐπισημότερα μὲν ὄρη αὐτῆς εἶνε πρὸς Β. ὁ *Αἶμος*, εἰς τὰ ΒΔ. τὸ *Σκόμιον*, πρὸς Δ. τὸ *Παγγαῖον*, παρὰ τὰ δυτικὰ ὅρια ἡ *Ροδόπη*, παρὰ τὰ ἀνατολικὰ ἡ *Στράντσα* καὶ νοτιώτερον τὸ *Ἱερόν*. Πόλεις δὲ *Κωνσταντινούπολις* (Βυζάντιον), ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου στενοῦ (Θρακικὸς Βόσπορος), ὀνομαζομένη οὕτως ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὅστις πρῶτος ἔστησεν αὐτόθι (380 Μ Χ.) τὸν θρόνον τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὖσα ἡ καθέδρα καὶ ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἔχουσα τὴν προσφορωτέραν, ὡραιοτέραν καὶ τερπνοτέραν θέσιν τῆς Οἰκουμένης, μεγαλοπρεπεστάτην ἐξωτερικὴν θεωρίαν, ἀσφαλέστατον καὶ εὐρυχωρότατον λιμένα καὶ 1075 χ. κ. ὧν 480 χ. εἶνε Ὀθωμανοὶ (Σεραΐ, Ἁγία Σοφία). Ἡ δυτικὴ καὶ ἀνατολικὴ παραλία τοῦ Βοσπόρου, δι' οὗ καταῤῥέοντα τὰ πλεονάζοντα ὕδατα τοῦ Εὐξείνου Πόντου σχηματίζουσιν ὁρμητικὸν ῥεῦμα ἑνούμενον μετὰ τῆς Προποντίδος, καὶ αἱ παρ' αὐτὰς νῆσοι γέμουσι πολυπληθῶν κωμῶν καὶ τερπνοτάτων διαχύσεως τόπων. *Ἀδριανούπολις*, παρὰ τὸν Ἕβρον, πόλις μεσόγειος, δευτέρα μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκ τῶν βιομηχανικωτέρων καὶ ἐμπορικωτέρων τῆς Τουρκίας, ἔχουσα 110000 κ. ὧν 60000 Ἕλληνες, 50000 Ὀθωμανοί, 10000 Βούλγαροι, 8000 Ἰσραηλῖται καὶ 11000 Ἀλβανοί. *Ραιδεστός*, πρὸς Ν. τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατοικημένη ὑπὸ 15000 κ. ὧν οἱ πλεῖστοι εἶνε Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀρμένιοι. *Φιλιππούπολις* (Πονηρόπολις, Τριμόντιον), ὡσαύτως παρὰ τὸν Ἕβρον, ἕδρα διοικητοῦ καὶ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα περὶ τὰς 40000 κ. *Ἰάμπολις*, πρὸς Β. τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμόν, κατοικουμένη ὑπὸ 600 περίπου Ὀθωμανικῶν καὶ Βουλγαρικῶν οἰκογενειῶν. *Σέλιμνος*, πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Αἵμου, κατοικουμένη ὑπὸ δισχιλίων Ὀθωμανικῶν καὶ ἰδίως Βουλγαρικῶν οἰκογενειῶν καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐτησίως συγκροτουμένην ἐμπορικὴν πανήγυριν, τὰ ἐριουργεῖα τῶν ἀμπάδων καὶ καπῶν καὶ τὸ πρό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τριακονταετίας περίπου συστηθὲν αὐτόθι αὐτοκρατορικὸν ἐργοστάσιον πρὸς ἱματισμὸν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. *Καλλίπολις*, ἐπὶ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, πόλις παράλιος, ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ μετὰ ἐργοστασίων μαροκινῶν δερμάτων καὶ ἄλλων ὑφασμάτων, ἔχουσα 50000 κ. *Δαρδανέλλια*, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἕδρα τῆς ἐπὶ τῶν νήσων καὶ παραλίων πόλεων διοικήσεως τοῦ Ναυάρχου (Καπετὰν Πασᾶ). *Αἶνος*, οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἔβρου, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς παρ' αὐτὴν ἁλιευομένους θαλασσίους ἰχθῦς.

ϐ) Ἡ *Βουλγαρία* (1832 □ μ. καὶ 3 ἑ. κ.), περιλαμβάνουσα τὴν Κάτω Μοισίαν καὶ μέρος τῆς Ποντικῆς Σκυθίας, κεῖται μεταξὺ Δουνάβεως, Εὐξείνου Πόντου, Θράκης, Μακεδονίας καὶ Σερβίας. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς (Βούλγαροι) λαλοῦσι μίαν τῶν Σλαβικῶν γλωσσῶν καὶ εἶνε Ὀρθόδοξοι Ἀνατολικοὶ (ἰδίως) καὶ Μωαμεθανοί. Ἐπισημότεραι πόλεις: *Σόφια*, πόλις ὀχυρὰ καὶ πρώην καθέδρα πασσᾶ, κειμένη ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Βελιγράδιον καὶ τὴν Οὐγγαρίαν ὁδοῦ καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 30000 κ. *Σίλιστρα*, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, πόλις ἐκ τῶν ὀχυρωτέρων καὶ ἐπισημοτέρων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἕδρα Πασσᾶ, ἔχουσα ὑπὲρ τοὺς 25000 κ. πρὸ πάντων Μωαμεθανούς. *Νίσσα*, πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Μάργον συμβολῆς τοῦ Νισσάβα, ἕδρα Πασσᾶ. *Νικόπολις* καὶ *Σίστοβα*, παρὰ τὸν Δούναβιν. *Ῥουτσούκιον*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα ὑπὲρ τοὺς 20000 κ. *Σιλίστρα*, πρὸς Α. παρὰ τὸν Δούναβιν, ἕδρα Πασσᾶ καὶ πόλις ὀχυρωτάτη, ἔχουσα περὶ τὰς 12000 κ. *Σουμλᾶ*, πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω, πόλις ὀχυρὰ ἥτις ἀναγαιτίσασα ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ ῥωσσικὰ ὅπλα ἔχει περὶ τὰς 50000 κ. *Βάρνα*, εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ὀδησσόν, πόλις ἐμπορικὴ καὶ διάσημος διὰ τὴν ὁποίαν αὐτόθι ἐκέρδησε τὸ 1444 μάχην Μουράτης ὁ β', ἔχουσα περὶ τὰς 15000 κ.

γ) Ἡ *Μακεδονία*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Θράκης διὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀρέων *Παγγαίου* καὶ *Κόμμιος* καὶ ἀπὸ τῆς Σερβίας διὰ τοῦ *Ὀρβηλοῦ* καὶ ἔχουσα πρὸς Δ. τὰ ὄρη *Λύγκον*, νοτιώτερον τὸ *Βέρμιον*, μεταξὺ τούτου καὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου τὸν *Πιερον*, πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης τὸ *Δύσορον*, πρὸς Ν τὸν *Κισσὸν* καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος τὸ *Βέρτισκον*, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον κατῳκημένων χωρῶν τῆς Τουρκίας καὶ ἔχει ἐπισημοτέρους ποταμοὺς τὸν *Νέστον*, εἰς τὰ πρὸς Α ὅρια, τὸν *Στρυμόνα*, ὅστις δεχόμενος ἀριστερόθεν τὸν *Ἀγγίτην* ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον, τὸν *Ἐχέδωρον*, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τὸν *Ἀξιὸν* ἐκβάλλοντα δυτικώτερον καὶ τὸν *Ἁλιάκμονα* ἐκβάλλοντα ἔτι δυτικώτερον καὶ δεχόμενον ἀριστερόθεν τὸν *Αὐδίαν*, τὸν διερχόμενον διὰ τῶν ἑλῶν τῆς Πέλλης, ἃ ἐκαλοῦντο πάλαι μὲν *Βόρβορον*, νῦν δὲ *Καρὰ Ἀγμάκ*. Λίμναι δὲ ἀξιολογώτεραι εἶνε ἡ *Πρασιὰς* καὶ ἡ *Κερκινῖτις*, δι' ὧν διαῤῥέει ὁ Στρυμὼν, ἡ *Βόλβη*, παρὰ τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ Στρυμονίου κόλπου καὶ ἡ *Βεγορρῖτις* (Begorritis), πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ Βερμίου ὄρους. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις *Θεσσαλονίκη*, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, πόλις ὀχυρὰ καὶ μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα, ἔχουσα 90000 κ. *Σέῤῥαι*, παρὰ τὸν Στρυμόνα, ἔχουσα ἀξιόλογα τεχνουργεῖα βαμβακίνων καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ 35000 κ. *Βεῤῥοια*, πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἁλιάκμονος. *Καστοριά*, πρὸς τὰ Δ. μεθόρια, *Βοδινὰ*, πρὸς Α. τῆς ἀνωτέρω καὶ *Σκόπια*, πρὸς Β. Πρὸς Ν. τῆς Μακεδονίας κεῖται ἡ *Χαλκιδικὴ Χερσόνησος* καὶ ἐπὶ τῆς νοτίας ἄκρας αὐτῆς τὸ *Ἅγιον Ὄρος* (Ἄθως), εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουσιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων πλεῖσται μοναὶ προικισμέναι μὲ πλούσια ἀναθήματα· νῦν δὲ διατηροῦνται ἔτι 22, περιέχουσαι 5—6000 μοναχοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

δ') *Ἡ Θεσσαλία*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Μακεδονίας διὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ βρεχομένη πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖνται τὰ ὄρη *Ὄσσα* καὶ *Πήλιον*,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἔχουσα πρὸς Δ. τὸν *Πίνδον* καὶ πρὸς Ν. τὴν *Ὄθρυν* καὶ τὰς λίμνας *Βοιβηίδα*, πρὸς Δ. τοῦ Πηλίου ὄρους, τὴν *Νεσσωνίδα*, πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Λαρίσσης καὶ τὴν *Ἀσκουρίδα* (Ascuris) βορειότερον, σχηματίζει εὐρύχωρον καὶ γονιμευτικὴν κοιλάδα, διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ *Πηνειοῦ*. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶνε Ἕλληνες καὶ ἀσχολοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν μελισσοτροφίαν, μεταξουργίαν, ἐριουργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐπισημότεραι πόλεις *Λάρισσα*, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, μεσόγειος καὶ ἕδρα σατράπου *Τύρναβος ἡ Θεσσαλικὴ*, πρὸς τὰ ΒΔ., *Τρίκκαλα* (Τρίκκη), δευτέρα μετὰ τὴν Λάρισσαν. Πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ παρὰ τὸν Πηνειὸν *Καλαμπάκα* καὶ πρὸς τὰ ΒΔ ταύτης *Μετέωρα*, σωρὸς ἀποτόμων βράχων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων κεῖται μοναστήριον ὀρθοδόξων ἐγερθὲν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἡ πρὸς Β παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ χώρα καλεῖται *Κάτσουλι*. *Φίρτα λος*, πρὸς τὰ ΝΑ τῶν Τρικάλων, *Δομοκὸν* (Θουμακοί), πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν ὁρίων. *Ἀλμυρό*, παρὰ τὸν Παγασητικὸν κόλπον. *Βελεστῖνον* (Φεραί) καὶ *Βῶλος* (πλησίον τῶν ἀρχαίων Παγασῶν καὶ τῆς Ἰωλκοῦ), παρὰ τὸν Παγασητικὸν κόλπον. *Πορταριὰ* καὶ *Ζαγορὰ*, ἡ πρώτη παρὰ τοὺς δυτικοὺς καὶ ἡ δευτέρα παρὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου ὄρους. *Ἀγιὰ* καὶ *Ἀμπελάκια*, βορειότερον, ἐπὶ τῆς Ὄσσης καὶ πλησίον τῶν περιφήμων Θεσσαλικῶν *Τεμπῶν*. Ἐκ τοῦ Βώλου ἐξάγονται ἔλαιον, βαμβάκιον, δημητριακοὶ καρποί, μέταξα, ξυλικὴ καὶ ὀπῶραι.

ε.) Ἡ *Ἤπειρος*, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας διὰ τοῦ Πίνδου καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, βρέχεται πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ ἀξιολογώτεροι ποταμοὶ αὐτῆς εἶνε ὁ *Ἄραχθος* καὶ ὁ *Χάραδρος*, χυνόμενοι εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, ὁ *Ἀχέρων*, ὅστις δεχόμενος δεξιόθεν τὸν *Κωκυτὸν* καὶ διερχόμενος διὰ τῆς *Ἀχερουσίας* λίμνης ἐκβάλλει εἰς τὸν Θεσπρωτικὸν κόλπον, καὶ ὁ *Θύαμις*, ὅστις ἐκβάλλει πρὸς Α. τῆς Κερκύρας. Αἱ ἐπαρχίαι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται, εἶνε αἱ ἑξῆς, ἡ τῶν *Ἰωαννίνων*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Ἰωάννινα*, κειμένη πρὸς Δ. τῆς ὁμωνύμου λίμνης (Παμβώτις) καὶ οὖσα πρότερον καθέδρα τοῦ δυνάστου Ἀλῆ Πασσᾶ, ἔχει νῦν περὶ τοὺς 30000 κ. καὶ εἶνε πατρὶς τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων καὶ Καπλάνων. *Ζαγόρι*, ἐπαρχία ὀρεινὴ ἔχουσα περὶ τὰς 40 κώμας καὶ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ μὲν πλεῖστοι κάτοικοι λαλοῦσι τὴν ἁπλοελληνικήν, τινὲς δὲ τὴν κάτω Ῥουμουνικὴν ἢ Βλαχικήν. *Μέτσοβον*, ἐπαρχία κειμένη ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς Ἠπείρου εἰς Θεσσαλίαν ἀγούσης διόδου· ἡ ὁμώνυμος αὐτῆς ὀρεινὴ πόλις ἔχει 7000 κ. λαλοῦντας ὡσαύτως τὴν Βλαχικήν. *Μαλακάσι*, ἐπαρχία κειμένη ἐκατέρωθεν τοῦ ἄνω Ἀράχθου, τῆς ὁποίας ἄξιαι λόγου κῶμαί εἰσι *Τσιμόβον*, *Συράκον* καὶ *Καλαρύται*. *Τσουμέρκα*, ἐπαρχία ἐκτεινομένη ὡσαύτως ἐκατέρωθεν τοῦ κάτω Ἀράχθου καὶ ἔχουσα ἀξιολογωτέρας πόλεις *Ραδοβίσιον* καὶ *Βουργαρέλι*. *Ἄρτα*, ἐπαρχία ἔχουσα ὁμώνυμον πόλιν κειμένην ὀλίγα μακρὰν τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀράχθου. *Λιμάρι*, ἐπαρχία κειμένη πρὸς Δ. τῆς ἀνωτέρω, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου *Πρέβεζα*, *Παραμυθιά*, πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω, τῆς ὁποίας ἀξιολογώτεραι πόλεις εἶνε ἡ *Πιρμυθιά*, πρωτεύουσα, ἡ *Μαργαρίτη* καὶ ἡ *Πάργα* (Τορύνη), ἀπέναντι τῶν Παξῶν. *Παραπάλαμος*, βορειότερον, τῆς ὁποίας ἀξιολογώτεραι πόλεις εἶνε *Φιλιάται* καὶ *Κονίτσα*. Αἱ δύο τελευταῖαι ἐπαρχίαι περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *Τσαμουριά*, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶνε Ἀλβανοί (Χριστιανοί τε καὶ Μωαμεθανοί) καὶ Ἕλληνες. Πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω κεῖται ἡ ἐπαρχία τοῦ *Δελβίνου*, τοῦ ὁποίου ἀξιολογώτεραι πόλεις εἶνε τὸ *Δέλβινον*, πρωτεύουσα, καὶ ὁ λιμὴν Ἅγιοι Σαράντα. Εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν ἀνήκει καὶ ἡ παραθαλάσσιος χώρα *Χιμάρα*, ἐκτεινομένη παρὰ τὰ *Κεραύνια ὄρη*, τὰ ὁποῖα ἀπολήγουσιν εἰς τὸ Ἀκροκεραύνιον ἀκρωτήριον, τὸ τελευταῖον ἄκρον τῆς ἰδίως Ἠπείρου. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ κεῖνται αἱ ἑξῆς ἐπαρχίαι *Κούρεντα*, τῆς ὁποίας ἀξιολογώτερα χωρία εἶνε *Κούρεντα* καὶ *Γραμμένον*,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τσαρκοβίστα, νοτιώτερον, τῆς ὁποίας ἀξιολογώτερα χωρία εἶνε *Τσιαρκοβίστα* καὶ *Δέντε Πηγάδια*. Πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς ἀνωτέρω κεῖται ἡ ἐπαρχία τῆς *Λάκκας* καὶ τοῦ *Σουλίου*, εἰς ἣν κατοικοῦσιν οἱ γενναῖοι καὶ μάχιμοι Σουλιῶται, οἵτινες κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν πολλὰ κατὰ τῶν Τούρκων ἔστησαν τρόπαια.

ς) Πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης ἰδίως Ἠπείρου κεῖται ἡ *Ἀλβανία*, ἥτις χωριζομένη ἀπὸ μὲν τῆς Σερβίας διὰ τοῦ Σκάρδου, ἀπὸ δὲ τῆς Μακεδονίας διὰ τοῦ Ἠνδρου, ἀπὸ δὲ τῆς Ἠπείρου διὰ τῶν Κεραυνείων ὀρέων, διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Μέλανος* καὶ *Λευκοῦ Δρίλωνος*, *Ἄψου* καὶ *Ἀώου*, καὶ βρέχεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ ἔχει τὰς λίμνας *Λαβεάτιδα* καὶ *Λυχνιδόν*. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὴν *Διαπορδάν*, πρὸς Ν., τὴν *Τοσκαριάν*, ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὴν *Γκεκαριάν* πρὸς Β. Ἐπισημότεραι πόλεις τῆς μὲν πρώτης *Ἀργυροκάστρον*, μεσόγειος, καὶ *Αὐλών*, παράλιος· τῆς δὲ δευτέρας *Βιγάτι*, *Πρεμέτι*, ἀμφότεραι μεσόγειοι, καὶ *Τεπελένι*, πατρὶς τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ Πασσᾶ τῆς Ἠπείρου· τῆς δὲ τρίτης *Δυρράχιον* (Δυρράχιον καὶ Ἐπίδαμνος), πόλις ὀχυρά, παράλιος καὶ ἐμπορικὴ, *Τίρανα*, *Ἐλβασσάν*, *Ὀχρίδα*, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καὶ *Σκόδρα*, μητρόπολις καὶ ὀχυρὰ καθέδρα Σατράπου, ἔχουσα περὶ τὰς 20000 κ. Αὐτόθι ὑπάρχει καὶ ἡ *Κρεϊά*, πατρὶς τοῦ περιφήμου Σκενδέρμπεη (Γεωργίου τοῦ Καστριώτου.)

ζ) Ἡ *Βοσνία* (1268 □ μ. καὶ 1160 χ. κ.) κειμένη πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ ποτιζομένη πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ *Σάου*, δεχομένου τὸν *Οὔνναν*, *Λέβαν*, *Βοσνάν* καὶ *Δρίναν* ῥέοντα διὰ τῶν ἀνατολικῶν ὁρίων, καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ *Ναρέντα*, περιλαμβάνει τὴν ἰδίως *Βοσνίαν* πρὸς Α. τὴν *Ἑρζεγοβίναν* πρὸς Ν. καὶ τὴν Τουρκικὴν Κροατίαν πρὸς Β, ὧν ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Σεράγιον*, πρωτεύουσα ἐπαρχίας, πρώην καθέδρα σατράπου καὶ πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα περὶ τὰς 70000 κ. *Τραύνικον*, πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω, καθέδρα νῦν τοῦ σατράπου καὶ μητρόπολις τῆς Βοσ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νίας. *Σβόρικον* καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων *Ἀργεντίνα*, παρὰ τὰ Σερβικὰ ὅρια, ἔχουσα περὶ τὰς 25000 κ., ὧν οἱ πλεῖστοι Σέρβοι. *Βαρδαρούσκα*, παρὰ τὸν *Βέρβαρ* ποταμὸν, πόλις ὀχυρά. Ἡ Ἑρζεγοβίνα διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα τῆς *Μοστάρης*, *Τρεβίγνης* καὶ *Τασλίδης*, τὰ ὁποῖα εἶνε ὁμώνυμα τῶν πρωτευουσῶν των, διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ναρέντα καὶ Δρίνα καὶ πλησιάζει εἰς τὴν θάλασσαν διὰ δύο μικρῶν γλωσσῶν γῆς διασχιζουσῶν τὴν Δαλματίαν. Ἡ Τουρκικὴ Κροατία ἔχει ἐπισημοτέραν πόλιν τὴν *Βιχάτην* καὶ τὸ *Νιβί*, παρὰ τὸν Οὔνναν ποταμόν.

η) Τὸ *Μαυροβούνιον* (90 □ μ. καὶ 196000 κ.) κείμενον μεταξὺ Ἀλβανίας, Βοσνίας, Δαλματίας καὶ Ἀδριατικῆς θαλάσσης, συνίσταται ἐκ δύο τριγωνικῶν ὑψιπέδων, ὧν τὸ μὲν λέγεται τοῦ *Μαυροβουνίου* καὶ τὸ ἕτερον τῆς *Βέρδης*. Ὄρη αὐτοῦ μέχρι 2500 π. ὑψηλὰ εἶνε πρὸς Δ. ἡ *Λόφτσ*, πρὸς τὰ ΝΔ. τὸ *Δόρμητορ* καὶ πρὸς Ν. τὸ *Κόμ*, ἔνθα ῥέει ὁ *Μοράτσας* ποταμὸς, ὅριον Μαυροβουνίου καὶ Τουρκίας. Διοικεῖται δι' ἰδίου ἡγεμόνος, ὑποκειμένου ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ, ὄντες Ὀρθόδοξοι Ἀνατολικοὶ, λαλοῦσι τὴν Σερβικὴν γλῶσσαν. Κυριωτέρα ἀσχολία αὐτῶν εἶνε ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ὁ πόλεμος· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ τῆς χώρας των δὲν ἀπολαμβάνουσι τὰ ἀρκοῦντα πρὸς τὸν βίον, οὐδὲ ἐπιτηδεύματα δύνανται αὐτόθι νὰ ἐξασκήσωσι, πολλοὶ ἀποδημοῦσιν ἀλλαχόσε, ἔνθα μετερχόμενοι ἐπιτηδεύματα εὐτελῆ ἀπολαμβάνουσι τὰ χρειώδη. Ἐπισημότεραι πόλεις *Ῥέση*, *Νιεγούση* καὶ *Κετίγνη*, ἡ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ ἐσχάτως κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμος τῶν Μαυροβουνιωτῶν ἀνέδειξεν αὐτοὺς καρτερικοὺς, γενναίους, μαχίμους καὶ φιλοπάτριδας (1).

(1) Σημ. Τὸ Μαυροβούνιον μέχρι τοῦ 1862 ἦτον ἐντελῶς ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς Υ. Πύλης, ἐντεῦθεν δὲ ἠναγκάσθη δι' αἱματηροῦ πολέμου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς. Ἡ Ἐθνοφυλακὴ (ἀπὸ 20—30 ἐτῶν) σύγκειται ἐξ 25000 ἀνδ· μόνιμος στρατὸς πρότερον δὲν ὑπῆρχεν, εἰμὴ ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θ) Ἡ *Σερβία* (10000 □ μ. 1125 χ. κ.) κειμένη μεταξὺ Βουλγαρίας, Μακεδονίας, Ἀλβανίας, Βοσνίας καὶ Οὐγγαρίας καὶ ἀνήκουσα εἰς τὴν πάλαι *Ἄνω Μοισίαν*, ἔχει εἰς τὰ δυτικὰ ὅρια τὴν σειρὰν τοῦ *Σάβου* καὶ εἰς τὰ νότια τὴν τοῦ *Ὀλύμπου*, τὰ ὁποῖα ἐκπέμποντα ἐντὸς τῆς χώρας πολλοὺς κλάδους ὑψηλοὺς, ἀποτόμους καὶ δρυμώδεις καθιστῶσιν αὐτὴν ὀρεινὴν μὲν, ἀλλ' εὔφορον καὶ ἐπιδεκτικὴν πάσης καλλιεργείας. Εἰς τὰ πρὸς Β ὅρια ῥεῖ ὁ *Δούναβις*, ὅστις δέχεται αὐτόθι τὸν ἐπίσης εἰς τὰ βόρεια ὅρια ῥέοντα *Σάον* καὶ τὸν δι' ὅλης σχεδὸν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν νοτίων ὁρίων ῥέοντα *Μοράβαν* (Μάργος). Οἱ κάτοικοι λαλοῦσιν ἰδίαν γλῶσσαν καὶ εἶνε Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν πλουσίαν ὑλοτομίαν. Ἐξ ἑκάστης τῶν 18 ἐπαρχιῶν, εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ χώρα, πέμπεται εἷς ἀντιπρόσωπος καὶ πάντες οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν παρὰ τῷ ἡγεμόνι Γερουσίαν (*Σκουπίτσα*). Ἡ Σερβία ὑπετάγη εἰς τὴν Τουρκίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ. αἰῶνος, ἀλλ' ἀποστατήσασα τὸ 1804 ἀπ' αὐτῆς κατέστη ἔκτοτε ὑποτελὴς καὶ διοικεῖται νῦν δι' αὐτόχθονος ἡγεμόνος, ἔχουσα ἰδίους νόμους καὶ ἰδίας ἀρχάς. Διαιρεῖται δὲ εἰς πέντε μεγάλα τμήματα, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶνε *Σαβάκ*, *Κρουσεβίκ*, *Ζαΐκὰρ*, *Ποζαρεβάκ* καὶ *Κραγουεβίκ*, καὶ ταῦτα εἰς 17 ἐπαρχίας. Ἐπισημότεραι πόλεις *Βελιγράδιον*, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σάου καὶ Δουνάβεως, ἕδρα τοῦ ἡγεμόνος καὶ πόλις ὀχυρωτάτη, ἔχουσα περὶ τὰς 30000 κ. Τὸ φρούριον αὐτῆς, κείμενον ἐπὶ ἀποκρήμνου βράχου, κατέχεται ὑπὸ φρουρᾶς Ὀθωμανῶν. *Σμέντερια*, πρὸς τὰ ΝΑ τῆς ἀνωτέρω, ἔχουσα φρούριον ὀχυρὸν καὶ περὶ τὰς 12000 κ. *Κραγουεβάτσα*, πρωτεύουσα τοῦ κεντρικοῦ τμήματος καὶ ἕδρα ἐνίοτε τοῦ ἡγεμόνος, κειμένη οὐ-

---

φρουρὰ τοῦ ἡγεμόνος συγκειμένη ἐκ 50 ἱππέων· μετὰ δὲ τὸν πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμον ὁ γανιτσεὶς σύγκειται ἐξ 20000. Ἡ παιδεία λογίζεται περὶ τὰς 230 χ. δρ. καὶ ἡ γερουσία, οὖσα τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῆς δικαιοσύνης, περιλαμβάνει 20 σχεδὸν γερουσιαστάς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μακρὰν τοῦ Μοραύου. *Νίσσα*, ἐπὶ τοῦ Νισσάβα, *Νο-βιπα ἄρ*, παρὰ τὸν Ἴβαρον, καὶ *Βράνα*, καὶ αἱ τρεῖς κὲ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Σερβίας (1)

ι) Η *Ῥουμουνία* ἢ αἱ *Ἡνωμέναι Ἡγεμονίαι Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας* (2584 □ μ. καὶ 4500000 κ.), ἀνήκουσαι εἰς τὴν πάλαι Δακίαν, ἡνώθησαν ἐσχάτως εἰς μίαν ἡγεμονίαν καὶ διοικοῦνται δι' ὑποτελοῦς εἰς τὴν Πύλην ἡγεμόνος, ἑδρεύοντος ἐναλλὰξ εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὸ Ἰάσσιον· ὁ δὲ σύλλογος τῶν ἀντιπροσώπων ἑκατέρων τῶν ἡγεμονιῶν συνέρχεται εἰς τὸ κατὰ τὰ μεθόρια αὐτῶν κείμενον *Φοξάνι*. Κείμεναι δὲ μεταξὺ Ῥωσσίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Οὐγγαρίας καὶ Τρανσυλβανίας εἶνε πρὸς τὰ Δ. καὶ ΒΔ. ἱκα ὡς ὀρειναὶ ἕνεκα τῶν Τρασυλβανικῶν Ἄλπεων, πρὸς δὲ τὰ Ν. Α. καὶ ΒΑ. πεδιναί. Ποταμοὶ ἐπισημότεροι τῆς μὲν Βλαχίας εἶνε ὁ *Ἀλούτας* (Τιαραντὸς), ὁ *Ἀρδίσχης* (Ὀρδησὸς) καὶ ἡ *Ἰαλουμίσα* (Νάπαρις), τῆς δὲ Μολδαυΐας ὁ *Σερέτης* (Ἄραρος) καὶ ὁ *Προῦτος* (Πυρετὸς), οἵτινες ἅπαντες εἶνε παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως.

Τὸ κλίμα ἐκτὸς τῶν Παραδουναβίων τόπων εἶνε εὐκραὲς καὶ ὑγιεινὸν, ἡ δὲ χώρα ἐκτὸς τῶν Β. καὶ ΒΔ. εὐφορωτάτη, πλουσιωτάτη καὶ κατάῤῥυτος. Οἱ κάτοικοι ἀναμιχθέντες μὲ τὰς αὐτόθι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων συστηθείσας στρατιωτικὰς ἀποικίας ἐξεῤῥωμαΐσθησαν καὶ ὁμιλοῦσι σήμερον τὴν ἄνω Ῥουμουνικὸν γλῶσσαν, ἥτις μικρὸν παραλλάσσει εἰς τὰς δύο ἡγεμονίας. Εἶνε δὲ ἐκτὸς 128 χ. Καθολικῶν καὶ 30 χ. Διαμαρτυρουμένων οἱ λοιποὶ Ὀρθόδοξοι Ἀνατολικοὶ, διαιρούμενοι εἰς εὐγενεῖς καὶ γεωργοὺς, καὶ ζῶντες οἱ μὲν ἀσώτως, οἱ δὲ φειδομένως. Ἅπασα ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 33 νομοὺς καὶ ἕκαστος τούτων εἰς ἐπαρχίας.

---

(1) Δημ. Ἡ Πρόσοδος (1864) ἐλογίζετο 13ἑ. περίπου δραχ., (600 χ. εἶνε ὁ πρὸς τὴν Πύλιν τελούμενος φόρος), ἡ δαπάνη ἴση περίπου, χρέος δὲ ἐντελῶς δὲν ὑπῆρχεν. Ἡ Εθνοφυλακὴ συγκροτεῖται ἐξ 100000 ἀνδ. ὁ δὲ τακτικὸς στρατὸς ἐκ 2 ταγμάτων πεζικοῦ, 2 λόχων εὐζώνων, 2 ἰλῶν ἱππικοῦ, 2 καννονοστοιχιῶν πυροβολικοῦ (ἡ μία ὀρεινὴ) καὶ 1 σώματος σκαπανέων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τῆς *Βλαχίας* (1330 □ μ. καὶ 2 ἑ. κ.), χωριζομένης διὰ τοῦ Ἀλούτα εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν, ἐπισημότεραι πόλεις *Βουκουρέστιον*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα περὶ τὰς 80000 κ. *Ἰβραΐλα*, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα περὶ τὰς 25000 κ. *Γιοὺργεβον*, ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ἔχουσα 10000 κ. *Κραϊόβα*, μητρόπολις τῆς δυτικῆς Βλαχίας ἔχουσα περὶ τὰς 20000 κ. *Πλουέστη* καὶ *Τσεργοβίστη*, πρὸς Β τοῦ Βουκουρεστίου.

Τῆς *Μολδαυΐας* (958 □ μ. καὶ 1600 χ. κ.) ἐπισημότεραι πόλεις *Ἰάσσιον*, μητρόπολις καὶ πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα περὶ τὰς 60000 κ. *Γαλάζιον*, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ὡσαύτως ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα περὶ τὰς 40000 κ. *Ὄκνα* καὶ *Ῥωμανὸν*, ἐπὶ τοῦ Σερέθου, καὶ *Νέμτσα* πρὸς Β, καὶ αἱ τρεῖς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Μολδαυΐας (1).

Νῆσοι Πρὸς Β. τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἶνε *Θάσος*, ἔχουσα ἔδαφος γόνιμον καὶ περὶ τὰς 7000 κ. *Σαμοθράκη*, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ἀνωτέρω. *Ἴμβρος*, ὀρεινὴ καὶ δρυμώδης, ἔχουσα περὶ τὰς 8000 κ. *Λῆμνος*, πρὸς Ν, ἔχουσα περὶ τὰς 8000 κ. *Κρήτη*, ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ παλαιοῦ κόσμου κειμένη ἔχει 180 □ μ. καὶ περὶ τὰς 200 χ.κ., ὧν περὶ τὰς 70000 εἰσὶν Ὀθωμανοί. Πρὸς Δ. ὑψοῦνται τὰ *Λευκὰ Ὄρη* καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἡ *Ἴδη*, περικυκλουμένη ἀπὸ εὔφορα, χαριέντα καὶ ἐλαιόφυτα πεδία· τὰ παράλια ὅμως τῆς Κρήτης εἶνε ἀπότομα καὶ βραχώδη. Ἐκλεκτὰ προϊόντα αὐτῆς εἶνε ἔλαιον, σαπώνιον, τυρὸς, κάστανα, πορτοκάλια, ἀμύγδαλα, κεράτια, μέταξα καὶ ξυλική. Ἂν δὲ καὶ συναπεστάτησαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετὰ τῶν ἐλευθέρων ἤδη Ἑλλήνων καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Τούρκων ἔστησαν τρόπαια, δὲν ἦλθε φαίνεται ἔτι τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου νὰ ἀνακτήσωσι καὶ οὗτοι

(1) Σημ. Αἱ πρόσοδοι (1864) ἐλογίζοντο 70 ἑ. δραχ., αἱ δαπάναι περὶ τὰ 80 τὸ χρέος 110, (ἡ Μολδαυία πληρόνει φόρον εἰς τὴν Γ. Πύλην 1 ἑ. δρ. καὶ ἡ Βλαχία 600 χ.) ὁ πεζὸς στρατὸς (1863) 31000, τὸ ἱππικὸν 8320 καὶ τὸ ναυτικὸν ἀνάξιον λόγου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ἐπισημότεραι πόλεις *Χανιὰ*, *Ῥέθυμνος* καὶ *Ἡράκλειον* εἰς τὴν βόρειον παραλίαν, ἡ τελευταία εἶνε ἡ μητρόπολις τῆς Κρήτης, ἔχουσα ὀχυρὰ καὶ ἀπόρθητα Ἐνετικὰ φρούρια καὶ περὶ τὰς 15000 κ. Ἐπὶ τῶν Λευκῶν ὀρέων κεῖται ἡ ἐκ φύσεως ὀρεινὴ χώρα τῶν *Σφακίων*, κατοικουμένη ὑπὸ τῶν μαχίμων Σφακιανῶν Κρητῶν, οἵτινες ἀνέκαθεν εἶνε ἀνεξάρτητοι πάσης Τουρκικῆς καταδυναστείας, καθὼς καὶ οἱ κατοικοῦντες τὰ ΝΑ. Ἀβαδιῶται, λείψανα Σαρακηνῶν.

2) Τὸ *Βόρειον τῆς Ἑλλάδος* ἔχει 950 □ μ. (395 ἡ Πελοπόννησος, 369 ἡ Στερεὰ, 134 αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 51 αἱ τοῦ Ἰονίου) καὶ 1350000 κ. καὶ μετὰ τῶν ἀνηκόντων μὲν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ἀποδημούντων δὲ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν περὶ τὰ 160000 (585000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, 330000 εἰς τὴν Στερεὰν, 194000 εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 240000 εἰς τὰς τοῦ Ἰονίου. Ἵνα δὲ περιέλθῃ τις τὴν Πελοπόννησον, περιπατῶν πάντοτε τὴν παραλίαν, χρειάζεται 370 ὥρας, καὶ δι' ἀτμοπλοίου 98, διὰ δὲ τὴν Στερεὰν 160 καὶ δι' ἀτμοπλοίου 40). Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, ἂν καὶ κατὰ καιροὺς ὑπετάγησαν εἰς ἔθνη ἑτερογενῆ, ἑτερόγλωσσα καὶ βάρβαρα καὶ ὑπέστησαν σκληρὰς καταπιέσεις, διέτωσαν ὅμως ἐναρνεῖς καὶ ἀνεξαλείπτους τοὺς ἐξόχους ἐκείνους χαρακτῆρας, δι' ὧν ἀνέδειξαν εἰς τὸν ἐκτεθαμβημένον κόσμον πολλὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα, ὅμοια πρὸς τὰ τῶν περικλεῶν αὐτῶν προγόνων. Ἡ νῦν ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἀνεγνωρίσθη ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ 1827, ὅτε καὶ Κυβερνήτης αὐτῆς ἀνηγορεύθη ὁ ἐκ Κερκύρας περινούστατος Ἰωάννης Α. Καποδίστριας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἕνεκα λυπηρῶν συμβάντων, ἐβασιλεύθη ἀπὸ τοῦ 1833 ἐπὶ ἔτη ὅλα περίπου τριάκοντα ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος, δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου· ἀπὸ δὲ τοῦ 1863, συγκαταθέσει καὶ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων, ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς β'. ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συνελεύσεως, ἐκλιπόντος τοῦ ἀ. βασιλέως, ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Χριστιανοῦ, νῦν βασιλέως τῆς Δανίας, Γεώργιος ὁ Α΄, ὅστις ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος τὴν 18 Ὀκτωβρίου τοῦ 1863.

Αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου πελάγους ὑποκύψασαι ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἐνετῶν, Τούρκων, Ῥώσσων, καὶ Γάλλων, ἀπὸ τοῦ 1814 ἀπετέλεσαν συνταγματικὴν πολιτείαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1863, παραχωρήσει τῆς Ἀγγλίας καὶ συγκαταθέσει τῶν προστατίδων δυνάμεων, ἡνώθησαν μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ ἀποτελοῦσι τανῦν μετ' αὐτῆς Κράτος ἀδιαίρετον. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ἐκτὸς 1200 δυτικῶν καὶ 5000 Ἰσραηλιτῶν, λαλοῦσιν, ὡς εἰκὸς, τὴν ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν· καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου συμφύρουσι τὴν πάτριον φωνὴν μετὰ τῆς Ἰταλικῆς, πολλὰς ἐξ ἐκείνης εἰσάγοντες καὶ λέξεις καὶ φράσεις εἰς τὰς συνήθεις πρὸς ἀλλήλους συνδιαλέξεις, οἱ δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς τῶν αὐτῶν νήσων καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἑπτανήσιοι λαλοῦσι γλῶσσαν πολὺ καθαρεύουσαν πάσης σχεδὸν ξενοφωνίας.

Τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα καὶ τὰ συνταγματικὰ αὐτοῦ δικαιώματα εἶνε διαδοχικὰ καὶ περιέρχονται εἰς τοὺς κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν γνησίους καὶ νομίμους ἀπογόνους τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄, κατὰ τὰ ἐν γεωτοτοκίᾳ προτιμωμένων τῶν ἀρρένων· μὴ ὑπάρχοντος δὲ διαδόχου κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὡρισμένα, ὁ Βασιλεὺς διορίζει αὐτὸν μὲ τὴν συγκαταθεσιν τῆς Βουλῆς ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένης, διὰ τῆς ψήφου τῶν δύο τρίτων τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν ἀπαιτεῖται δὲ νὰ πρεσβεύῃ τὴν θρησκείαν τοῦ Κράτους. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βουλῆς, ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ ἀνήκει μὲν εἰς τὸν Βασιλέα, ἐνεργεῖται δὲ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων ὑπουργῶν· ἡ δὲ δικαστικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται μόνον διὰ τῶν δικαστηρίων. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ καθολικῆς ψη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φορρίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν εἰς εἰς δέκα χιλιάδας, οὐδέποτε ὅμως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ἦνε ἐλάσσων τῶν 150. Συνέρχεται δὲ κατ' ἔτος αὐτοδικαίως ἡ Βουλὴ τὴν ά. τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, ἐκτὸς ἂν ὁ Βασιλεὺς τὴν συγκαλέσῃ πρότερον.

Ἡ πρωτεύουσα θρησκεία εἶνε ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος, διοικουμένη ὑπὸ πενταμελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιερέων, ἐδρευούσης εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἀνανεουμένης ἐν μέρει τὴν ά. Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους κατὰ τὴν πρεσβεῖαν τῆς χειροτονίας ἐκ τῶν κατ' ἐπαρχίας ἐπισκόπων καὶ ἀρχιεπισκόπων. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ὑπάρχουσιν εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀναλογίαν *Εἰρηνοδικεῖα*, εἰς ἑκάστην πρωτεύουσαν νομοῦ *Πρωτοδικεῖον*, καθ' ὅλον τὸ κράτος τέσσαρα *ἐμποροδικεῖα*, ἐδρεύοντα ἐν Πάτραις, ἐν Ναυπλίῳ, ἐ Κερκύρᾳ καὶ ἐν Σύρῳ, καὶ τέσσαρα *Ἐφετεῖα*, ἐν Κερκύρᾳ, ἐν Πάτραις, ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ὑπάρχει καὶ τὸ ἀνώτατον δικαστήριον ὁ *Ἄρειος Πάγος* λεγόμενον. Διὰ δὲ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κακουργημάτων συνιστᾶται εἰς τὴν περιφέρειαν ἑκάστου Ἐφετείου ἀνὰ τρεῖς μῆνας ἓν τοὐλάχιστον *Κακουργοδικῶν δικαστήριον*, μετὰ ἐρχόμενον κατὰ τὴν ἀνάγκην ἀπὸ ἕνα Νομὸν εἰς ἄλλον. Ἕκαστος Δῆμος ὑποχρεοῦται νὰ ἔχῃ ἓν τοὐλάχιστον δημοτικὸν σχολεῖον· εἰς ἑκάστην δὲ ἐπαρχίαν κατὰ τὴν ἀνάγκην ὑπάρχουσιν ἓν ἢ πλείονα Ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ εἰς ἑκάστην πρωτεύουσαν Νομοῦ ἀνὰ ἓν Γυμνάσιον· ἐξαιρετικῶς δὲ ὑπάρχει Ἀκαδημία ἐν Κερκύρᾳ, Γυμνάσιον ἐν Ἡρακλείῳ καὶ δύο ἐν Ἀθήναις, ἔνθα εἶνε καὶ τὸ Πανεπιστήμιον.

Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου καύσωνος καὶ τοῦ ψύχους, ὁ χειμὼν εἶνε βραχὺς, καὶ τὸ θερμὸν μέρος μετριάζεται ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης πνεόντων ἀνέμων. Τὸ ἔδαφος εἶνε ἐν γένει ὀρεινὸν καὶ εἰς τινα μέρη ἀργιλῶδες καὶ ἀμμῶδες· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐδάφη ἱκανῆς γονιμότητος, οἷον ἐν Λεβαδείᾳ, ἐν Ἦλει, ἐν Ἠλίδι, ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεσσηνία, ἐν Μαντινείᾳ, ἐν Ἀργολίδι, ἐν Καρνανίᾳ, ἐν Φθιώτιδ καὶ ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶνε ἡ γεωργία καὶ τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται εἰς ὅλους τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τοὺς παραλίους τόπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Τουρκίας, Ῥωσσίας, Βορείου Ἀφρικῆς, Γερμανίας, Ἰταλίας, Γαλλίας, Ἱσπανίας, Πορτογαλλίας, Κάτω Χωρῶν καὶ Ἀγγλίας, ἔνθα οἱ ἔμποροι τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος ἀνταγωνίζονται οὐχὶ καταδεέστερον τῶν μεγαλεμπόρων τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἡ δὲ βιομηχανία εὕρηται ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμίδος ἀναπτύξεως, διότι δὲν ἐδόθη εἰσέτι ἡ ἀναγκαία πρὸς τοῦτο ὤθησις· διὸ πολλοὶ καταφεύγουσιν εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα ἀπὸ φυγοπονίαν, ἥτις καὶ αὐτοὺς καθιστᾷ δυστυχεῖς καὶ τὸ κράτος εἰς ταραχὰς ἐμβάλλει. Τὰ εἰσαγώγιμα προϊόντα δὲν περιορίζονται εἰς τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλ' ἐκτείνονται καὶ εἰς τὰ τῆς πολυτελίας, ἥτις ἀπηνῶς κατατρύχει τοὺς μόλις ἀναγεννηθέντας Ἕλληνας καὶ πολλῶν τῶν χρησίμων δεομένους. Ἡ διὰ ξηρᾶς ἐσωτερικὴ συγκοινωνία εἰσέτι διατελεῖ εἰς νηπιώδη κατάστασιν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ προϊόντα τῶν ἐπαρχιῶν δὲν μεταφέρονται διὰ μικρᾶς δαπάνης (1).

---

(1) ημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς τῶν Ἰονίων νήσων εἶνε 46 ἐ. σχεδὸν στρεμμάτων· τούτων ὑπὲρ τὰ 6 καλλιεργοῦνται, 1360000 κατέχουσι δενδροφυτεῖαι καὶ ὑπὲρ τὰ 38 ἐ. εἶνε γαῖαι ἀκαλλιέργητοι. Ἐκ τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν εἰς 944000 στρέμματα σπείρεται σῖτος, εἰς 512 ἀραβόσιτος, εἰς 362 κριθή, εἰς 361 σμιγὶς, εἰς 41 βρώμη, εἰς 36 καλαμβόκι, εἰς 24 σίκαλη, εἰς 29 ὄσπρια, εἰς 26 καπνὸς, εἰς 21 βαμβάκιον καὶ εἰς μικρὰς ἐκτάσεις σησάμι, δίμηνον, βώβη, κύμινον, κέγχρον, βίκος, κτλ. Ἐκ τῶν φυτειῶν 493 χ. στρέμματα εἶνε ἄμπελοι, 370 ἐλαιῶνες, 153 σταφιδῶνες, 75 μωριῶνες, 18 σικεῶνες, 13 βαλανίδενδρα καὶ 238 αἱ ἄλλαι φυτεῖαι.

Τὰ ἐν Ἑλλάδι τρεφόμενα ζῶα τὸ 1863 ἦσαν 5525000, ὧν 2 1|2 ἐ. ἦσαν πρόβατα, 2400 χ. αἶγες, 168 χ. βόες ἀστῆρες, 84 ἀγελάδες, 134 χοῖροι, 83 ἵπποι, 70 ἡμίονοι, 68 χ. ὄνοι, 1160 βούβαλοι, 71 κάμηλοι καὶ 280 χ. κυψέλαι μελισσῶν. Ἡ ἀκαθάριστος πρόσοδος ἐκ τε τῆς γῆς, τῶν φυτειῶν καὶ τῶν ζώων λογίζεται περὶ τὰ 110 ἐ. δρ. καὶ ἀναλογοῦσι 3 δρ. εἰς ἕκαστον στρέμμα, ἐνῷ ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ ἀναλογοῦσι 14 δρ., ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ 12. Ἡ μεγαλειτέρα πρόσοδος προέρχεται ἐκ τοῦ νομοῦ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας (20 περίπου ἐ.), ἡ δὲ μικροτέρα ἐκ τοῦ νομοῦ τῶν Κυκλάδων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅλον τὸ Βασίλειον διαιρεῖται φυσικῶς μὲν εἰς τὴν *Πελοπόννησον*, τὴν *Στερεὰν* καὶ τὰς *νήσους*, πολιτικῶς δὲ εἰς **14** Νομούς· ἅπαντες δὲ οἱ Νομοὶ εἰς **55** ἐπαρχίας, καὶ ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι εἰς **325** δήμους ἀ., β'. καὶ γ'. τάξεως ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων. Ἕκαστος δῆμος ἔχει ἴδιον δήμαρχον καὶ ἴδιον δημοτικὸν συμβούλιον, τῶν ὁποίων ἡ ἐκλογὴ γίνεται τανῦν ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ κατὰ σχετικὴν πλειονοψηφίαν. Ἑκάστου Νομοῦ προΐστανται εἷς νομάρχης, εἰς ὃν ὑπάγονται καὶ οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἰδίου Νομοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διοριζόμενοι ἔπαρχοι. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ Νομοὶ τὰ νομαρχιακὰ των συμβούλια, τὰ ὁποῖα εἰσέτι ἀργοῦσι, καὶ αἱ ἐπαρχίαι τὰ ἐπαρχιακά των, συγκροτούμενα ἐκ δώδεκα περίπου μελῶν, ἐκλεγομένων δι' ἐλευθέρας ἐκλογῆς τῶν δήμων καὶ συσκεπτομένων διὰ τὰ κοινὰ τῶν δήμων τῆς ἰδίας ἐπαρχίας συμφέροντα. Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, κείμενον πρὸς Ν, τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ γραμμῆς ἀρχομένης μὲν ἄνωθεν τοῦ ἐν τῷ Πηγαστηικῷ κόλπῳ *Ἀτελοῦς* λιμένος, διερχομένης δὲ διὰ τῆς σειρᾶς τῆς Ὄθρυος καὶ περα-

---

(ὑ 1|2 ἑ. περίπου) οἱ νομοὶ Λακωνίας καὶ Εὐβοίας φέρουσιν ὁ μὲν 8, ὁ δὲ 7 ἑ· οἱ δὲ ἄλλοι ἀνὰ **13** περίπου.

Ἑτεροδόξοι καὶ ἰδίως καθολικοὶ καθ' ὅλον τὸ κράτος λογίζονται ὑπὲρ τὰς 10 χ., κατοικοῦντες ἐν Σύρῳ, ἐν Ἀθήναις, ἐν Θήρᾳ, ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, ἐν Πάτραις, ἐν Νάξῳ καὶ ἐν Πειραιεῖ.

Ἡ ἐσηνία πρόσοδος μετὰ τῶν Ἰονίων Νήσων ἀναβαίνει εἰς **29** ἑ. περίπου δραχ., ἡ δαπάνη εἰς ἕτερα τοσαῦτα, τὸ δημόσιον χρέος (εἰς Ροθσχίλδ (**1832**) ἐγγυήσει τῶν προστατίδων δυνάμεων **44444** χ., προκαταβολὴ τῶν αὐτῶν δυνάμεων **66142** χ., χρέος πρὸς τὴν Βαυαρίαν **1538** χ., τὸ γενόμενον ἐν Λονδίνῳ τὸ **1824** διὰ τῶν τραπεζιτῶν Ἰακὼβ καὶ Σαμψὼν Ρικάρδων καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Ὀκτωβριανῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν) ὅλον ἐκτὸς τῶν τόκων ἀναβαίνει εἰς **140** ἑ. περίπου. Ὁ Στρατὸς τῆς μὲν ξηρᾶς εἶνε **11000**, ἐκτὸς τῆς πολυαρίθμου Ἐθνοφυλακῆς, ἥτις δὲν ὠργανίσθη εἰσέτι, τοῦ δὲ ναυτικοῦ **1300**· πολεμικὰ δὲ πλοῖα ἀριθμοῦνται **24** (**6** ἀτμόπλοια **735** ἵπ. δυν, φέροντα **182** κανν.) Ἡ ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρεία ἀριθμεῖ **11** ἀτμόπλοια (τὰ ἐν ἐνεργείᾳ **9** εἶνε **1020** ἵπ. δύν. καὶ **4778** κόρων, τὰ δὲ ἐν κατασκευῇ **2** εἶνε περίπου **190** ἵπ. δυν. καὶ **700** κόρων)· τὰ δὲ ἐμπορικὰ πλοῖα, ὄντα περὶ τὰς **2500**, περιέχουσιν ὑπὲρ τοὺς **25000** ναύτας καὶ εἶνε πλέον τῶν **300000** κόρων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τουμένης πρὸς Δ. εἰς τὸν ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ λιμένα τῆς *Κοπρίνης*· ἐκ πάντων δὲ τῶν ἄλλων μερῶν βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης (Ἰόνιον, Μυρτῷον καὶ Αἰγαῖον πέλαγος). Ἐκ τῶν 14 νομῶν 5 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, 4 εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους, 3 εἰς τὴν Στερεὰν καὶ 2 εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

ά.) Ὁ Νομὸς τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (116 □ μ. καὶ 116024 κ) περιλαμβάνει 5 ἐπαρχίας, τῆς Ἀττικῆς Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. α) Τῆς Ἀττικῆς (64000 κ.) ἐπισημότερα μὲν ὄρη εἶνε τὸ *Λαύριον*, ὁ *Ὑμηττὸς*, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ λεγόμενα *Μεσόγεια*, τὸ *Πεντελικὸν*, ὁ *Πάρνης* καὶ ὁ *Κιθαιρὼν*, εἰς τὰ δυτικὰ ὅρια, πόλεις δὲ αἱ *Ἀθῆναι*, πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ καὶ μητρόπολις τοῦ Βασιλείου, ἔχουσα 42000 κ, πλατείας ἀγυιὰς, ὡραίας οἰκοδομὰς, ὧν ἐξέχουσι τὸ μεγαλοπρεπὲς βασιλικὸν παλάτιον, τὸ πανεπιστήμιον, τὰ νοσοκομεῖα, τὸ ἐθνικὸν ὀρφανοτροφεῖον τῶν θηλέων, ἡ ἐγειρομένη Σιναία Ἀκαδημία, τὸ Ἀρσάκειον παρθεναγωγεῖον, τὸ Βαρβάκειον Λύκειον, τὸ ἀτελὲς ἔτι Στουρνάρειον πολυτεχνεῖον, τὸ νομισματοκοπεῖον, ὁ ναὸς τῆς Μητροπόλεως καὶ ὁ τῶν Καθολικῶν. Τὰ παντοειδῆ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, δημόσιά τε καὶ ἰδιωτικὰ, μετὰ τῶν πολλῶν ἑταιριῶν καθιστῶσι τὰς Ἀθήνας οὐ μόνον τῶν φώτων, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἑστίαν τῶν τε Πανελλήνων καὶ συμπάσης τῆς Ἀνατολῆς (1).

Πειραιεὺς, ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν, ἀφιστάμενον ἀπ' αὐτῶν

---

(1) Σημ. λείψανα ἐξαγγέλλοντα τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηνῶν λαμπρότητά εἰσι τὰ Προπύλαιά, ὁ Παρθενὼν, τὸ Ἐρέχθειον, καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐντὸς δὲ τῆς πόλεως καὶ περὶ αὐτὴν τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, τὸ Θησεῖον, ἡ Πύλη τῆς Ἀγορᾶς, τὸ Ὡρολόγιον τοῦ Ἀνδρονίκου Κυῤῥήστου (κοινῶς ναὸς τοῦ Αἰόλου), ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (16 μόνον στῆλαι Κορινθιακοῦ κόσμου σώζονται ἔτι ἀντὶ τῶν πάλαι 120), ἡ Πύλη καὶ ἡ Στοὰ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους (κοινῶς φαθάρι τοῦ Διογένους).

Σημ. β'.) Ὁ πληθυσμὸς λογίζεται κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τοῦ 1861, διότι νεωτέρα δὲν ἐγένετο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύο σχεδὸν ὥρας καὶ ἔχον περὶ τὰς 6500 κ. πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ εἰς τὰ πέριξ τοὺς τάφους τῶν ἀοιδίμων Μιαούλη καὶ Καραϊσκάκη. β) Τῆς *Αἰγίνης* (6000 κ.) περιοριζομένης ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου πρωτεύουσα εἶνε ἡ *αὐτη*. γ) Τῆς *Μεγαρίδος* (1300), κειμένης πρὸς Δ. τῆς Ἀττικῆς, ὄρη μὲν ἐπισημότερα εἶνε τὰ *Κέρατα*, παρὰ τὴν Ἐλευσῖνα, ἡ *Γεράνεια*, παρὰ τὰ δυτικὰ ὅρια, τὸ *Ἱκάριον* ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὁ *Κιθαιρὼν* εἰς τὰ βόρεια ὅρια, πόλεις δὲ *Μέγαρα* (3500), πρωτεύουσα, *Ἐλευσὶς* (900), μεταξὺ Μεγάρων καὶ Ἀττικῆς, καὶ *Σαλαμὶς* (2550), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. δ) Τῶν *Θηβῶν* (18000), κειμένων πρὸς Β. τῆς Μεγαρίδος ὄρη μὲν ἀξιολογώτερα εἶνε ὁ *Κιθαιρὼν*, πρὸς Ν, τὸ *Πτῶον* πρὸς Β, τὸ *Μεσσάπιον* πρὸς Α. τὸ *Ἵππιον*, νοτιώτερον, ὁ *Τευμησὸς* πρὸς Α. τῶν Θηβῶν, τὸ *Κηφίσιον*, ἀνατολικώτερον, ὁ *Ἑλικὼν*, πρὸς Δ. τὸ *Φοινίκιον*, πρὸς Δ. τῆς Ὑλικῆς λίμνης, καὶ τὸ *Φίκιον*, νοτιώτερον· λίμναι δὲ ἡ *Ὑλικὴ* καὶ μέρος τῆς *Κωπαΐδος* καὶ ποταμοὶ ὁ *Ἰσμηνὸς*, ἐκβάλλων εἰς τὴν Ὑλικὴν λίμνην, ὁ *Ἀσωπὸς*, ῥέων πρὸς Α. καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸν Ὠρωπὸν καὶ ὁ *Κηφισσὸς*, διαῤῥέων μικρὸν μέρος αὐτῆς πρὸς τὰ ΒΔ. Ἡ ὁμώνυμος αὐτῆς πρωτεύουσα (3000) ἔπαθε τὸ 1853 ὑπὸ καταστρεπτικοτάτου σεισμοῦ. ε) Τῆς *Λεβαδείας* (16000), κειμένης πρὸς Δ. τῶν Θηβῶν, ποταμὸς μὲν εἶνε ὁ *Κηφισσὸς*, λίμνη δὲ ἡ *Κωπαΐς* καὶ ὄρη ὁ *Ἑλικών*, πρὸς Ν. τὸ *Ἀκόντιον*, πρὸς Β, τὸ *Λαφύστιον*, νοτιώτερον τῆς Λεβαδείας καὶ ὁ *Παρνασσὸς* εἰς τὰ δυτικὰ ὅρια. Ἐπισημότεραι πόλεις ἡ *Λεβαδεία* (3150), πρωτεύουσα, καὶ ἡ *Ῥάχωβα* (2600), παρὰ τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ· πρὸς δὲ τὰ ΝΔ. κεῖται καὶ ἡ ἐπίσημος μονὴ τοῦ *Ὁσίου Λουκᾶ*.

βʹ.) Ὁ νομὸς τῆς Φθιώτιδος (111,67 □ μ. καὶ 102291 κ.) περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τὴν Λοκρίδα, τὴν Παρνασίδα, τὴν Δωρίδα καὶ τὴν ἰδίως Φθιώτιδα. α) Τῆς *Λοκρίδος* (18500), κειμένης πρὸς Β. τῆς Λεβαδείας, ὄρη μὲν ἐπιση-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μότερα εἶνε τὸ *Ὑφάντιον*, εἰς τὰ νότια ὅρια, ὁ *Παρνασὸς* ἐν μέρει, εἰς τὰ ΝΔ, τὸ *Καλλιδρομον*, εἰς τὰ δυτικὰ ὅρια, τὸ *Φρίκιον*, βορειότερον, καὶ ἡ *Κνημὶς*, ἀνατολικώτερον· πόλεις δὲ ἡ *Ἀταλάντη* (2240). β) Τῆς *Παρνασίδος* (25500, κειμένης πρὸς Δ. τῆς Λεβαδείας καὶ Λοκρίδος κόλποι μὲν ἐπισημότεροι εἶνε ὁ *Κρισσαῖος* καὶ ἐν μέρει ὁ τῶν *Ἄσπρων Σπητίων* (Ἀντικίῤῥας), πρὸς Ν, ὄρη δὲ ὁ *Παρνασὸς*, πρὸς Α. ὁ *Ἔλατος* καὶ ὁ *Γκιὼν* πρὸς Δ. καὶ πόλεις *Ἄμφισσα* (4400), πρωτεύουσα κειμένη εἰς τερπνὴν θέσιν, *Ὀτέα* (Χάλαιον;), ἐπίνειον τῆς Αμφίσσης, καὶ *Γαλαξείδιον* (Οἰάνθεια;), πρὸς Δ. τοῦ Κρισσαίου κόλπου, ἐπίσημος διὰ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν της (4200) γ) Τῆς Δωρίδος (19000), χωριζομένης ἀπὸ τῆς Παρνασίδος διὰ τῶν ὀρέων Ἐλάτου καὶ Γκιῶνος, ὄρη μὲν ἐπισημότερα εἶνε ὁ *Κόραξ* (7675 π.) πρὸς Β, τὰ *Τρίκορφα* ἐν τῷ μέσῳ, νῆσος παρὰ τὰ παράλια, τὰ *Τριζόνια*, καὶ πρωτεύουσα τὸ *Λιδωρίκιον* (850), παρὰ τὸν ποταμὸν *Ὕλαιθον*, ὅστις ἐκβάλλει πλησίον τῆς Ναυπάκτου. δ) Τῆς Φθιώτιδος (40000), κειμένης πρὸς Β. τῆς Παρνασίδος καὶ Δωρίδος καὶ διαῤῥεομένης ὑπὸ τοῦ *Σπερχειοῦ* ἔχοντος παρόχθιον πόλιν τὴν *Ἀλαμάναν* καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὄρη μὲν ἀξιολογώτερα εἶνε ἡ *Ὄθρυς*, πρὸς Β, καὶ ἡ *Οἴτη* πρὸς Ν. πόλεις δὲ *Λαμία* (4900), παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, καθέδρα τοῦ Νομοῦ, *Στυλὶς* (1900), πρὸς Α. ἐπὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, *Ὑπάτη* (1500), πρὸς Δ. τῆς Λαμίας, ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ λουτρά της. *Θερμοπύλαι*, στενὰ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σπερχειοῦ, ἐφ' ὧν πεσὼν ὁ νέος Λεωνίδας Διάκος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ὑπέστη μαρτυρικώτατον θάνατον. Οἱ δύο ἀνωτέρω Νομοὶ ἀποτελοῦσι τὴν λεγομένην *Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα*, ὁ δὲ ἑπόμενος τὴν *Δυτικήν*.

γ'.) Ὁ Νομὸς τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας (138,24 □ μ. καὶ 109392 κ) περιλαμβάνει 6 ἐπαρχίας, τὴν Εὐρυτανίαν, τὴν Τριχωνίαν, τὴν Ναυπακτίαν, τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου καὶ τοῦ Βάλτου. α) Τῆς *Εὐ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρνταίας (26000), χωριζομένης πρὸς Α. ἀπὸ τῆς Φθιώτιδος διὰ τοῦ *Τυμφρηστοῦ* ὄρους, καὶ πρὸς Β. ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας διὰ κλάδων τοῦ Πίνδου, οἵτινες καθιστῶσιν αὐτὴν ἐκ τῶν μᾶλλον ὀρεινῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ἡ πρὸς Β. χώρα καλεῖται *Ἀγραφα*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Καρπενήσιον*, πρωτεύουσα ὀνομαστὴ διὰ τὴν παρ' αὐτὴν μεγάλην θραῦσιν τῶν Τούρκων τὸ 1823, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ γενναῖος Μάρκος Βότσαρης. β) Τῆς *Γρανίας* (13000), τῆς ὁποίας ἡ πρὸς Β. χώρα καλεῖται *Βλογγοί*, χωριζομένης ἀπὸ τῆς Εὐρυτανίας διὰ τοῦ *Παναιτωλικοῦ*, ἀξιολογώτερος μὲν ποταμὸς εἶνε ὁ *Ἀχελῷος*, λίμναι δὲ ἡ *Ὀξιὰ* καὶ ἡ *Τριχωνὶς*, καὶ πόλεις *Ἀγρίνιον* (3900). γ) Τῆς *Ναυπακτίας* (21000), κειμένης μεταξὺ Δωρίδος καὶ Τριχωνίας, ἐξ ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ *Εὐήνου* ποταμοῦ, καὶ βρεχομένης πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἡ μὲν πρὸς Β. χώρα καλεῖται *Ἠράκλεια*, ἡ δὲ πρὸς Ν. *Βελικοί*, ἔνθα κεῖται καὶ τὸ *Ἀντίρριον* ἀκρωτήριον *Ναύπακτος*, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐχυρὰ καὶ παράλιος. δ) Ἡ ἐπαρχία *Μεσολογγίου* (18500) κειμένη πρὸς Ν. τῆς Τριχωνίας καὶ πρὸς Δ. τῆς Ναυπακτίας, ἐξ ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ, ἔχει πρὸς Ν. τὸν τεναγώδη κόλπον *Προκοπάνιστον*, τὰς ἐν αὐτῷ νήσους *Βασιλάδι* καὶ *Κλείσοβαν*, ἐφ' ἧς τὸ 1826 ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι πολλὰς ζημίας καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. τὸ ὄρος *Ζυγός*, ἐξ οὗ καὶ ὅλη ἡ πρὸς Β. χώρα καλεῖται *Ζυγός*. Μεσολόγγιον (6060), καθέδρα τοῦ Νομοῦ ἐχυρά, ἐν ᾗ τὸ 1826 ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι μεγάλην φθορὰν διὰ τῆς ἡρωϊκῆς ὑπερασπίσεως τῶν αὐτόθι πολιορκημένων Ἑλλήνων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ Λόρδου Βύρωνος καὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη. ε) Τῆς ἐπαρχίας *Βάλτου* (12500), χωριζομένης ἀπὸ τῆς Εὐρυτανίας διὰ τοῦ *Ἀχελῴου* ποταμοῦ καὶ ἐκ τῆς Τσουμέρκας τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ *Γαυρίβου* ὄρους, κόλπος μὲν ἐπισημότερος εἶνε ὁ *Ἀμβρακικός*, πόλεις δὲ *Κραβασαρᾶς* (Λιμναία), πρωτεύουσα κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου (1450)· τὸ πλησιέστε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρον πρὸς τὴν Ἤπειρον χωρίον εἶνε ἡ *Φλωριάς*. ς) Ἡ ἐπαρχία *Βονίτσης* καὶ *Ξηρομέρου* (18500), κειμένη πρὸς Δ. τῆς ἀνωτέρω, βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εἰς ὃν κεῖται τὸ *Ἄκτιον* ἀκρωτήριον, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, δι' οὗ χωρίζεται ἐκ τῆς Λευκάδος, καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς αὐτῆς θαλάσσης, εἰς ἣν κεῖνται αἱ ἀκατοίκητοι *Ἐχινάδες* ἢ *Ὀξεῖαι* νῆσοι. Ἐπισημότεραι πόλεις τῆς μὲν Βονίτσης, κειμένης πρὸς Β. ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, *Ἀνακτόριον*, πρωτεύουσα, τοῦ δὲ Ξηρομέρου, κειμένου πρὸς Ν, *Ἀστακὸς* καὶ *Κατοχή*.

δ') Ὁ *Νομὸς* τῆς *Ἀργολίδος* καὶ *Κορινθίας* (91, 25 □ μ. καὶ 138249 κ) περιλαμβάνει 5 ἐπαρχίας, τῆς Ὕδρας καὶ Τροιζηνίας, τῶν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος, τῆς Ναυπλίας, τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Κορινθίας. α') Ἡ νῆσος Ὕδρα (Ὑδρέα 9600) κεῖται εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Ἀργόλικοῦ κόλπου ἀντικρὺ τοῦ Σκυλλαίου ἀκρωτηρίου, ἔχει ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, ξηρὰν μὲν καὶ πετρώδη, ἀλλ' ὀνομαστὴν κατὰ μὲν τὴν ἐπανάστασιν διὰ τὰς θυσίας της, νῦν δὲ διὰ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν της. Ἡ δὲ *Τροιζηνία* (10100), ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Σκυλλαίου σχεδὸν ἀκρωτηρίου πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ εἰσπλέοντος τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, σύγκειται ἐκ ξηρᾶς, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ὁμώνυμος πόλις *Τροιζὴν* (1660) μετὰ τῆς μικρᾶς χερσονήσου τῶν *Μεθάνων* καὶ ἐκ τῆς νήσου Καλαυρίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ὁ *Πόρος* (6700), βασιλικὸς ναύσταθμος καὶ πόλις ἀξιόλογος ἐξάγουσα ἄφθονα καὶ ἀξιόλογα λεμόνια καὶ πορτογάλια. β.) Αἱ *Σπετσαι* (Ἁλιοῦσα; 9650), κείμεναι πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Ὕδρας, εἶνε νῆσος ἧττον αὐτῆς πετρώδης, ἀλλ' ὀνομαστὴ καὶ αὕτη κατὰ μὲν τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα διὰ τὰς θυσίας της, νῦν δὲ διὰ τὸ ἐπισημότερον ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι ἐμπορικὸν ναυτικόν της. Πέριξ αὐτῆς, ἔνθα κεῖνται ἱκανὰ νησίδια, τὸ 1822 οἱ ἥρωες ναυτικοὶ τῆς Ἑλλάδος μὲ μικρὰ σκάφη ἠνάγκασαν τὸν ὑπερήφανον Ὀθωμανικὸν στόλον νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἡ *Ἑρμιονὶς* (10700) ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὀρέων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λιβόμιον καὶ *Λαρδίζης* καὶ *Σκυλλαίου* ἀκρωτηρίου, καλουμένη *Κάτω Ναγαρέ*, καὶ ἔχει ἐπισημοτέρας πόλεις *Κρανεῖδιον*, ἔχον 6650 κ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν, καὶ *Καστρὶ* (Ἑρμιόνη, 1030), ἔνθα συνεκροτήθη τὸ 1827 ἡ ἀρξαμένη μὲν αὐτόθι, μετατεθεῖσα δὲ ἐν Τροιζῆνι τρίτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις. γ΄.) Ἡ ἐπαρχία Ναυπλίας (15690), ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Τροιζηνίας καὶ Ἑρμιονίδος μέχρι τοῦ ὄρους Τραπεζῶνα καὶ τοῦ χειμάρρου Ἰνάχου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ μέχρι τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἔχει ἐν τῷ μέσῳ τὸ *Ἀραχναῖον* ὄρος. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις αὐτῆς εἶνε *Ναύπλιον* (5217), εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἕδρα τοῦ Νομοῦ καὶ πρώην μητρόπολις τοῦ Κράτους, ἔχουσα ἀπόρθητα Ἐνετικὰ φρούρια καὶ ἐνουμένη σχεδὸν μετὰ τῆς *Προνοίας* (1895), ἐπισήμου διὰ τὴν τὸ 1833 Ἐθνικὴν Συνέλευσιν. Οὐχὶ μακρὰν τῆς Ναυπλίας κεῖνται εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον αἱ νῆσοι *Πλατειὰ* (Πιτυοῦσα) καὶ *Ὑδρηλὴ* (Ἑρμιόνη) καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας περίπου ὥρας κατὰ τὴν *Τύρινθα*, ἔνθα σώζονται θαυμαστὰ κυκλώπεια τείχη, τὸ ἀπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἔτι συστηθὲν γεωργικὸν σχολεῖον. *Ἀργουρικὸν* (705), κώμη παραπειμένη εἰς τὴν παρὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον *Νέαν Ἐπίδαυρον* (1051) τὴν ἐπίσημον διὰ τὴν ά. Ἐθνικὴν Συνέλευσιν. δ) Ἡ *Ἀργολὶς* (20725), κειμένη μεταξὺ Ἀργολικοῦ κόλπου, τῶν ὀρέων *Ζαβίτσης*, *Κρεοπώλου*, *Παρθενίου*, *Ἀρτεμισίου*, *Ἀραιίου* καὶ *Μεγάλου Βουνοῦ* (Τρητοῦ), τὰ ὁποῖα πρὸς Δ. καθιστῶσιν αὐτὴν ἱκανῶς ὀρεινήν, διαβρέεται ὑπὸ τοῦ *Ἐρασίνου*, ὅστις, πηγάζων ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης, ἐκβάλλει παρὰ τὴν *Λέρνην* λίμνην καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Ἄργος* (9160), $\frac{3}{4}$ μακρὰν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. ε) ἡ *Κόρινθία* (37300), ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς Ἀργολίδος καὶ Ναυπλίας καὶ βρεχομένη πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ συνδεομένη μετὰ τῆς Μεγαρίδος διὰ τοῦ ὁμωνύμου Ἰσθμοῦ, διαβρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Ἀσωποῦ* καὶ *Σύθα*, ἔχει τὰς λίμνας *Φενεὸν* καὶ *Στυμφαλίδα* καὶ τὰ ὄρη *Ἄοκειον*, *Κυλλήνην* καὶ *Μαῦρον ὄ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρος (Χελυδόρια). Ἐπισημότεραι πόλεις *Νέα Κόρινθος* (1606), πρωτεύουσα κτισθεῖσα κανονικώτατα ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου παρὰ τὸ *Λουτράκι* (Λέχαιον) μετὰ τὸν συμβάντα τὸ 1858 καταστρεπτικὸν σεισμόν· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἐπίνειον αὐτῆς καλεῖται *Καλαμάκι* (Κεγχρεαί). *Περαγώρα* (1505), παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριον. *Σοφικὸν* (1813 παρὰ τὴν πάλαι Σολύγειαν), πρὸς Α. ἀξιόλογος διὰ τὴν ἐξαγομένην αὐτόθι ῥητίνην. *Γκοῦρα* (622), *Καρυὰ* (1077), *Τζίκαλα* (2603) καὶ *Πέργος* (461), ἕδρα τοῦ δήμου τῆς *Ζάχολης*, κῶμαι κείμεναι εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Κορινθίας, καὶ Ἄγ. *Γεώργιος* (1521), πρωτεύουσα τοῦ δήμου τῆς Νεμέας. Κατὰ τὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τραπεζῶνα *Δερβενάκια* κατεστράφη τὸ 1822 ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Δραμάλεως. Ἡ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀσωποῦ χώρα αὐτῆς καλεῖται *Βόχα*.

ε.) Ὁ Νομὸς τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος (94, 31 □ μ. καὶ 113719 κ.) περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τῶν Καλαβρύτων, τῆς Αἰγιαλείας, τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Ἠλείας. α) Ἡ ἐπαρχία τῶν *Καλαβρύτων* (38100) κειμένη πρὸς Δ τῆς Κορινθίας καὶ ἔχουσα πρὸς Α. τὰ Ἀροάνια ὄρη μετὰ τῆς Στυγός, πρὸς Δ. τὸν Ἐρύμανθον, τοῦ ἐποίου κλάδοι εἶνε τὸ ἐντὸς τῆς χώρας *Καλλιφώνιον*, εἶνε χώρα ὀρεινὴ καὶ περιλαμβάνει τὰς πηγὰς πολλῶν ποταμῶν χυνομένων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, οἷον τοῦ *Κράθιος*, τοῦ *Ἐρασίνου*, τοῦ *Κερυνίτου* καὶ τοῦ *Σελινοῦντος*. Ἡ πρὸς τὰ ΒΔ. χώρα αὐτῆς καλεῖται *Καιάφα*, ἡ πρὸς Ν. *Κλουκίναι* καὶ ἡ πρὸς τὰ ΝΑ. *Κατσάναι*. *Καλάβρυτα* (1200), πρωτεύουσα εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{2}$ ὥρας πρὸς Δ. κεῖται ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας, καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 πρὸς Β ἡ τοῦ *Μεγάλου Σπηλαίου*, ἥτις κτισθεῖσα τὴν δευτέραν Μ. Χ ἑκατονταετηρίδα καὶ ἔχουσα μίαν τῶν τριῶν εἰκόνων, ἃς ἱστόρησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, καὶ περὶ τοὺς 150 μοναχούς, εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν μονῶν τοῦ Κράτους. *Σοπωτὸν* (962) καὶ *Λειβάρτσι*, (1328), κῶμαι πρὸς τὰ ΝΔ. ἔχουσαι Ἑλληνικὰ σχολεῖα, διατηροῦνται διὰ τῶν κληροδοτημάτων τῶν μακαρίων Τσίπουρα ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σοπωτοῦ καὶ Σ. Σακελλαρίου ἐκ Λειβαρτσίου. β) Ἡ ἐπαρχία τῆς *Αἰγιαλείας* (12300), ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, διαρρέεται ὑφ' ἁπάντων τῶν ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων πηγαζόντων ποταμῶν καὶ ὀνομάζεται πρὸς Δ. *Διακοπτόν*. *Αἴγιον* (3525), παρὰ τὴν θάλασσαν, πρωτεύουσα, πολλὰ τὸ 1861 παθοῦσα ἐκ καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ μετὰ τῶν πέριξ καὶ πολλῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ πέραν αὐτοῦ κωμῶν. Ἐς δίωρον πρὸς Ν. ἀπόστασιν κεῖται ἡ δευτέρα ἐν Ἑλλάδι ἐπίσημος μονὴ τῶν *Ταξιαρχῶν*, ἔχουσα περὶ τοὺς 100 μοναχούς. γ) Ἡ ἐπαρχία τῶν *Πατρῶν* (41100), ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Ἀράξου ἀκρωτηρίου, παρὰ τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ λίμνη *Καλόγρια*, ἔχει πρὸς τὰ Α. ὅρια τὸ ὄρος *Παναχαϊκόν*, πρὸς τὰ ΝΑ. τὸν *Ἐρύμανθον*, δι' οὗ χωρίζεται ἐκ τῶν Καλαβρύτων καὶ πρὸς Δ. τὸν *Σκόλλιν*, καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ *Πείρου*, πηγάζοντος ἀπὸ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ ἔχοντος παρόχθιον πόλιν τὴν *Καμενίτσαν*. Ἡ παρὰ τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων, χώρα αὐτῆς καλεῖται *Νεζερά*, ἡ παρὰ τὴν Αἰγιάλειαν *Τσετσοβά*, ἡ πρὸς Ν. *Βουδοῦχλα* καὶ ἡ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πείρου *Ἀχαΐα*. *Πάτραι* (18242), ἕδρα τοῦ Νομοῦ καὶ πόλις ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐμπορικήν της θέσιν καὶ τὸ μετὰ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐνεργούμενον ἐμπόριον, ἔχουσα λαμπρὰς οἰκοδομάς, εὐρυχώρους ὁδοὺς καὶ πλατείας καὶ ἄφθονον πόσιμον ὕδωρ. γ') Ἡ *Ἠλεία* (40000), βρεχομένη πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν κόλπων *Κυλλήνης* καὶ *Χελωνάτα* καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ ῥέοντος διὰ τῶν ΝΑ. ὀρίων καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἠνειοῦ, ἔχει πρὸς Β. τὸ ὄρος *Σκόλλιν*, πρὸς Α. τὸν *Φολόην* καὶ τὸν *Ἐρύμανθον* ποταμὸν χυνόμενον εἰς τὸν Ἀλφειόν, καὶ πρὸς Δ. τὰ ἀκρωτήρια *Κατάκολον* (Ἰχθύς) καὶ *Χελωνάτα* καὶ τὴν λίμνην *Κοτίχην*. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ χώρα αὐτῆς καλεῖται *Γοῦβαι* καὶ ἡ πρὸς Β. *Κάπελη*. *Πύργος* (4550), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ, πρωτεύουσα *Γαστούνη* (950), παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἠνειοῦ. *Γλαρέντσα* (Κυλλήνη), πρὸς Β. τοῦ ἀκρωτηρίου Χελωνάτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λεχαινά (1650), βορειότερον, καὶ *Δίβρη*, παρὰ τὴν Φολόην. ς'.) Ὁ Νομὸς τῆς Ἀρκαδίας (79,62 □ μ. καὶ 113719 κ), περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τῆς Μαντινείας, τῆς Γορτυνίας, τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Κυνουρίας. α) Ἡ ἐπαρχία τῆς *Μαντινείας* (39160), ἔχουσα εἰς τὰ μετὰ τῆς Ἀργολίδος ὅρια τὰ ὄρη *Παρθένιον* καὶ *Ἀρτεμίσιον*, εἰς τὰ μετὰ τῆς Κορινθίας τὸ *Αὔρκειον* καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸ *Μαίναλον* καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ *Ἐλίσσοντος*, χυνομένου εἰς τὸν Ἀλφειόν, καὶ τοῦ *Σαραντα*ποτάμου (Γαράντης), ἀποτελεῖ ἀρκετὰ ὑψηλὸν ὑψίπεδον καὶ ὀνομάζεται ἡ πρὸς Ν. χώρα αὐτῆς *Βρουστοχώρια*. *Τρίτολις* (7410), ἕδρα νῦν τοῦ Νομοῦ καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας τοῦ διοικοῦντος τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανοῦ σατράπου· οὐχὶ μακρὰν αὐτῆς κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων πόλεων *Μαντινείας* καὶ *Τεγέας*. *Βαλτέτσι* καὶ *Λεβίδι*, κῶμαι διάσημοι διὰ τὰς περὶ αὐτὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως περιδόξους μάχας. β) Ἡ *Γορτυνία* (39160), χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἠλείας διὰ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ *Λάδωνος*, χυνομένου εἰς τὸν Ἀλφειόν, καὶ ἐν μέρει ὑπ' αὐτοῦ τούτου, εἶνε συνέχεια τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὑψιπέδου, καλουμένη πρὸς Β. κατὰ τὸν *Λάδωνα* *Ἄκοβα* καὶ πρὸς Ν. *Λιοδόρα*. *Δημητσάνα* (2100), πρωτεύουσα καὶ πατρὶς τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Γρηγορίου καὶ πόλις ἐπίσημος διὰ τὸ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλ. αὐτῆς σχολεῖον. *Καρύταινα* (1200), παρὰ τὸν Ἀλφειόν. *Στεμνίτσα* (3000) καὶ *Βυτίνα* (800). γ) Ἡ ἐπαρχία *Μεγαλοπόλεως* (14560), εἶνε ὡσαύτως συνέχεια τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὑψιπέδου καὶ ἔχει ἐξ αὐτῆς τὰς πηγάς του ὁ *Ἀλφειός*, δεχόμενος αὐτόθι τὸν *Ἐλίσσοντα*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Σινάνον* (660), πρωτεύουσα, καὶ *Λοντάριον* (500) δ) Ἡ *Κυνουρία* (22800), ἐκτεινομένη παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἔχει ὄρη πρὸς Δ. τὸν *Πάρνωνα* καὶ πρὸς Β. τὸ Παρθένιον καὶ τὴν Ζάβιτσαν (Τημένιον), τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ὀρεινοτέρων ἐπαρχιῶν, ἐξαιρουμένων τῶν παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον μικρῶν κοιλάδων τοῦ *Ἄτρους* καὶ τοῦ *Λεωνιδίου*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ποταμοὶ αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἡ νότιος χώρα καλεῖται *Κω-κωπορχώρια*, ἡ πρὸς Β. *Ὀλυμπιοχώρια* καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ *Τσακωνιά*, δὲν ῥέουσι τὸ θέρος μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐπισημότεραι πόλεις *Ἅγιος Πέτρος* (3800), παρὰ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ *Μαλεβοῦ*, κορυφῆς τοῦ Πάρνωνος, πόλις ὀρεινὴ κατάφυτος καὶ κατάῤῥυτος. *Δολιανὰ* καὶ *Ἐρμπαίνα*, κῶμαι ἐπίσημοι διὰ τὰς παρ' αὐταῖς γενομένας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως μάχας. *Ἅγιος Ἰωάννης*, κώμη διάσημος διὰ τὸ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλ. σχολεῖον τὸ προικισθὲν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου *Καρτσιώτου*. *Ἄστρος*, ἐπὶ χερσονήσου κειμένης παρὰ τὸ ὕφορμον παράλιον τῆς *Θυρέας*, οὗ μακρὰν τοῦ ὁποίου συνεκροτήθη τὸ 1823 ἡ δευτέρα Ἐθνικὴ Συνέλευσις. *Λεωνίδιον* (3750), παρὰ τὰς ὑπωρείας δύο ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων ὀρέων καὶ $\frac{3}{4}$ ὥρ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, πόλις συνοικισθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Πραστοῦ ἀπέχοντος 7 ὥρ. πρὸς τὰ ΒΔ. Οἱ κάτοικοι τοῦ Λεωνιδίου, τοῦ Πραστοῦ καὶ παρακειμένων τινῶν χωρίων λαλοῦσι τὴν Τσακωνικὴν γλῶσσαν, ἥτις ἔχει πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ λέξεις τῆς ἀρχαίας Δωρικῆς.

ζ) Ὁ Νομὸς τῆς *Μεσσηνίας* (62,52 □ μ. καὶ 117181 κ.) περιλαμβάνει 5 ἐπαρχίας, τὴν Ὀλυμπίαν, Τριφυλίαν, Πυλίαν, Μεσσηνίαν καὶ τὴν τῶν Καλαμῶν. α) Ἡ *Ὀλυμπία* (ε3550), ἔχει πρὸς Δ. τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον, πρὸς Β. καὶ Α. τὸν *Ἀλφειὸν* ποταμὸν, δι' οὗ χωρίζεται ἐκ τῆς Ἠλείας καὶ Γορτυνίας, πρὸς τὰ ΝΑ. τὸ *Λύκαιον* ὄρος, δι' οὗ χωρίζεται ἐκ τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ πρὸς Ν. τὰ *Νόμια* ὄρη καὶ τὸν *Νέδαν* ποταμόν. *Ἀνδρίτσαινα* (2000), πρωτεύουσα, καὶ *Ἀ-γουλινίτσα* (1572), παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ. β) Ἡ *Τριφυλία* (26000), ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. τῆς Ὀλυμπίας, ἐξ ἧς χωρίζεται διὰ τῶν *Νομίων* ὀρέων καὶ τῆς *Νέδας*, ἔχει πρὸς Ν. τὸ ὄρος *Αἰγάλεον* καὶ βορειότερον τὸ *Υψηρόν*, καλουμένη πρὸς Δ. τοῦ Αἰγαλέου *Κάμπος*, πρὸς Α. *Κοντοβούνια* καὶ πρὸς Ν. *Χῶραι*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Κυπαρισσία* (3250),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παρὰ τὴν θάλασσαν, *Φυλιατρὰ* (3720), *Γαργαλιάνοι* (1959) καὶ *Λογγούδιστα* (1637), πρὸς Ν. γ) Ἡ *Πυλία* (18750), κειμένη πρὸς Ν. τῆς Τριφυλίας, ἔχει πρὸς Δ. τὴν νῆσον *Σφακτηρίαν*, πρὸς Ν. τὰς *Οἰνούσας* (Σαπιέντσαν καὶ Καβρέραν) καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Ἀκρίταν*, καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Ἐπισημότεραι πόλεις *Πύλος* (1450), πρωτεύουσα ὀχυρὰ ἀντικρὺ τῆς νήσου Σφακτηρίας καὶ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας εὐρυχώρου λιμένος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ 1827 ἐπυρπολήθη ὁ Ὀθωμανικὸς καὶ Αἰγυπτιακὸς στόλος ὑπὸ τῶν ἡνωμένων στόλων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας. *Μεθώνη* (750), φρούριον πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω. *Κορώνη* (1850), ἕτερον φρούριον εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν. *Πεταλίδι*, πρὸς Β. λιμήν. δ) ἡ *Μεσσήνη* (26250), ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Νομίων ὀρέων πρὸς Β. φθάνει μέχρι τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ διαῤῥέεται ὑπὸ τοῦ Παμίσου, ἔχουσα πρὸς Δ. τὴν Κυπαρισσίαν, ἐν τῷ μέσῳ τὸ ὄρος τῆς Ἰθώμης καὶ πρὸς Β. τὴν χώραν *Ἐλβάκικα*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Νησίον* (4800), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Παμίσου, πρωτεύουσα, καὶ *Ἀνδρούσα* (500). ε) Ἡ ἐπαρχία τῶν *Καλαμῶν* (27800), ἔχουσα πρὸς Β. τὴν ἐπαρχίαν Μεγαλοπόλεως, ἐξ ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ ὄρους *Μακρυπλάγι*, πρὸς Δ. τὴν Μεσσήνην, ἐξ ἧς χωρίζεται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Παμίσου, καὶ πρὸς Ν. τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, διαῤῥέεται ὑπὸ τοῦ Νέδοντος καὶ ἔχει πρὸς Δ. τὸ *Γομοβοῦνι* καὶ τὸν *Μαλεβὸν*, κορυφὴν τοῦ *Ταϋγέτου*. *Καλάμαι* (6300), παρὰ τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ καὶ πόλις ἐμπορικὴ καὶ *Ἀσλάναγα* (1220).

η) Ὁ Νομὸς τῆς Λακωνίας (76,78 □ μ. καὶ 112910 κ) περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τῆς Λακεδαίμονος, Οἰτύλου, Γυθείου καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. α) Ἡ ἐπαρχία *Λακεδαίμονος* (41566), κειμένη πρὸς Ν. τῆς Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως, χωρίζεται ἀπὸ μὲν τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν διὰ τοῦ *Ταϋγέτου*, ἀπὸ δὲ τῆς Κυνουρίας διὰ τοῦ *Πάρνω-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νος, καὶ διαῤῥέεται ὑπὸ τοῦ *Εὐρώτα*, δεχομένου τὸν *Οι*
νοῦντα. Ὀνομάζεται δὲ παρ' ἑκατέρας τὰς ὄχθας τοῦ Οἰνοῦν-
τος *Πέρα Ῥίζα*, ἐντεῦθεν τοῦ Εὐρώτα, *Ἐξῶθεν Ῥίζα*,
πρὸς Ν. τοῦ *Λυκιβουνοῦ Βαρδουνοχώρια* καὶ κατὰ τὰς
ἐκβολὰς τοῦ Εὐρώτα *Ἔλος*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Σπάρτη*
(2050), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα, ἕδρα τοῦ
Νομοῦ κτισθεῖσα ἐσχάτως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Σπάρ-
της κανονικώτατα. β) Ἡ ἐπαρχία τῆς *Οἰτύλου* ἢ *Δυτικὴ Μά-
νη* (25800), ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς παρα-
λίας τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ ἔχουσα πρὸς Δ. τὸ *Ταΰ-
γετον* ὄρος, καλεῖται παρὰ μὲν τὸ Ταΰγετον πρὸς Β. *Σταυ-
ροπῆγι*, παρὰ δὲ τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον *Ζαρνάτα*, ἐν τῷ
μέσῳ *Ζυγὸς* καὶ πρὸς Ν. *Μέση Μάνη* καὶ οἱ κάτοικοι αὐ-
τῆς *Μεσομανιάται* (Κακαβούλια). Ἐπισημότεραι πόλεις,
γενομένης ἀρχῆς ἀπὸ Β. εἶνε *Ἀλμυρὸν*, ἐπίσημος δι' ἀπο-
τυχίαν ἀποβάσεως τοῦ Ἰμβραὴμ Πασσᾶ. *Κάμπος* (461),
Καρδαμύλη (263), *Οἴτυλος* (1008), *Ἀρεόπολις* (1080),
πρωτεύουσα, καὶ *Κάττα* (580), πρὸς Ν. παρὰ τὸν Γρόσον
ἀκρωτήριον. γ) Ἡ ἐπαρχία *Γυθείου* ἢ *Ἀνατολικὴ Μάνη*
(13120), χωριζομένη ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου διὰ τοῦ
Ταϋγέτου καὶ βρεχομένη πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ κόλ-
που καλεῖται πρὸς Β. *Μαλεύριον*, ἐν τῷ μέσῳ *Τ*, ἔρωτα
καὶ πρὸς Ν. *Κολοκυνθιά*, ἀπολήγουσα εἰς τὸ Ταίναρον ἀ-
κρωτήριον. Ἐπισημότεραι πόλεις *Γύθειον* (1681), πρὸς
Β, πρωτεύουσα. *Πολυάραβος* ἢ *Πολυτσάραβος* (212), κώ-
μη ἐπίσημος διὰ δευτέραν ἀποτυχίαν ἀποβάσεως τοῦ Ἰμ-
βραὴμ Πασσᾶ. *Φλομοχῶρι* (233), ἐν τῷ μέσῳ, *Λαγεία*
(600), καὶ *Ἀχίλλειον* (150), πρὸς Ν. δ) Ἡ ἐπαρχία
Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (16200), ἐνουμένη πρὸς Β. μετὰ τῆς
Κυνουρίας καὶ Λακεδαίμονος, ἐκτείνεται πρὸς Ν μέχρι τοῦ
ἀκρωτηρίου *Μαλέα*, ἔχουσα πρὸς Α. μὲν τὸν Ἀργολικὸν
κόλπον, καὶ πρὸς Δ. τὸν Λακωνικὸν μετὰ τῆς *Ἐλαφονήσου*
ἢ *Ὄρου Γκάτσι*, κειμένης πρὸς Δ. τοῦ κόλπου τῶν *Βιτύν*.
Ἡ πρὸς τὰ ΒΔ. χώρα αὐτῆς καλεῖται καὶ αὐτόθι *Ἔλος*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ πρὸς Δ. ὑψηλότερον ὄρος *Κουλογέρα*, ἡ πρὸς Ν. χώρα *Τοπαλτὶ* καὶ ἡ παρὰ τὸν κόλπον τῶν Βοιῶν *Βάτικα*. *Μονεμβασία* (650), ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, πόλις ὀχυρὰ κειμένη ἐπὶ ἀποτόμου νησιδίου συνεχομένου μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ γεφύρας καὶ ἔχουσα ἀρχαίαν Βυζαντινὴν ἐκκλησίαν. *Μολάοι* (800), ἐν τῷ μέσῳ, πρωτεύουσα.

θ) Ὁ νομὸς τῆς Εὐβοίας (79, 95 □ μ. καὶ 72368 κ.) περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τῆς Καρυστίας, τῆς Χαλκίδος, τοῦ Ξηροχωρίου καὶ τῆς Σκοπέλου. Ἡ νῆσος Εὔβοια, συνδεομένη μετὰ τῆς Βοιωτίας διὰ γεφύρας, ἔχει πρὸς Β. τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον, τὰ ὄρη *Ξηρὸν* καὶ *Τελέθριον*, νοτιώτερον τὸ *Κανδήλι*, ἐν τῷ μέσῳ τὴν *Λίμφυν*, πρὸς τὰ ΝΑ. τὰ ἀκρωτήρια *Καφηρέα* καὶ *Γεραιστὸν* καὶ πρὸς τὰ ΝΔ παράλια τὴν μεγαλειτέραν τῶν ἄλλων νήσων *Πεταλίαν*. Ἐπισημότεραι πόλεις α) τῆς *Καρυστίας* (28600) *Κάρυστοι* (3104), πρὸς Ν, *Κύμη* (3650), ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, πρωτεύουσα, Κῶμαι μικροῦ λόγου ἄξιαι *Στύρα* (600), *Ἀλιβέριον* (540), *Αὐλωνάρι* (500), *Κοτίστραι* (330), καὶ *Καλημεριάνοι* (530). Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπαρχίαν ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος *Σκύρος*, (2560), κειμένη πρὸς Α., μετὰ ἄλλων τινῶν νησιδίων. β) τῆς *Χαλκίδος* (24058) *Χαλκὶς* (6350), εἰς τὸν πορθμὸν Εὔριπον, ἔνθα γίνεται παλλίρροια, ἕδρα τοῦ Νομοῦ· ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶνε καί τινες Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰσραηλῖται· Κῶμαι αὐτῆς μικροῦ λόγου ἄξιαι *Ἱρέτρια* (300), *Στενὴ* (800), *Ἁγία Ἄννα* (800) καὶ *Λήμνος* (1500). γ) τοῦ Ξηροχωρίου (10000) *Ξηροχώριον* (2350), πρὸς Β, πρωτεύουσα, καὶ *Αἰδηψός*, δ) εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς *Σκοπέλου* (9300) ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι *Σκόπελος* (6100), μὲ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν (4850) καὶ κώμην ἀξίαν λόγου *Πλάτανον*, *Σκιάθος* (2900) καὶ *Ἀλόννησος* (300), αἵτινες μετὰ τῆς Σκύρου ὀνομάζονται *βόρειοι Σποράδες*.

ι) Ὁ *Νομὸς τῶν Κυκλάδων* (19, 86 □ μ. καὶ 118130 κ.) περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας, τῆς *Σύρου* (27800), τῆς *Κέας* (9030), τῆς *Ἄνδρου* (18400), τῆς *Τήνου* (19718),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς *Νάξου* (19473), τῆς *Μήλου* (11072) καὶ τῆς *Θήρας* (21800. α') Ἡ *ἐπαρχία τῆς Σύρου* σύγκειται ἐκ τῶν νήσων *Σύρου* (23100), *Μυκόνου* (4600) καὶ νησιδίων τινων. *Ἑρμούπολις*, ἕδρα τοῦ Νομοῦ, ἥτις συνοικισθεῖσα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῶν αὐτόθι καταφυγόντων Χίων, Σμυρνέων καὶ Ψαριανῶν κατέστη ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχει περίπου 18000 κ. καὶ πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. *Ἄνω Σύρος*, ἡ παλαιὰ πόλις τῆς νήσου, κατοικουμένη νῦν ὑπὸ 4600 κ. ἰδίως Δυτικῶν καὶ οὖσα ἕδρα δυτικοῦ ἐπισκόπου. β') ἡ *ἐπαρχία τῆς Κέας* περιλαμβάνει τὰς νήσους *Κέαν* (3500), *Κύθνον* (2850) καὶ *Σέριφον* (2700)· ὁ πλυθυσμὸς τῆς Κύθνου, ἥτις εἶνε ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ λουτρά της, διανέμεται μεταξὺ τῆς ὁμωνύμου πόλεως καὶ τῆς *Δρυοπίδος* καὶ νῦν *Σκλάκα*· γ') ἡ *ἐπαρχία τῆς Ἄνδρου* σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς ὁποίας ἀξιολογώτεραι κῶμαι εἶνε *Ἄνδρος* (1600), πρωτεύουσα, *Λάμαρα* (1650), *Γαύριον* (900) καὶ *Κόρθιον* (316)· δ') ἡ *ἐπαρχία τῆς Τήνου* συνίσταται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἥτις χωριζομένη ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω διὰ στενοῦ πορθμοῦ ἔχει πρὸς Α. τὸ ὄρος *Τσικνιὰν* καὶ πρὸς Β. τὸ *Ξόμπουργον* ἢ μᾶλλον *Ἐξώπυργον*. Ἀξιολογώτεραι κῶμαι *Τῆνος* (2060), πόλις παράλιος παρὰ τὴν ὁποίαν ἀνηγέρθη τὸ 1823, ἔνθα ἀνεκαλύφθη ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ὁ περικαλλὴς καὶ πλούσιος ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας, τὸν ὁποῖον ἐπισκέπτονται πάντοτε μὲν, ἀλλὰ κυρίως δὶς τοῦ ἔτους πολυάριθμοι καὶ παντοδαποὶ προσκυνηταί. *Πύργος* (1000), πρὸς τὰ ΒΔ., ἀξιόλογος διὰ τὰ παρ' αὐτὴν λατομεῖα τοῦ λευκοῦ καὶ πρασίνου μαρμάρου, ἐξ οὗ κοσμεῖται καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις ναὸς τῶν Δυτικῶν. *Τριπόταμος*, πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Ξωμπούργου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου σώζονται λείψανα Ἐνετικοῦ φρουρίου. *Κώμη* (480), πρὸς Β. τῆς ἀνωτέρω, πρωτεύουσα τοῦ ὑπὸ Δυτικῶν κατοικουμένου δήμου Περαίας, εἰς ὃν ἀνήκει καὶ ἡ *Ξυνάρα* ἕδρα τοῦ δυτικοῦ ἐπισκόπου. *Στενὴ* (500) κώμη κατοικουμένη ἀναμιξ ὑπὸ Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ε') Ἡ ἐπαρχία τῆς Νάξου περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον νῆσον (12000), τὴν Πάρον (6200) τὴν Ὠλίαρον ἢ Ἀντίπαρον (440) καὶ ἄλλα τινὰ νησίδια. Τῆς μὲν Νάξου, ἥτις διακρίνεται τῶν ἄλλων Κυκλάδων νήσων διὰ τὸ εὔδενδρον καὶ κατάρρυτον καὶ εἶνε ἐπίσημος διὰ τὴν αὐτόθι ἐξορυττομένην σμύριδα, ἀξιόλογοι κωμοπόλεις εἶνε ἡ ὁμώνυμος (2100), ἡ Κωμιακὴ (1600), ἡ Ἀπείρανθος (1450) καὶ τὸ Φιλότιον (1400), τῆς δὲ Πάρου, φημιζομένης διὰ τὰ ὡραιότερα πάντων λευκὰ μάρμαρα, ἡ Παροικία (2000), ἡ Νάουσσα (1206) καὶ αἱ Λεῦκαι (1600). ς') Ἡ ἐπαρχία τῆς Μήλου περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον νῆσον (3100), τὴν Σίφνον (4300), τὴν Κίμωλον (1300), τὴν Φολέγανδρον (950) καὶ τὴν Σέκινον (1000). Τῆς Μήλου, ἥτις εἶνε ἐπίσημος διὰ τὸ ἐξορυττόμενον αὐτόθι ἄφθονον θεῖον καὶ τὸν εὐρυχωρότατον καὶ προσφυᾶ λιμένα της, ἀξιολογώτεραι κῶμαι εἶνε Πλάκα (860) πρωτεύουσα καὶ Ἀδάμας (550), τῆς δὲ Σίφνου Ἀπολλωνία (1036), Ἀγερμῶν (1700) καὶ Ἐξάμπελα (850) ζ') ἡ ἐπαρχία τῆς Θήρας περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον νῆσον (15450), τὴν Ἀμοργὸν (3200), τὴν Ἴον (2500) καὶ τὴν Ἀνάφην (700). Τῆς Θήρας, ἥτις εἶνε ἀξιόλογος διὰ τὴν πορσελάνην καὶ τοὺς καλλίστους οἴνους, κυριώτεραι κωμοπόλεις εἶνε Φηρὰ (1700), πρωτεύουσα, Ἡμεριβίγλι (1100), Καρτεράδος (1000) Κοντοχῶρι (1100) Μύργος (1300), Γωνία (1100), Ἐπανωμεριὰ ἢ Οἶα (2550) καὶ Ἐμπορεῖον (1500), τῆς δὲ Ἀμοργοῦ ἡ Χώρα (1700). (1)

ιά.) Ὁ Νομὸς τῆς Κερκύρας περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν καὶ τὴν τῶν Παξῶν. ά.) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κερκύρας συνίσταται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τινων μικρῶν νησιδίων (Ὀθωνὸς (800 κ), Ἐρικοῦσα (600) καὶ Μαλθάκη καὶ τανῦν Φανὸς κατοικουμένη ὑπὸ ἁλιέων τινων κτλ.) Ἡ νῆσος Κέρκυρα

(1) Σημ. Ἡ γενομένη τὸ 1861 ἐπίσημος ἀπογραφὴ φέρει τὸν πραγματικὸν πληθυσμὸν καὶ σιωπᾷ περὶ τῶν ἀπεδημούντων, τῶν ἐπείων ὁ ἀριθμὸς εἰς τὰς νήσους μάλιστα εἶνε λίαν πολύς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κειμένη πρὸς Δ. εἰς ἀπόστασιν 2 μ. ἀπὸ τῆς Ἠπείρου καὶ οὖσα ὀρεινὴ καὶ μάλιστα πρὸς Β., ἔνθα ὑψοῦται ἕως 1900 π., τὸ ὄρος *Ἰστώκη*, ἔχει περὶ τὰ 12 □ μ., 70000 κ. περίπου, καὶ ἀκρωτήρια πρὸς Β. τὸ *Ποσείδιον* καὶ τανῦν τῆς Ἁγ. *Αἰκατερίνης*, πρὸς τὰ ΝΔ. τὴν *Λυκίμνην*, καὶ πρὸς Ν. τὴν *Ἀμφίπαγον* καὶ τανῦν *Βιάγκον*. Ἐπισημότεραι πόλεις *Κέρκυρα*, πρὸς Α, ἥτις περιλαμβάνουσα τὴν ἀκρόπολιν, τὴν κυρίως πόλιν καὶ τὰ προάστεια, πρότερον μὲν ἦτο μητρόπολις τῆς Ἰονίου πολιτείας, νῦν δὲ ἕδρα τοῦ Νομοῦ καὶ μία τῶν πολυπληθεστέρων καὶ ἐμπορικωτέρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων, ἔχουσα 18900 κ. καὶ μετὰ τῶν προαστείων 27000, εὐρύχωρον λιμένα, ἰσχυρότατα ὀχυρώματα (παλαιὸν φρούριον, νέον φρούριον καὶ φρούριον Ἀβραάμ, καταστραφὲν πρὸ τῆς ἑνώσεως), λαμπρὰς οἰκοδομάς, Ἀκαδημίαν καθιδρυθεῖσαν τὸ 1824 διὰ τῶν γενναίων ἀγώνων τοῦ ἀειμνήστου Ἄγγλου Γυίλφορδ, Γυμνάσιον, Λύκειον, Ἱερατικὸν σχολεῖον, νοσοκομεῖον, σωφρονιστήριον, φρενοκομεῖα καὶ ναούς, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ προστάτου τῆς νήσου, διασώζων καὶ τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. Ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{4}$ μ. κεῖται ἡ νῆσος *Πτυγία* καὶ τανῦν *Βίδος*, ἥτις πρὸ μὲν τοῦ 1800 ἦτο κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν, ἐπὶ δὲ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας ἀνηγέρθησαν ἐπ' αὐτῆς ἀπόρθητα φρούρια, τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς ἑνώσεως κατεδαφίσθησαν. Προάστεια τῆς Κερκύρας εἰσὶ τὸ *Μαντούκιον* (4000), ἡ *Γαρίτσα* (1700), ὁ Ἅγιος *Ῥόκκος* (750) καὶ ὁ *Ἀνεμόμυλος*. Ἅπασα δὲ ἡ ἄλλη νῆσος διαιρεῖται εἰς 5 περιοχὰς ἢ δήμους, τῆς *Μέσης*, τοῦ *Ὄρους*, τῶν *Γύρων* καὶ τῆς *Λευκίμμης*, τῶν ὁποίων κῶμαι ἔχουσαι ὑπὲρ τοὺς 1000 κ εἶνε *Ξυναράδες* (1200), *Ποταμὸς* (1500), *Κορακιάνα* (2300) καὶ *Κρασάδες* (1200).

Ε'.) Ἡ ἐπαρχία τῶν *Παξῶν* συνισταμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῶν Ἀντιπάξων καὶ τριῶν ἄλλων μικροτέρων ἔχει (30 □ μ. καὶ περίπου 5500 κ. Ἐκ τῶν κυριωτέρων αὐτῆς προϊόντων εἶνε τὸ ἔλαιον (11000 περίπου βαρέλλας

κατ' ἔτος) καὶ ἡ λατομία. Ἐν γένει δὲ εἶνε κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν, πετρώδης καὶ ἄνυδρος καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀντλοῦσι τὸ πότιμον ὕδωρ ἐξ ὀκτὼ δεξαμενῶν κατεσκευασμένων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς νήσου (ἡ μεγαλειτέρα κειμένη παρὰ τὸν λιμένα Λογγοῦ ἔχει χωρητικότητα 15000 βαρελλῶν). Ἀξιολογώτεραι πόλεις *Γάϊος*, ἐν τῷ μέσῳ τῆς βορείου παραλίας, πρωτεύουσα ἔχουσα ὡραίαν καὶ ἐκτενῆ προκυμαίαν καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποίου ἵσταται ἐπί τινος νησιδίου φάρος. *Λογγὸς* καὶ *Λάκκα*, ἔχουσαι ἑκάτεραι μὲν λιμένα καὶ ὑγειονομικὸν σταθμαρχεῖον, ἡ δὲ Λάκκα καὶ φάρον ἀξιόλογον, παρακείμενον μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ ἀσφαλέστατον πρὸς Α. λιμένα, καλούμενον *Ὀξιάν*.

ιδ'.) Ὁ Νομὸς τῆς Λευκάδος περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν καὶ τὴν τῆς Ἰθάκης α) Ἡ ἐπαρχία τῆς *Λευκάδος* συνίσταται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῶν *Ταφιῶν* νησιδίων κειμένων μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας, καὶ ἑτέρων τινῶν μικροτέρων. Ἡ Λευκὰς, ἑνουμένη ἀρχαιόθεν πρὸς τὰ ΒΑ. μετὰ τῆς ἀπέναντι Ἀκαρνανίας διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, διορυχθέντος κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν πάλαι Κορινθίων καὶ ἔχοντος νῦν βάθος 3—4 π. ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὰ πολυάριθμα τιτανώδη ὄρη τὰ ἐπικαλύπτοντα αὐτὴν, καὶ ἔχει 8 □ μ., ἔδαφος ὀρεινὸν, ὑπὲρ τὰς 21000 κ. καὶ πρὸς Ν. τὸ ἀκρωτήριον *Λευκάταν*, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρημνίζοντο οἱ ἀτυχεῖς ἐρασταὶ, καὶ ἡ πτῶσις αὐτῶν παροιμιωδῶς ὠνομάζετο *πήδημα τοῦ Λευκάτα*. Ἅπασα ἡ νῆσος διαιρεῖται νῦν εἰς τέσσαρα διαμερίσματα ἢ δήμους, τῶν ὁποίων πόλεις ἔχουσαι πλέον τῶν 1000 κατοίκων εἶνε αἱ ἑξῆς, *Λευκὰς*, πρὸς Β, ἕδρα τοῦ νομοῦ, ἔχουσα Λύκειον καὶ 4665 κ. Πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω *Καρυὰ* καὶ *Σφακιῶται*, ὧν ἡ μὲν πρώτη οὖσα πρωτεύουσα ἔχει 1473 κ. ἡ δὲ δευτέρα, διαμημένη εἰς 7 συνοικίας, κατοικεῖται ὑπὸ 1715. Ἅγιος *Πέτρος*, πρωτεύουσα ἔχουσα περὶ τοὺς 1000 κ. Τὸ νησίδιον *Ταφιοῦσα* καὶ τανῦν *Μεγανήσιον*, κείμενον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς τὰ ΝΑ, ἔχει περὶ τοὺς 900 κ.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἰθάκης συνίσταται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῶν νησιδίων Κάρνου (τανῦν Καλάμου) καὶ Καστῶν (κειμένων πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ κατοικουμένων ὑπὸ 1300 κ. ὑπαγομένων ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Λευκάδα) καὶ ἐκ πάντων τῶν ἔτι μικροτέρων τῶν μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Ἀκαρνανίας. Ἡ νῆσος Ἰθάκη, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Κεφαλληνίας διὰ πορθμοῦ ἔχοντος πλάτος 3—4 μ. καὶ διαιρουμένη εἰς δύο μέρη ἑνούμενα δι' ἰσθμοῦ ἔχοντος $\frac{1}{2}$ μ. πλάτος, ἔχει περὶ τὰ 4 □ μ. καὶ 12000 κ. καὶ εἶνε ἱκανῶς ὀρεινή, καὶ εἰς μὲν τὸ πρὸς Β. τμῆμα αὐτῆς ὑψοῦται τὸ *Νήριτον* ὄρος καὶ τανῦν Ἀετωγή, εἰς δὲ τὸ πρὸς Ν. τὸ *Νήιον* καὶ τανῦν *Στέφανος*. Κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶνε τὸ ἐμπόριον, ἡ ναυτιλία ἀριθμοῦσα περὶ τὰ 40 μεγάλα πλοῖα (3 ἀτμόπλοια αὐτῆς διαπλέουσι τὸν Δούναβιν) καὶ ἡ γεωργία, φέρουσα ἔλαιον, σταφίδας Κορινθιακὰς καὶ οἶνον. Ἀξιολογώτεραι πόλεις *Βαθύ*, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης, πρωτεύουσα καὶ πόλις εὐλίμενος, ἔχουσα Λύκειον, στρατῶνα, ναυπηγεῖον, λιμενοκαραντηνεῖον καὶ περὶ τὰς 4500 κ. *Φραγώριον* (1200), ἐπὶ τοῦ Νηίου ὄρους καὶ ὄχι μακρὰν τῆς ἀνωτέρω. Ἀετωγὴ (900), πρὸς Β. ἐπὶ τοῦ Νηρίτου. *Κιόνιον* (1300) καὶ Ἐξωγή, βορειότερον. Πρὸς Ν. τῆς νήσου κεῖται καὶ ἡ βρύουσα πηγὴ *Ἀρέθουσα*.

ιγ'.) Ὁ Νομὸς τῆς Κεφαλληνίας συνίσταται ἐκ μιᾶς μόνης ἐπαρχίας, ἀποτελουμένης ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου (16 □ μ. καὶ 79000 κ.) καὶ ἐξ ἀσημάντων τινων νησιδίων (Ἀπτὼ, Σκόπελος Διός, Ἀστερία). Ἡ Κεφαλληνία διαιρουμένη εἰς τρεῖς περιοχὰς ἢ δήμους, τῶν Κρανίων, τῆς Πάλης καὶ τῆς Σάμης, μετὰ τῶν πρὸς τὰ ΝΑ. Πρόννων, ἐξ ὧν ὠνομάζετο καὶ *Τετράπολις* εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, εἶνε ἡ μεγαλειτέρα πασῶν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ ὑπὸ τιτανωδῶν ὀρέων, τῶν ὁ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποίων ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶνε ὁ *Αἶνος* (4000 π) ὁ *Βοῖος* καὶ ὁ *Εὔγερος*. Τὸ μὲν ΒΔ. αὐτῆς ἀκρωτήριον *Βισκάρδον* (Πάνορμον) ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Λευκάδος Λευκάτα 3 μ, τὸ δὲ ΝΑ αὐτῆς *Σκαλα* ἀπὸ μὲν τοῦ ἐπὶ τῆς Ζακύνθου Σχοιναρίου 8, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἠλείας τῆς Κυλλήνης 23. Ἅπασα δὲ ἡ νῆσος ἀπὸ μὲν τῆς Ἰθάκης ἀπέχουσα 2—3 μ, ἀπὸ δὲ τοῦ πλησιεστάτου σημείου τῆς Ἀκαρνανίας 24, φέρει μεσημβρινοὺς καὶ δημητριακοὺς καρποὺς, Κορινθιακὴν σταφίδα, ἔλαιον, οἶνον, βαμβάκιον καὶ λιννάριον. Ἐπισημότεραι πόλεις, *Ἀργοστόλιον*, οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρανίων καὶ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ εἰσπλέοντος τὸν ὁμώνυμον κόλπον τὸν 3 μ. εἰσδύοντα ἐντὸς τῆς νήσου, ἕδρα τοῦ Νομοῦ καὶ πόλις εὐλίμενος ἔχουσα Λύκειον καὶ περὶ τοὺς 8000 κ. Πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐπὶ Ἑνετῶν ἦτο τὸ πρὸς τὰ ΝΑ τῆς ἀνωτέρω φρούριον τοῦ *Ἁγίου Γεωργίου*, περὶ τὸ ὁποῖον κεῖται ἡ περιοχὴ *Λιβαθὼ*, φημιζομένη διὰ τὴν γονιμότητα καὶ τοὺς καλοὺς ναύτας της. Παρὰ τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Αἴνου καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 μιλ. ἀπὸ τοῦ Ἀργοστολίου κεῖται τὸ διάσημον μοναστήριον τοῦ προστάτου τῆς νήσου Ἁγίου Γερασίμου, ἐν ᾧ σώζεται καὶ τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. *Λιξούριον*, ἐπὶ τῆς Παλικῆς χερσονήσου καὶ οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Πάλης, δευτέρα πόλις τῆς νήσου ἔχουσα περὶ τοὺς 8000 κ. καὶ θέσιν προσφορωτέραν καὶ ὑγιεστέραν τῆς πρωτευούσης. *Βισκάρδος*, παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον πρὸς Β, πόλις ὁμώνυμος τοῦ Νορμανδοῦ βασιλέως, τῆς Νεαπόλεως Βισκάρδου ἀποθανόντος αὐτόθι. *Ἄσσος*, πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς ἀνωτέρου, φρούριον καὶ πόλις παράλιος. *Ἁγία Εὐφημία*, πρὸς τὰ ΝΑ τῆς ἀνωτέρω, πόλις παράλιος. *Κατώλεω*, ὅρμος πρὸς Ν. τῆς νήσου. *Δειλινάτα*, πρὸς Β τοῦ Ἀργοστολίου, ἔχουσα 3000 κ.

ιδ'.) Ὁ Νομὸς τῆς Ζακύνθου περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν καὶ τὴν τῶν Κυθήρων. α.) Ἡ *ἐπαρχία* τῆς Ζακύνθου, συνισταμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἀκατοικήτων τιθνων νησιδίων, ἔχει 7 □ μ. 45000 κ, ἔδαφος ἧττον μὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γόνιμον τῆς Κερκύρας, ἀλλὰ μᾶλλον καλλιεργημένον, φέρον σταφίδας Κορινθιακὰς, ἔλαιον, οἶνον, ὀπώρας κτλ. Ἡ νῆσος Ζάκυνθος διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν της, τὰς τερπνὰς κώμας καὶ τὰς γραφικὰς καὶ πλουσίας ἐπαύλεις της, πολλαὶ τῶν ὁποίων ὁμοιάζουσι τὰς ἐν Ἰταλίᾳ, καλεῖται Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς (Fior di Levante). Πρὸς μὲν τὰ Ν. αὐτῆς ὑψοῦται τὸ ὄρος Σκοπὸς (Ἔλατος, 4500 π.), ἀπολῆγον εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ἱέρακα καὶ Βασιλικὸν, ἔνθα ὑπάρχει λατομεῖον πωρίνου λίθου, πρὸς Δ. δὲ τὸ ὄρος Βραχίονα (2274) ἀνῆκον εἰς σειρὰν ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ πρὸς Β. Σχοιναρίου ἀκρωτηρίου μέχρι τοῦ πρὸς Ν. Κηρίου, ἔνθα κεῖνται τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονευόμενα νάφθης φρέατα, τὰ ὁποῖα Ἀγγλαμερικανῶν ἑταιρία ἀνέλαβεν ἤδη πρὸς ἐξαγωγὴν πετρελαίου. Ὁ ἀσφαλέστερος λιμὴν τῆς νήσου εἶνε πρὸς Ν. ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κηρίου, ὅστις ἕνεκα τῶν βλαπτικῶν ἀναθυμιάσεων τῶν ἐκπεμπομένων ἐκ τῶν παρακειμένων ἀσφαλτωδῶν ἑλῶν μένει ἐν ἀχρηστίᾳ. Ζάκυνθος, ἕδρα τοῦ Νομοῦ καὶ πόλις οὐχὶ τόσον εὐλίμενος, ἔχουσα ἀξιολόγους ναοὺς, λαμπρὰς οἰκοδομὰς, εὐρείας καὶ καλὰς ὁδοὺς, λέσχας εὐπρεπεῖς, δημοσίαν βιβλιοθήκην, νοσοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, γηροκομεῖον καὶ σχεδὸν 20000 κ. ἀσχολουμένους καὶ εἰς τινα χρυσᾶ πλέγματα καὶ οὐκ εὐκαταφρόνητα μεταξωτὰ ὑφάσματα. Εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς πόλεως κεῖται ἡ λαμπρὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, προστάτου τῆς νήσου, ἐν ᾗ ὑπάρχει καὶ τὸ θαυματουργὸν τοῦ Ἁγίου λείψανον. Οἱ λοιποὶ τῶν κατοίκων τῆς Ζακύνθου κατοικοῦσιν εἰς τὰς ἑξοχὰς διαιρουμένας εἰς 4 διαμερίσματα ἢ δήμους, τῆς Λιθακίας, τῶν Μαγεράδων, τῶν Σκουλικάδων, τοῦ Ἑκατοσταρίου, τῶν Βουλιμῶν καὶ τοῦ Κηρίου, περιλαμβάνοντας 48 κώμας καὶ χωρία.

β΄.) Ἡ ἐπαρχία τῶν Κυθήρων συνίσταται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῶν Ἀντικυθήρων (Αἰγίλεια), ἥτις κειμένη μεταξὺ Κυθήρων καὶ Κρήτης εἰς ἀπόστασιν 40 μ. κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων οἰκογενειῶν, καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(Δραγονάραι. Κέδροι, Πρασονήσιον, Διακοπτή. Χύτρα κτλ.) Τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, κειμένης πρὸς Ν. τῆς Λακωνίας καὶ περικυκλουμένης ὑπὸ τραχέων καὶ ἀποτόμων βράχων, ἄξια λόγου ὄρη εἶνε τὸ τῆς *Ἁγίας Μόνης* πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ τὸ *Τουρκεβούνιον*, ἀκρωτήρια δὲ ὁ *Πλαταριστοὺς*, πρὸς Β., ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων μέγας φάρος, ὁ *Τζιγγίλος* καὶ τὸ Γράσσον πρὸς Ν. καὶ ὁ *Ἅγιος Νικόλαος*, πρὸς Α. λιμένες δὲ ὁ *Δελφίνιος* καὶ τανῦν *Αὐλέμων*, πρὸς τὰ ΝΑ. ὁ *Κυψελιακὸς*, ὁ τοῦ Μυλοποτάμου πρὸς Δ. καὶ ὁ τοῦ Μελιδονίου πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ ἀλίπεδα τὸ τῆς Παλαιοπόλεως πρὸς τὰ ΝΑ, τῶν *Ὀχελλῶν* πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ τὸ τῆς Ἁγ. Πελαγίας πρὸς Β. Ἡ ὀρεινὴ αὕτη νῆσος περιέχουσα πολλὰ κοιλώματα καὶ λαβυρινθώδη ἄντρα ἔχει σχεδὸν 5 $\frac{1}{2}$ □ μ. καὶ 13000 καὶ μετὰ τῶν ἀποδημούντων περὶ τοὺς 20000, φέρει διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων μεσημβρινοὺς καρπούς, ἐκλεκτὸν οἶνον, ἔλαιον καὶ μέλι, καὶ γίνει τὸ φθινόπωρον ἀποδημητικῶν πτηνῶν (ὀρτύγων κλπ.) Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα, ὑπερασπιζομένη ὑπὸ Ἐνετικοῦ φρουρίου καὶ ἁρισταμένη τῆς νοτίου παραλίας 4 στάδια, ἔχει Λύκειον καὶ ἕτερον ἐκπαιδευτήριον, διατηρούμενον ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀοιδίμου Ἱερέως Βιτσαμάνου, καὶ 1300 κ. Ἐπίνειον δ' αὐτῆς εἶνε τὸ *Καψάλιον* ἢ *Κυψέλη*, ἔνθα ὑπάρχει τελωνεῖον, λοιμοκαθαρτήριον καὶ λιμὴν οὐχὶ τόσον ἀσφαλής. Κῶμαι ἔχουσαι πλέον τῶν 1000 κ εἶνε *Λειβάδιον*, *Μυλοπόταμος*, *Λογοθετιάνικα*, καὶ Ποταμὸς (1750).

3) Ἡ Δαλματία, κειμένη κατὰ μῆκος τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Δ τῆς Βοσνίας, ἔχει 230 □ μ. πρωτεύουσαν τὴν *Ζάραν* πρὸς Β, τὸ *Σπάλατρον* ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὴν *Ραγοῦσαν* καὶ τὸ *Κάττταρον* πρὸς Ν. Εἰς τὰ δυτικὰ παράλια κεῖνται καὶ πολλαὶ νῆσοι (*Λεσσίνα*, *Βραττία*, *Κουρζόλα*.)

Ἰταλία.

§. 18. Ἡ Ἰταλία ἡ διὰ τὸ λαμπρὸν κλίμα, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης ἐξοχωτέρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χώρα τῆς Εὐρώπης συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῆς Γαλλίας, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας καὶ ἡ περὶ αὐτὴν θάλασσα φέρει διάφορα ὀνόματα (§ 15). Ἅπασα δὲ ἡ χερσόνησος, ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ΝΑ. ἀποπερατοῦται εἰς δύο μικρὰς χερσονήσους, τὴν *Καλαυρίαν* πρὸς Δ. καὶ τὴν *Ἀπουλίαν* πρὸς Α.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Εἰς μὲν τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν χύνονται 1) ὁ *Ἄλεσις*, ἔχων τὰς πηγάς του εἰς τὰς ἐν Τυρόλῳ Ῥαιτικὰς Ἄλπεις καὶ παρόχθιον πόλιν τὴν *Βερόναν*, 2) ὁ *Πάδος*, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἰταλίας, πηγάζων ἀπὸ τοῦ εἰς τας Κοττίους Ἄλπεις Βίζου ὄρους καὶ ἔχων 90 γ. μ. ῥοῦν, παροχθίους πόλεις *Τουρῖνον*, *Πλακεντίαν*, *Κρεμόναν* καὶ *Φερράραν* καὶ παραποτάμους εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου πηγάζοντα *Τίκινον* καὶ τὸν Ἀδδούαν. Εἰς δὲ τὴν Τυῤῥηνικὴν θάλασσαν, 3) ὁ *Ἄρνος*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Ἀπεννίνων καὶ ἔχων παροχθίους πόλεις τὴν *Φλωρεντίαν* καὶ τὴν *Πίσαν*, 4) ὁ *Τίβερις*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Ἀπεννίνων ἔχει παρόχθιον πόλιν τὴν Ῥώμην. Ἐν τῇ Λομβαρδίᾳ κεῖνται αἱ λίμναι *Οὐιρβανὸς*, *Λάριος ἢ Κῶμον* καὶ *Γάρδα*.

Ἡ χερσόνησος εἶνε ὀρεινὴ χώρα καὶ διατέμνεται ὑπὸ τῶν Ἀπεννίνων, τὰ ὁποῖα πρὸς τὰ ΒΔ. συνεχόμενα μὲ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῶν Ἄλπεων χωροῦσι κατὰ πρῶτον πρὸς Α. μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ἄρνου καὶ Τιβέρεως, ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τὰ ΝΑ, πρῶτον παρὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ εἶτα παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν· πρὸς Β. τῆς Νεαπόλεως, διαιρούμενα εἰς δύο σειρὰς, καθιστῶσι τὰς *Ἀβρυζίας* χώραν ὀρεινὴν καὶ ἀγρίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τὸ *Μέγα Σάσσον* (8900 π.). Ἐπὶ τῶν Ἀπεννίνων δὲν εἶνε παντοτεινὴ ἡ χιὼν καὶ αἱ πλευραὶ αὐτῶν, οὖσαι εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη σχεδὸν πανταχοῦ ἄδενδροι, περιέχουσι μόνον θάμνους καὶ θερινὰς βοσκὰς, εἰς δὲ τὰ ταπεινότερα μέρη καὶ τὰς ὑπωρείας ὑπάρχουσι λαμπρὰ δάση· καὶ πρὸς Δ. μὲν κεῖνται αἱ ὡραιότεραι κοιλάδες τῶν Ἀπεννίνων· παρὰ δὲ τὴν Α. πλευρὰν ἐκτείνεται ἡ ἀμμώδης ξηρὰ καὶ εἰς ποίμνια τὸν χειμῶνα χρήσιμος πεδιὰς τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Απουλίας· ἡ δὲ χερσόνησος αὐτῆς εἶνε μόνον λοφώδης καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλῶς καλλιεργημένη. Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν κεῖνται προσέτι μικραὶ ὀρειναὶ χῶραι (τὰ Προαπέννινα), οἷον ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Τοσκάνης (1200), μεταξὺ τοῦ Ἄρνου διαῤῥέοντος μεγαλοπρεπῆ κοιλάδα καὶ τοῦ Τιβέρεως· ἡ δυτικὴ παραλία πρὸς Β. χρησιμεύει μόνον πρὸς κτηνοτροφίαν, οἷον αἱ *Μαρέμμαι* εἰς τὴν Τοσκανικὴν παραλίαν, τὸ *Ρωμαϊκὸν βαθύπεδον*, τὸ ὁποῖον εἶνε χώρα φαλακρὰ, ἀραιῶς κατῳκημένη καὶ ὑπὸ ἐρειπίων κεκαλυμμένη, καὶ τὰ *Ποντίνια ἕλη*· τοὐναντίον τὸ μεσημβρινώτερον κείμενον *βαθύπεδον τῆς Καμπανίας* ἀποτελεῖ μίαν τῶν ὡραιοτέρων καὶ εὐφορωτέρων χωρῶν τῆς Ἰταλίας, εἰς ἣν ὑψοῦται κατὰ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως μεμονωμένον τὸ ὑραίστειον *Βεζούβιον* (3600 π.) Μεταξὺ Ἀπεννίνων καὶ Ἄλπεων, αἵτινες περιορίζουσι πρὸς Β. ἐν εἴδει τόξου τὴν Ἰταλίαν (Θαλάσσιοι, Κόττιοι, Γραϊκαὶ, Ποινίναι, Ῥαιτικαὶ, Βελτελίναι, Ὀρτέλιαι, Τριδεντίναι καὶ Καρνικαὶ Ἄλπεις) κεῖται τὸ *Λομβαρδικὸν βαθύπεδον* τὸ ἀφθόνως ὑπὸ τοῦ Πάδου καὶ Ἀθέσεως ἀρδευόμενον, ὑπὸ πολλῶν διωρύχων διασχιζόμενον καὶ ὡς κῆπος καλλιεργούμενον. Τὸ βαθύπεδον τοῦτο εἶνε πυκνῶς κατῳκημένον καὶ ἀποτελεῖ μίαν τῶν μᾶλλον πολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ Δέλτα τοῦ Πάδου καὶ Ἀθέσεως, ἔνθα ὅλοεν ἡ παραλία αὐξάνει, περιέχει πολλοὺς λειμῶνας, ἕλη καὶ λάκκους. Ἡ Ἰταλία ὑπόκειται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς σεισμούς.

Τὸ *κλίμα* εἶνε τερπνὸν καὶ ὡραῖον, ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἡ χιὼν εἰς τὰς πεδιάδας εἶνε σπανιωτάτη καὶ ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου ἄρχεται ἡ ἄνθησις τῶν δένδρων. Κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πάδου, τὴν παραλίαν τῆς Τοσκάνης καὶ τῆς Παπικῆς ἐπικρατείας ὁ ἀὴρ εἶνε νοσερὸς καὶ πρόξενος πολλῶν πυρετῶν, ἡ δὲ θερμότης, πνέοντος τοῦ ἐκ Ν. ἐρχομένου Σιρρόκου, ἀφόρητος. Αἱ πεδιάδες φέρουσι σῖτον καὶ ἀραβόσιτον πανταχοῦ, ὄρυζαν ἐν Λομβαρδίᾳ, βαμβάκιον, ζακχαράλαμπα εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας· πανταχοῦ δὲ εἶνε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φυτευμέ αι μωρέαι, πτελέαι, αἴγειροι καὶ ἄμπελοι· εἰς τοὺς κήπους ὡριμάζουσιν ἐλαῖαι, σῦκα, ἀμύγδαλα, ῥόδια, πορτογάλια καὶ λεμόνια. Ἀειθαλῆ δένδρα, οἷον κερατέαι, ἐλαῖαι, πορτογαλέαι, δάφναι καὶ μύρτοι μετὰ πιτυῶν καὶ κυπαρίσσων ἀποτελοῦσιν ὡραῖα δάση· πορτοκαλεῶν δὲ δάση ἀπαντῶνται εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας, εἰς δὲ τὰς θερμοτέρας τούτων καὶ φοίνικες· τὰς δὲ ὑπωρείας καὶ τὰς μέσας πλευρὰς τῶν ὀρέων καλύπτουσι δάση καστανεῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι κλάδον οὐσιώδη τῆς τροφῆς τῶν κατοίκων. Ἡ κτηνοτροφία, καλῶς ἐπιμελουμένη, φέρει βουβάλους, αἶγας καὶ πρόβατα, ὄνους καὶ ἡμιόνους· ἡ σκωληκοτροφία πρὸ πάντων εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν εἶ ε ἐκ τῶν κυριωτέρων πηγῶν τοῦ πλούτου· οἱ δὲ σκορπίοι καὶ τὰ φαλάγγια ἐν Ἰταλίᾳ δὲν εἶνε ἐπικίνδυνα· ἡ Καῤῥάρα φέρει περίφημα μάρμαρα, ὑπάρχει δὲ καὶ θεῖον καὶ λάβα, καὶ εἰς τὰ στενὰ τῆς Μεσσήνης καὶ τοῦ Βονιφατίου καὶ κοράλλια.

Οἱ *Ἰταλοὶ* εἶνε ζωηρότατοι, παράφοροι, φιλέκδικοι, λίαν φιλήδονοι, ἐπιῤῥεπεῖς εἰς δημοσίας διασκεδάσεις καὶ ὀκνηροί, ἔχουσιν ὅμως μεγάλην εὐστροφίαν πνεύματος, ἀλλ' ἄνευ βάθους. Τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν αἴσθημα ἡνωμένον καὶ μέ τινας δεισιδαιμονίας συνίσταται τὸ πλεῖστον εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν ἐθίμων· ἡ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ ποίησιν δεξιότης αὐτῶν εἶνε διαδεδομένη καθ' ὅλην τὴν χερσόνησον· δὲν εἶνε δὲ εὐκαταφρόνητος καὶ ἡ περὶ τὰς τέχνας αὐτῶν πρόοδος.

Ἡ Ἰταλία, προωρισμένη ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της νὰ ἄρχῃ τῆς Μεσογείου, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῆς Ῥωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας, ἥτις περιέκλειε τὴν Μεσόγειον. Ἡ Ῥώμη, θεμελιωθεῖσα τὸ 753 π. χ., καθυπέταξε βαθμηδὸν πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν· μετὰ δὲ τοὺς τρεῖς Καρχηδονικοὺς πολέμους καὶ τὴν Καρχηδόνα καὶ πάσας τὰς ἀποικίας αὐτῆς ἔντε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀφρικῇ, εἶτα δὲ κατέστησε καὶ τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Κα ὰ τὸ διάστημα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐκέρδησαν ἐν Ἀσίᾳ τὴν ά. Π. Χ. ἑκατοντα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ετηρίδα μεγάλας χώρας, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Αὐγούστου ἔλαβον ὀλίγην ἄνεσιν, ἀλλὰ τὸ 476 Μ. Χ. κατὰ τὴν μεγάλην τῶν ἐθνῶν μετανάστευσιν ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἔπαθε πολλὰς καταστροφάς· διότι ἡ Ἰταλία πρὸς Β. καὶ Ν. ἐκτήσατο νέους κυρίους, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀπὸ τοῦ 755 κατίσχυσεν ὁ Πάπας. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἐθεμελίωσαν οἱ Νορμανδοὶ τὸ βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν, τὸ ὁποῖον ἐ τελῶς ὑπέπεσε τὸν ΙΕ'. αἰῶνα εἰς τοὺς Ἱσπανούς· ἐν δὲ τῇ βορείῳ Ἰταλίᾳ ἐπολέμουν αἱ πόλεις κατὰ τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των. Ἡ Ἐνετία, ἡ Γένουα, ἡ Φλωρεντία, ἡ Πίσα καὶ τὰ Μεδιόλανα ἀπέκτησαν διὰ τοῦ ἐμπορίου δύναμιν καὶ πλοῦτον. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς περιφανείας αἱ πόλεις ἀλληλομάχουν, ἀλλὰ συγχρόνως τὸν ιδ'. ιέ. καὶ ις'. αἰῶνα αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἤνθουν καὶ οὕτως ἡ Ἰταλία ἀπέκτα νέαν δόξαν καὶ ἐπιρροήν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διὰ θαλάσσης πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀνακάλυψιν τῆς ὁδοῦ παρήκμασαν αἱ ἐμπορικαὶ Ἰταλικαὶ πόλεις καὶ ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἐν Ἰταλίᾳ ξένη ἐπιρροή. Οὕτως ἐγένετο ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Ἰταλία τὸ μῆλον τῆς ἔριδος (τὸν ις' αἰῶνα) μεταξὺ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. Ἀπὸ δὲ τῆς Γαλλικῆς ἐ αναστάσεως καὶ τοῦ Ναπολέοντος ἡ κατάστασις τῆς χώρας ἐντελῶς μετεβλήθη· διότι διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ Συνόδου (1815) ἡ Ἰταλία ὠργανίσθη ἐκ νέου, καὶ κύριαι ἐπικράτειαι ἀνεγνωρίσθησαν ἡ *Νεάπολις*, ἡ *Σαρδινία*, ἡ *Παπικὴ* ἐπικράτεια καί τινα δουκάτα· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1861 ἅπασα ἡ Ἰταλία ἐκτὸς μέρους τινὸς τῆς Παπικῆς ἐπικρατείας, τὸ ὁποῖον εἰσέτι κρατεῖ ὁ Πάπας, καὶ ἑτέρου, τὸ ὁποῖον ὑπόκειται εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἐσχημάτισεν ἓν Ἰταλικὸν βασίλειον, ὑπὸ τὸν Βίκτωρα Ἐμμανουὴλ, πρώην βασιλέα τῆς Σαρδινίας.

Ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία σχετικῶς πρὸς τὴν προτέραν ἀκμήν των εἶνε ἤδη εἰς κατάστασιν πολὺ κατωτέραν, καὶ κυριώτεραι ἐμπορικαὶ πόλεις αὐτῆς εἶνε ἡ Ενετία, ἡ Γένουα καὶ ἡ Λιβόρνος. Τὸ εὖ εἶναι τῶν κατοίκων καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ ἐλαττοῦνται, ὅσον προβαίνει τις πρὸς Ν, ἀλλ' ἡ παροῦσα Κυβέρνησις προσπαθεῖ ἐντόνως νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ Καθολικὴ καὶ ὁ πολυάριθμος αὐτῆς κλῆρος ἐξασκεῖ μεγάλην ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπιρροήν.

1) Τὸ *βασίλειον τῆς Ἰταλίας* (4670 □ μ. καὶ 22 ἑ.κ.) ἔχει περιωρισμένην μοναρχίαν καὶ διαιρεῖται εἰς πολλὰ τμήματα. Εἶνε δὲ: ἀ ἐξῆς, α) ἡ νῆσος Σαρδὼ (430 □μ.), ἥτις εἶνε ὀρεινὴ καὶ εὔφορος, ἀλλὰ κακῶς καλλιεργημένη, τὸ δὲ κλίμα ἄστατον καὶ ἐν μέρει νοσερόν. Οἱ Σαρδῶοι εἶνε ἀκτῆροι, ἀγροῖκοι καὶ δεισιδαίμονες, ἔχοντες ἔθιμον καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος. *Κάριαλις* πρωτεύουσα καὶ πόλις ὀχυρά, ἔχουσα 34000 κ. καὶ πανεπιστήμιον β.) Ἡ *Γένουα*, ἥτις, ἔχουσα πρωτεύουσαν ὁμώνυμον καὶ ἐμπορικὴν, 137000 κ. καὶ πανεπιστήμιον, κατὰ τὸν μεταιῶνα ἦτον ἰσχυρὰ δημοκρατία ὑπὸ ἰσοβίους ἄρχοντας, *Δόγας* καλουμένους. γ.) Τὸ Πεδεμόντιον, τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Τουρῖνον*, παρὰ τὸν Πάδον, πρώην μητρόπολις τοῦ Κράτους· ἔχει δὲ νῦν περὶ τὰς 220000 κ. πανεπιστήμιον καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα μεταξῆς καὶ μεταξοπτίλου (βελούδου). *Ἀλεξάνδρεια*, πόλις ὀχυρά, ἔχουσα 80000 κ. καὶ παρ' αὐτὴν τὸ χωρίον *Μαρέγγον*, ἐπίσημον διὰ τὴν παρ' αὐτὸ τὸ 1800 νίκην τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῶν Αὐστριακῶν· αὐτόθι κατὰ τὰς Κοττίους Ἄλπεις κατοικοῦσι Βαλδήσιοι. δ'.) Ἡ Λομβαρδία, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Μεδιόλανα* εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτέρων πόλεων τῆς Ἰταλίας, ἔχουσα 196000 κ. περιώνυμον μητροπόλεως ναὸν καὶ ἐπίσημα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα. *Παβία*, παρὰ τὸν Τίκινον, ἔχουσα 30000 κ. καὶ πανεπιστήμιον· ὑπῆρξε δὲ καὶ πρωτεύουσα τῆς Λομβαρδίας. *Κρεμόνα*, παρὰ τὸν Πάδον, ἔχουσα 34000 κ. καὶ ἐργοστάσια γορδῶν μουσικῶν ὀργάνων. *Βρεσκία*, ἔχουσα 40000 κ. καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα. *Βέργαμον*, ἔχουσα 38000 κ. καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα μεταξῆς· παρ' αὐτὴν κεῖται καὶ ἡ θελκτικὴ κοιλὰς τῆς *Βελτελίνης*, διαρρεομένη ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἀδδούα έ.) Ἡ *Αἰμιλία*, ἥτις ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλαμβάνει τὰ πρότερον δουκάτα τῆς Πάρμης, Μοδένης καὶ τὴν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Πάπα ἀνήκουσαν πρότερον Ῥωμανίαν, τούτων ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ, *Πάρμα*, ἔχουσα 47000 κ. *Πλακεντία*, ἔχουσα 39000 κ καὶ *Μοδένα*, ἔχουτα 55000 κ. Αὐτόθι ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐρείπια τῆς *Καννώσσης* καὶ τὰ μάρμαρα τῆς Καββάρας. *Φερράρα* (68000 κ.), παρὰ τὸν Πάδον, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἀνθηρὰ τὸν ις'. αἰῶνα, ὅτε ἔζων ἐν αὐτῇ οἱ μέγιστοι ποιηταὶ καὶ τεχνῖται. *Βονωνία*, ἔχουσα 102000 κ. καὶ ἀρχαῖον πανεπιστήμιον. *Ῥαβέννα*, ἔχουσα 57000 κ' παρ' αὐτὴν κεῖται καὶ ἡ μικρὰ δημοκρατία τοῦ Ἁγίου Μαρίνου. στ'.) Αἱ *Μάρκαι*, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶν *Ἀγκὼν*, λιμὴν ὀχυρὸς ἔχων 46000 κ. *Λαύρεντον*, τόπος προσκυνήσεως διὰ τὸν ἐν αὐτῷ Ἅγιον Οἶκον τῆς Θεοτόκου τὸν ἐκ Γεννησαρὲτ κατὰ παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διὰ θαύματος μετενεχθέντα πρῶτον εἰς Δαλματίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λαύρεντον. ζ'.) Ἡ *Ὀμβρικὴ*, τῆς ὁποίας ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε τὸ *Οὔρβινον*. ή.) Ἡ *Τοσκάνη*, ἥς, ἀνεξαρτήτου μέχρι τοῦ 1859 οὔσης, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Φλωρεντία*, παρὰ τὸν Ἄρνον, μητρόπολις νῦν τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου καὶ καθέδρα τοῦ βασιλέως πλουσία εἰς ἀριστουργήματα τέχνης, ἔχουσα 115000 κ. καὶ ὡραίαν μητρόπολιν. *Πίσα*, παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν, ἔχουσα 51000 κ, θερμὰ λουτρὰ καὶ ἐπίσημον κεκλιμένον κωδωνοστάσιον. *Λούκκα*, ἔχουσα 65000 κ. *Λιβόρνος*, πόλις παράλιος καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 96000 κ. *Ἔλβα*, νῆσος ὀρεινὴ καὶ πλουσία εἰς σίδηρον καὶ διάσημος διὰ τὴν τὸ 1815 ἐν αὐτῇ διαμονὴν τοῦ Ναπολέοντος. θ'.) Ἡ *Νεάπολις*, τῆς ὁποίας ἀποτελούσης τὸ ἐπὶ τῆς στερεᾶς μέρος τοῦ πρώην βασιλείου τῶν δύο Σικελιῶν, ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ *Καπύη*, ἡ πλέον ἀβροδίαιτος πρωτεύουσα τῆς πάλαι εὐδαίμονος Καμπανίας. *Νεάπολις*, παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, πόλις ἐξαισία διὰ τὴν ὡραιότητα τῆς θέσεως, τοῦ κλίματος καὶ τῶν περιξ μερῶν, ἔχουσα 447000 κ, ὧν πολλοὶ, Λαζαρόνοι καλούμενοι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰσὶν ἀνέστιοι καὶ ἐλεεινοί· παρ' αὐτὴν κεῖται καὶ αἱ ὑπὸ ἐκρήξεως τοῦ Βεζουβίου τὸ 79 π. χ. καταχωθεῖσαι πόλεις *Ἡράκλειον* καὶ *Πομπήϊ*. *Καπρέαι*, νῆσος ὡραία παρὰ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως. *Ῥήγιον*, ἡ ἐπισημοτέρα πόλις τῆς Καλαβρίας, ἔχουσα 30000 κ. *Τάρας*, ἡ ἐπισημοτέρα τῆς Ἀπουλίας, ἔχουσα 27000 κ. καὶ οὖσα εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα. *Κάρναι*, ἀρχαία πόλις, ἐπίσημος διὰ τὴν παρ' αὐτὴν τὸ 216 π. χ. μάχην. ι') Ἡ *νῆσος Σικελία* (300 □ μ.), ἥτις ἀποτελοῦσα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς θερμὸν καὶ κακῶς καλλιεργημένον ὑψίπεδον ἔχει πρὸς Α. τὸ ἡφαίστειον ὄρος τῆς Αἴτνης (11000), εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ἐξαισία πεδιὰς τῆς *Κατάνης*. Ἡ Σικελία ἦτό ποτε ἡ σιταποθήκη τῆς Ῥώμης, τανῦν ὅμως εὑρίσκεται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε ἀπαίδευτοι, ὀκνηροὶ καὶ πτωχοί. Ἐπισημότεραι πόλεις *Πάνορμον*, πρὸς Β. παρὰ τὴν θάλασσαν, πρωτεύουσα ἔχουσα 194000 κ. καὶ οὖσα γνωστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τὸν τὸ 1282 Σικελικὸν Ἑσπερινόν. *Μεσσήνη*, πρὸς τὰ ΒΑ, πόλις παράλιος, ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 103000 κ. *Συρακοῦσαι*, πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω, ἔχουσα πολλὰς ἀρχαιότητας. Παρὰ τὴν βόρειον παραλίαν τῆς Σικελίας κεῖνται αἱ ἡφαίστειοι νῆσοι *Λιπάριοι*, ἐφ' ὧν κεῖται τὸ ὑφαίστειον *Στρόμπολι*, καὶ παρὰ τὴν δυτικὴν αἱ *Αἰγάδες*.

2) Ἡ *Παπικὴ Ἐπικράτεια*, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου καὶ ἔχουσα 230 □ μ. καὶ $\frac{3}{4}$ ἑ. κ, εἶνε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πάπα, ὅστις εἶνε ἡ κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Ῥώμη, ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως, μητρόπολις ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς Οἰκουμένης καὶ εἶτα κυρίαρχος διὰ τῶν Παπῶν τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου καὶ μέχρι τῆς σήμερον μητρόπολις τῶν τεχνῶν περίπυος καὶ περίσκεπτος, ἔχουσα 201000 κ. Ἐπὶ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως κεῖται τὸ Καπιτώλιον, τὸ Φόρον, τὸ κολοσσιαῖον, τὸ ἱπποδρόμιον καὶ τὸ Κυϊρῖνον, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου (640 π. μ. καὶ 485 ὑ.) καὶ τὸ πλουσιώτα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τον εἰς θησαυροὺς ἀριστουργημάτων Οὐατικανόν.

3) Τὸ *Ἑνετικὸν βασίλειον* (460 □ μ. καὶ 2 ½ ἑ. κ.) κείμενον ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ ἀνήκει εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ ἐπισημότεραι πόλεις αὐτοῦ εἶνε *Μάντουα*, πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 30000 κ. *Βερόνα*, παρὰ τὸν Ἄθεσιν, πόλις ὀχυρὰ ἔχουσα 60000 κ. καὶ ἐπίσημον ἀμφιθέατρον. *Παταύϊον*, ἔχουσα 53000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Ἑνετία*, πόλις κτισμένη ἐς τὰ τενάγη τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἐπίσημος τὸν μεσαιῶνα ὡς ναυτικὸν κράτος καὶ τανῦν ἔτι ἐκ τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων, ἔχουσα 120000 κ. καὶ μεγαλοπρεπῆ πλατεῖαν (τοῦ ἁγίου Μάρκου).

4) Ἡ νῆσος *Κύρνος* (160 □ μ.) εἶνε ἐντελῶς σχεδὸν ὀρεινὴ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ καλλιέργεια λίαν παρημελημένη, παράγουσα κάστανα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσι καὶ ὡς τροφή. Οἱ Κύρνιοι εἶνε ἀκμηροὶ καὶ τηροῦσι τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος. *Λιάκιον*, πρωτεύουσα, ἐν ᾗ ἐγεννήθη τὸ 1769 ὁ Ναπολέων. Ἀνήκει δὲ ἡ Κύρνος εἰς τοὺς Γάλλους.

5) Ἡ *Μάλτα* (15 □ μ.), κειμένη πρὸς Ν. τῆς Σικελίας, εἶνε ὑψηλὴ καὶ βραχώδης, λαμπρὰ καλλιεργημένη καὶ ἡ μᾶλλον κατῳκημένη χώρα τῆς Εὐρώπης. *Βαλέττα*, φρούριον ὀχυρὸν καὶ πρωτεύουσα, ἔχουσα 60000 κ. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦτο κτῆμα τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν, ἀλλὰ νῦν ὑπόκειται εἰς τοὺς Ἄγγλους (1).

Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος.

§ 19. Αὕτη πρὸς Β. συνέχεται μετὰ τῆς Γαλλίας, ἐκ πάντων δὲ τῶν ἄλλων μερῶν βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Γιβραλτὰρ* καὶ τῆς Μεσογείου

---

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἰταλίας εἶνε 4906 □ μ. οἱ δὲ κάτοικοι 21929176 (1863). Ἡ πρόσοδος 1861) 673 ἑ. φραγ. ἡ δαπάνη 928, τὸ ἔλλειμμα 255, καὶ τὸ χρέος 3768 ἑ. φρ.

Ὁ στρατὸς 375 χ. ὁ στόλος 98 πλοῖα, 1338 κανν. (τὰ 81 ἀτμόπλοια 1148 κανν. καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ 14 θωρακτά), τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν 16052 πλοῖα 682386 τόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θαλάσσης, ἔχουσα νοτιώτατον ἀκρωτήριον τὸ *Ταρίφα* καὶ δυτικώτατον τὸ *Ρόκα*. Ἐπειδὴ δὲ κατέχει τὴν νοτιοδυτικὴν θέσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, ἔχει μὲν τὴν προφρωτέραν πρὸς τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν θέσιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ λαοὶ αὐτῆς ἤνοιξαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους τὸν εἰς τοὺς ὠκεανοὺς πλοῦν, ἀλλ' ὁ μικρὸς διαμελισμὸς αὐτῆς, ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους, ἡ ἔλλειψις πλωίμων ποταμῶν καὶ ὁ ἐντεῦθεν προκύπτων ἀποχωρισμὸς τῶν ἐσωτερικῶν μερῶν καὶ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης (ὁμοιότης μεγάλη πρὸς τὴν Ἀφρικὴν) πάντα ταῦτα ἐνεργοῦσιν ἐναντίον τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς.

Ποταμοὶ χυνόμενοι εἰς τὴν Μεσόγειον 1) ὁ Ἔβρος, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Καντ[illegible]ριγίας ἔχει παρόχθιον πόλιν τὴν Σαραγῶσσαν καὶ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην αὐτοῦ τὴν *αὐτοκρατορικὴν διώρυγα*, εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν 2) ὁ *Μίνιος*. 3) ὁ *Δούριος*, ἔχων παρόχθιον πόλιν τὸ Ὀπόρτον· 4) ὁ *Τάγος*, ὅστις ἔχων ῥοῦν 120 γ. μ. εἶνε ὁ μέγιστος τῆς χερσονήσου καὶ ἔχει παροχθίους πόλεις τὸ *Τόλεδον* καὶ τὴν *Λισβῶναν* (Ὀλίσσιπον), 5) ὁ *Γουαδιάνα*, ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν Βαδαγιόζην. 6) ὁ *Γουαδαλκβίρος*, ὅστις ἐπὶ μακρότερον ἢ οἱ ἄλλοι διάστημα ὢν πλώιμος, ἔχει παροχθίους πόλεις τὴν *Κορδύβαν* καὶ *Σεβίλλαν* καὶ παραπόταμον εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Ἰενίλον* μετὰ τῆς παροχθίου αὐτοῦ πόλεως Γρανάδης.

Ἅπασα ἡ χερσόνησος εἶνε ὑψίπεδον καὶ πρὸς Β καὶ πρὸς Ν. αὐτῆς ὑψοῦνται δύο σειραὶ ὑψηλῶν ὀρέων, χωριζόμεναι ἀπὸ τοῦ μεσαίου ὑψιπέδου τοῦ κέντρου τῆς χερσονήσου ἐν μέρει διὰ βαθυπέδων. Μεταξὺ Ἱσπανίας καὶ Γαλλίας, καὶ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ Μεσογείου ἐκτείνονται κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν μεσαίων ὀρέων τῆς Μεσαίας Εὐρώπης ἐξ Α. πρὸς Δ. τὰ ὑψηλὰ ὄρη *Πυρηναῖα*, ὥσπερ φραγμός, ἔχοντα 55 μ. μ. καὶ 15 πλ. Συνίστανται δὲ ἐκ δύο σειρῶν ἐκτεινομένων ἐν τῷ μέσῳ εἰς ἔκτασίν τινα παραλλήλως καὶ ἐχουσῶν αὐτόθι τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑψηλοτέρας κορυφὰς (*Maladetta* 11000 π. καὶ Περδοὺ 10400), ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζει καὶ ὁ Γαρούνας, ὅστις ῥέει πρὸς τὴν Γαλλίαν. Ἐπὶ τῶν ὀρέων τούτων αἱ κοιλάδες εἰσὶ μικραί, τὰ δὲ χιονοπέδια καὶ οἱ κρυσταλλῶνες ἐλλείπουσι σχεδὸν ἐντελῶς. Διὰ τῶν ὑψιπέδων τῆς Ἀραγονίας καὶ Καταλωνίας κατέρχεται τὸ ὄρος διὰ πολλῶν δασωδῶν καὶ καλλιεργημένων λόφων καὶ ὀρέων εἰς τὸ *Ἀραγονικὸν βαθύπεδον*, ὅπερ εἶνε ξηρὸν, ἔρημον καὶ ἄδενδρον, καὶ μόνον ἡ κοιλὰς τοῦ Ἔβρου εἶνε αὐτόθι χαρίεσσα. Μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πεδιάδων τοῦ Ἔβρου καὶ τοῦ Γουαδαλκβίρου κεῖται τὸ ὑπὸ τῶν ποταμῶν Δουρίου, Τάγου καὶ Γουαδιάνα διαῤῥεόμενον *Καστιλλικὸν ὑψίπεδον*. Τὸ βόρειον χεῖλος τούτου ἀποτελεῖ ἡ πρὸς Δ. ἐπέκτασις τῶν Πυρηναίων, δηλ. τὸ τραχὺ, δασῶδες καὶ μεταλλοφόρον *Καντάβρικὸν ὄρος* τὸ ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν κατακλίνον, τὸ δὲ μεσημβρινὸν χεῖλος σχηματίζει τὸ Ἀνδαλουσιανὸν διαχωρίζον ὄρος, τὸ μεταξὺ Γουαδιάνα καὶ Γουαδαλκβίρου, ὅπερ εἶνε δασωδέστατον καὶ ὀλίγον καλλιεργημένον (Σιέῤῥα Μορένα μέχρι 5000 π.). Τὸ ὑψίπεδον ἀποκλίνει βαθμηδὸν μὲν πρὸς Δ, ἀποτόμως δὲ πρὸς τὸ Ἀραγονικὸν βαθύπεδον καὶ πρὸς τὰς ὡραίας, καταῤῥύτους καὶ εὐφόρους παραλίας τῆς Βαλεντίας καὶ Μουρκίας. Διὰ τοῦ Καστιλλικοῦ διαχωρίζοντος ὄρους τοῦ μεταξὺ Δουρίου καὶ Τάγου, ὅπερ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἔβρου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Λαρόκα ἐκτείνεται ὑπὸ διάφορα ὀνόματα (Γουαδαράμα, Σιέῤῥα Ἐσρέλλα, μέχρι 8000 π.) διαιρεῖται τὸ κεντρικὸν ὑψίπεδον εἰς τὸ βόρειον μέρος μετὰ τοῦ Δουρίου, ἤτοι εἰς τὸ ὑψίπεδον τῆς Παλαιᾶς Καστιλλίας καὶ Λεόνης (2500 π.) καὶ εἰς τὸ ὀλίγον ταπεινότερον μεσημβρινὸν μετὰ τοῦ Τάγου καὶ Γουαδιάνα, ἤτοι εἰς τὸ ὑψίπεδον τῆς Νέας Καστιλλίας καὶ Ἐστρεμαδούρας. Αἱ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πεδιάδες, καὶ ἰδίως ἡ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ διαχωρίζοντος ὄρους εἶνε τραχεῖαι, στεπποειδεῖς, λειψίδενδροι, ἀραιῶς καλλιεργημέναι, ἐκτὸς τῶν παραποταμίων χωρῶν, καὶ χρήσιμοι μόνον πρὸς βοσκὴν προβάτων. Πρὸς Μ. τοῦ ὑψιπέδου κεῖται τὸ Ἀνδαλουσιανὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαθύπεδον, ὅπερ ἐστὶ λοφώδης καὶ ἐνιαχοῦ εὐφορωτάτη πεδιὰς, ὁ κῆπος ἄλλοτε τῆς Ἱσπανίας, ἀλλ' ἔνθα σήμερον ἡ καλλιέργεια παρημελήθη. Πρὸς Μ. περιορίζεται τοῦτο διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τραχέων καὶ ἀγρίων ὀρέων τῆς Γρανάδης, ἧς τινος τὸ ὕψιστον μέρος εἶνε ἡ *Σιέρρα Νευάδα* (11000 π.) Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου κεῖται ἡ δύο χιλιάδας πόδας ὑψηλὴ *Βέγα* τῆς Γρανάδης, ἀποτελοῦσα μίαν τῶν ὡραιοτέρων χωρῶν τῆς Ἱσπανίας.

Τὸ κλίμα εἶνε ἠπειρωτικὸν, ἐν τοῖς ὄρεσι τραχὺ καὶ εὔχαρι, καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ὑψιπέδου θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὰς δὲ νύκτας ψυχρὸν καὶ δροσῶδες· ὡραῖον δὲ εἶνε ἐν Βαλεντίᾳ καὶ σχεδὸν τροπικὸν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν. Ἡ πρὸς Δ. μεταξὺ Δουρίου καὶ Τάγου παραλία εἶνε πλουσία εἰς βροχάς· ὁ δὲ χειμὼν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε αὐτόθι βροχερὸς καὶ ὁ θερμὸς νότιος ἄνεμος, *Σολανὸς* καλούμενος, εἶνε λίαν ὀχληρός.

Προϊόντα κυριώτερα τῆς χερσονήσου εἶνε σῖτος, ἀραβόσιτος, οἶνος, ἔλαιον, καὶ μεσημβρινοὶ καρποί. Τὰ μεσημβρινὰ παράλια φέρουσι σακχαροκάλαμον καὶ φοίνικας, ἡ δὲ Βαλεντία καὶ ὄρυζαν. Ἐκ τῶν ζώων αὐτῆς διακρίνονται τὰ ἱσπανικὰ πρόβατα (μερινὰ) καὶ οἱ ἵπποι τῆς Ἀνδαλουσίας· ὑπάρχουσι δὲ ἐν χρήσει καὶ ἡμίονοι. Ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν ὀρυκτῶν ἄφθονα αὐτόθι εἶνε ὑδράργυρος εἰς τὰ ὄρη τῆς Σιέρρας Μορένας καὶ μόλυβδος.

Κάτοικοι. Οἱ Πορτογάλλοι καὶ Ἱσπανοὶ εἶνε μιγάδες ἐκ πολλῶν λαῶν· ἀμφότεροι ἐγκρατεῖς μὲν καὶ νήφοντες, ὡς πάντες οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ, ἀλλ' ἐ·ιρρεπεῖς εἰς τὴν ὀκνηρίαν, εὐερέθιστοι, δεισιδαίμονες καὶ ἀπαίδευτοι Οἱ Πορτογάλοι εἶνε ἰδιαιτέρως εὐπροσήγοροι, ἐπιδεικτικοὶ, φιλόξενοι καὶ μᾶλλον ὑπομενετικοὶ, οἱ δὲ Ἱσπανοὶ σοβαροὶ, ἱπποτικοὶ, καὶ ὑπερήφανοι, διότι καὶ εἰς τὸν ἔσχατον αὐτῶν παρατηρεῖται φυσικὴ ἀξιοπρέπεια καὶ εὐγενὴς συμπεριφορά. Πάντες δὲ ὁ·μοῦ εἶνε φίλοι τῆς μουσικῆς, τῶν περιπάτων καὶ τῶν ταυρομαχιῶν· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας οἱ χαρακτῆρες διαφέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρουσι πρὸς ἀλλήλους, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Καστιλλίας εἶνε ὑπερήφανοι, σιωπηλοὶ καὶ τὰ μάλα ἀξιοπρεπεῖς, οἱ Καταλώνιοι καὶ οἱ Βάσκοι ἐργατικοὶ καὶ φιλελεύθεροι, οἱ δὲ Ἀνδαλούσιοι κοῦφοι, φιλήδονοι καὶ τὰ μάλα ζωηροί.

Ἐκ τῶν ξένων λαῶν τῶν ἐπισκεφθέντων κατὰ καιροὺς τὴν χερσόνησον εἶνε οἱ *Φοίνικες*, οἵτινες κατὰ πρῶτον ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰ Γάδειρα, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ *Καρχηδόνιοι*, οἵτινες κατόπιν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Κατὰ δὲ τὴν τῶν ἐθνῶν μετανάστευσιν ἱδρύθη αὐτόθι τὸ Βισιγοτθικὸν βασίλειον, τὸ ὁποῖον τὴν ἡ Μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, καὶ μόνον εἰς τὰ βόρεια ὅρια ἔμειναν οἱ Χριστιανοὶ ἀνεξάρτητοι. Ὑπὸ τοὺς Ἄραβας ἤνθει τὸ κράτος ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατόπιν ὑποκύψαντες εἰς τὴν ἡνωμένην δύναμιν τοῦ Φερδινάνδου τῆς Ἀραγονίας καὶ τῆς Ἰσαβέλλης τῆς Καστιλλίας, ἀπώλεσαν καὶ τὸ τελευταῖον ἐν Ἱσπανίᾳ λείψανον τοῦ κράτους των, τὴν Γρανάδαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ταχέως ηὔξησεν ἡ δύναμις τῆς Ἱσπανίας καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ κατακτήσεως ἐκτεταμένων χωρῶν· ὑπὸ δὲ Κάρολον τὸν ε'. (1516—56) ἐγένετο ἡ Ἱσπανία τὸ πρῶτον κράτος τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ὑπὸ Φίλιππον τὸν α', τὸν φίλον τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκυριεύθη τὸ 1580 ἡ Πορτογαλία, ἀπώλεσεν ἡ Ἱσπανία τὰς Κάτω Χώρας καὶ πᾶσαν τὴν ναυτικὴν δύναμίν της εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1588 πόλεμον. Μᾶλλον δὲ καταστρεπτικὸς εἰς τὴν χώραν πόνος ὑπῆρξεν ὁ περὶ τῆς Ἱσπανικῆς διαδοχῆς (1701—14), ὅτις ἔφερεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἔγγονον τοῦ ιδ'. Λουδοβίκου τῆς Γαλλίας Φίλιππον. Ἐπίσης καταστρεπτικὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἱσπανοὶ συνδρομῇ καὶ τῶν Ἄγγλων μεθ' ἡρωϊσμοῦ ὃν ἀγῶνα ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀπεσπάσθησαν αἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἱσπανικαὶ κτήσεις.

Ἡ Πορτογαλία ἀπὸ τοῦ 1150 ἐγένετο ἀνεξάρτητον βα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίλειον, ἀλλ' ἡ λαμπροτέρα ἐποχὴ αὐτῆς ὑπῆρξε περὶ τὰ 1800 Μ. Χ, ὅτε ἕνεκα τῶν ἀνακαλύψεων κατέστη ἀνθηρὰ καὶ ἰσχυρὰ (Ἐρρῖκος ὁ ταξειδιώτης, Βαρθολομαῖος Διάζος, Βάσκος Δεγάμας, κατάστησις Βρασιλίας) Ἀπὸ δὲ τῆς Ἱσπανικῆς κυριαρχίας, εἰς ἣν τὸ 1580 ὑπέκυψεν, ἠλευθερώθη μὲν τὸ 1640, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν ἀνέλαβεν διὰ τὰς ζημίας, ἃς ὑπ' ἐκείνην ὑπέστη, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπώλεσε τὸ 1822 καὶ τὴν Βρασιλίαν. Ἑκάτεραι αἱ χῶραι ἕνεκα ἐσωτερικῶν σπαραγμῶν εὑρίσκονται μέχρι τῶν νῦν χρόνων εἰς ἐ εινὴν κατάστασιν. Ἡ χώρα τῆς χερσονήσου κακῶς καλλιεργεῖται, ἀλλὰ κάλλιον τῶν ἄλλων καλλιεργημέναι ἐπαρχίαι εἶνε ἡ Βαλεντία, ἡ Καταλωνία, ἡ Ἀστουρία, ἡ Γαλικία, ἡ Ἀνδαλουσία καὶ τὰ βόρεια μέρη τῆς Πορτογαλίας. Ἡ μεταλλουργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία εἶνε μᾶλλον εἰς ὀπισθοδρόμησιν· μεγαλειτέρα παρὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας βιομηχανία ἐνεργεῖται ἐν ταῖς Βισκαϊκαῖς ἐπαρχίαις· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶνε λίαν παρημελημένη. Θρησκεία ἐπικρατοῦσα καὶ ἐν ταῖς δυσὶ χώραις εἶνε ἡ Καθολικὴ μετὰ κλήρου πολυαρίθμου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πεπαιδευμένου· ἕνεκα δὲ τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ ἡ βελτίωσις τῶν κοινῶν βαδίζει πολὺ βραδὺ βῆμα. Τὸ πολίτευμα εἰς ἑκάτερα τὰ κράτη εἶνε μοναρχία περιωρισμένη διὰ τῶν Κορτῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας φέρει τὸν τίτλον *Καθολικὴ μεγαλειότης*, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ἡγεμόνες καλοῦνται *Ἰνφάνται*.

Α'.) Εἰς τὸ βασίλειον τῆς Πορτογαλίας ἀνήκουσιν αἱ ἑξῆς ἐπαρχίαι καὶ πόλεις, 1) Ἡ *μεταξὺ Μινίου καὶ Δουρίου ἐπαρχία*, τῆς ὁποίας, οὔσης ἀξιολογωτέρας πασῶν, τὸ παρὰ τὸν Δούριον *Ὀπόρτον* εἶνε πρωτεύουσα, ἔχουσα 80000 κ. καὶ ἐνεργοῦσα ἀξιόλογον ἐμπόριον οἴνων. 2) Ἡ *Ὑπερόρειος*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα καὶ κοιτὶς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου εἶνε ἡ *Βρίγα*. 3) Ἡ *Βέιρα*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα ἔχει τὸ μόνον πανεπιστήμιον τῆς χώρας. 4) Ἡ *Ἐστρεμαδούρα*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὸν Τάγον κειμένη *Λισβῶνα* εἶνε πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἕδρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πατριάρχου, κειμένη εἰς θελκτικὴν θέσιν καὶ ἔχουσα 280000 κ. καὶ ὑποστᾶσα τὸ 1775 ἕνεκα καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ μεγάλην φθοράν. 5) *Ἀλεμτέϊον*. 6) *Ἀλγάρβα* (1).

Β΄.) Εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱσπανίας ἀνήκουσιν αἱ ἑξῆς ἐπαρχίαι καὶ πόλεις. 1) Ἡ *Γαλικία*, πρὸς τὰ ΒΔ, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Ἅγιος Ἰάκωβος* εἶνε τόπος προσκυνήσεως καὶ ἔχει 23000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Κορούνα*, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 27000 κ. 2) Ἡ *Ἀστουρία*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Ὀβιέδον* ἔχει πανεπιστήμιον 3) Ἡ *Βισκαΐα* ἢ αἱ *Βισκαϊκαὶ ἐπαρχίαι*, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βίλβαον*, *Βικτωρία*, ἐπίσημος διὰ τὴν παρ' αὐτὴν τὸ 1813 μάχην, καὶ *Ἅγιος Σεβαστιανὸς*. 4) Ἡ *Ναβάρρα*, τῆς ὁποίας ἡ ὀχυρὰ πρωτεύουσα *Πομπελὼν* ἔχει 23000 κ. 5) Ἡ *Ἀραγονία*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Σαραγῶσσα*, κειμένη παρὰ τὸν *Ἔβρον* καὶ ἔχουσα 60000 κ. καὶ πανεπιστήμιον, εἶνε ἐπίσημος διὰ τὴν τὸ 1809 πολιορκίαν. 6) Ἡ *Καταλωνία*, τῆς ὁποίας ἡ ὀχυρὰ πρωτεύουσα *Βαρκελῶνα* εἶνε ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἱσπανίας καὶ ἔχει 180000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 7) Ἡ *Βαλεντία*, ἡ θελκτικωτέρα πασῶν ἐπαρχία, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε ἡ ὁμώνυμος, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 100000 κ. καὶ πανεπιστήμιον, καὶ ἡ *Ἀλικάντη*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 20000 κ. 8) Ἡ *Μουρκία*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα κεῖται εἰς ὡραίαν θέσιν καὶ ἔχει 20000 κ. καὶ μεταξουργεῖα. *Καρθαγένα*, πολεμικὸς λιμὴν, ἔχων 34000 κ. 9) Ἡ *Ἀνδαλουσία*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Γρανάδα* κεῖται παρὰ τὸν Ἰενίλον καὶ ἔχει 70000

(1) Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Πορτογαλίας μετὰ τῶν Ἀζορῶν καὶ τῆς Μαδέρας εἶνε 1786 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 4110 χ. Ἐξωτερικαὶ δὲ κτήσεις αὐτῆς εἶνε, αἱ Ἀζόραι, ἡ Μαδέρα καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Πρασίσου ἀκρωτηρίου, ἀποικίαι ἐν τῇ Κάτω Γουϊνέᾳ καὶ τῇ Μοζαμβίκῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ Γόα εἰς τὴν ἐντεῦθεν Ἰνδίαν καὶ τὸ Μακάον εἰς τὴν Κίναν, ἀριθμοῦσαι ἅπασαι 3700000 κ. Πρόσοδος 136 ἑ. δρ. ἄνευ τῶν ἀποικιῶν, δαπάνη ἴση, χρέος 1175 ἑ. δρ. Στρατὸς 27 χ. ἐν εἰρήνῃ καὶ 68 ἐν πολέμῳ, στόλος 33 πλοῖα 328 κανν. (τὰ 14 ἀτμόπλοια, 124 κανν.)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κ. καὶ πανεπιστήμιον· ἐν αὐτῇ κεῖται καὶ ἡ *Ἀλάμεδα-Μαλάγα*, ἥτις κειμένη εἰς θελκτικὴν θέσιν καὶ ἐνεργοῦσα ἐπίσημον ἐμπόριον οἴνων ἔχει 100000 κ. *Γιβραλτὰρ*, ἥτις ἔχουσα 20000 κ. ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους. *Γάδειρα*, λιμὴν πολεμικὸς καὶ πόλις ἐμπορικὴ ἐπίσημος καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ νῦν. *Σεβίλλη*, παρὰ τὸν Γουαδαλκβίρον, πόλις βιομήχανος, ἔχουσα 110000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Κορδύβη*, παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν, ἥτις ἔχουσα 38000 κ, ὑπῆρξε χρόνον τινὰ πρωτεύουσα τοῦ Μαυριτανικοῦ κράτους. 10) Ἡ *Ἐστρεμαδούρα*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὰ σύνορα τῆς Πορτογαλίας καὶ τὸν Γουαδιάναν ποταμὸν ὀχυρὰ *Βαδαγιόζη* εἶνε ἡ ἀξιολογωτέρα πόλις καὶ ἔχει 22000 κ. 11) Ἡ *Λεόνη*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βαλλαδόλιδον*, ἔχουσα 42000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Σαλαμάγκα*, ἔχουσα ἀρχαῖον πανεπιστήμιον 12) Ἡ *Παλαιὰ Καστιλλία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε τὸ *Βοῦργος*, ἔχουσα 24000 κ. *Σαντάνδερ*, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 25000 κ. 13) Ἡ *Νέα Καστιλλία*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Μαδρίτον* εἶνε μητρόπολις ὅλης τῆς Ἱσπανίας καὶ ἔχει 310000 κ καὶ τόπον πρὸς περίπατον περιφανῆ, *Πρίδον* καλούμενον. *Ἐσκουριάλη*, πρὸς Β, καὶ *Ἀραγγουέζη*, πρὸς Ν. *Τόλεδον*, παρὰ τὸν Τάγον, ἕδρα τοῦ πρώτου ἀρχιεπισκόπου, ἔχουσα 20000 κ. *Ἀλμαδένη*, ἐπίσημος διὰ τὰ μεταλλεῖα τοῦ ὑδραργύρου. 14) Αἱ *Βαλεαρίδες νῆσοι* (ἡ *Μείζων* μὲ πρωτεύουσαν *Πάλμαν* καὶ 40000 κ. καὶ ἡ *Ἐλάσσων*) καὶ αἱ *Πιτυοῦσαι* (1).

---

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἱσπανίας μετὰ τῶν Βαλεαρίδων καὶ Καναρίων νήσων εἶνε 9215 □ μ. οἱ δὲ κάτοικοι 13 1|2 ἐ. (1857). Ἐξωτερικαὶ κτήσεις αὐτῆς εἶνε ἡ Κέουτα, αἱ Κανάριαι νῆσοι καὶ αἱ τῆς Γουϊνέας εἰς τὴν Ἀφρικὴν, αἱ Φιλιππίναι, αἱ Μαριάναι καὶ αἱ Καρολίναι παρὰ τὴν Ἀσίαν, ἡ Κούβα, μέρος τῆς Αἴτης, τὸ Πορτόρικον καὶ αἱ νῆσοι τῆς Βιργινίας παρὰ τὴν Ἀμερικήν, ἔχουσαι 6600 □ μ. καὶ 4730 χ. κ.

Πρόσοδος 580 ἐ. δρ. δαπάνη 420, χρέος πάγιον 4423 ἐ. καὶ 600 ἔτι τ. ἄλλου εἴδους. Στρατὸς ἐν πολέμῳ 235 χ. ἐξαιρουμένων τῶν ἐν αἷς κτήσεσι, στόλος 97 ἀτμόπλοια, 900 κανόνια (τὰ 7 θωρακωτὰ, 210

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι.

§ 20. Αὗται κεῖνται ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ, ὅστις αὐτόθι φέρει διάφορα ὀνόματα (§ 15). Οἱ *ποταμοὶ* αὐτῶν, καίτοι μικροί, εἶνε ὅμως χρησιμώτατοι εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν συγκοινωνίαν. Ἐκβάλλουσι δὲ εἰς μὲν τὴν βόρειον θάλασσαν 1) ὁ *Τάμεσις*, ὅστις ἔχει ῥοῦν 30 γ. μ. καὶ παροχθίους πόλεις *Ὀξφόρδην* καὶ *Λονδῖνον*, 2) ὁ *Οὔμβερος*, ὅστις συνίσταται ἐκ τοῦ *Τρέντου* καὶ τοῦ *Ἀάτη* καὶ ἔχει παροχθίους πόλεις *Γόρκην*, *Νοτιγγάμην* καὶ *Ὄλλην*, εἰς δὲ τὸν Βριστόλιον κόλπον, 3) ὁ *Σαβέρνης*, εἰς δὲ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, 4) ὁ *Σχάννων*, ἔχων παρόχθιον πόλιν *Λιμέρικαν*· ἐπισημοτέρα δὲ λίμνη εἶνε ἡ ἐν Ἰρλανδίᾳ *Νείγη*. Διατέμνεται δὲ ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πολλῶν διωρύχων, 1) ἡ τῆς *Βριστουάρης*, μεταξὺ Λιβερπούλης καὶ Μαγχέστρης, 2) ἡ *Μεγάλη Τρόχη*, ἑνόνουσα τὴν Λιβερπούλην μετὰ τῆς Νοτιγγάμης, 3) ἡ τῆς *Γλασκόβης* καὶ 4) ἡ *Καληδονικὴ*, ἐν Σκωτίᾳ, καὶ 5) ἡ Μεγάλη Διῶρυξ, ἑνόνουσα τὸ Δουβλῖνον μετὰ τοῦ Σχάννωνος, ἐν Ἰρλανδίᾳ.

Ἡ Μεγάλη Βρετανία περιλαμβάνει πέντε ὀρεινὰς χώρας, κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καὶ περικλειομένας ὑπὸ βαθυπέδων. Πρὸς τὰ ΝΔ. κεῖται ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς *Χερσονήσου Κορνουαλλίας*, τῆς ὁποίας τὰ ὄρη, ὄντα ἔρημα καὶ ἄγρια, ἀλλὰ μεταλλοῦχα, ὑψοῦνται μέχρι 1700 π. Πρὸς Δ. τοῦ Σαβέρνου ὑψοῦται, ὡς ὀρεινὴ νῆσος, ἡ *ὀρεινὴ χώρα τῆς Οὐαλλίας*, ἥτις εἶνε μὴ καλλιεργήσιμος καὶ ἄνευ δασῶν, ἀλλὰ πλουσία εἰς μέταλλα καὶ γαιάνθρακας· ἡ δὲ ὑψηλοτέρα αὐτῆς κορυφὴ (3300 π.) ὀνομάζεται *Σνώδων*. Πρὸς Β. ὑψοῦνται τὰ *Πίκτια ὄρη* (3000 π.), τὰ ὁποῖα διατεμνόμενα ὑπὸ εὐρέων λεκανοπεδίων περιέχουσι πολλὰ σπήλαια (Πὶκ Καστελτὸν), μέταλλα καὶ γαιάνθρακας. Πρὸς Ν. τῆς Σκωτίας ὑψοῦνται τὰ *Χελιβότια*

καν.) καὶ 26 ἱστιοφόρα 376 καν. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν εἶνε 4840 πλοῖα, 167000 τόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ βορειότερον αὐτῆς ἡ *Σκωτικὴ ὑψηλὴ χώρα*, τῆς ὁποίας τὰ πρὸς Ν. ὄρη καλοῦνται *Γραμβιανὰ* καὶ ἡ ὑψηλοτέρα αὐτῶν κορυφὴ *Νέβις* (4100 π.). Τὰ ὄρη ταῦτα συνίστανται ἐκ πολλῶν σειρῶν ὀρέων, ἀγρίων, διεσχισμένων, ἄνευ δασῶν καὶ ἀφόρων, περιλαμβανουσῶν τέλματα, πεδία ἔρημα, ἐπιμήκεις κοιλάδας ὁμοίας μὲ χαράδρας καὶ ἐπιμήκεις λίμνας (Καληδονικὴ διώρυξ)· ἡ δὲ δυτικὴ παραλία αὐτῶν εἶνε κατατετμημένη, ὡς καὶ ἐν Νορβεγίᾳ. Μέγιστον βαθύπεδον ἐν ταῖς Βρετανικαῖς νήσοις εἶνε τὸ *Ἀγγλικὸν*, τὸ ὁποῖον ὂν λοφῶδες καὶ λίαν καλῶς καλλιεργημένον ἀρδεύεται ὑπὸ τοῦ Τάμεση, Τρέντου καὶ Σαβέρνου· σειρὰ δὲ λόφων ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Βριστολίου κόλπου πρὸς τὰ ΒΑ. μέχρι τοῦ Οὐμβέρου ποταμοῦ, καὶ πρὸς τὰ ΒΔ. αὐτῆς εἶνε ἡ κυρία ἕδρα τῆς Ἀγγλικῆς βιομηχανίας.

Ἐν Ἰρλανδίᾳ αἱ ὀρειναὶ χῶραι εἶνε ἀσήμαντοι· διότι ἅπασα σχεδὸν, καὶ μάλιστα τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, εἶνε πεδινὴ, εὔφορος καὶ καλῶς ἠρδευμένη, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῇ καλλιέργεια εἶνε πολὺ κατωτέρα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ πρὸς τὰ βόρεια παράλια αὐτῆς ὑψοῦται γιγαντιαῖον πρόχωμα.

Τὸ *κλίμα* τῶν Βρετανικῶν νήσων εἶνε ὠκεάνειον, ἤγουν λίαν μὲν ὑγρὸν καὶ εὐμετάβλητον, ἀλλὰ γλυκὺ εἰς τρόπον ὥστε ὅ τε χειμὼν ἐν αὐτῇ εἶνε μετριώτερος καὶ τὸ θέρος δροσερώτερον ἢ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ συχνοτέρα ἡ ὁμίχλη καὶ ἡ βροχὴ, ἢ ἡ χιὼν καὶ ὁ πάγος. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἡ ἄμπελος δὲν ἐπιδίδει, ἡ γῆ εἶνε πάντοτε πρασίνη, ἡ δὲ Ἰρλανδία φέρει μάλιστα καὶ τὸ ὄνομα, λεγομένη *πρασίνη γῆ*· ἀλλ' ἐν τῇ Στωτίᾳ ὁ καιρὸς εἶνε τραχὺς καὶ τρικυμιώδης. Κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶνε ὁ κασσίτερος, ὁ μόλυβδος, ὁ σίδηρος καὶ πρὸ πάντων οἱ γαιάνθρακες, οἵτινες, ὑπὲρ τὰ 1450 ἑ. κατ' ἔτος στατῆρων ἐξορυσσόμενοι καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν ξύλων ἀναπληροῦντες, ἀποτελοῦσιν αὐτόθι μίαν τῶν κυριωτέρων πηγῶν τοῦ πλούτου. Ἡ κτηνοτροφία, καὶ μάλιστα τῶν βοῶν, προβάτων καὶ ἵππων, εἶνε λίαν ἐπιμεμελημένη· ἡ δὲ γεωργία φέρει σῖτον, καὶ ἡ περὶ τὰ παράλια τῆς Σκω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίας ἁλιεία μαινίδας, εἰς δὲ τὰ μεσημβρινὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὀστρείδια.

Οἱ Ἰρλανδοὶ εἶνε Καθολικοὶ τὴν θρησκείαν, ἀφρόντιδες, εὐερέθιστοι μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπίμονοι, καὶ αἱ ἀποφάσεις των πολλάκις ἐξαρτῶνται ἐκ στιγμιαίας διαθέσεως· οἱ δὲ τῆς κατωτέρας τάξεως εἶνε ὀκνηροὶ καὶ ζῶσιν ἐν ἀμουσίᾳ ἀμαθείᾳ, πτωχείᾳ καὶ ῥυπαρότητι. Οἱ *Σκῶτοι* εἶνε Πρεσβυτεριανοὶ τὸ δόγμα καὶ οἱ ὀρεινοὶ αὐτῶν τραχεῖς καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη, ὅπως καὶ ἡ χώρα των, ἔτι δὲ ῥωμαλέοι, τολμηροὶ καὶ φιλόξενοι, καὶ καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Οἱ *Ἄγγλοι*, ἀποτελοῦντες αὐτόθι τὸν ἐπικρατοῦντα λαὸν καὶ διακρινόμενοι διὰ τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα, τὸ μὴ ὑπερβαῖνον ὅμως ποτὲ τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας, διὰ τὸ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ αἴσθημα, τὴν ἐνεργητικὴν θέλησιν καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον πασῶν τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐπιχειρήσεών των, εἶνε φιλήτυχοι, σκεπτικοί, ἐπίμονοι, θεωροῦσι μὲ καθαρὸν ὄμμα τὰ πράγματα, καὶ κατ' ἐμπορικὴν συνήθειαν δὲν παραβλέπουσι τὸ ἴδιον ὄφελος, ἔχουσι μεγάλην ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου πολλάκις δεικνύουσι πρὸς τοὺς ξένους πνεῦμα ἀποκλειστικὸν καὶ περιφρονητικόν· εἶνε πρὸς τούτοις σοβαροὶ καὶ ψυχροὶ εἰς τὴν πρώτην συνέντευξιν, ἔχοντες κλίσιν εἰς τὴν μελαγχολίαν καὶ εἰς τὰ παράδοξα στοιχήματα· ἱπποδρόμια καὶ μάχαι ἀλεκτρυόνων εἶνε παρ' αὐτοῖς λίαν προσφιλῆ. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἄγγλων εἶνε Διαμαρτυρούμενοι καὶ τηροῦσιν αὐστηρῶς τὸ ἑορτάσιμον τῆς Κυριακῆς.

Ἡ Ἀγγλία ὑπὸ τὸ ὄνομα Βρετανία ὑπὲρ τὰ 400 ἔτη ἦτον Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία· κατὰ δὲ τὴν μετανάστευσιν τῶν ἐθνῶν ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Ἄγγλους καὶ Σάξωνας, λαοὺς Γερμανικούς, βραδύτερον δὲ ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ τοὺς Δανοὺς, τοὺς ὁποίους ὅμως ἀπέκρουσεν εὐτυχῶς (888 Μ. Χ.) Ἀλφρέδος ὁ μέγας. Ἀλλὰ τὸ 1066 ὁ Δουξ Γουλιέλμος τῆς Νορμανδίας κατέκτησεν αὐτήν, καὶ μετὰ ταῦτα οἱ βασιλεῖς αὐτῆς ὑπέταξαν τὴν Ἰρλανδίαν καὶ ἔκαμον κατὰ τῆς Γαλλίας διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κτήσεις των πολλοὺς πολέμους, οἵτινες τὸ 1460 πολὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξησθένησαν τὸ Ἀγγλικὸν κράτος. Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν ναυτικὴν αὐτῆς δύναμιν ἐθεμελίωσε (τὸ 1555—1603) ἡ Ἐλισσάβετ, ἥτις διέταξε καὶ τὰ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἐκκλησίας. Μετ' αὐτὴν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ οἶκος τῶν Στουαρτῶν, δι' ὧν ἡνώθη μετὰ τῆς Σκωτίας. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1649 μετέβαλεν ἐπὶ μικρὸν τὸ πολίτευμα εἰς δημοκρατίαν διὰ τοῦ Κρομβέλου, τοῦ δευτέρου θεμελιωτοῦ τῆς θαλασσίας Ἀγγλικῆς δυνάμεως. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1714 ἐβασίλευσεν ὁ Ἀννοβερικὸς οἶκος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἡ δύναμις καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς Ἀγγλίας (καὶ ἰδίως ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας) ἔφθασαν εἰς τὸν ὕπατον βαθμόν. Ἠναγκάσθη τωόντι νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ 1783 τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐν Ἀμερικῇ κτήσεών της, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος διὰ τῶν ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις κατακτήσεων καὶ δι' ἀποκτήσεως χωρῶν ἔν τε Αὐστραλίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ἀπεζημιώθη πλουσίως. Πρὸς τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Γαλλίας ἦτον ἡ Ἀγγλία εἰς δινεκῆ πόλεμον, ἀλλ' ἡ παρὰ τὴν ὠκεάνειον πλευρὰν τῆς Εὐρώπης θέσις της, ὁ εὐνοϊκὸς σχηματισμὸς τῶν παραλίων της, ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους ἡ ἐπιβάλλουσα τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῆς νήσου καὶ εὐνοοῦσα τὴν συγκοινωνίαν τῶν διαφόρων μερῶν καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ μετὰ τῆς θαλάσσης, τὸ πλῆθος τῶν πλωίμων ποταμῶν, διωρύχων, σιδηροδρόμων καὶ καλῶν ὁδῶν, πρὸς δὲ τούτοις οἱ ἀνεξάντλητοι θησαυροὶ τῶν γαιανθράκων, οἵτινες παρήγαγον τὰ γιγαντώδη ἐργοστάσια τὰ ἀπαιτοῦντα ἀπαύστως ἀκατεργάστους ὕλας (σίδηρον, βαμβάκιον κτλ.) καὶ ὁ πρακτικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἔθνους, ὅστις ὄχι μόνον χρησιμοποιεῖ πάσας τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ πλούτου πηγάς, ἀλλ' ἐκμεταλλεύεται οὐχ ἧττον καὶ πάσας τῶν ἄλλων χωρῶν, πάντα ταῦτα παρέσχον εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἔθνη ὑπεροχήν, καὶ οἱ Ἄγγλοι εἶνε σήμερον τὸ ἰσχυρότατον ἔθνος τῆς Οἰκουμένης καὶ ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις (900 πολεμικὰ καὶ 30000 ἐμπορικά), ἔχουσιν εἰς τὰς χεῖρας των τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον, κατέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χουσι τὴν πρώτην τῆς βιομηχανίας βαθμῖδα, ἔχουσι τὰς πλέον ἐκτεταμένας κτήσεις καὶ μεταφέρουσι τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς ἀπωτάτας χώρας· εἰς δὲ τὰ κολοσσιαῖα ταῦτα πλούτη ὑπάρχει παρὰ πολλοῖς τῶν Ἄγγλων καὶ μεγίστη ἔνδεια. Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἐν Γερμανίᾳ, πολὺ ἀπολείπεται, καὶ μᾶλλον ἐξηπλωμένη εἶνε ἐν Σκωτίᾳ. Ἐπικρατοῦσα δὲ θρησκεία εἶνε ἡ Ἐπισκοπικὴ καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Πρεσβυτεριανὴ καὶ ἰδίως ἐν Σκωτίᾳ, εἶτα δὲ ἕπεται ἡ τῶν Μεθοδιστῶν, τῶν Κουακέρων καὶ πολλῶν ἄλλων αἱρέσεων· ἐν δὲ τῇ Ἰρλανδίᾳ πλεονάζουσιν οἱ Καθολικοί. Τὸ πολίτευμα εἶνε μοναρχία περιωρισμένη, καθ' ἣν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὸ Παρλαμέντον, τὸ ὁποῖον σύγκειται ἐκ τῆς ἄνω βουλῆς, περιεχούσης τοὺς μεγάλους εὐγενεῖς καὶ ἀνωτέρους κληρικοὺς (Λόρδους), καὶ ἐκ τῆς κάτω βουλῆς ἢ τῶν κοινοτήτων, ἀντιπροσωπευούσης τὴν κατωτέραν εὐγένειαν καὶ τοὺς πολίτας.

Τῆς *Ἰρλανδίας* (1500 □ μ.), κειμένης πρὸς Δ. τῆς Ἀγγλίας, ἐπισημότεραι πόλεις *Δουβλῖνον*, πρωτεύουσα ἔχουσα 260000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βελφάστη*, ἔχουσα 120000 κ. καὶ ἐνεργοῦσα μέγα ἐμπόριον λινῶν ὑφασμάτων. *Λιμέρικα*, παρὰ τὸν Σχάννωνα, ἔχουσα 45000 κ. *Κόρκη*, πρὸς Ν. ἔχουσα 80000 κ. Ἡ *Σκωτία* διαιρεῖται εἰς *ὀρεινὴν* καὶ εἰς *πεδινὴν*, ὧν ἡ μὲν κεῖται εἰς τὰ ΒΔ. ἡ δὲ εἰς τὰ ΝΑ. Τῆς ὀρεινῆς ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε *Ἰμφερνέσση*, μεγάλη ἀγορὰ τῶν ὀρεινῶν Σκώτων· τῆς δὲ πεδινῆς *Ἐδιμβοῦργον*, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 230000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Γλασκόβη*, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Σκωτίας, ἔχουσα 320000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Ἀβερδήνη*, ἔχουσα 72000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. Πρὸς Β. τῆς Σκωτίας ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς νῆσοι, αἱ *Ἑβρίδες*, ὧν ἐπισημοτέρα εἶνε ἡ *Στάφφα* μετὰ τοῦ Φιγγαλείου σπηλαίου, αἱ *Ὀρκάδες* καὶ αἱ *Σχετλανδικαί*· ἅπασαι αὗται εἶνε ἄδενδροι καὶ βραχώδεις, ἔχουσαι τετμημένα καὶ ἀπότομα παράλια, περιβρεχόμενα ἀπὸ θάλασσαν πλήρη ὑφάλων καὶ πάντοτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σχεδὸν τριχυμιώδη· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἁλιείαν καὶ τὴν ἄγραν θαλασσίων πτηνῶν.

Ἡ Ἀγγλία διαιρεῖται εἰς *βόρειον*, *μεσαίαν* καὶ *μεσημβρινήν*. Τῆς βορείου ἐπισημότεραι πόλεις *Νεοκάστελλον*, παρὰ τὴν ὁποίαν, ἔχουσαν 110000 κ. καὶ ἀνθρακωρυχεῖα, ἔκειντο τὰ τείχη τῶν Πίκτων. *Γόρκη*, ἔχουσα 40000 κ. καὶ οὖσα ἕδρα ἀρχιεπισκόπου. *Οὔλλη*, ἡ τετάρτη ἐμπορικὴ τῆς Ἀγγλίας πόλις, ἔχουσα 100000 κ. *Λείδση*, ἔχουσα 210000 κ. καὶ ἐργοστάσια βαμβακίνων ὑφασμάτων, *Μαγγέστρη*, ἔχουσα 350000 καὶ οὖσα ἡ ἕδρα τῆς κατεργασίας τοῦ βαμβακίου. *Λιβερπούλη*, ἔχουσα 440000 κ. καὶ οὖσα ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἀγγλίας· ἡ πρὸς Δ. αὐτῆς νῆσος *Μάνη* εἶνε ἔρημος καὶ γυμνή. Τῆς Μεσαίας Ἀγγλίας *Ἀγγλεσέη*, νῆσος παρὰ τὴν Οὐαλλίαν πλουσία εἰς χαλκόν. *Νοτιγγάμη*, παρὰ τὸν *Τρέντην*, ἔχουσα 75000 κ. καὶ ἐργοστάσια περικνημίδων. *Βιρμιγγάμη*, πρώτη βιομηχανικὴ πόλις εἰς μέταλλα, ἔχουσα 300000 κ. *Ὀξφόρδη* ἢ *Ὀξονία*, ἐπὶ τοῦ Τάμεση, ἔχουσα 28000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Καντάβριγία*, ἔχουσα 28000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Λονδῖνον*, ἐπὶ τοῦ Τάμεσή, ἡ μητρόπολις τῶν Βρεταννικῶν νήσων καὶ ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Οἰκουμένης, ἔχουσα 3 σχεδὸν ἑ. κ. καὶ πανεπιστήμιον· μέρη αὐτῆς διάσημά εἰσι τὸ Ἄστυ, ἕδρα τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, ἡ *Βεστιμινστέρη*, τὸ πολυτελέστερον μέρος τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ κατοικία τῶν πλουσίων τάξεων, ἡ *Σουθουάρκη*, βιομηχανικὴ συνοικία, ἔχουσα τὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου, ὑποβρύχιον ὁδόν, *ζυθηρεῖα*, ναυτικὰ παραπήγματα, τὸ κρυστάλλινον παλάτιον (1600 π. μακρὸν) καὶ σιδηρόδρομον ὑπὲρ καὶ ὑπὸ τὰς οἰκίας. Παρὰ τὸ Λονδῖνον κεῖται τὸ *Γρηνουήσιον*, ἔχον ἀστεροσκοπεῖον, καὶ ἡ *Βινδσόρη*. Τῆς μεσημβρινῆς Ἀγγλίας *Βριστόλη*, ἡ τρίτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἀγγλίας, ἔχουσα 155000 κ. *Πλυμούθη*, ὀχυρὸς πολεμικὸς λιμὴν διάσημος διὰ τὸν φάρον *Ἐδιστῶνα*, ἔχων 63000 κ. *Πορτσμούθη*, πόλις ὀχυρὰ καὶ ὁ κυριώτερος πελεμικὸς λιμὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μετὰ τοῦ διασήμου ὅρμου τῆς Σπιδχέδης, ἔχουσα 95000 κ· παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ ὡραία νῆσος *Ἴκτις*. *Βράϊτον*, τόπος θαλασσίων λουτρῶν, ἔχων 78000 κ. *Καντερβούρη*, ἀρχιεπισκοπή. *Δούβρη*, τόπος ἀπόπλου διὰ τὸ Καλαὶ καὶ τὴν Ὀστένδην, ἔχων 22000 κ. Πρὸς Ν. τῆς Ἀγγλίας κεῖνται αἱ *Νορμανικαὶ* νῆσοι. (1)

Σκανδιναυία.

§ 21. Αὕτη μόνον μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνέχεται, ἐξ ὅλων δὲ τῶν ἄλλων μερῶν βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης (§ 15) ἔχουσα μῆκος 250 μ.

Ὕδατα. Ἡ χώρα περιέχει πολλοὺς ποταμοὺς καὶ λίμνας, ἀλλ' ὀλίγον συντελοῦσιν εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Χύνονται δὲ εἰς μὲν τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν 1) ὁ *Τορνέας*, 2) ὁ *Δάλης*,

---

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Μεγάλης Βρετανίας μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν κτήσεων εἶνε ὑπὲρ τὰ 300000 □ μ, οἱ δὲ κάτοικοι περὶ τὰ 200 ἑ. Ἡ δὲ ἐπιφάνεια μόνον τοῦ Βρεταννικοῦ βασιλείου εἶνε 5700 □ μ. σχεδὸν καὶ 29 1|2 ἑ. κ. (2395 □ μ. καὶ 19 ἑ. κ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, 448 □ μ. καὶ 1112 χ. κ. εἰς τὴν Οὐαλλίαν, 1408 □ μ. καὶ ὑπὲρ τὰ 3 ἑ. κ. εἰς τὴν Σκωτίαν, 17 □ μ. καὶ 144000 κ. εἰς τὰς περὶ τὴν νήσους, 1529 □ μ. καὶ 5800 χ. κ. εἰς τὴν Ἰρλανδίαν) ὅλη δὲ ἡ ἄλλη ἐπιφάνεια μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς κτήσεις, αἵτινες εἰσιν ἡ Ἑλγολάνδη, τὸ Γιβραλτὰρ καὶ ἡ Μελίτη εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ Ἄδενον, μέγα μέρος τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ ἡ Χογκόγκη εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ Μαυρίκη, αἱ Σεχέλαι, ἡ χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἡ νῆσος τῆς Ἁγίας Ἑλένης, κτήσεις εἰς τὴν ἄνω Γουϊνέαν καὶ τὴν Σενεγαμβίαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἡ Βόρειος Βρετανία, αἱ κτήσεις τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἡ Γουϊάνη καὶ αἱ Φαλκλάνδαι νῆσοι εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ τέλος κτήσεις ἐπὶ τῆς Νέας Ὁλλανδίας, ἡ Βανδιεμένη καὶ ἡ Νέα Σηλανδία εἰς τὴν Αὐστραλίαν.

Ἡ πρόσοδος (1864—5) 69460000 λ. στ. ἡ δαπάνη 66890000, χρέος πάγιον (1863) 783306734 λ.στ, μὴ πάγιον 16495405 λ.στ. τὸ δὲ ὅλον τοῦ χρέους 799802139 λ. στ. Ἡ πρόσοδος τῶν Ἰνδιῶν (1863—4) 44753500 λ. στ. ἡ δαπάνη 44495611 λ.στ. χρέος (1862) 107 1|2 ἑ. λ.στ. 12 ἑ. τῆς ἀρχαίας ἑταιρείας καὶ 2200000 σχεδὸν ἐν ἐγγυήσει σιδηροδρόμων.

Στρατὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας 148 καὶ μετὰ τοῦ ἐν ταῖς Ἰνδίαις Ἀγγλικοῦ στρατεῦ 220 χ, ὧν 45—50 χ. ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ. Ἔχει πρὸς τούτοις τὸ Βρετανικὸν κράτος στρατιώτας καὶ ἐθελοντὰς περὶ τὰς 300000. Ὁ στόλος μετὰ τῶν κατασκευαζομένων εἶνε 514 ἀτμόπλοια (31 θωρακωτὰ) καὶ 86 ἱστιοφόρα, τὸ ὅλον 630, ἔχοντα 9732 καν, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν, εἶνε 26212 ἱστιοφόρα, 4390509 τόνων καὶ 2228 ἀτμόπλοια, 537891 τόνων, τῶν δὲ ἀποικιῶν εἶνε 11510, 1291335 τον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνιστάμενος ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ, εἰς δὲ τὸν Καττεγάτην, 3) ὁ *Γόθης*, ἔχων παρόχθιον πόλιν τὸ Γοθεμβοῦργον καὶ ῥέων ἀπὸ τῆς Βένερ λίμνης, εἰς ἣν χύνεται ὁ *Κλάρας*, εἰς δὲ τὸν Σκαγερράκην 4) ὁ *Γλόμμης*, ὅστις εἶνε ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς χερσονήσου, 5) ἡ *Μαιλάρη* λίμνη, εἰς τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας κεῖται ἡ *Στοκχόλμη*, 6) ἡ *Βέττερ*, 7) ἡ *Βένερ*, 8) ἡ *Τρολλιχαίτη διώρυξ*, ἥτις συνδέει τὴν λίμνην Βένερ μετὰ τοῦ Καττεγάτου, 9) ἡ *Γοτθικὴ* διώρυξ, ἥτις συνδέει τὴν Βένερ μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Ἡ πρὸς Δ. τῆς χερσονήσου χώρα (Νορβεγία) εἶνε ὀρεινή, ἡ δὲ πρὸς Α. (Σουηδία) πεδινή· ἡ ὀρεινὴ χώρα, ἔχουσα 240 μ. μ. καὶ ἀπὸ 20—24 πλ., ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Αινδεσναίου ἀκρωτηρίου μέχρι τοῦ Βορείου· ἂν δὲ καὶ εἶνε τὸ ὕψος τῶν ὀρέων τῆς χώρας ταύτης τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τῶν Ἄλπεων, ἡ φύσις ὅμως αὐτῶν εἶνε ἐκ τῶν ἀγριοτέρων ὑψηλῶν ὀρέων, εἶνε δηλ. πλατεῖα καὶ ἁπλῆ μάζα ὀρέων, χωριζομένη διὰ χαμηλωμάτων εἰς ὀροπέδια (Φιέλδη 2—4000 π.), ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑψοῦνται αἱ κορυφαί. Πρὸς Α. σχηματίζει τὴν μετάβασιν εἰς τὴν πεδινὴν χώραν πλατεῖα ζώνη λόφων μετὰ ὡραίων κοιλάδων, ἀρδευομένων ὑπὸ λιμνῶν καὶ ὁρμητικῶν ποταμῶν. Πρὸς Δ. καταπίπτουσι τὰ ὄρη λιαν ἀποτόμως, ἔχοντα ἀγρίως τετμημένας βραχώδεις πλευρὰς ὑπὲρ τοὺς 1000 π. πολλάκις ὑψηλὰς ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, ἥτις αὐτόθι σχηματίζει βαθείας ἐντομὰς εἰς τὴν ξηρὰν ἀναπληροῦσα τὰς κοιλάδας καὶ συντελοῦσα πολὺ εἰς συγκοινωνίαν. Ἔμπροσθεν δὲ τῶν παραλίων τούτων ὑπάρχουσι πολλαὶ νῆσοι καὶ ὕραλοι. Τὰ ὄρη ταῦτα φέρουσι διάφορα ὀνόματα. *Δυβρεφιέλδια*, ὧν ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶνε ἡ *Σνιεχαίτη* (7100 π.), *Λαγγοφιέλδια*, ὧν ὑψηλοτέρα κορυφὴ εἶνε ἡ *Σκαγστολιτίνδη* (7600)· πρὸς Β. τῶν πρώτων ὑψοῦνται τὰ *Κιόλια*, τὰ ὁποῖα, ταπεινούμενα ὅσον προβαίνουσι πρὸς Β, περατοῦνται εἰς τὰ *Λαπωνικὰ* ὄρη. Τὸ *Σουηδικὸν* βαθύπεδον εἰς μὲν τὴν ἀνατολικὴν καὶ μεσημβρινὴν παραλίαν περιλαμβάνει πολλοὺς βραχώδεις λόφους, ἀρδεύεται καλῶς καὶ ἔχει πλούσια δάση,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς δὲ τὰ βόρεια εἶνε ἧττον καλλιεργημένον· εὐφορωτάτη δὲ εἶνε ἡ Γολθανδικὴ πεδιάς. Ἡ παραλία κατὰ τὸν Βοθνικὸν κόλπον ὅλην αὐξάνει, καὶ, ὅπως πρὸς Δ, οὕτω καὶ πρὸς Α. ὑπάρχουσι νῆσοι καὶ ὕραλοι. Πρὸς μεσημβρίαν διακρίνονται ἔτι καὶ αἱ 4 ὧραι τοῦ ἔτους· βραχὺ καὶ θερμὸν θέρος φέρει αὐτόθι ταχεῖαν ὡρίμανσιν· παρὰ τὴν Στοχκόλμην τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἀναπτύσσονται μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου, εἰς τὰ βόρεια μέρη, ἔνθα ἡ μεγίστη ἡμέρα καὶ νὺξ διαρκοῦσι πλέον τῶν 24 ὡρῶν, ὑπάρχουσι δύο μόνον ὧραι τοῦ ἔτους· ἡ θερμότης τοῦ θέρους εἶνε αὐτόθι πνιγηρὰ καὶ μόνον εἰς τοὺς κόλπους καὶ ὅρμους τῶν παραλίων ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε γλυκεῖα καὶ ὑγρά· ἡ δὲ δυτικὴ παραλία ἔχει ἐν γένει ὠκεάνειον κλίμα, ἀλλ' εἶνε συγχρόνως ἐκτεθειμένη καὶ εἰς σφοδρὰς τρικυμίας· καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον δὲν εἶνε διηνεκὴς πάγος. Ἡ χώρα εἶνε πλουσία εἰς μέταλλα (χαλκὸν καὶ σίδηρον), πάσχει ὅμως ἀπὸ ἔλλειψιν ἅλατος· ἐπίσης πλουσία εἶνε εἰς ξυλικὴν, διότι τὰ τρία πέμπτα αὐτῆς εἶνε δασώδη. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ εἶνε ἀνεπαρκεῖς, διότι μόνον 300 □ μ. εἶνε οἱ καλλιεργούμενοι ἀγροὶ αὐτῆς· ἡ δὲ κριθὴ σπείρεται μέχρι τῆς 70° πλ. καὶ τὰ γαιώμηλα μέχρι τῆς 71°. Ἐκ τῶν ζώων ἀξιοσημείωτα εἶνε ἰχθῦς (μαινίδες καὶ ὀνίσκοι), θαλάσσια πτηνὰ, ῥέννοι, ἄρκτοι, λύκοι καὶ οἱ μῦες τῶν ὀρέων.

Ἐντὸς τοῦ πολικοῦ κύκλου κατοικοῦσιν οἱ *Λάπωνες*. Οἱ *Νορβηγοὶ*, ἔχοντες γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς, ξανθὴν κόμην καὶ σῶμα εὔρωστον, εἶνε τολμηροὶ, φρόνιμοι, σοβαροὶ, ἀγαθοὶ, φιλόξενοι καὶ χρηστοὶ τὰ ἤθη· οἱ δὲ *Σουηδοὶ* εἶνε περιπλέον εὐπροσήγοροι καὶ κοινωνικοί.

Αἱ ἐπίφοβοι θαλασσοπορίαι τῶν Νορμάννων (λῃστεῖαι καὶ ἐπιδρομαὶ εἰς ξένας χώρας) ἔπαυσαν περὶ τὰ 1000 Μ. Χ. ἀπὸ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἡ μετὰ ταῦτα ἕνωνσις τῆς Σουηδίας, Νορβηγίας καὶ Δανίας ὑπὸ τῆς Μαργαρίτας (Καλμαρικὴ ἕνωσις 1397) κατελύθη ὑπὸ τοῦ Γοσταύβου Βάζα, ὅστις ἠλευθέρωσε τὴν Σουηδίαν τὸ 1523

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ γενόμενος βασιλεὺς αὐτῆς εἰσήγαγε καὶ τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν. Ἰσχυρὰ καὶ ἐπίσημος κατέστη ἡ Σουηδία ἐπὶ Γουσταύου Ἀδόλφου (1611—1632)· ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀτυχῶν πολέμων Καρόλου τοῦ ιβ'. (1697—1718) ἀπώλεσε τὴν ἐπισημότητα αὐτῆς καὶ τὰς ἐξωτερικάς της κτήσεις καὶ ἕνεκα ἐσωτερικῶν ταραχῶν εὑρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἀπὸ τοῦ 1814 ἡ Νορβηγία ἠνώθη μὲν μετὰ τῆς Σουηδίας, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ προσηρτημέναι χῶραι ἀπώλοντο. Πηγαὶ τοῦ βίου τῶν κατοίπων εἶνε ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ μεταλλουργία, ἡ ἁλιεία καὶ τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον. Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ δὲν εἶνε σὐτόθι παραμελημένη. Ἐπικρατοῦσα δὲ θρησκεία εἶνε ἡ Λουθηρανική, παραδεχομένη καὶ τοὺς ἐπισκόπους. Ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἐν Σουηδίᾳ εἶνε περιωρισμένη διὰ 4 τάξεων (τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου, τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρικῶν), ἐν δὲ Νορβηγίᾳ, ἔνθα δὲν ὑπάρχει οὐδεμία εὐγένεια, διὰ βουλῆς.

1) Ἡ *Νορβηγία* διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας· εἶνε δὲ αὗται 1) ἡ *Χριστιανία*, ἥτις εἶνε ἡ μᾶλλον κατῳκημένη καὶ εὔφορος καὶ ἔχει πρωτεύουσαν ὁμώνυμον, πανεπιστήμιον καὶ 40000 κ. *Φριδερικοσχάλδη*, παρὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη τὸ 1718 Κάρολος ὁ ιδ'. 2) *Χριστιανσάνδη*, ἔχουσα καὶ πρωτούσαν ὁμώνυμον. 3) *Βέργη*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα εἶνε ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ ἔχει 26000 κ. 4) *Δρονθεῖμη*, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. 5) *Νορλανδία* καὶ *Φιννιμαρκία* εἶνε ὀλίγον κατῳκημέναι. Αἱ πρὸς Β. *Λοφφόδαι* νῆσοι ἔχουσαι γυμνὰ ὄρη καὶ διατετμημένας ἀκτὰς εἶνε ἐπίσημοι διὰ τὴν ἁλιείαν. Παρὰ δὲ τὰ βόρεια παράλια τῆς Νορβηγίας εἶνε ἡ περίφημος δίνη *Μαλστρόμη*· τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου *Μαγερόης*. (1)

---

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Νορβηγίας εἶνε 5800 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 1 1|2 ἑ. Πρόσοδος 30 ἑ. δρ., δαπάνη ἴση, χρέος 47 ἑ. δρ. Στρατὸς 7000 ἄνδρ. ἐν εἰρήνῃ, στόλος 14 ἀτμόπλοια, 133 κανόν. 8 ἱστιοφόρα 130 κανόν. καὶ 70 κωπήλατα 110 κανόν., τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν (1861) 5493 550000 τόνων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2) Ἡ *Σουηδία* (8000 □ μ., διαιρεῖται εἰς 3 μέρη, 1) τὴν *Γοθλανδίαν*, τῆς ὁποίας, ὀνομαζομένης πρὸς Ν *Σιονίας*, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Γοθεμβοῦργον*, παρὰ τὸν Κλάραν, πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὀχυρά, ἔχουσα 42000 κ. *Ἐλσιγγεβούργη*, ἐξ ἧς μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Σηλανδίαν. *Μαλμόη*, κειμένη εἰς τὴν εὐφορωτέραν θέσιν τῆς Σουηδίας καὶ ἔχουσα 20000 κ. *Ὑστάδη*. *Καλσκρόνα*, πόλις ὀχυρὰ καὶ λιμὴν πολεμικός. *Καλμάρη*, ἀντικρὺ τῆς νήσου Ὀελάνδης, πρὸς Β. τῆς ὁποίας κεῖται ἡ εὔφορος καὶ δρυμώδης νῆσος *Γοθλάνδη*. 2) τὴν ἰδίως *Σουηδίαν*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Στοκχόλμη*, παρὰ τὴν λίμνην Μαιλάρην, μητρόπολις καὶ πρώτη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Σουηδίας, ἔχουσα 125000 κ. *Οὐψάλη*, ἕδρα ἀρχιεπισκόπου, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ 9200 κ. *Λαγγεμόρη*, ἔχουσα τὸ μεγαλείτερον σιδηρουργεῖον. Περὶ τὸν ποταμὸν Δάλην κατοικοῦσιν οἱ φημιζόμενοι διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀνδρίαν των Δαλικάρλιοι, τῶν ὁποίων ἡ πρωτεύουσα Φαλούνη ἔχει χαλκουργεῖα. καὶ 3) τὴν *Νορλανδίαν* μετὰ τῆς Λαπωνίας.(1)

Δανία.

§ 22. Αὕτη συνίσταται ἐκ τῆς Χερσονήσου *Ἰουτλανδίας* (Κιμβρικὴ), τῶν νήσων *Σηλανδίας*, *Φυνίας*, *Ἄλσης*, *Λαγγελάνδης*, *Λαλάνδης*, *Μοίνης*, *Φαλστέρης*, *Βοργχόλμης*, *Σίλτης*, τῶν *Φαροῶν* καὶ τῆς *Ἰσλανδίας*, ὧν αἱ μὲν πρῶται κεῖνται ἐν τῇ Βορείῳ καὶ τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ, αἱ δὲ δεύτεραι ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ (§ 15). Διὰ δὲ τῆς Ἰουτλανδίας συνορεύει πρὸς Ν. μετὰ τῆς Γερμανίας.

Ποταμοί. Ὁ *Γρούης*, ὅστις χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Σουηδίας εἶνε 8026 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι (1863) 4 ἐ. ἐξωτερικὴ δὲ κτῆσις αὐτῆς εἶνε μόνον ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐν ταῖς Δυτικαῖς Ἰνδίαις, ἥτις ἔχει 3|4 □ μ. καὶ 2800 κ.

Ἡ πρόσοδος 56 ἐ. δρ. ἡ δαπάνη 52, τὸ χρέος διὰ σιδηροδρόμους 140 ἐ.δρ. Στρατὸς ἐν εἰρήνῃ 33000, καὶ ἐν πολέμῳ 130000. Στόλος 24 ἀτμόπλοια 212 κανν. 28 ἱστιοφόρα, 527 κανν. 171 κωπήλατα 250 κανν. καί τινα ἐν κατασκευῇ ὡραικωτά. Ἐμπορικὸν ναυτικὸν (1862) 3100 πλοῖα 300000. τόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θάλασσαν. 2) ὁ Ἄλβης, ὅστις ἔχων παροχθίους πόλεις τὴν *Ἀλτόναν* καὶ τὴν *Γλυκστάδην* χύνεται εἰς τὴν βόρειον θάλασσαν, 3) ὁ *Ἐτιδώρας*, μεταξὺ Σλεβίγου καὶ Ὀλστεῖνου, ὅστις συνδεόμενος μετὰ τῆς Βαλτικῆς διὰ τῆς Σλεσβιγολστεινικῆς διώρυχος, ἔχει παρόχθιον πόλιν τὸ *Ῥενδσβοῦργον*. Ἡ Δανία εἶνε χώρα πεδινὴ καὶ αἱ νῆσοι αὐτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὔφοροι καὶ καλῶς καλλιεργημέναι. Τὰ μέσα τῆς Ἰουτλανδίας, διασχιζόμενα ὑπὸ ἐρήμων καὶ ἀμμωδῶν ἀνυψωμάτων (550 π) ἔχουσι πολλὰ ἕλη καὶ τέλματα, τὰ δὲ ἀνατολικὰ εἶνε λοφώδη καὶ εὔφορος ἄκρα ξηρᾶς, περιέχουσα λαμπρὰ δάση φηγῶν, μικρὰς λίμνας καὶ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν εἰσχωροῦντας κόλπους, τὰ δὲ δυτικὰ πρὸς Ν. μὲν περιλαμβάνουσι λίαν εὔφορον καὶ πυκνῆαν χώραν διατεμνομένην μὲν ὑπὸ διωρύχων, προφυλασσομένην δὲ κατὰ τῆς βορείου θαλάσσης διὰ θινῶν ἄμμου καὶ προχωμάτων· τὸ ἐρημότερον δὲ μέρος τῆς Ἰουτλανδίας εἶνε τὸ βόρειον, *Σκαγεγχώρη* καλούμενον, τὸ ὁποῖον χωρίζεται ἀπὸ τοῦ λοιποῦ μέρους διὰ τοῦ *Λύμη* κόλπου.

Τὸ *κλίμα* εἶνε λίαν ὑγρὸν καὶ ὁμιχλῶδες, καὶ κυριώτερα προϊόντα αὐτόθι εἶνε δημητριακοὶ καρποί, ἵπποι καὶ βόες· ἡ γεωργία, ἡ ἁλιεία, ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε ἐπιμεμελημένα, ἀλλ' ἡ χώρα πάσχει ἔλλειψιν ξυλικῆς καὶ ἅλατος. Ἐν Σλεσβίγῳ καὶ Ὀλστεῖνῳ κατοικοῦσι *Γερμανοί*, ἀλλὰ παρὰ μὲν τὴν βόρειον θάλασσαν *Φρείσιοι*, μεταξὺ δὲ Ἄλβιος καὶ Ἐπιδώρα *Διθμάρσοι*, κλάδος Σαξωφρεισικός. Οἱ *Δανοί*, ὄντες ῥωμαλέοι, εἰρηνικοί, φιλόπονοι, φλεγματικοὶ καὶ ὑπομενετικοί, τὸν μεσαιῶνα πολλάκις ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην δύναμιν τῆς Βορείου Εὐρώπης· ἀνεβίβασε δὲ τὴν Δανίαν εἰς τὴν ὑψίστην βαθμίδα τοῦ μεγαλείου Κανοῦτος ὁ ἁ. ὁ ἐπικληθεὶς μέγας (1030), ὅστις κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν καὶ Νοβεργίαν καὶ συνήργησεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀφοῦ δὲ τὸ μεγαλεῖον τοῦτο εἶχεν ἤδη ἐκλείψει πρὸ πολλοῦ, ἡ Μαργαρίτα ἥνωσε τὸ 1397 τὰ τρία βόρεια κράτη, ἀλλ' ἡ Σουηδία ταχέως ἀπεσπάσθη καὶ ἔκτοτε ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δανία ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ. Κατὰ πρῶτον ἤρχισεν ἡ ἀτυχία αὐτῆς κατὰ τὸν τριακονταετῆ καὶ τὸν βόρειον πόλεμον, τὸ 1807 ἀπώλεσε τὸν στόλον της, τὸ 1814 τὴν Νορβηγίαν καὶ τὸ λῆξαν ἤδη ἔτος 1864 τὰ δουκάτα Σλεσβίγου, ἐκτὸς μικροῦ τινος μέρους πρὸς Β, Ὀλστεῖνον καὶ Λαουεμβοῦργον, τὰ ὁποῖα μετὰ πεισματώδη καὶ φονικὸν πόλεμον ἀποσπασθέντα ἐντελῶς ἀπὸ τῆς Δανίας ἠνώθησαν μετὰ τῆς λοιπῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ Λουθηρανικὴ καὶ τὸ πολίτευμα μοναρχία περιωρισμένη· ἕνεκα δὲ τοῦ Ὀλστείνου καὶ Λαουεμβούργου ὁ βασιλεὺς ἦτο πρότερον μέλος τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας.

1) Ἐπισημότεραι πόλεις τῶν δουκάτων *Σλεσβίγου*, παρὰ τὸν Σχλάϊν κόλπον, *Φλενσβοῦργον*, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 20000 κ. παρ' αὐτὴν κεῖται ἡ νῆσος Ἄλση καὶ ἐπ' αὐτῆς αἱ πόλεις *Σονδερβοῦργον* καὶ *Αὐγουστεμβοῦργον*.

2) Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ νομοὺς, ὧν 4 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰουτλανδίαν μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων αὐτῶν *Ἀαλβόργη*, *Ἀάρον*, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς σχηματίζονται ἀπὸ τὰς νήσους. Ἐπισημότεραι πόλεις τῶν νήσων *Ἐλσιγγόρη*, παρὰ τὸν οὐτόθι $\frac{1}{2}$ γ. μ. πλατὺν Σοῦνδον. *Κοπεν άγη*, μητρόπολις τῆς Δανίας καὶ πόλις ὀχυρὰ, ἐμπορικὴ καὶ παράλιος, ἔχουσα 155000 κ. καὶ πανεπιστήμιον.

3) Αἱ *Φαρόαι* νῆσοί εἰσιν ἄδενδροι καὶ βραχώδεις, ἀλλὰ πλούσιαι εἰς θαλάσσια πτηνὰ, ἔχουσι κλίμα ὑγρὸν καὶ τρικυμιώδες καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν καταγίνονται εἰς τὴν προβατοτροφίαν, τὴν ἄγραν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν ἁλιείαν.

4) Ἡ *Ἰσλανδία* (1800 □ μ. καὶ 65000 κ.) εἶνε πλήρης ὀρέων ἀγρίων καὶ συνηρεφῶν ἐκ χιόνος καὶ πάγου (6000 π.), ὧν πολλὰ εἰσὶν ἡφαίστεια (*Ἔκλα* 4800 π. *Κλάβλα*), ἔχει δὲ καὶ θερμὰς πηγὰς ἐξερχομένας ἀπὸ πεδία πάγου· ἡ στήλη ὕδατος τοῦ Γαϊζήρου ἔχει πολλάκις ὕψος 100 π, τὸ κλίμα ἦτον ἄλλοτε γλυκύτερον, τανῦν ὅμως καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τρικυμιῶδες, δρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὺ καὶ ψυχρόν· πάγος ἐπιπλέων ἀπαντᾶται πολλάκις μέχρι τοῦ θέρους· οἱ δημητριακοὶ καρποὶ αὐτόθι δὲν αὐξάνουσι πλέον. Τὰ ἐλλείποντα ξύλα φέρονται ἄλλοθεν διὰ τῶν ρευμάτων καὶ ἐπὶ τῆς νήσου μόνον Ἰσλανδικὰ βρύα ἀπαντῶνται. Εἶνε δὲ κατωκημένη μόνον εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς μικρὰς παραλίας πεδιάδας. Οἱ Ἰσλανδοὶ εἶνε λαὸς ἀγαθός, φιλόξενος καὶ ἀδιάφθορος, ὅστις ὑπεραγαπᾷ τὴν πατρίδα του καὶ ζῇ ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας (τῶν προβάτων ἰδίως), τῆς ἁλιείας καὶ τῆς ἄγρας τῶν πτηνῶν. Πρωτεύουσα Ῥεικιαβίκη, κειμένη εἰς τὰ ΝΔ. παράλια (1).

Αἱ Ἄλπεις.

§ 23. Αἱ Ἄλπεις (45000 □ μ. καὶ 7 έ. κ.), συνιζάμεναι ἐξ ὑψηλῶν ὀρέων παραλλήλων σειρῶν κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ βορείου πόλου, ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Μεσογείου πρὸς Α. τοῦ Ῥοδανοῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς Β. εἶτα δὲ πρὸς Α. καὶ φθάνουσι μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἐνούμεναι πρὸς Δ. μετὰ τῶν Ἀπεννίνων καὶ πρὸς Α. μετὰ τῶν ὀρέων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Οἱ ἀπ' αὐτῶν πηγάζοντες τέσσαρες μεγάλοι ποταμοὶ καὶ εἰς ἀντικειμένας θαλάσσας ἐκβάλλοντες εἶνε ὁ *Ροδανὸς*, ὁ *Ῥῆνος*, ὁ *Δούναβις* καὶ ὁ *Πάδος*, αὐταὶ δὲ αἱ Ἄλπεις ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Ἑλβετίαν, Γερμανίαν καὶ Οὐγγαρίαν. Τὴν Ἰταλίαν αὗται περιβάλλουσιν ἐν σχήματι ἡμικυκλίου καὶ καταβαίνουσι πρὸς τὸ Λομβαρδικὸν βαθύπεδον ἀπότομοι. Τὸ μῆκος αὐτῶν εἶνε 150 γ. μ., τὸ δὲ πλάτος πρὸς Δ. μὲν 20, πρὸς Α δὲ 40, καὶ εἰς μὲν τὰ δυτικὰ εἶνε ἁπλούστερον εἰς δὲ τὰ ἀνατολικὰ ποικιλώτερον μεμελισμέναι (πεντάκις

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Δανίας εἶνε 696 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 1600 χ. Αἱ ἐξωτερικαὶ κτήσεις αὐτῆς (νῆσοι Φαρόαι, Ἰσλανδία, Γροιλανδία καὶ αἱ τρεῖς Βιργινικαὶ νῆσοι) ἔχουσι 2083 □ μ. καὶ κατοίκους 121000.
Τὰ δουκάτα Σλέσβιγον, Ὁλστεῖνον καὶ Λαουενμβούργον ἔχουσιν ἐπιφάνειαν 311 □ μ. καὶ κατοίκους 1045 χ. Τὸ δὲ μέρος τοῦ Σλεσβίγου, ὅ ἀφέθη εἰς τὴν Δανίαν, ἔχει 4 □ μ., ἡ δὲ χῆτος Ἀρῶτη 1 1|2 □ μ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλέον) καὶ προβαίνουσαι γίνονται χαμηλότεραι. Τὸ μέσον ὕψος αὐτῶν, τῶν ὁποίων διατεμνομένων ὑπὸ πολλῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν τὸ ὕψος καθίσταται ὄχι τόσον ἐπαισθητόν, εἶνε 6—8000 π. καὶ μόνα κατῳκημένα μέρη τῶν Ἄλπεων εἶνε αἱ καθ' ὅλας τὰς πλευρὰς, μάλιστα δὲ πρὸς Α. ἐκτεινόμεναι κοιλάδες, ἀλλ' οἱ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας τούτων κατοικοῦντες κυρίως ἀσχολοῦνται εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον (πλέον τῶν 2 ἑ. ποιμένων). Ἰδιάζοντα τῶν Ἄλπεων εἶνε αἱ εἰς τὰ βόρεια καὶ μεσημβρινὰ τῶν μεσαίων μερῶν αὐτῶν μεγάλαι λίμναι, αἵτινες χρησιμεύουσι καὶ ὡς λεκάναι καθαρισμοῦ τῶν δι' αὐτῶν διερχομένων ποταμῶν. Καὶ ἐνῷ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων ἐπιδίδουσιν ἡ ἄμπελος καὶ τὰ σιτηρὰ (τὰ τελευταῖα μέχρι 3400 π), ὑψηλότερον ἀπαντῶνται φυλλοφόρα δάση καὶ ἔτι ὑψηλότερον (μέχρις 6000 π.) δάση πιτύων, ἐλατῶν καὶ τῶν τοιούτων δένδρων, συγχρόνως δὲ καὶ κατοικίαι· ἄνωθεν τούτων κεῖνται αἱ χῶραι τῶν νομάδων καὶ τέλος εἰς ὕψος 8000 π. ὁ χῶρος τῆς χιόνος· ἀλλὰ καὶ πολλὰ ὄρη ἐξέχουσι τῆς γραμμῆς τῆς χιόνος καὶ ὡς ἐκ τούτου γεννῶνται ἐπ' αὐτῶν κρυσταλλῶνες, οἵτινες φθάνοντες πολλάκις μέχρι τῶν κοιλάδων ἀποτελοῦσιν ἐπ' αὐτῶν πεδία χιόνος καὶ λαβίνας, τὰ ὁποῖα εἰσι συγχρόνως καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ ἀρδεύσεως. Ἰδιάζοντα ζῶα τῶν Ἄλπεων εἶνε ἄρκτοι, αἴγαγροι, δορκάδες, γύπες καὶ μύοξοι. Ὑπάρχουσι δὲ ἐπ' αὐτῶν καὶ λουτρὰ καὶ μεταλλεῖα (ἅλατος, σιδήρου καὶ ὑδραργύρου), ἀλλὰ τὰ ἐπίσημα εἰσὶ πρὸς Α. Οἱ τῶν Ἄλπεων κάτοικοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γερμανικὴν φυλὴν (3 ἑ), εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν (3 ἑ.) καὶ εἰς τὴν Σλαβικὴν (1 ἑ).

Αἱ Ἄλπεις διαιροῦνται εἰς τὰς *Γαλατικὰς ἢ Δυτικὰς*, εἰς τὰς *Ἑλβετικὰς ἢ Μεσαίας* καὶ εἰς τὰς *Γερμανικὰς ἢ Ἀνατολικάς*. 1) Αἱ *Γαλατικαὶ* ἐκτείνονται πρὸς Β. ὡς μία μάζα ὀρέων, ἔχουσα 40 γ. μ. καὶ πολλοὺς πλαγίους κλάδους μεταξὺ τῆς κοιλάδος τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Λομβαρδικοῦ βαθυπέδου μέχρι τοῦ Λευκοῦ ὄρους. Ὀνομάζονται δὲ αὗται α.) *Θαλάσσιαι* μέχρι τοῦ Βίζου ὄρους, οὖσαι αἱ χαμηλότεραι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἁπασῶν. β΄.) *Κόττιοι* (Δελφίσιαι) ἀπὸ τοῦ Βίζου (11800 π.) μέχρι τοῦ Κενίσου (11000 π.) γ΄.) *Γραϊκαὶ* (Σαβαυδιακαί), εἰς ἃς ἀνήκει ὁ Μικρὸς *Ἅγιος Βερνάρδος* καὶ τὸ *Λευκὸν* ὄρος (14000 π.) ἐν Σαβαυδίᾳ, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ ὑψηλότερον τῆς Εὐρώπης, ἔχον 5 μ. μ. καὶ πολυαρίθμους κρυσταλλῶνας. Ὑπὲρ τὸ Κένισον ὄρος καὶ τὸν μικρὸν Ἅγιον Βερνάρδον ὑπάρχουσι διάφορα στενά.

2) Αἱ *Ἑλβετικαὶ* ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Γενεύης λίμνης καὶ τοῦ Λευκοῦ ὄρους μέχρι τῆς Κωνσταντίας λίμνης καὶ τοῦ Ὀρτλέσου ὄρους καὶ ἐν τῷ μέσῳ περίπου αὐτῶν κεῖται ὁ *Ἅγιος Γοττάρδος*, μεταξὺ τῆς Λίμνης τῶν *Τεσσάρων Καντωνίων* καὶ τῆς Οὐερβανοῦ. Ὀνομάζονται δ' αὗται ἀ) *Βαλλισιακαὶ* Ἄλπεις αἱ ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τὰ νότια τοῦ Ῥοδανοῦ μέχρι τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου καὶ ἔχουσαι γιγαντώδεις κρυσταλλῶνας καὶ χιονίδας καὶ τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς *Μέγαν Ἅγιον Βερνάρδον*, *Ματερχόρνον* (13800 π.) καὶ *Ῥοζα* (14200 π.) β΄) *Βερνικαὶ* Ἄλπεις, αἱ ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τὰ βόρεια τοῦ Ῥοδανοῦ μέχρι τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου καὶ οὖσαι πρὸς Α. ἀγριώταται καὶ μεγαλοπρεπέστεραι, *Σχρεχχόρνον*, *Φινστεράρχορνον*, *Παρθένιον* (12—13000 π.) Μεταξὺ Βερνικῶν καὶ Βαλλισιακῶν Ἄλπεων κεῖται ἡ κοιλὰς τῆς Βαλλισίας, δι' ἧς ῥέει ὁ Ῥοδανός. γ΄.) *Ῥαιτικαὶ* Ἄλπεις, αἵτινες ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τοῦ πλατέος καὶ πολυκορύφου Ἁγίου Γοττάρδου (10000 π.) καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Τικίνου, Ῥεούσης καὶ Ῥήνου καὶ Ῥοδανοῦ καὶ κείμεναι μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Ἀδδούα, κατέχουσι τὰς δύο κοιλάδας τοῦ Ἴννου· μεταξὺ Ῥήνου καὶ Ἴννου κεῖνται τὰ ὄρη *Σέπτιμον*, *Φέρρερον* καὶ *Γιαμβάλερον*. Πρὸς Ν. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀδδούα (Βελτέλινον) κεῖνται αἱ *Βελτελίναι* Ἄλπεις. ἑ.) Ἄλπεις *τῶν Τεσσάρων Καντωνίων* ἐκτεινόμεναι πρὸς Β. τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου μεταξὺ Ἄαρος καὶ Ῥεούσης, ὧν ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ Πιλάτον (6000 π.) στ΄.) *Γλαρικαὶ* Ἄλπεις, ἐκτεινόμεναι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ Ῥήνου καὶ ἔχουσαι ὑψηλοτέραν κορυφὴν Δοίδιον (11000 π. π.) ζ΄.) Σβιτσερικαὶ Ἄλπεις, κείμεναι μεταξὺ τῆς λίμνης τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τεσσάρων Καντωνίων καὶ τῆς Ζυρίχης καὶ ἔχουσαι ὑψηλοτέραν κορυφὴν *Ρίγιον* (5500 π.) ἡ.) *Θουρικαὶ Ἄλπεις*, κείμεναι μεταξὺ τῶν λιμνῶν Κωνσταντίας καὶ Ζυρίχης.

Λίμναι. Πρὸς Ν τῶν Ἄλπεων κεῖνται αἱ ἑξῆς λίμναι, ἡ *Οὐερβανὸς*, ἡ *Λάριος* ἢ *Κῶμον* καὶ ἡ *Γάρδα*, πρὸς Β. ἡ τῆς *Γενεύης*, ἡ *Θύρη*, ἡ *Βρίγγειος*, ἡ τῶν *Τεσσάρων Κάντωνίων*, ἡ τῆς *Ζυρίχης* καὶ ἡ *Κωνσταντία*.

Στενά. 1) τοῦ *Σιμπλῶνος*, φέρον ἀπὸ τοῦ Ῥοδανοῦ εἰς τὴν Οὐερβανὸν λίμνην, 2) τὸ *ὑπεράνω* τοῦ *Ἁγίου Γοττάρδου*, φέρον ἀπὸ τοῦ Ῥευσὴ εἰς τὸν Τίκινον καὶ ὃν ἡ κυριωτέρα πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὁδός. 3) τοῦ *Σπλυγέρου*, φέρον ἀπὸ τοῦ ἄνω Ῥήνου εἰς τὴν Κῶμον λίμνην.

3) Αἱ *Γερμανικαὶ Ἄλπεις* ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Κωνσταντίας λίμνης, τοῦ Ὀρτλεσίου καὶ τῆς Γάρδης μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, καὶ συνίστανται ἐκ τριῶν συστάδων ὀρέων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται δύο σειραὶ ἐπιμήκων κοιλάδων· ἐν γένει δὲ ὑπάρχουσιν αὐτόθι ἑπτὰ σπουδαῖαι κοιλάδες. ά.) Ἡ *βόρειος συστὰς* ὀνομάζεται *Ἀλγαϊκαὶ* ἢ *Βαυαρικαὶ*, κείμεναι μεταξὺ τῆς Κωνσταντίας λίμνης καὶ τοῦ Ἴννου ποταμοῦ· ὑψηλότεραι δὲ κορυφαὶ αὐτῆς εἶνε Ἀρλβέργον (6000 π.) καὶ Φόγελον (8000 π). Βορειότερον δὲ ἐκτείνονται αἱ *Σαλτσοβουργικαὶ* (Βατσομάνος 9000 π) καὶ αἱ *Αὐστριακαί*. Ἐν γένει δὲ αἱ Ἄλπεις αὗται εἶνε πολυειδῶς τετμημέναι καὶ κατέρχονται βαθμηδὸν ἔχουσι πολλὰ δρυμώδη βουνὰ παρὰ τοὺς πρόποδας. Πρὸς τὰ ΒΑ. ἐκτείνεται ὁ *Βιερραῖος δρυμὸς* (μέχρι 3000 π) καὶ πρὸς Ν. κεῖται ἡ κατὰ μῆκος τοῦ Ἴννου, τοῦ Σάλτσα καὶ τοῦ Ἀμασία, κοιλάς. β.) Ἡ *μεσαία συστὰς* ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἴννου μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ καλεῖται ἐν γένει *Νωρικαὶ Ἄλπεις*· ἀλλὰ πρὸς Δ. ἀπὸ μὲν τοῦ Βρέννου στενοῦ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Μούρου, ἔνθα εἶνε μεγαλοπρεπέσταται, καλοῦνται *Τυρολικαὶ Ἄλπεις*, περιέχουσαι καὶ τὰς *ὑψηλὰς Ταβέρνας* (Γροσιγλόκνερον, μεταξὺ Τυρόλου, Ἰλλυρίας καὶ Αὐστρίας 12000 π.) περαιτέρω δὲ πρὸς Α. *Στειρικαὶ Ἄλπεις* (Σεμμερίγγιον).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ κλάδοι τῶν ὀρέων τούτων εἶνε δρυμώδη ὄρη μεταίου μεγέθους, οἷον τὸ ὄρος *Λεῖθον* καὶ ὁ *Βακόνιος* δρυμὸς (3700 π.) Πρὸς Ν. τῆς συστάδος ταύτης κεῖται ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀθέσιος καὶ Δραύου, ἥτις πρὸς Α. γίνεται εὐρεῖα καὶ κυματοειδὴς πεδιάς. γ'.) Ἡ *νοτία συστάς*, μεταξὺ τῶν κοιλάδων τοῦ Ἀθέσιος καὶ Δραύου πρὸς Β. καὶ τοῦ Λομβαρδικοῦ βαθυπέδου καὶ Ἀδριατικῆς θαλάσσης πρὸς Ν, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ *Ὀρτλεσίου* ὄρους (1200 π.), τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ τῶν ὁρίων Γερμανίας, Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας μεταξὺ τοῦ Ἀδδούα καὶ Ἀθέσιος. Πρὸς Ν αὐτοῦ καὶ πρὸς Δ. τοῦ Ἀθέσιος ἐκτείνονται αἱ *Ὀρτλικαὶ Ἄλπεις*, πρὸς Α. δὲ τοῦ Ἀθέσιος αἱ *Τριδεντικαὶ* (μέχρι 10500 π.) καὶ ἔτι ἀνατολικώτερον αἱ *Καρνικαὶ* μέχρι τοῦ Τεργλοβίου ὄρους, ἡ δὲ μεταξὺ Δραύου καὶ Σάου χαμηλὴ αὐτῶν ἐξακολούθησις φέρει διάφορα ὀνόματα· ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ Σάου ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Τεργλοβίου (8800 π.) πρὸς τὰ ΝΑ αἱ *Ἰουλιακαὶ Ἄλπεις*, πρὸ τῶν ὁποίων πρὸς Ν. κεῖται τὸ βραχῶδες καὶ τραχὺ ὑψίπεδον τοῦ *Κάρστου* (1500 π.) καὶ τὸ *Χιονῶδες* ὄρος (Σνεεβέργον 5200)· εἶνε δὲ τὰ ὄρη ταῦτα τιτανώδη καὶ πλήρη σπηλαίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων βυθίζονται ποταμοί.

Σειρά. 1) τῆς *Βορμσατίας*, ἡ ὑψίστη ἀμαξιτὴ ὁδὸς τῶν Ἄλπεων, κειμένη εἰς τὴν Β. πλευρὰν τοῦ Ὀρτλεσίου καὶ φέρουσα ἀπὸ τοῦ Ἀθέσιος εἰς τὸν Ἀδδούαν, 2) τοῦ *Βρέννου*, φέρον ἀπὸ τῆς πόλεως Ἰνσβρούκης εἰς τὸν Ἄθεσιν, 3) τοῦ *Σιμμιτριγγίου*, μεταξὺ Βιέννης καὶ Γρατίου. Δύο κύριαι ὁδοὶ διέρχονται διὰ τῶν Γερμανικῶν Ἄλπεων, ἡ τοῦ *Βρέννου* (Μόναχον, Ἰνσβρούκη, Τρίδεντον, Βερόνα) καὶ ἡ τοῦ *Σιμμαριγγου* (Βιέννη, Γρατιον, Λαϊβάχη, Τεργέστη, διὰ σιδηροδρόμου).

Ἡ στεφάνη μεσογείων ὀρεινῶν χωρῶν ἡ περικυκλοῦσα τὰς Ἄλπεις περιλαμβάνει πλῆθυν σειρῶν ὀρέων καὶ ὑψιπέδων, καὶ τὰ μὲν ὄρη ἰδίως εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἄκραν φαίνονται συσσωρευμένα, τῶν δὲ ὑψιπέδων τὰ μάλιστα ἐκτεταμένα καὶ πεδινὰ παράκεινται εἰς τὰς Ἄλπεις. Δυνάμεθα δὲ νὰ ὑποδιαιρέσωμεν ταῦτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τρία, 1) εἰς τὰ Ἀνατολικὰ ἢ Οὐγγρικὰ, περιλαμβάνοντα τὰ Καρπάθια, 2) εἰς τὰ Μεσαῖα ἢ Γερμανικὰ, περιλαμβάνοντα τὸ Ἑλβετικὸν καὶ Βαυαρικὸν ὑψίπεδον, παρὰ τοὺς βορείους πρόποδας τῶν Ἄλπεων, τὸν Ἑλβετικὸν καὶ Γερμανικὸν Ἰόραν, τὸ Σουαβοφραγκωνικὸν βαθύπεδον, τὸν Μέλανα δρυμὸν, καὶ τὸν τοῦ Ὄδερου, τὸν Βοημικὸν δρυμὸν, τὴν Βοημομοραυϊκὴν γηλοφίαν, τὰ Σούδητα, τὴν Σαξωνικὴν καὶ Θυριγγιακὴν βουνώδη χώραν, τὰ ὄρη τοῦ Οὐϊσούργιδος, τὴν βουνώδη χώραν τῆς Ἀσσίας καὶ τὴν τοῦ Κάιω Ῥήνου. 3) εἰς τὰ Δυτικὰ ἢ Γαλατικὰ, περιλαμβάνοντα τὸν Οὐόγησον μετὰ τῆς γηλοφίας τῆς Λοθριγγίας, τὸ Βουργουδικὸν βαθύπεδον, καὶ τὸ νότιον Γαλλικὸν ὑψίπεδον (Κέμμενον). Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν μεσαίου μεγέθους ὀρέων κεῖνται πέντε βαθύπεδα, τῆς Προβιγκίας, τοῦ Ἄρω Ῥήνου, τὸ Αὐστριακὸν καὶ τὸ Οὐγγρικὸν, περὶ αὐτὰ δὲ κεῖνται τοξοειδῶς τρία βαθύπεδα, τὸ Γαλλικὸν, τὸ Ῥηγικὸν καὶ τὸ Γερμανικὸν μέχρι τοῦ Οὐϊστούλα.

Ἑλβετία.

§ 24. Ἡ Ἑλβετία συνορεύει μετὰ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἔχουσα ἐπὶ τῶν μετ' αὐτῶν ὀρίων καὶ τρεῖς μεγάλας λίμνας, τὴν Κωνσταντίαν, τὴν Γενεύην καὶ τὴν Οὐερβανόν.

Ὕδατα, 1) ὁ Ῥῆνος, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου ῥέει διὰ τῆς Κωνσταντίας λίμνης καὶ ἔχει παροχθίους πόλεις τὴν Σχαφούσην καὶ τὴν Βασιλείαν καὶ παραποτάμους εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν ἀπὸ τὰς Βερνικὰς Ἄλπεις πηγάζοντα Ἄαρα, ῥέοντα διὰ τῶν λιμνῶν Θύνης καὶ Βρεινζικῆς καὶ ἔχοντα παροχθίους πόλεις τὴν Βέρνην, τὸ Σολόθουρον καὶ τὸ Ἄάραον, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν τὸν Ῥεούσην, πηγάζοντα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου καὶ ἔχοντα παροχθίους πόλεις τὴν Ἀλτόρφην καὶ τὴν Λουκέρνην. 2) ὁ Ῥοδανὸς, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου ῥέει διὰ τῆς Γενεύης λίμνης καὶ ἔχει πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρόχθιον πόλιν ἐν Ἑλβετίᾳ τὴν *Γενεύην*. 3) ὁ *Τίκινος*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοττάρδου ῥέει διὰ τῆς Ὀυερβανοῦ λίμνης. 4) ὁ *Ἴννος*, πηγάζων ἀπὸ τοῦ Σεπτίμου ὄρους. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λιμνῶν ὑπάρχουσιν ἔτι ἡ τῆς *Ζυρίχης* καὶ ἡ τοῦ *Νεοχαστέλλου*.

Ἡ Ἑλβετία εἶνε ὑψίπεδον, καὶ πρὸς μὲν τὰ ΝΑ. γραμμῆς ἑνούσης τὰς λίμνας Γενεύην καὶ Κωνσταντίαν κεῖνται αἱ Ἄλπεις (§ 23), πρὸς δὲ τὰ ΒΔ. τὸ *Ἑλβετικὸν ὑψίπεδον* (12000 π.) μετὰ τοῦ Ἄαρος ποταμοῦ, ὃν λοφῶδες, εὔφορον καὶ καλῶς καλλιεργημένον. Πρὸς τὰ ΒΔ. ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἰοράσου, ὄρους τιτανώδους, ἔχοντος 40 μ. μ. καὶ παραλλήλους σειρὰς καὶ ὄντος πρὸς Μ. ὑψηλοτέρου (5300 π.), τραχέος καὶ ὀλίγον εὐφόρου μὲ ἀπότομον κλιτὺν πρὸς τὴν Ἑλβετίαν, καὶ ἐκτεινομένου πρὸς τὰ ΒΔ. μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας ἀπὸ τοῦ Ῥοδανοῦ πρὸς τὸν Ῥῆνον.

Τὸ *κλίμα*, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν χαμηλῶν περικεκλεισμένων κοιλάδων, εἶνε καθαρὸν καὶ ὑγιεινόν, προσβαλλόμενον ἀπὸ τὸν νότιον θερμὸν ἄνεμον *Φελτιον* καλούμενον· ἡ δὲ τῆς χώρας θερμότης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς, δηλαδὴ εἶνε μεγαλειτέρα εἰς τὰ βαθμηδὸν ταπεινότερα μέρη καὶ ὀλιγωτέρα εἰς τὰ βαθμηδὸν ὑψηλότερα. Ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωρῶν εἶνε αὐτόθι σημαντικὴ καὶ εἰς τινας κοιλάδας ἀπαντῶνται καὶ μεσημβρινοὶ καρποί. Τὰ σιτηρὰ δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν χώραν, διότι μόνον τὸ $\frac{1}{7}$ τοῦ ἐδάφους καλλιεργεῖται πρὸς τοῦτο. Τὸν κύριον πλοῦτον τῆς χώρας ἀποτελοῦσιν οἱ βόες, τὰ δὲ κυνηγήσιμα ζῶα εἶνε ὀλίγα (δορκάδες καὶ αἴγαγροι), ἄγρια δὲ γύπες καὶ μύοξοι.

Οἱ Ἑλβετοὶ εἶνε ἀγαθοί, πιστοί, φιλελεύθεροι καὶ φιλοπάτριδες, ἀλλ' εἴς τινας πόλεις οἱ πολλοὶ περιηγηταὶ ἐπενήργησαν ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν κατοίκων. Οἱ ποιμένες τῶν Ἄλπεων ζῶσι πάντοτε βίον ὑγιᾶ, καθαρόν, εὐσεβῆ καὶ ἐλεύθερον, εἰς δὲ τὰς βαθείας κοιλάδας τῆς Βαλλισίας, καὶ τῶν Γριζώνων ἀπαντῶνται πνευματικῶς καὶ σωματικῶς ἄθλιοι ἄνθρωποι, Κρετίνοι ὀνομαζόμενοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βιοποριστικοὶ κλάδοι τῶν κατοίκων εἶνε ἡ κτηνοτροφία εἰς τὰ ὄρη, ἡ γεωργία εἰς τὰς πεδιάδας καὶ ἡ βιομηχανία εἴς τινα τῶν βορείων καὶ δυτικῶν καντωνίων, ἕπεται δὲ τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ ἀποδημίαι τῶν Ἑλβετῶν εἰς τὰ παρακείμενα κράτη. Θρησκεία εἶνε ἡ τῶν Διαμαρτυρουμένων καὶ τῶν Καθολικῶν, γλῶσσα δὲ κατὰ τὰ γειτνιάζοντα κράτη ἡ Γαλλική, ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Ἰταλική.

Ἡ Ἑλβετία ὑπετάγη τὸν δεύτερον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ βραδύτερον ὑπέπεσεν εἰς τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν· ὑψώθησαν δὲ ἐν αὐτῇ καὶ τινες μεγάλαι καὶ μικραὶ οἰκίαι, ὧν καὶ ἡ τοῦ Ἀψβούργου. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλβέρτος ὁ ἀ. ἠθέλησε νὰ κάμῃ Αὐστριακὰ τὰ τρία καντώνια τῆς Ὑρίας, Σβίτσεραν καὶ Οὐντερβάλδης, ἀλλ' οἱ Ἑλβετοὶ ὑπερασπίσθησαν τὴν ἐλευθερίαν των (Τέλλος 1308) κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν διαδόχων του καὶ κατὰ Καρόλου τοῦ Τολμηροῦ τῆς Βουργουνδίας γενναιότατα καὶ συγχρόνως ἐξέτειναν καὶ τὴν ὁμοσπονδίαν των· ἀλλ' ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις διήρεσε τὴν χώραν εἰς τὴν τῶν Διαμαρτυρουμένων καὶ τῶν Καθολικῶν (Σβίγγλιος, Καλβῖνος). Κατὰ τὴν Βεστφαλικὴν εἰρήνην (1648) ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλβετίας, ἥτις ἕνεκα τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατεστράφη, ἀλλὰ πάλιν τὸ 1814 ἀνιδρύθη. Οὕτως ἡ μικρὰ αὕτη ὀρεινὴ χώρα ἔμεινεν ἀνεξάρτητος ἐν μέσῳ τριῶν μεγάλων λαῶν καὶ διάφοροι φυλαὶ κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ εἰρηνικῶς συνηνωμέναι κατὰ τοσούτων ἀντιθέσεων διὰ τῆς φύσεως τῆς χώρας, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κοινοῦ πατριωτισμοῦ τῶν κατοίκων των.

Ἡ Ἑλβετία σχηματίζει ὁμόσπονδον κράτος, συνιστάμενον ἐξ 22 κρατῶν (καντωνίων), τὰ ὁποῖα εἶνε πάντα δημοκρατίαι, ἢ ἀριστοκρατικαὶ δημοκρατίαι. Αἱ Ὁμοσπονδιακαὶ ἀρχαὶ εἶνε αἱ ἑξῆς 1) ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία τῆς ὁμοσπονδίας ἀνήκει εἰς τὴν συγέλευσιν τὴν συνισταμένην ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου (ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑλβετικοῦ λαοῦ) καὶ τῆς Διαίτης (44 ἀπεσταλμένων τῶν καντωνίων). 2) ἡ ἀνωτάτη ἐκτελεστικὴ ἀρχὴ ἀπόκειται εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιον. Ἕδρα τῶν ὁμοσπονδιακῶν ἀρχῶν εἶνε ἡ Βέρνη. Τὰ ἀρχικὰ καντώνια εἶνε ἡ Ὑρία, ἡ Σβίτσερα καὶ ἡ Οὐντερβάλδη, καὶ τὰ μεγαλείτερα τῶν Γριζώνων τῆς Βέρνης, καὶ τὰ μικρότερα τῆς Ζύγης καὶ τῆς Γενεύης.

1) *Βαλλισία*, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ῥοδανοῦ μετὰ τῆς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ὁδοῦ τοῦ Σιμπλῶνος καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου κατάλυμα. 2) *Τίκινον*. 3) *Γριζῶνες*, ὧν ἐπισημοτέρα πόλις *Κούρη*, παρὰ τὸν Ῥῆνον καὶ τὸ ὄρος *Ἐγγαδῖνον*. 4) *Γλάρος*. 5) *Ἅγιος Γαλλητός*. 6) *Ἀππενζέλη*. 7) *Ὑρία*, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἡ κοιλὰς τοῦ *Ῥούση*, ἡ *Ἀλτόρφη*, ἡ ὁδὸς τοῦ *Ἁγ'ου Γοττάρδου* καὶ τὸ ὄρος *Ῥύτλιον*, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς λίμνης τῶν Τεσσάρων Καντωνίων. 8) *Σβίτσερα*, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα, τὸ ὄρος *Ῥίγιον* καὶ ἡ μονὴ *Ἐϊνσειδελνον*, τόπος προσκυνήσεως. 9) *Οὐντερβάλδη*. 10) *Λουκέρνη*, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα καὶ τὸ ὑψηλότερον ὄρος *Πιλάτον*. 11) *Ζύγη*, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. 12) *Ζυρίχη*, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, 32000 κ. καὶ πανεπιστήμιον (Σβίγγλιος καὶ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις). 13) *Θεργοβία*. 14) *Σχαφούση*, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν καὶ παρ' αὐτὴν καταρράκτην τοῦ Ῥήνου (70 π). 15) *Ἀργοβία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε τὸ *Ἄαρον*, παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμόν. 16) *Βασιλία*, ἔχουσα πρωτεύουσαν ὁμώνυμον καὶ ἐμπορικήν, 38000 κ. καὶ πανεπιστήμιον (Σύνοδος ἐκκλησιαστικὴ 1431). 17) *Σολόθουρνον*. 18) *Βέρνη*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πόλις εἶνε μητρόπολις τῆς Ἑλβετίας, ἔχουσα 30000 κ. καὶ πανεπιστήμιον· ἡ ἄνω χώρα τῆς *Βέρνης* περιέχει τὰς κοιλάδος τοῦ *Ἀαρίου* καὶ *Λαουτερβρούννου*. 19) *Νεοχάστελλον*. 20) *Φριβούργη*, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα καὶ ἡ *Μουρτέη*, ἐπίσημος διὰ τὴν μάχην τοῦ 1476. 21) *Βααδλάνδη*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Λαυσάννη*. 22) *Γενεύη*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὸν Ῥοδανὸν ὁμώνυμος πρωτεύουσα ἔχει 42000 κ. καὶ πανεπιστήμιον καὶ εἶνε ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βιομηχανικώτερα πόλις τῆς Ἑλβετίας (ὡρολόγια, Καλβῖνος, θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις) (1).

Γαλλία.

§ 25. Τὰ ὅρια αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἐν μέρει μὲν θάλασσα (ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανός, μετὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Καλαί, τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης, τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μετὰ τοῦ κόλπου τοῦ Λουγδούνου), ἐν μέρει δὲ ξηρὰ (Ἱσπανία, Ἰταλία, Ἑλβετία, Γερμανία καὶ Βέλγιον). Ἡ Γαλλία κειμένη μεταξὺ Μεσογείου καὶ ὠκεανοῦ εἶνε ὁ σύνδεσμος μεταξὺ Λατινικῶν καὶ Γερμανικῶν χωρῶν.

Ποταμοὶ χυνόμενοι εἰς τὴν Μεσόγειον 1) ὁ *Ῥοδανός*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γοτθάρδου καὶ ῥέων διὰ τῆς Γενεύης λίμνης, ἔχει παροχθίους πόλεις *Λούγδουνον* καὶ *Ἀρελιᾶνα* καὶ δέχεται εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην του τὸν *Σαώνην*, ἔχοντα παρόχθιον πόλιν τὴν *Δούβην*. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν 2) ὁ *Ἀδδοῦρος*, ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν *Βαϋόνην*. 3) ὁ *Γαρούνας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Πυρηναίων καλεῖται παρὰ τὰς ἐκβολάς του *Γιρόνδης* καὶ ἔχει παροχθίους πόλεις τὴν *Τολώσσαν*, τὰ *Βορδίγαλλα* καὶ παραπόταμον εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τὸν *Δορδώνην*. 4) ὁ *Λίγηρ*, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Γαλλίας, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Κεμμένου ὄρους ἔχει ῥοῦν 130 μ. παροχθίους πόλεις τὴν *Αὐρηλίαν*, τὴν *Τούρσην* καὶ τὰς *Νάντεις* καὶ παραπόταμον εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Ἔλαρ*. Εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μάγχης 5) ὁ *Σηκουάνας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τῶν Λάγγρων ἔχει παροχθίους πόλεις τοὺς *Παρισίους*, τὴν *Ῥουάνην* καὶ τὴν *Ἅβρην*, καὶ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην παραπόταμον τὸν *Μάρνην*. Εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν 6) ὁ *Ῥῆνος*, ὅστις ῥέων εἰς τὰ μεταξὺ

Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλβετίας εἶνε 740 □ μ., οἱ δὲ κάτοικοι (1860) 2, 1|2 ἑ, ὧν 1, 1|2 Διαμαρτυρόμενοι καὶ 1 Καθολικοί, Πρόσοδες (1863) 1 8 1|2 ἑ. τρ, δαπάνη 19 1|2, στρατὸς ἐν πολέμῳ 195 χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γαλλίας καὶ Γερμανίας ὅρια ἔχει παραποτάμους τὸν *Μοσέλλαν* μὲ παρόχθιον πόλιν *Μέττας*, καὶ τὸν Μόσαν.

Διώρυγες 1) ἡ τοῦ *Λαγγεδόκου* ἢ νοτία διώρυξ, ἄγουσα ἀπὸ τοῦ Γαρούνα εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, 2) ἡ τοῦ *κέντρου*, ἄγουσα ἀπὸ τοῦ Λείγηρος εἰς τὸν Σαώνην, 3) ἡ τῆς *Ἀλσατίας*, μεταξὺ Δούβιος καὶ Ῥήνου.

Ἡ Γαλλία εἶνε καὶ πεδινὴ καὶ ὀρεινὴ χώρα, τὰ δὲ ὑψηλότερα μέρη αὐτῆς κεῖνται πρὸς τὰ Α. καὶ ΝΑ. Τὰ Πυρηναῖα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας, αἱ *Ἄλπεις* (θαλάσσιαι, Κόττιοι, Γραϊκαὶ) ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ὁ *Ἰόρας* ἀπὸ τῆς Ἑλβετίας, τὰ δὲ λοιπὰ ὄρη ἀποτελοῦσι τὸ δυτικὸν μέρος τῶν μεσαίου μεγέθους ὀρέων τῆς μεσαίας Εὐρώπης. Πρὸς Δ. τοῦ Ἰόρα καὶ τῶν Ἄλπεων κεῖται τὸ *βαθύπεδον* τοῦ *Ῥοδανοῦ* καὶ τοῦ *Σαώνου*, πρὸς Β κεῖται τὸ τῆς *Βουργουνδίας* (Σαώνης καὶ Δούβις)· ἡ δὲ κοιλὰς τοῦ Ῥοδανοῦ εἶνε πεφυτευμένη μὲ ἐλαίας, ἀμυγδαλέας καὶ ἀμπέλους καὶ ἐνοῦται πρὸς Ν. μετὰ τοῦ ξηροῦ, πτωχοῦ εἰς φυτὰ καὶ μονοτόνου βαθυπέδου τῆς *Πριβαγκίας*. Πρὸς Δ. τοῦ Ῥοδανοῦ ὑψοῦται ἡ μεσημβρινὴ ὀρεινὴ Γαλλικὴ χώρα, ἥτις εἶνε ὑψίπεδον διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν βαθειῶν κοιλάδων τοῦ Λείγηρος, Ἐλάριος καὶ Δορδώνου καὶ ἔχον ἀπότομα ἀνατολικὰ καὶ μεσημβρινὰ χείλη, πρὸς Δ. δὲ καὶ Β. ἀποκλίνον βαθμηδὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν βαθύπεδον καὶ ὃν πανταχόθεν εὐπρόσιτον. Ὁ κύριος δεσμὸς τῶν ὀρέων τούτων κεῖται περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Λείγηρος καὶ Ἐλάριος, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα μέρη εἶνε τὸ *Κέμμενον ὄρος* (μέχρι 5400 π.), πρὸς τὰ Α. καὶ ΝΑ. τὰ θρυμώδη *Φορέζια*, μεταξὺ Ἐλάριος καὶ Λείγηρος, καὶ μεταξὺ Ἐλάριος καὶ Δορδώνου τὸ ὑψίπεδον τῆς *Ἀβερνίας*, ἔχον τὸ *Χρυσοῦν ὄρος* (5800 π.) μετ' ἰχνῶν παλαιᾶς ὑφαισείου ἐνεργείας. Τὰ ὑψηλότερα μέρη τούτων εἶνε ἔρημα, αἱ δὲ στεναὶ κοιλάδες ἐξόχου ὡραιότητος. Ἀπὸ τῆς διώρυχος τοῦ κέντρου ἐκτείνονται ὡς σύνδεσμος τῆς Μεσημβρινῆς Γαλλικῆς καὶ ἄνω Ῥηνικῆς βουνώδους χώρας τοξοειδῶς παρὰ τὸν Οὐόγησον στενὰ καὶ χαμηλὰ ὄρη (μέχρι 1800 π.) τοῦ *Χρεσοῦ* λεγόμενα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(μὲ τὰς Βουργουνδικὰς ἀμπέλους) καὶ τὰ τῶν *Λάγγρων* (πηγαὶ τοῦ Σηκουάνα, τοῦ Μάρνη, τοῦ Μόσα καὶ τοῦ Σαώνου) τὰ ὁποῖα πρὸς Δ μὲν καταβαίνουσιν εἰς τὸ μέγα βαθύπεδον, πρὸς Α. δὲ ἀποτόμως εἰς τὸ Βουργουνδικόν. Πρὸς Β. τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς Δ τοῦ Ῥήνου κεῖται ἡ *ἄνω Ῥηνικὴ βουνώδης χώρα*. Ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Μοσέλλα ἐκτείνεται 30 μ. πρὸς Β. μέχρι τοῦ Νάου ποταμοῦ ὁ λίαν δρυμώδης *Οὐόγησος*, ὅστις πρὸς Ν. (Βαλλὼν Σούλζου) εἶνε ὑψηλότερος (4400 π.). Ταῦτα πρὸς Α. μὲν καταπίπτουσιν ἀποτόμως εἰς τὸ ἄνω Ῥηνικὸν βαθύπεδον, πρὸς Δ. δὲ βαθμηδὸν πρὸς τὴν 600—800 π. γλωρίαν τῆς Λοθριγγίας, ἥτις πρὸς Δ. καταπίπτει εἰς τὴν πεδιάδα διὰ τοῦ *δρυμοῦ τῆς Ἀργονίας*. Πρὸς Β. δὲ περιορίζεται ὑπὸ τῆς *Κάτω Ῥηνικῆς βουνώδους χώρας*, τῆς ὁποίας μόνον ἐν μέρει τὰ *Ἀρδέννια ὄρη* ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Τὸ Γαλλικὸν βαθύπεδον εἶνε λοφῶδες καὶ τὸ μεσημβρινὸν μέρος αὐτοῦ διαβρέεται ὑπὸ τοῦ Γαρούνα· περιλαμβάνει δὲ εὐφόρους καὶ πλουσίας εἰς οἴνους χώρας, κατὰ δὲ τὰ παράλια τὰς γυμνὰς, ἀνύδρους καὶ μόνον πρὸς κτηνοτροφίαν χρησίμους *Λάνδας*. Τὰ μεσαῖα μέρη τῆς Γαλλίας ποτίζει ὁ Λείγηρ καὶ περιέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θελκτικὰς θέσεις καὶ ἰδίως ὡραίας κοιλάδας καὶ μάλιστα περὶ τὴν Τούρσην, τὸν κῆπον τῆς Γαλλίας. Ἐν δὲ τῇ χερσονήσῳ Βρετανίᾳ ὑψοῦνται τὰ μικρὰ *Ἄρβεια ὄρη* μέχρι 1000 π. ὑψηλά. Τὰ βόρεια μέρη διαβρέχει ὁ Σηκουάνας· αἱ πεδιάδες τῆς Καμπανίας εἶνε ἐκτὸς τῶν κοιλάδων (Σηκουάνας, Μάρνης) ξηραὶ καὶ πρὸς κτηνοτροφίαν ἰδίως κατάλληλοι, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ βαθυπέδου εἶνε εὔφορα καὶ καλῶς καλλιεργημένα.

Τὸ κλίμα εἶνε συγκερασμένον καὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν Μεσόγειον κάτω κοιλάδα τοῦ Ροδανοῦ θερμόν, ἔνθα αὐξάνουσι καὶ μεσημβρινοὶ καρποί. Κύρια προϊόντα εἶνε *οἶνοι* (Βορδικὸς, Βουργουνδικὸς, Καμπανίτης), δι' ὧν ἡ Γαλλία εἶνε ἡ πρώτη οἰνοφόρος χώρα, *δημητριακοὶ καρποί*, *ἔλαιον* (ἐν Προβιγκίᾳ), *μέταξα* καὶ *λιθάνθρακες*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Γάλλοι σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς εἶνε λίαν εὐκίνητοι, κοῦφοι καὶ εὐμετάβλητοι, εἰς δὲ τὸν κοινωνικὸν βίον ὁμιλητικοί, εὐφυεῖς, ἀξιέραστοι, παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς εὐπροσήγοροι, ἐπιδεικτικοί, κενόδοξοι καὶ παράφοροι πρὸς δόξαν, καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἀλσατίας καὶ Λοθριγγίας Γερμανοί.

Ἡ Γαλλία τὸ 50 ἔτος Π. Χ. ἐγένετο ἐπαρχία τῶν Ῥωμαίων, ὧν ἐδέχθη καὶ τὸν βίον. Κατὰ δὲ τὴν μεγάλην τῶν ἐθνῶν μετανάστευσιν κατεπλημμύρησαν τὴν χώραν διάφοροι Γερμανικοὶ λαοί, ἀλλὰ περὶ τὸ 500 Μ. Χ. ὁ Χλοδοβίκος ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Γαλλίας. Κάρολος δὲ ὁ μέγας περὶ τὸ 800 ἐξέτεινε τὰ μέγιστα τὸ Γαλλικὸν κράτος, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διῃρέθη καὶ ἀπὸ τοῦ 843 ἡ Γαλλία ἐγένετο ἐντελῶς χωριστὸν κράτος. Αἱ σταυροφορίαι εὗρον ἐν αὐτῇ μεγάλην ὑποδοχήν. Βαρεῖς δὲ ἀγῶνας ὑπέστη ἡ Γαλλία κατὰ τὸν ιδ'. καὶ ιέ'. αἰῶνα πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες εἶχον ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος (Αὐρηλιανὴ παρθένος), ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀναγκάσθησαν οὗτοι νὰ ἀποδώσωσιν ὅλας των τὰς κατακτήσεις. Ἐκ τοῦ τιμαριωτισμοῦ ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν ἡ ἀπόλυτος μοναρχία. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εὗρε καὶ ἐν Γαλλίᾳ εἴσοδον καὶ ἤγειρεν αἱματηροὺς ἐμφυλίους πολέμους μεταξὺ Οὐγενότων (Διαμαρτυρουμένων) καὶ Καθολικῶν, μέχρις οὗ Ἑρρίκος ὁ ιέ. ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβώνων ἐξέδωκε τὸ 1598 τὸ *Ἔδικτον τῶν Νάντων*· ἡ δὲ κυβέρνησις Λουδοβίκου τοῦ ιδ'. (1643—1715) ὑπῆρξεν ἡ ἐποχὴ τῆς μεγαλειτέρας λαμπρότητος διὰ τὴν Γαλλίαν· ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως ἦτον ἀπεριόριστος, οἱ στρατοὶ αὐτοῦ νικηφόροι, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἤνθουν καὶ οὕτως ἡ Γαλλία ἦτον τὸ σημαντικώτερον κράτος τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ἡ χώρα ὑπέπεσεν εἰς μεγάλα χρέη καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἐξηντλήθησαν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789 κατέστρεψε πάντα τὰ καθεστῶτα καὶ ἔκαμε τὴν Γαλλίαν δημοκρατίαν, ἥτις εἶχε πόλεμον μὲ ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Τὸ 1804 μετεβλήθη διὰ τοῦ Ναπολέοντος εἰς αὐτο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρατορίαν καὶ ἡ Γαλλία κατέστη πάλιν ἡ ἰσχυροτέρα ἐπικράτεια τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκστρατεία καὶ οἱ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμοι τῶν Γερμανῶν ἐπέφεραν τὸ 1815 τὴν πτῶσιν τοῦ Γάλλου αὐτοκράτορος, καὶ οὕτως ἀνέβησαν τὸν θρόνον οἱ Βουρβῶνοι ἐκ νέου, μέχρις οὗ διὰ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830 περιῆλθεν οὗτος εἰς τὴν Ὀρλεανικὴν οἰκογένειαν, διὰ δὲ τῆς Φεβρουαρίας ἧς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἐγένετο ἡ Γαλλία δημοκρατία καὶ τὸ 1852 αὐτοκρατορία ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Ναπολέοντος τοῦ γ'.

Τὸ ἐμπόριον εἶνε σημαντικὸν (Μασσαλία, Βουρδίγαλλα, Ἄβρη, Παρίσιοι, Λούγδουνον), ἡ βιομηχανία ἀκμαία καὶ ἔξοχος διὰ τῶν δικτύων καὶ κομψῶν ἐφευρέσεων (mode). Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶνε κατωτέρα τῆς ἐν Γερμανίᾳ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶνε Δυτικοί. Ἐκτὸς τοῦ αὐτοκράτορος ὑπάρχει καὶ ἡ Γερουσία καὶ τὸ νομοθετικὸν σῶμα. Διαιρεῖται δὲ εἰς 86 νομούς. 1) *Ἀλσατία*, ἀπὸ τοῦ 1348 Γαλλικὴ ἐπαρχεία λίαν εὔφορος καὶ κατῳκημένη. Ἐπισημότεραι πόλεις *Στρασβοῦργον* (Ἀργεντόρατον), $\frac{1}{2}$ ὥραν ἐντεῦθεν τοῦ Ῥήνου, ἔχουσα 82000 κ, ἰσχυρὰν φρούριον, πανεπιστήμιον καὶ ἐπίσημον ναὸν μητροπόλεως (437 π.), *Καλμάρη*, 22000 κ. *Μυλχαούση*, ἔχουσα 45000 κ. καὶ ἐργοστάσια, 2) *Λοθριγγία*, ἀπὸ τοῦ 1766 Γαλλικὴ ἐπαρχία, *Νάντη*, 50000 κ. *Λουνεβίλλη*, ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τὸ 1801 εἰρήνην. *Μέτται*, παρὰ τὸν Μοσέλλαν, πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 57000 κ. *Δόμρεμυς*. 3) *Καμπανία*, τῆς ὁποίας ἡ λαμπρὰ πρωτεύουσα *Ῥῆμοι* ἔχει 56000 κ, ἐργοστάσια ἐρίων καὶ ἐμπόριον οἴνων. 4) *Νῆσος Φράντσα*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε Παρίσιοι, παρὰ τὸν Σηκουάναν, μητρόπολις τῆς Γαλλίας καὶ πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 1700 χ. κ. καὶ πανεπιστήμιον καὶ οὖσα κέντρον τοῦ ἐπιστημονικοῦ, βιομηχανικοῦ, πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου. Τὰ βουλεβάρια εἶνε ὁδοὶ μὲ δενδροστοιχίας εἰς τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν ὀχυρωμάτων. Ἐτὶ νήσου σχηματιζομένης ὑπὸ τοῦ Σηκουάνα εἶνε κτισμένη ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων· ἐπὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα κεῖται ὁ Κεραμεικός, βασιλικὸν παλάτιον, τὸ ὁποῖον περιέχει καὶ λαμπρὰν ἀγοράν, καὶ πρὸς Β. ὁ λόφος τοῦ Μοντμάρτρου. Βερσάλλιαι, ἔχουσα 40000 κ. καὶ οὖσα δημιούργημα Λουδοβίκου τοῦ ιδ'. Αἱ *Γαλλικαὶ Κάτω Χῶραι* (Φλανδρία καὶ Ἀννονία) εἶνε λίαν εὔφοροι καὶ ἔχουσι μεγάλην βιομηχανίαν. Λίλλη, πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 139000 κ. καὶ ἐργοστάσια. *Δυγκίρκη*, πόλις ἐμπορικὴ ὀχυρὰ καὶ παράλιος, ἔχουσα 30000 κ. 6) *Ἀρτεσία* καὶ *Πικαρδία*, ὧν ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ *Καλαί*, ἐπὶ 5 μ. πλ. ὁμωνύμου στενοῦ, καὶ *Βουλόγνη*, παρὰ τὴν θάλασσαν, ἔχουσα 36000 κ. καὶ οὖσα μετὰ τῆς ἀνωτέρω τόπος μεταβάσεως διὰ τὴν Ἀγγλίαν. *Ἀμβιανὸν*, ἔχουσα 59000 κ. καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1802. 7) *Νορμανδία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ρουάνη*, παρὰ τὸν Σηκουάναν, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 103000 κ. *Ἄβρη*, παρὰ τὸν Σηκουάναν, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 75000 κ. *Χερβοῦργον*, πόλις ὀχυρὰ καὶ λιμὴν πολεμικὸς ἔχων 42000 κ. 8) *Βρεταvία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βρέστη*, πρῶτος πολεμικὸς λιμὴν, ἔχων 68000 κ. *Νάντες*, παρὰ τὸν Λείγηρα, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 115000 κ. (Ἔδικτον τοῦ 1598). 9) *Αὐρηλία*, παρὰ τὸν Λείγηρα, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν καὶ 51000 κ. (Αὐρηλιανὴ παρθένος 1829) *Τούρση*, παρὰ τὸν Λείγηρα, ἔχουσα 40000 κ. καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν παρ' αὐτὴν τὸ 732 κατὰ τῶν Ἀράβων νίκην τοῦ Καρόλου Μαρτέλου. *Ἀγγέρση*, ἔχουσα 52000 κ. *Ροσέλλη*, πόλις αὐτῆς ὀχυρὰ καὶ ἄλλοτε ἕδρα τῶν Οὐγενότων. *Βαρδέα*, μεταξὺ Ροσέλλης καὶ Ναντῶν. 10) *Λουγδουνικὴ* μετὰ τῆς *Ἀλβερνίας*, ὧν ἐπισημότεραι πόλεις *Λυὼν* (*Λούγδουνον*), ἐπὶ τοῦ Ροδανοῦ, δευτέρα πόλις τῆς χώρας, ἔχουσα 320000 κ. καὶ βιομηχανίαν μετάξης καὶ μεταξοπτίλου. *Ἅγιος Στέφανος*, ἔχουσα 93000 κ, βιομηχανίαν καὶ λιθάνθρακας. *Κλαρμόντιον*, ἐν τῇ Ἀλβερνίᾳ, ἔχουσα 38000 κ. καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Σύνοδον τοῦ 1095. *Λιμόγαι*, ἔχουσα 51000 κ. 11) *Γουϊέννη* καὶ *Γα-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκωνία, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βορδὼ* (*Βορδίγαλλα*), παρὰ τὸν Γαρούναν, ἔχουσα 163000 κ. καὶ ἐπίσημον ἐμπόριον οἴνων. *Βαϊόννη*, παρὰ τὸν Ἀδδοῦρον, πόλις ἰσχυρὰ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 25000 κ. καὶ Ῥωμαϊκὰς ἀρχαιότητας. *Μονπελλιέρ*, ἔχουσα 25000 κ. καὶ ἰατρικὴν σχολήν. *Τολόσα*, παρὰ τὸν Γαρούναν, ἐνεργοῦσα ἀξιόλογον ἐμπόριον καὶ ἔχουσα 115000 κ. καὶ ἐγγοστάσια. 13) *Προβιγκία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Μασσαλία*, πόλις ἰσχυρὰ, παράλιος, ἀρχαιοτάτη καὶ πρώτη ἐμπορική, ἔχουσα 260000 κ. *Τουλών*, πολεμικὸς λιμὴν καὶ πόλις ἰσχυρὰ, ἔχουσα 86000 κ. (*Ναπολέων* 1793) καὶ παρ' αὐτὴν τὰς ὡραίας Ὑέρας νήσους. *Νίκαια*, ἔχουσα 48000 κ. λίαν γλυκὺ κλίμα καὶ θαλάσσια λουτρά. *Ἀβινιών*, παρὰ τὸν Ῥοδανὸν, ἔχουσα 37000 κ. καὶ οὖσα ἕδρα τῶν Παπῶν ἀπὸ τοῦ 1309—1377. 14) *Δελφινάτον*, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα εἶνε *Γρενόβλη*, πόλις ἰσχυρὰ, ἔχουσα 33000 κ. καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Μοναστήριον τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βρούνου. 15) *Σαβαυδία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε *Καμβέρη*, ἔχουσα 20000 κ. καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Λευκὸν ὄρος. Οἱ κάτοικοι τῆς Σαβαυδίας εἶνε λαὸς ἐπιμελὴς καὶ ὀλιγαρκὴς, καί τινες κατ' ἔτος ἀποδημοῦσι. 16) *Βουργουνδία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε *Διών*, ἔχουσα 37000 κ. καὶ ἐμπόριον οἴνων. 17) *Φραγκοκομμισία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε *Βεσανσών*, παρὰ τὸν Δοῦβιν, πόλις ἰσχυρὰ, ἔχουσα 17000 κ. 18) *Κύριος* (1).

Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε 10000 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 37 1|2 ἑ. ὧν 36 ἑ. καθολικοί, 1500 χ. Διαμαρτυρόμενοι, 150000 Ἰσραηλῖται καὶ 20000 ἄλλων θρησκευμάτων, καὶ πάλιν 1100 χ. λαλοῦσι Γερμανικὰ, 1070 χ. Βρεταννικὰ, 44 ἑ. Προβιγκιακὰ, 200 χ. Ἰταλικὰ, 200 χ. Φλαμανδικὰ, 160 χ. Βασκικὰ, 100 χ. Καταλωνικὰ καὶ οἱ λοιποὶ τὰ καθαρὰ Γαλλικά. Ἡ Γαλλία ἔχει εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους κτήσεις, εἶναι τὴν Πενδιχέρην καὶ μέρος τοῦ Ἀννὰμ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, τὴν Ἀλγερίαν, κτήσεις ἐπὶ τῆς Σενεγαμβίας τὴν Μαδαγασκὰρ καὶ τὴν νῆσον Βουρβῶνα ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ περὶ αὐτὴν, μέρος τῆς Γουϊάνης καὶ τῶν μικρῶν Ἀντιλλῶν ἐπὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ περὶ αὐτὴν, τας Μαρκησίας νήσους καὶ τὴν Νέαν Καληδονίαν, ἐν τῇ Αὐστραλίᾳ. Ὅλαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ Κάτω Χῶραι.

§ 23. Ὅρια αὐτῶν (1180 □ μ. καὶ 8000000 κ.) εἶνε ἡ Γερμανικὴ Θάλασσα, ἡ Γερμανία, τὸ Ἀννόβερον, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Γαλλία· χερσόνησος δὲ ἡ βόρειος Ὁλλανδία.

Ὕδατα. Εἰς τὴν Γερμανικὴν Θάλασσαν, ἥτις αὐτόθι σχηματίζει τοὺς κόλπους Δολλάριον καὶ Ζουϊδέρην, χύνονται 1) ὁ *Σκάλδης*, ὅστις διαιρούμενος παρὰ τὰς ἐκβολάς του εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικόν, ἔνθα κεῖνται μεταξὺ αὐτῶν νῆσοι, ἔχει παροχθίους πόλεις τὴν *Γάνδην* καὶ τὴν *Ἀντβέρπην*, 2) ὁ *Ῥῆνος*, ὅστις διαιρούμενος εἰς πολλοὺς βραχίονας ἀποτελεῖ Δέλτα, καὶ οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ βραχίονες αὐτοῦ *Σάλας* καὶ *Λέκας* χύνονται εἰς τὸν Μόσαν, οἱ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ *Υ̓́σσελος* καὶ *Οὐέχτης* εἰς τὸν Ζουϊδέρην. Πόλεις παρὰ μὲν τὸν Ῥῆνον *Ἀρχέμη*, *Οὐτρέχτη*, *Λεΐδη* (*Λούγδουνον Βιτάβων*), παρὰ δὲ τὸν Βάλαν *Νουϊόμαγον*, 3) ὁ *Μόσας*, πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅστις, πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τῶν Λάγγρων, ἔχει παροχθίους πόλεις *Νάμουρον*, *Λυτίχην*, *Μαστρίχτην* καὶ *Ῥοτερδάμην*.

Ἐκτὸς τῶν ΝΔ, ἔνθα εἰσχωρεῖ ἡ *Κάτω Ῥηνικὴ βαυτώδης χώρα* διὰ τῶν *Ἀρδεννῶν* καὶ *Βεῶν*, ἡ λοιπὴ χώρα ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μεγάλου Ῥηνικοῦ βαθυπέδου, διαβρεόμενον ὑπὸ τοῦ Σκάλδη, Μόσα καὶ Ῥήνου καὶ προφυλαττόμενον ἀπὸ τὰς κατακλύσεις τῆς ὑψηλοτέρας πολλαχοῦ θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν διὰ θινῶν καὶ προχωμάτων. Πρὸς τούτοις διασχίζεται καὶ ὑπὸ πολυαρίθμων διωρύχων (ἡ

δὲ αὐτὴ ἔχουσιν 87000 □ μ. καὶ 2'00 χ. κ. ἐκτὸς τῆς Ἀλγερίας, ἥτις μόνη ἔχει 7140 □ μ. καὶ 3 ἑ. κ. ὧν 185000 Καθολικοί, 67000 Διαμαρτυρόμενοι, 30000 Ἰσραηλῖται καὶ 2800 χ. Μωαμεθανοί.

Πρόσοδος (1863) 2100 ἑ. φρ. δαπάνη ἴση σχεδόν, χρέος πάγιον 12500 ἑ. καὶ μὴ πάγιον 672 ἑ. Στρατὸς ἐν εἰρήνῃ 404 χ, ἐν πολέμῳ 737. Στόλος μετὰ τῶν κατασκευαζομένων 484 πλοῖα, 8350 καν. (46 θωρακωτὰ, 1068 καν. καὶ 22683 ἵππων δυνάμεως καὶ 334 ἀτμόπλοια 5420 καν. καὶ 83500 ἵππων δυνάμεως). Ἐμπορικὸν ναυτικὸν 15132 πλοῖα, 982330 τόν. καὶ ἕτερα 8242, 62000 τόν. χρήσιμα διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ἰδίων παραλίων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεγάλη βορεία, ἥτις ἑνόνει τὸ Ἀμστελόδαμον μετὰ τῆς βορείου θαλάσσης), αἵτινες χρησιμεύουσι καὶ πρὸς ἀποξήρανσιν ἑλωδῶν μερῶν καὶ πρὸς συγκοινωνίαν. Πρὸς Β, ἔνθα ὑπάρχει ἔλλειψις ποτίμου ὕδατος, εἶνε μᾶλλον λειμῶνες ἢ ἀγροί, πρὸς Ν. δὲ ἡ χώρα εἶνε προσφορωτάτη εἰς κτηνοτροφίαν, γεωργίαν (κηπουρικὴ καλλιέργεια, ὡς ἐν Φλανδρίᾳ) καὶ μεταλλουργίαν. Ἐν δὲ τῷ κέντρῳ δὲν ἐλλείπουσιν ἀμμώδεις ἐπιφάνειαι καὶ ἐκτεταμένα τέλματα τύρφης (ὁ Πέλος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μόσα).

Τὸ *κλίμα* εἶνε γλυκύ, ὑγρόν, ὁμιχλῶδες καὶ ἐνιαχοῦ οὐχὶ ὑγιές. Ἡ Ὁλλανδία εἶνε πτωχὴ εἰς μέταλλα καὶ ξυλικήν, ἀλλὰ πλουσία εἰς τύρφην καὶ ποίμνια (βούτυρον, τυρός). Τὸ Βέλγιον φέρει πολλοὺς γαιάνθρακας, σίδηρον, κασσίτερον καὶ σιτηρά. Οἱ *Ὁλλανδοὶ* ἔχουσι κάπως ὁμοιότητα μὲ τοὺς Γερμανούς· τὸ ἀποφασιστικὸν καὶ ἐπίμονον αὐτῶν, τὸ φιλήσυχον καὶ τὸ περιεσκεμμένον καὶ ἡ παρὰ πάντων ὁμολογουμένη καθαριότης ἐκφράζονται καὶ ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, τὴν ὁποίαν δι' ἀπαύστων ἀγώνων κατέκτησαν, παλαίοντες πρὸς τὸ ὕδωρ. Γεννημένοι διὰ τὸ ἐμπόριον, διακρίνονται διὰ τὴν τιμιότητα, ἐπιμέλειαν καὶ οἰκονομίαν, ἐνεργοῦντες ἐμπόριον λίαν σπουδαῖον καὶ ἔχοντες ἀξιόλογα ἐργοστάσια (χάρτου, λινῶν). Τὰ δημοτικὰ τῶν σχολεῖα εἶνε καλῶς ὠργανισμένα καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένη αὐτόθι ἐκκλησία εἶνε ἡ τῶν Μετερρύθμισμένων. Οἱ *Βέλγαι* (*Φλανδροὶ* καὶ *Βαλλόνοι*) συγγενεύουσι μᾶλλον πρὸς τοὺς Γάλλους, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶνε ζωηροί, ἄστατοι, εὐκίνητοι, βιομήχανοι (τρίχαπτα, λινὰ μάλλινα ὑφάσματα καὶ δέρματα), ἀποτελοῦντες τὸν πρῶτον βιομηχανικὸν λαὸν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου καὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν· γλῶσσα δὲ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων αὐτῶν εἶνε ἡ Γαλλική. Ἀνέκαθεν αἱ Κάτω χῶραι ὑπέκειντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ξένα κράτη, τὸ δὲ Βέλγιον ὑπῆρξε καὶ θέατρον πολέμων. Κύριοι δὲ αὐτῶν κατὰ καιροὺς ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Φράγκοι καὶ τὸν ιε'. αἰῶνα οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βουργούνδιοι (Κάρολος ὁ Τολμηρὸς), ὅτε καὶ ἤνθει ὑπ' αὐτοὺς ἡ χώρα καὶ ἰδίως τὰ μεσημβρινὰ μέρη (Βρύγη, Γάνδη, Ἀντβέρπη) διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ εἶχον ἀποκτήσει πολλὰ προνόμια παρ' αὐτῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Ἱσπανούς, ἐφ' ὧν ὁ μὲν Κάρολος ε'. κατεδίωκε τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν, ὁ δὲ Φίλιππος α'. καὶ τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας. Ἐντεῦθεν τὸ βόρειον μέρος ἀπεσπάσθη (ἕνωσις τῆς Οὐτρέχτης τὸ 1579, Ἀραυσιακοὶ ἡγεμόνες). Κατὰ τὴν Βεστφαλικὴν εἰρήνην ἠναγκάσθη ἡ Ἱσπανία νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ὁλλανδικῆς δημοκρατίας. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ ιζ'. αἰῶνος ἡ Ὁλλανδία ἦτον ἡ πρώτη θαλασσία δύναμις, ἀλλ' ἐξησθένησε διὰ πολέμων πρὸς τὴν ἀκμάζουσαν Ἀγγλίαν καὶ ἐκ τῶν κατακτητικῶν σχεδίων Λουδοβίκου τοῦ ιδ'. περιέπεσεν εἰς μέγαν κίνδυνον. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐπέφερεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τοῦ περὶ τῆς Ἱσπανικῆς διαδοχῆς πολέμου (1701—13) εἶχε περιπέσει εἰς τὴν Αὐστρίαν, μεγάλας μεταβολάς. Τὸ 1815 ἐγένοντο αἱ Κάτω Χῶραι βασίλειον, ἀλλὰ τὸ 1830 ἀπεσπάσθη τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εἰς πολλὰ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ὁλλανδίαν, καὶ ἐγένετο ἴδιον βασίλειον.

1) Ἡ Ὁλλανδία εἶνε περιωρισμένη μοναρχία (Γενικὴ δίαιτα) καὶ διὰ τοῦ Λουξεμβούργου καὶ Λιμβούργου ὁ βασιλεὺς αὐτῆς εἶνε μέλος τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὰς ἑξῆς ἐπαρχίας. 1) τῆς ἰδίως Ὁλλανδίας, ἥτις εἶνε ἡ μᾶλλον τῶν ἄλλων κατῳκημένη, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ἀμστελόδαμον*, πρωτεύουσα καὶ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ὁλλανδίας (λαμπροτέρα τὸν ιη'. αἰῶνα), ἔχουσα 270000 κ, πολλὰς διώρυχας καὶ ἀδαμαντουργεῖα. *Σααρδάμη*, κώμη, ἔχουσα πολλοὺς ἀνεμομύλους καὶ οὖσα ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τὸ 1697 μαθητείαν Πέτρου τοῦ Μεγάλου. *Βροίκη*, κώμη ἐν Βαατερλάνδῃ, ὀνομαστὴ διὰ τὴν καθαριότητα. *Ἁρλέμη*, διακρινομένη διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων καὶ ἔχουσα 29000 κ. *Λεύδη*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λούγδουνον Βαταυῶν), παρὰ τὸν Ῥῆνον, ἔχουσα 37000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Χάγη*, καθέδρα τοῦ βασιλέως, ἔχουσα 82000 κ. πρὸς τὰ ΒΔ. παράλια αὐτῆς κεῖται καὶ ἡ νῆσος *Τεξέλη*. *Ροττερδάμη*, παρὰ τὸν Μόσαν, δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 113000 κ. 2) *Σηλανδία*, τῆς ὁποίας συγκειμένης πρὸ πάντων ἐκ νήσων ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε *Μιλδελβοῦργον*, ἐμπορική. 3) *Βόρειος Βραβαντία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Ἐρτογενβόσχη*, ὀχυρὰ καὶ βιομήχανος (πρὸ πάντων εἰς λινὰ), ἔχουσα 22000 κ. 4) *Οὐτρέχτη*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα κειμένη παρὰ τὸν Ῥῆνον καὶ ἔχουσα 55000 κ. εἶνε ἐπίσημος διὰ τὴν ἕνωσιν τοῦ 1579 καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ 1713. 5) *Γελδρία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Νοουϊμάγον*, παρὰ τὸν Βάλαν, ἔχουσα 21000 κ. *Ἀρνχέμη*, παρὰ τὸν Ῥῆνον, πόλις ὀχυρά, ἔχουσα 26000 κ. 6) *Ἄρω-Ὑσσέλου*. 7) *Φρεισλάνδη*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε *Λεουβάρδη*, πόλις ἐμπορικὴ εἰς λινὰ ἰδίως, ἔχουσα 25000 κ. 8) *Γρονίγγη*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος ὀχυρὰ πόλις ἔχει 36000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 9) *Δρεντία*, ἡ πλουσιωτέρα εἰς τύρφην ἐπαρχία. 10) *Λιμβοῦργον*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὸν Μόσαν ὀχυρὰ πρωτεύουσα *Μαστρίχτη*, ἔχουσα 30000 κ, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν. 11) *Λουξεμβοῦργον*. (1)

2) Τὸ Βέλγιον, ὃν ἐκ τῶν μᾶλλον κατῳκημένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχον πολίτευμα περιωρισμένον ἐκ Βουλῆς καὶ Γερουσίας, διαιρεῖται εἰς ἐπαρχίας, αἵτινες εἰσὶν αἱ ἑξῆς· 1) *Φλανδρία*, ἡ μᾶλλον τῶν ἄλλων κατῳκημένη, τῆς ὁποίας ἐπισημ-

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ὁλλανδίας εἶνε 641 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι 3650 χ. ὧν 2 ἑ. Διαμαρτυρόμενοι καὶ 1250 χ. Καθολικοί. Ἐξωτερικαὶ κτήσεις αὐτῆς εἶνε πολλαὶ νῆσοι τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους (Ἰάβα, Μολοῦκαι) ἐν Ἀσίᾳ, πρακτορία ἐπὶ τῆς ἐν Ἀφρικῇ Χρυσῆς παραλίας, μέρος τῆς Γουϊάνης καὶ τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἐν Ἀμερικῇ.

Πρόσοδος μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν κτήσεων 265 ἑ. δρ. δαπάνη ἴση, στρατὸς Εὐρωπαϊκὸς ἐν πολέμῳ 61 χ, τῶν Ἰνδιῶν 30, στόλος 144 πλοῖα, 1790 κανν. (57 ἀτμόπλοια 796 κανν.) ἐμπορικὸν ναυτικὸν (1862) 1289 πλοῖα 524 χ. τόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μότεραι πόλεις *Γάνδη*, ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 120000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βρύγαι*, ἔχουσα 50000 κ. καὶ ἐργοστάσια. *Ὀστένδη*, πόλις ὀχυρά, ἔχουσα θαλάσσια λουτρὰ καὶ οὖσα τόπος μεταβάσεως πρὸς τὴν Δούβρην. 2) *Ἀντωνία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Μόνση*, ἔχουσα 26000 κ. 3) *Βραβαντία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βρυξέλλαι*, πρωτεύουσα καὶ μητρόπολις τοῦ κράτους, ἔχουσα 290000 κ, πανεπιστήμιον καὶ ἐργοστάσια τριγάπτων. *Βατερλόον*, πρὸς Ν, ἐπίσημον διὰ τὴν μάχην τοῦ 1815. *Λουβαίνη ἢ Λουβάτον*, ἔχουσα 30000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 4) *Ἀντβέρπη*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὸν Σκάλδην ὁμώνυμος πρωτεύουσα, ἔχουσα 117000 κ, ἦτον τὸν μεσαιῶνα ἡ ἕδρα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. 5) *Λιτίχη*, τῆς ὁποίας ἡ παρὰ τὸν Μόσαν ὁμώνυμος πρωτεύουσα ἔχει 99000 κ, πανεπιστήμιον καὶ ἐργοστάσια ἰδίως ὅπλων. 6) *Νάμουρον*, τῆς ὁποίας ἡ ὀχυρὰ ὁμώνυμος πρωτεύουσα, κειμένη παρὰ τὸν Μόσαν, ἔχει 25000 κ. *Λίγνυον*, ἐπίσημον διὰ τὴν μάχην τοῦ 1815. (1)

Γαλικία, Οὐγγαρία καὶ Τρανσυβλανία.

§. 24. Αἱ χῶραι αὗται, κείμεναι μεταξὺ Αὐστρίας, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἀνήκουσιν εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ὕδατα. 1) Ὁ *Δούναβις*, τοῦ ὁποίου παρόχθιοι μὲν πόλεις εἶνε τὸ *Πρισβοῦργον*, ἡ *Βούδα* καὶ ἡ *Πέστα*, παραπόταμοι δὲ ὁ *Βάγους* καὶ ὁ *Τίβισκος* καὶ νῦν *Τουτίας* εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ὁ *Ῥάαβης* ὁ *Δράβος* μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Ἐσσέργης* καὶ ὁ *Σάος* μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Ἀγρίμης*, εἰς τὴν δεξιάν. 2) Ὁ *Θεϊστούλας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Καρπαθίων ἔχει παρόχθιον πόλιν τὴν *Κρακοβίαν*. 3) ἐπισημότεραι δὲ λίμναι εἶνε ἡ *Βαλατὼν* καὶ ἡ *Νεσιδλέρη*.

Μέγα μέρος τῆς χώρας καλύπτουσι τὰ Καρπάθια ὄρη (4000 □ μ.), τὰ ὁποῖα, κείμενα πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Βελγίου εἶνε 537 □ μ, οἱ Καθελικοί, κάτοικοι 4800 χ. ἡ πρόσοδος (1864) 158 ἑ φραγ. ἡ δαπάνη 152, τὸ χρέος 631 ἑ. καὶ ὁ στρατὸς ἐν πολέμῳ 100 χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Δουνάβεως καὶ περικυκλούμενα πανταχόθεν ὑπὸ πεδιάδων, σχηματίζουσι τὰ ἀνατολικὰ τῶν κεντρικῶν ὀρέων τῆς μεσαίας Εὐρώπης καὶ χωρίζονται ἀπὸ τῶν μεσαίων τῆς Γερμανίας διὰ τοῦ Μάρχου καὶ Οὐϊάδρου, ὅπως ἀπὸ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου διὰ τοῦ Δουνάβεως, τοῦ ὁποίου ἅπτονται δι' ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρία. 1) εἰς τὸ *Τρανσυλβανικὸν* ὑψίπεδον, περιλαμβανόμενον πρὸς N. μὲν καὶ Α. ὑπὸ τῶν ἀγρίων *Τρανσυλβανικῶν* Ἄλπεων (ὑπὲρ τοὺς 8000 π.), αἵτινες καταπίπτουσιν ἀποτόμως εἰς τὸ βαθύπεδον τῆς Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας, πρὸς Δ. δὲ καὶ Β. ὑπὸ τῶν Τρανσυλβανικῶν μεταλλούχων ὀρέων (μέχρι 5000 π.). Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ χώρα (1500 π.) εἶνε λοφώδης καὶ ἐναχοῦ εὔφορος καὶ καλῶς καλλιεργημένη. 2) εἰς τὰ *δρυμώδη Καρπάθια*, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦντα τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ ὅλου ὄρους καὶ ἔχοντα μῆκος 45 μ. καὶ 10—15 πλ συνίστανται ἐκ πολλῶν δρυμωδῶν σειρῶν καὶ συμπλεγμάτων (μέχρι 5000 π.) καὶ ἔχουσιν εἰς τοὺς Β. πρόποδας μεγάλα στρώματα ὀρυκτοῦ ἅλατος. καὶ 3) εἰς τὸ *Καρπαθοουγγρικὸν ὑψίπεδον*, πρὸς Δ. τοῦ ὁποίου ὡς κέντρον προέχει πρὸς Β. τὸ ὄρος *Τάτρας*, νησιοειδὲς καὶ ὑψηλόν, ἔχον 8 μ. μ. 3 πλ. καὶ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὴν *Λομνίτσην* (8100 π.) καὶ περιβαλλόμενον πέριξ ὑπὸ ὑψιπέδων (2000 π.), περὶ τὰ ὁποῖα ἵστανται ὄρη μεσαίου μεγέθους, πρὸς Β. μὲν τὰ *Βεσκίδια* (πηγαὶ τοῦ Οὐϊστούλα), τὰ ὁποῖα εἶνε κεκαλυμμένα μὲ πυκνοὺς δρυμοὺς καὶ μὲ μεγάλα στρώματα ὀρυκτοῦ ἅλατος εἰς τοὺς βορείους πρόποδας, πρὸς Δ. δὲ τὰ *μικρὰ Καρπάθια* (2200 π.), μεταξὺ Βάγου καὶ Μάρχου, πρὸς N. δὲ τὰ ὑπὸ πλατειῶν κοιλάδων διακοπτόμενα *Οὐγγρικὰ* μεταλλικὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν N. καὶ Α. πλευρὰν εἶνε ἐξοχα διὰ τὸν μεταλλικὸν πλοῦτον καὶ τοὺς ἀμπελῶνάς των. Πρὸς τὰ Β. καὶ ΒΑ ἐπιπεδοῦται τὸ ὄρος πρὸς σχηματισμὸν τῶν μόλις 1000 π. ὑψηλῶν καὶ εὐφόρων *Οὐραλιοκαρπαθικῶν γηλοφιῶν*. Μεταξὺ τῶν Καρπαθίων, τῶν ὀρέων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῶν Ἄλπεων μετὰ τῶν κλάδων αὐτῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(Βακόνιος Δρυμός, Βαραδινικὰ ὄρη) κεῖνται δύο ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως διαῤῥεόμενα βαθύπεδα, 1) τὸ Ἄνω *Οὐγγρικὸν*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, Βάγου καὶ Ῥάάβου καὶ Νεοσιδλέρης λίμνης καὶ ὃν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὔφορον, καὶ 2) τὸ *Κάτω Οὐγγρικὸν* (1600 □ μ.), διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, Τιβίσκου, Δράάβου, Σάου, καὶ τῆς Βαλατῶνος λίμνης καὶ ὂν λοφώδες καὶ εὔφορον πρὸς Δ. καὶ ἰδίως παρὰ τὴν Βαλατῶναν λίμνην, καθὼς καὶ μεταξὺ Δράάβου καὶ Σάου, πρὸς *Α.* δὲ μονότονον, κεκαλυμμένον μὲ στέππας εὐνορούσας τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἐχούσας τὸ θέρος ὄψιν κεκαυμένης χώρας καὶ πολλὰ τέλματα.

Τὸ κλίμα εἶνε δριμὺ εἰς τὰ Καρπάθια καὶ αἱ ὀπῶραι ἐν Γαλικίᾳ ὀλίγαι· αἱ δὲ πεδιάδες ἔχουσι θερμὸν θέρος καὶ βαρὺν χειμῶνα καὶ ὁ ἀὴρ ἕνεκα τῶν τελμάτων εἶνε νοσερός· ἡ δὲ Τρανσυλβανία ἔχει ποικίλον κλίμα. Τὰ Καρπάθια εἶνε πλούσια εἰς μέταλλα (ἡ Τρανσυλβανία εἶνε ἡ μᾶλλον χρυσοφόρος χώρα τῆς Εὐρώπης), εἰς ὀρυκτὸν ἅλας, εἰς ξυλικὴν καὶ εἰς σιτηρά, ὁ Οὐγγρικὸς καπνὸς εἶνε ἔξοχος καὶ ὁ οἶνος περίφημος, ἡ δὲ κτηνοτροφία ὀνομαστή· ἐκ δὲ τῶν ζώων εἶνε ἄρκτοι καὶ λύκοι πολλοὶ καὶ ἰχθῦς ἐν τῷ Τιβίσκῳ.

1) Ἡ *Γαλικία* ἔχει 1600 □ μ. καὶ 5 ἑ. κ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον *Σλάβοι*, καλούμενοι *Πολωνοὶ* πρὸς Δ. καὶ *Ῥουσσιάκοι* πρὸς Α. ἐπικρατοῦσα δὲ παρ' αὐτοῖς θρησκεία εἶνε ἡ *Καθολικὴ*. Ἡ χώρα (μέρος τοῦ ποτὲ Πολωνικοῦ βασιλείου) πολὺ ἀπολείπεται εἰς τὸν πολιτισμὸν ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς Αὐστριακὰς χώρας καὶ οἱ χωρικοὶ ζῶσιν αὐτόθι ἐν ἀκαθαρσίᾳ καὶ πτωχείᾳ· καταβάλλονται ὅμως πολλαὶ προσπάθειαι πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν. *Κρακοβία*, παρὰ τὸν Οὐϊστούλαν, ἥτις, ἀποτελοῦσα μέχρι τοῦ 1846 ἰδίαν δημοκρατίαν, ἔχει νῦν 50000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βιλίτσκα*, ἐπίσημον ὀρυχεῖον ἅλατος. *Λεμβέργη*, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 70000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βρόδη*, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς χώρας, ἔχουσα 25000 κ. *Βουκοβίνα*, εἰς τὰ ΝΑ, χώρα τοῦ Στέμματος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζ) Τὸ *βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας* μετὰ τῆς *Σλαβονίας* καὶ *Κροατίας*, τῆς *Βοϊβοδίας* τῆς *Σερβίας* καὶ τῶν Στρατιωτικῶν μεθορίων χωρῶν ἔχει 4750 □ μ. καὶ 16 έ. κ. Οἱ *Οὔγγροι* ἢ *Μαγυάροι* (Φιννικῆς καταγωγῆς, 5 έ.) εἶνε ὡραῖοι, ὀνομαστοὶ διὰ τὸ ταχὺ καὶ ζωηρὸν πνεῦμα, τὸν πυρσειδῆ χαρακτῆρά των, τὴν ἐθνικήν των ὑπερηφάνειαν, τὴν φιλανεξαρτησίαν καὶ ἀνδρίαν των. Οἱ *Σλάβοι*, οἵτινες ἔζων ἄλλοτε ἐν Οὐγγαρίᾳ εἰς πεπιεσμένην κατάστασιν, περιλαμβάνουσι καὶ τοὺς *Σλοβάκους* καὶ *Κροάτας*. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ζῶσιν ἐν Οὐγγαρίᾳ *Βλάχοι*, *Γερμανοὶ* καὶ ἀπάτριδες *Ἀθίγγανοι*. Περὶ τὰ 900 ἐξουσίασεν ὁ ἐξ Ἀσίας νομαδικὸς λαὸς τῶν Οὔγγρων τὴν χώραν καὶ ἐπέτρεχεν ἐξ αὐτῆς συχνάκις τὴν Γερμανίαν, περὶ δὲ τὰ 1000 ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἐγένετο οὕτω δεκτικὸς πολιτισμοῦ. Κατὰ δὲ τὰ 1470 ὁ Ματθίας Κορβῖνος ἐκυβέρνησε λαμπρῶς· τὸ δὲ 1526 ὑπέπεσεν ἡ χώρα εἰς τὴν Αὐστρίαν, καθὼς ὀλίγον βραδύτερον καὶ ἡ Τρανσυλβανία. Διαμαρτυρούμενοι, Ὀρθόδοξοι καὶ Καθολικοὶ ἀπολαμβάνουσιν αὐτόθι ἴσα δικαιώματα· ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶνε ἔτι πολὺ ὀπίσω· οἱ εὐγενεῖς ἔχουσιν αὐτόθι ὅλην τὴν δύναμιν καὶ οἱ τῆς ὑψηλῆς ἀριστοκρατίας καλοῦνται *Μαγνάτοι*. Διαιρεῖται δὲ ἡ χώρα εἰς τρεῖς κτήσεις τοῦ Στέμματος, τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας, τὸ βασίλειον τῆς Σλαβονίας καὶ τὴν Στρατιωτικὴν μεθόριον χώραν. α.) τῆς Οὐγγαρίας ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ *Πρεσβοῦργον*, παρὰ τὸν Δούναβιν, πόλις στέψεως τῶν βασιλέων τῆς Οὐγγαρίας. *Βούδα* ἢ Ὄφεν, παρὰ τὸν Δούναβιν, ἕδρα τοῦ τοποτηρητοῦ, ἔχουσα 55000 κ. *Πέστα*, εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἡ μᾶλλον βιομήχανος, ἔχουσα 132000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Σχεμνίτζη*, ἡ μεγαλειτέρα μεταλλουργικὴ πόλις, ἔχουσα 22000 κ. *Τοκαΐον*, τόπος οἰνοτόρος. *Δεβρετσίνη*, ἔχουσα 36000 κ. Ἐν Σερβίᾳ ἐπισημότεραι πόλεις *Θηρεσία*, ἔχουσα 54000 κ. *Τεμισβάρ*, πόλις ὀχυρά, ἔχουσα 22500 κ. β.) τῆς *Σλαβονίας* πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Ὑσσέγη*, παρὰ τὸν Δράβον καὶ τῆς *Κροατίας* πρωτεύουσα ἡ *Ἀγράμη* παρὰ τὸν Σάον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ.) *Στρατιωτικὴ μεθόριος χώρι* καλεῖται στενὴ ταινία εἰς τὰ νότια σύνορα τῶν Οὐγγρικῶν χωρῶν κατὰ μῆκος τοῦ Τουρκικοῦ ἐδάφους, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶνε στρατιῶται καὶ χωρικοὶ συγχρόνως, ὑποχρεωμένοι ἄλλοτε νὰ φυλάττωσι τὰ μετὰ τῆς Τουρκίας ὅρια καὶ ἐμποδίζωσι τὸν λοιμόν· διαιρεῖται δὲ εἰς *Κροατοσλαβονικὴν* καὶ *Σερβοβαρατικὴν στρατιωτικὴν μεθόριον γραμμήν*. *Σεμλὶν*, παρὰ τὸν Σάον, πόλις ὀχυρά.

3) Ἡ *Τρανσυλβανία* (1100 □ μ. καὶ 2 ἑ. κ.) κατοικεῖται ὑπὸ *Βλάχων*, *Μαγγάρων*, *Σεκλων* καὶ *Γερμανῶν* ἢ *Σαξώνων*, ὧν μόνον οἱ τελευταῖοι ἀσχολοῦνται εἰς βιομηχανικὰ ἔργα. Διαμαρτυρούμενοι, Ὀρθόδοξοι καὶ Καθολικοὶ ἀπολαμβάνουσι καὶ αὐτόθι ἴσα δικαιώματα. Ἐπισημότεραι πόλεις *Κλαουσεμβοῦργον*, πρωτεύουσα τῶν Οὐγγρων κατοίκων τῆς Τρανσυλβανίας, ἔχουσα 20000 κ. *Ἐρμανούπολις*, εἰς τὴν χώραν τῶν Σαξώνων, ἔχουσα 2000 κ. *Στεφανούπολις* ἢ *Κρονστάτη*, ἔχουσα 2 000 κ.

Γερμανία.

§ 28. Ἡ Γερμανία (11500 □ μ. καὶ 45 ἑ. κ.) κατέχει τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῆς Βαλτικῆς, τῆς Δανίας καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης, πρὸς Δ. μετὰ τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν. μετὰ τῆς Ἑλβετίας, Ἰταλίας καὶ Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Α. μετὰ τῶν Αὐστριακῶν, Ῥωσσικῶν καὶ Πρωσσικῶν χωρῶν (Κροατία Οὐγγαρία, Γαλικία, Πολωνία, Ποσνία καὶ Πρωσσικὴ ἐπαρχία).

Ὕδατα. Εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον χύνεται 1) ὁ *Δούναβις*, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ ἐν Βάδῃ Μέλανος Δρυμοῦ, ῥέει διὰ μὲν τῆς Γερμανίας πρὸς Α, διὰ δὲ τῆς Οὐγγαρίας πρὸς Ν. μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Δράβου, καὶ εἶτα διὰ τῆς Τουρκίας πάλιν πρὸς Α, ἔχων παροχθίους μὲν πόλεις τὴν *Οὔλμην*, τὸ *Ῥεγεμσβοῦργον*, τὴν *Λαντσὰν* καὶ τὴν *Βιέννην*, παραποτάμους δὲ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν ὄχθην ά.) τὸν *Λέχον* μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Αὐγούστης*, β'.) τὸν *Ἴσαρα* μετὰ τοῦ *Μονάχου*, γ'.) τὸν *Ἶννον* μετὰ τῆς *Ἰνσ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βρούκης, δ'.) τὸν *Δράβον*, καὶ ε'.) τὸν *Σάον*, πηγάζοντας πάντας ἀπὸ τῶν Ἄλπεων, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν ά.) τὸν *Μάρχην*, πηγάζοντα ἀπὸ τῶν *Σουδήτων*, μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Ὀλμυττίου*, β'.) τὸν *Τίβισκον* καὶ γ'.) τὸν *Προῦτον* πηγάζοντας ἀμφοτέρους ἀπὸ τῶν Καρπαθίων. 2) Εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν χύνεται ὁ ἀπὸ τῶν Ῥαιτικῶν Ἄλπεων πηγάζων *Ἄθεσις*, τοῦ ὁποίου παρόχθιος πόλις εἶνε τὸ *Τρίδεντον*. 3) Εἰς τὴν βόρειον θάλλασαν χύνεται ὁ *Ῥῆνος*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ ε'. Ἑλβετίᾳ Ἁγίου Γοττάρδου καὶ διαιρούμενος εἰς *Ἄνω*, *Μέσον* καὶ *Κάτω Ῥῆνον* ῥέει διὰ τῆς Κωνσταντίας λίμνης πρὸς Δ μέχρι τῆς Βασιλείας, πρὸς Β. δὲ μέχρι τῶν Ὁλλανδικῶν συνόρων, καὶ πρὸς Δ. διὰ πολλῶν βραχιόνων (Ὑσσέλου, Βάλου) εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχων παροχθίους μὲν πόλεις *Σπεῖρην*, *Μαγέϊμον*, *Βορμαΐαν*, *Μογοντίακον*, *Κομβλέντσον* ἢ *Κομφλουεντίαν*, *Βόννην*, *Κολωνίαν*, *Δυσσελδόρφην*, *Βεσέλην*, παραποτάμους δὲ εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ά.) τὸν *Ἄαρα*, πηγάζοντα ἀπὸ τῶν Βερνικῶν Ἄλπεων, δ'.) τὸν *Μοσέλλαν*, πηγάζοντα ἀπὸ τοῦ Οὐογήσου καὶ ἔχοντα παρόχθιον πόλιν *Τρίηρον*, καὶ γ'.) τὸν *Μόσαν* εἰς δὲ τὴν δεξιάνά.) τὸν *Νέκαρα*, πηγάζοντα ἀπὸ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Ἑϊδελβέργης*, β'.) τὸν *Μοῖνον* μετὰ τῶν παροχθίων πόλεων *Βαϋρεούθης*, *Βυρκισβούργου*, *Ἀνάου* καὶ *Φραγκοφύρτου*, γ'.) τὸν *Λάνον*, δ'.) τὸν *Ῥοῦρον* μετὰ τῆς *Ἀρνσβέργης* καὶ ε'.) τὸν *Λίππην* πηγάζοντα ἀπὸ τοῦ Τευτοβουργικοῦ Δρυμοῦ. 4) ὁ *Ἀμασίας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Τευτοβουργικοῦ Δρυμοῦ ἐν Βεστφαλίᾳ χύνεται εἰς τὸν Δολλάριον κόλπον. 5) Ὁ *Οὐϊτσούργις*, τοῦ ὁποίου κλάδοι εἶνε ὁ *Βέρρας* καὶ ὁ *Φούλδης*, καὶ ὁ μὲν πρῶτος πηγάζει ἀπὸ τοῦ Θυριγγείου Δρυμοῦ, ὁ δὲ δεύτερος ἀπὸ τοῦ Ῥοένου ὄρους· παρόχθιοι πόλεις αὐτοῦ εἶνε ἡ *Κασσέλη*, ἡ *Μίνδη* καὶ ἡ *Βρεμη*· ἀριστεροὶ δὲ παραπόταμοι ὁ *Ἀλλέρης* μετὰ τοῦ *Λαίνου*, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖται ἡ πόλις *Ἀνκέβεργον* πρὸς Δ. δὲ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Οὐϊσούργιδος κεῖται ὁ κόλπος τῆς *Ἰάδης*. 6) ὁ *Ἄλβις*, ὅστις πη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γάζων ἀπὸ τὰ ἐν Βοεμίᾳ Γιγάντια ὄρη ἔχει παροχθίους μὲν πόλεις τὴν *Δρέσδην*, *Μαϊσσην*, *Τόργαον*, *Βιττεμβέργην*, *Μαγδεβοῦργον* καὶ *Αὐτόραν*, παραποτάμους δὲ εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ἀ.) τὸν *Μολδαῦον*, πηγάζοντα ἀπὸ τοῦ Βοημικοῦ Δρυμοῦ, μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Πράγης*, β) τὸν *Σάλαν* μετὰ τῶν παροχθίων πόλεων *Ἱένης* καὶ *Ἅλης*, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν τὸν *Ἄφελον* μετὰ τῶν παροχθίων πόλεων *Ποστδάμης* καὶ *Βραυδεμβούργου* καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ *Σπρέου* καὶ τῆς παροχθίου αὐτοῦ πόλεως *Βερολίνου*. 7) ὁ *Ἐπιδόρας*. 8) ὁ *Τραῦος* μετὰ τῆς παροχθίου πόλεως *Λυβέκης*, 9) ὁ *Οὐϊάδρος*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν ἐν Μοραυΐᾳ Σουδήτων χύνεται διὰ τριῶν βραχιόνων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔχει παρὰ τὰς ἐκβολάς του τὰς νήσους *Βολλίναν* καὶ *Οὐσιδόμην*, παροχθίους δὲ πόλεις τὴν *Βριίγην*, τὴν *Βρεσλαΐαν*, τὸ *Φραγκόφυρτον*, τὸ *Κύστριον* καὶ τὸ *Στέττιον*, καὶ παραποτάμους ἀριστεροὺς μὲν τὸν ἀπὸ τῶν Σουδήτων *Κατσιβάχην* μετὰ τῆς παροχθίου *Λειγνίτσης*, τὸν *Πέερον* μετὰ τῆς παροχθίου *Ἀναλίμης*, δεξιὸν δὲ τὸν *Βάρθιν* μετὰ τῆς παροχθίου *Ποσνίας*. Εἰς δὲ τὰς μὴ Γερμανικὰς ἐπαρχίας τῆς Πρωσσίας, 10) ὁ *Οὐϊστούλας*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Καρπαθίων ὀρέων ἔχει παροχθίους πόλεις *Θόρνον* καὶ *Δάντισκον*. 11) ὁ *Πρέγελος* μετὰ τῆς παροχθίου *Καινισβέργης*. 12) ὁ *Νείμενος* ἢ *Μέμελος* μετὰ τῶν παροχθίων *Τιλσίτης* καὶ *Μεμέλης*. Μεγαλειτέρα τῶν λιμνῶν τῆς Γερμανίας εἶνε ἡ τῆς *Κωνσταντίας*, διώρυχες δὲ ἡ *Λουδοβίκειος* μεταξὺ Μοίνου καὶ Δουνάβεως, ἡ *Φίνοβος*, μεταξὺ Ἀφέλου καὶ Οὐϊάδρου, καὶ ἡ *Φριδερικογουλιέλμειος* μεταξὺ Σπρέου καὶ Οὐϊάδρου.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γερμανίας κατὰ τὴν διάφορον αὐτῆς μορφὴν, ὑπὸ τὴν ἐποίαν ἐμφανίζεται, διαιρεῖται εἰς *ἄλπειον*, εἰς *ὀρεινὴν* καὶ εἰς *πεδινὴν χώραν*. Τὰ μεσημβρινὰ αὐτῆς εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν Ἄλπεων, αἵτινες ἐκτείνονται ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τῆς Κωνσταντίας λίμνης καὶ τοῦ Ὀρτλέσου ὄρους μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ συνίσταται ἐκ τριῶν μεγάλων σειρῶν ὀρέων σχηματιζουσῶν κατὰ μῆκος δύο σειρὰς κοιλάδων, τὴν βόρειον σειρὰν ἢ κοιλάδα τοῦ Ἴννου, καὶ τὴν νότιον ἢ κοιλάδα τοῦ Δράβου. Ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων σειρῶν ἡ μὲν βόρειος ἡ μεταξὺ Κωνσταντίας λίμνης καὶ Ἴννου καλεῖται *Ἀλγαϋκαὶ Ἄλπεις*, ἀλλὰ πρὸς Α. τοῦ Ἴννου *Σαλτσοβουργικαὶ*, ἡ δὲ μεσαία ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ἴνου μέχρι τῆς Βιέννης ἐν γένει μὲν *Νωρικαὶ Ἄλπεις*, ἀλλὰ πρὸς Δ. *Τυρολικαὶ* καὶ πρὸς Α. *Στειρικαί*. Ἐπὶ τῆς σειρᾶς αὐτῆς κεῖται τὸ στενὸν *Βρέννερ*, φέρον ἀπὸ τῆς Ἰνσβρούκης εἰς τὸν Ἄθεσιν, καὶ πρὸς Α. τὸ 12000 π. σχεδὸν ὄρος *Μέγα Γλόκνερον*. Ἡ νοτία σειρὰ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 12000 π. Ὀρτλέσου ὄρους τοῦ κειμένου ἐπὶ τῶν ὁρίων τριῶν χωρῶν καὶ πρὸς Ν. τῶν πηγῶν τοῦ Ἀθέσιος, καὶ ἐκτεινομένη πρὸς Α. καὶ εἶτα πρὸς τὰ ΝΑ. ὀνομάζεται νοτίως μὲν τοῦ Δράβου *Καρνικαὶ Ἄλπεις*, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σάου *Ἰουλιακαὶ Ἄλπεις*. Πρὸς Β. τῶν Ἄλπεων ἐκτείνονται πολλὰ ὄρη, καὶ τὰ ὑψηλότερα τούτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κεῖνται καί τινα ὑψίπεδα, μόλις ἔχουσι τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τῶν Ἄλπεων. Τὰ ὄρη ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν ποικιλοτρόπως ἐσχηματισμένην ὀρεινὴν Γερμανικὴν χώραν, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ῥήνου μέχρι τοῦ Μάρχου καὶ πρὸς Β. μέχρι τῶν πόλεων Ἀκυϊσγράνου, Βόννης, Μίνδης, Ἀλβερστάτης, Γορλιτίου καὶ Νεΐσης. Παρὰ τὸν Ῥῆνον ἐκτείνεται πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ὁ *Μέλις Δρυμὸς*, μεταξὺ Ῥήνου καὶ Νέκαρος καὶ ὁ *Ὀδένειος Δρυμὸς*, μεταξὺ Νέκαρος καὶ Μοίνου· μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τοῦ Ὀδηγήτου πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἐκτείνεται τὸ *Ἄνω Ῥηνικὸν βαθύπεδον*, πρὸς Α. τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ τοῦ Ὀδινείου τὸ *Σουαβικὸν ὑψίπεδον*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Νέκαρος μέχρι τῶν *Τριχειῶν Ἄλπεων*, καὶ μεταξὺ Νέκαρος καὶ Δουνάβεως τὸ *Φραγκόνιον* ὑψίπεδον μέχρι τοῦ Φιχτέλου ὄρους. Ἀπὸ τούτου ἐκτείνεται πρὸς τὰ ΝΑ. μέχρι τοῦ Δουνάβεως ὁ *Βοημικὸς Δρυμός*· μεταξὺ δὲ τῶν Τραχειῶν Ἄλπεων, τοῦ Βοημικοῦ Δρυμοῦ καὶ τῶν Ἄλπεων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κεῖται τὸ *Βαυαρικὸν ὑψίπεδον*, διῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως, τοῦ Λέχου, τοῦ Ἴσαρος καὶ τοῦ Ἴννου, καὶ μεταξὺ τοῦ Βοημικοῦ Δρυμοῦ καὶ τῶν Καρπαθίων τὸ *Βοημικὸν ὑψίπεδον*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Ἄλβιος καὶ Μολδαύου, καὶ τὸ *Μοραυϊκὸν*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Μάρχου. Μεταξὺ τοῦ Οὐϊάδρου καὶ Ἄλβιος ἐκτείνονται τὰ *Σούδητα ὄρη*, τῶν ὁποίων κύρια μέρη εἶνε τὰ *Γλατικὰ*, τὰ *Γιγάντια* μετὰ τοῦ 5000 π. ὑψηλοῦ *Χιονώδους ὄρους*, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ ὑψηλότερον τῆς βουνώδους Γερμανικῆς χώρας, καὶ τὰ *Λουσάτια*. Τὸ μέρος αὐτῶν τὸ διῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Ἄλβιος ἀποτελεῖ τὴν *Σαξωνικὴν Ἑλβετίαν*· ἀπὸ δὲ τοῦ Ἄλβιος ἐκτείνονται τὰ *Σαξωνικὰ μεταλλοῦχα ὄρη* (τοῦ Ἔρτσου) μέχρι τοῦ Φιχτέλου, τὰ ὁποῖα ὑψοῦνται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Γερμανίας περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Μοίνου καὶ Σάλα· Ἐξ αὐτῶν ἐκτείνονται πρὸς τὰ ΒΔ. ὁ *Θυρίγγειος Δρυμὸς*, μεταξὺ Σάλα καὶ Βέῤῥα καὶ πρὸς Β. μεταξὺ Σάλα καὶ Λαίνου ὁ *Ἄρτσος* μετὰ τοῦ 3500 π. *Βροκκέρου*· μεταξὺ δὲ τῶν δύο καὶ τοῦ Σάλα καὶ Βέῤῥα κεῖται ἡ βουνώδης χώρα *Θυριγγία*. Παρ' ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Οὐϊσούργιδος κεῖνται τὰ *ὄρη τοῦ Οὐϊσούργιδος* μετὰ τοῦ Τευτοβουργικοῦ Δρυμοῦ μεταξὺ Οὐϊσούργιδος καὶ Ἀμασία· περὶ δὲ τοὺς ποταμοὺς Φοῦλδαν καὶ Βέῤῥαν ὑψοῦται ἡ *Ἀσσιατικὴ βουνώδης χώρα* μετὰ τοῦ Ῥοένου ὄρους κειμένου παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Φούλδα, καὶ δυτικώτερον ἡ *κάτω Ῥηνικὴ βουνώδης χώρα*, τὴν ὁποίαν διασχίζει ὁ Ῥῆνος εἰς ὡραίαν στενὴν κοιλάδα μέχρι τῆς Βόννης· ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ Ῥήνου κεῖται ὁ *Ταῦνος*, μεταξὺ Μοίνου καὶ Λάνου, καὶ τὰ *Ἀρδέννα*, πρὸς Δ. τοῦ Μοσέλλα.

Πρὸς Β. τῆς βουνώδους Γερμανικῆς χώρας κεῖται τὸ *Γερμανικὸν βαθύπεδον*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Ῥήνου, Ἀμασία, Οὐϊσούργιδος, Ἄλβιος, Οὐϊάδρου καὶ Οὐϊστούλα. Ἡ πρὸς Δ. χώρα ἡ ῥηνώδης μέχρι τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης περιέχει τελματώδη ἐδάφη καὶ μὲ τύρφην κεκαλυμμένα τέλματα, παρὰ τὰ ὁποῖα καλαμώδη παρὰ τοὺς ποταμοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν ὑπάρχουσι χῶραι εὔφοροι, ἡ δὲ πρὸς Α. περιέχει ἐπὶ ἀνυψώσεως ἐκτεινομένης κατὰ μῆκος τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης πολλὰς λίμνας καὶ εἶνε πολλαχοῦ ἀμμώδης, ἀλλ' ἐνιαχοῦ καὶ μάλιστα παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν εὐφορωτάτη.

Τὸ *κλίμα* τῆς Γερμανίας ἐν γένει μὲν εἶνε συγκερασμένον καὶ ὑγιεινὸν καὶ γλυκὺ εἰς τὸ ἄνω Γηνικὸν βαθύπεδον καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Μοίνου· εἰς δὲ τὰ βόρεια μέρη ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε κάπως ἄχαρις καὶ ἄστατος. Τὰ προϊόντα τῆς χώρας εἶνε πολλά· ἐκ τῶν μετάλλων σίδηρος ἐξορύσσεται παντοῦ, ἄργυρος εἰς τὰ ὄρη τοῦ Ἔρτσου καὶ Ἄρτσου, ἰαματικαὶ πηγαὶ ὑπάρχουσιν εἰς τὰ Σούδητα, τὴν Βοημίαν (Καρλσβάδη καὶ Τέπλιττον), τὸν Ταῦνον καὶ εἰς ἕτερα ὄρη. Πλουσία δὲ εἶνε ἡ χώρα εἰς ξυλικήν, σιτηρὰ, ὀπώρας καὶ οἴνους (Ῥῆνος, Μοῖνος, Μοσέλλας). Οἱ κάτοικοι τῆς Γερμανίας ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους φυλάς. Ἐν τῇ Βοημίᾳ καὶ Μοραυΐᾳ κατοικοῦσι *Σλάβοι*, ἀλλὰ τὸν κύριον πληθυσμὸν ἀποτελοῦσιν οἱ Γερμανοὶ, οἵτινες εἶνε τῆς αὐτῆς φυλῆς μὲ τοὺς Ἑλβετοὺς, Ὁλλανδοὺς, Ἄγγλους, Δανοὺς, Σουηδοὺς καὶ Νορβηγούς. Οἱ Γερμανοὶ εἶνε ἀγαθοὶ, πιστοὶ, ἐπίμονοι, ὑπομενετικοὶ καὶ φιλόπονοι· τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καλλιεργοῦσι μετὰ ζήλου καὶ ἔχουσι τὰ κάλλιστα σχολεῖα (23 πανεπιστήμια.)

Ἡ ἀπόπειρα τῶν Ῥωμαίων νὰ καθυποτάξωσι τοὺς Γερμανοὺς ἀπέτυχε διὰ τῆς νίκης τοῦ Ἑρμάννου τὸ 9 ἔτος Μ. Χ. μάλιστα δὲ κατὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν ἐθνῶν Γερμανικοὶ λαοὶ (Ὀδόακρος τὸ 476) ἵδρυσαν νέα βασίλεια ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς δυτικῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ Καρόλου τοῦ Μεγάλου (800) εἰσήχθη ὁ πολιτισμὸς καὶ τὸ κράτος κατέστη μέγα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Χριστιανισμὸς εἶχεν ἐξαπλωθῆ ἰδίως διὰ τοῦ Ἁγίου Βονιφατίου. Τὸ 843 ἐγένετο ἡ Γερμανία ἴδιον βασίλειον καὶ τὸ 911, ἐκλιπόντων τῶν Καρολοβιγγίων, ἐγένετο ἐκλογικὴ βασιλεία· τὸ δὲ 962 ἀπὸ τοῦ Σάξωνος Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, ὅστις ἐγένετο Ῥωμαῖος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοκράτωρ, ἔλαβε τὸ ὄνομα «Ἅγιον Ῥωμαϊκὸν κράτος τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ». Οἱ αὐτοκράτορες αὐτοῦ ὑπέστησαν βαρεῖς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Πάπας περὶ τῆς Ἰταλίας, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μεγιστᾶνας. Τὸ 1273 ἀνέβη τὸν θρόνον ὁ πιεστὴς τῆς λησταρικῆς εὐγενείας Ῥουδόλφος τοῦ Ἁψβούργου καὶ συγχρόνως ἐγένετο θεμελιωτὴς τῆς Αὐστριακῆς μοναρχίας· ἀλλ' ἡ μὲν δύναμις τῆς κεφαλῆς τοῦ κράτους ἐξησθένει βαθμηδόν, ἡ δὲ ἐκπαίδευσις ἀνεπτύσσετο διὰ τῶν πανεπιστημίων (πρῶτον ἐν Πράγῃ) καὶ τῆς ἀνακαλυφθείσης τὸ 1460 τυπογραφίας. Ἐκ τῆς Γερμανίας ἐξῆλθε διὰ τοῦ Λουθήρου ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ἡ εἰρήνη τῆς Βεστφαλίας παρέσχε τὸ 1468 εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους ἴσα δικαιώματα πρὸς τοὺς Καθολικούς, ἔχασεν ὅμως ἡ Γερμανία πολλὰς χώρας, δοθείσας εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Σουηδίαν, καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ιδ'. τῆς Γαλλίας ὑπέστη πολλὰ δεινά. Παρὰ τὴν Αὐστρίαν ὅμως ἀνεπτύσσετο καὶ τὸ ἐκλεκτοράτον τοῦ Βρανδεμβούργου ὑπὸ τοὺς Ὀχενζολέρνους καὶ ἐγένετο Βασίλειον τῆς Πρωσσίας, τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη μεγάλως ὑπὸ Φριδερίκου τοῦ Μεγάλου τοῦ κατακτήσαντος τὴν Σιλεσίαν. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐπέφερεν ἀτυχεῖς μὲν κατ' ἀρχάς, εἶτα ὅμως εὐτυχεῖς συνεπείας διὰ τῶν τὸ 1813—15 ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμων.

Κράτη τῆς Γερμανίας.

§ 29. Ἡ Γερμανία ἀποτελεῖ ὁμοσπονδίαν περιλαμβάνουσαν 34 κράτη, ἔχοντα διὰ τὰ κοινὰ συμφέροντα ἀπεσταλμένους, οἵτινες σχηματίζουσι τὴν *Δίαιταν*. Τὰ 34 ταῦτα κράτη εἶνε 1 αὐτοκρατορία, ἡ τῆς *Αὐστρίας*· 5 βασίλεια, τῆς *Πρωσσίας*, τοῦ *Ἀννοβέρου*, τῆς *Σαξωνίας*, τῆς *Βυαρίας* καὶ τῆς *Βυρτεμβέργης*· 1 ἐκλεκτορία, τῆς *Ἀσσίας Κασσέλης*· 7 μεγάλα δουκάτα, *Μεκλεμβούργου Σχουερίνου*, *Μεκλεμβούργου Στρελίτσης*, *Ὀλδεμβούργου*, *Σαξωνικῆς Βεϊμάρης*, *Ἀσσίας Δαρμστάτης*, *Λουξεμβούργου Ὀλανδικοῦ*, καὶ *Βάδης*· 7 δουκάτα *Ὀλιτείου* καὶ *Σλε-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σβίγου, Βρουνσβίγης, Ἀσκανίας ἢ Ἀνάλτου, Σαξωνοῦ καὶ Ἀλτεμβούργου, Σαξωνικοῦ Κομβούργου καὶ Γόθης, Σαξωνικῆς Μεϊνίγκης, Νασσοβίας· 8 ἡγεμονίας, Ῥεύσσου Γρεΐτσης, Ῥεύσσου Σλεΐτσης, Σβαρτσοβούργου Ῥουδολστάτης, Σβαρτσοβούργου Σονδερσχαούσης, Λίππης Δετμόλδης, Λίππης Σχαουμβούργης, Βαλδέκης, Λιχτενστεΐνου· 1 χωροκομητία, ἡ Ἀνσέατις Ὁμβούργη· 4 ἐλεύθεραι πόλεις, Φριγκόφρυσον τὸ παρὰ τὸν Μοῖνον, Ἀμβοῦργον, Βρέμη, καὶ Λιβεκη.

Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γερμανίαν ἀνήκει·

1) Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Αὐστρίας, ἡ μεγαλειτέρα Γερμανικὴ ἐπικράτεια, ἔχουσα 3600 □ μ. καὶ 13 έ. κ. καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κτήσεων Γαλικίας, Οὐγγαρίας, Τρανσυλβανίας, Κροατίας, Σλαβονίας, Δαλματίας καὶ Ἐνετίας 11709 □ μ. καὶ 37 έ. κ, ὧν 8 περίπου εἶνε Γερμανοί, 16 Σλάβοι, 6 Ῥουμοῦνοι καὶ 5 Μαγιάροι. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία αὐτῶν εἶνε ἡ Καθολική, ὑπάρχουσι δὲ καὶ 3 ½ έ. Διαμαρτυρόμενοι, 3 ½ Οὐνῖται καὶ 3 Ὀρθόδοξοι (ἰδίως ἐν τῇ Τρανσυλβανίᾳ, Σερβίᾳ καὶ τῇ Στρατιωτικῇ μεθορίῳ χώρᾳ). Ἐν ὅλῳ τῷ Κράτει ὑπάρχουσι 5 πανεπιστήμια, ὧν τὰ 4 Γερμανικά Ἔχουσα δὲ πολίτευμα συνταγματικὸν καὶ 19 κτήσεις τοῦ στέμματος, ὧν αἱ 11 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γερμανίαν, διαιρεῖται εἰς 6 μεγάλα τμήματα. Εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν ἀνήκουσι 3588 □ μ. καὶ 13 έ. κ.

α.) Ἀρχιδουκάτον Αὐστρίας, τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βιέννη*, παρὰ τὸν Δούναβιν, μητρόπολις καὶ ἐπίσημος ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα (1864) 560000 κ. *Λιντσία*, παρὰ τὸν Δούναβιν, πόλις ὀχυρὰ ἔχουσα 29000 κ. *Σαλτσοβοῦργον*, ἔχον 18000 κ. β΄) *Δουκάτον Στειρίας*, τοῦ ὁποίου ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε *Γράτιον*, παρὰ τὸν Μοῦρον, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 72000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Μαριατσέλλη*, πρὸς Β, τόπος προσκυνήσεως. γ΄.) *Βασίλεια Ἰλλυρίας*, ὧν ἐπισημότεραι πόλεις *Λιϐάχη*, ἐν τῇ Καρινθίᾳ. *Τεργέστη*, ἐλεύθερος λιμὴν καὶ ἐπίσημος ἐμπορικὴ πόλις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχουτα 167000 κ. δ΄.) *Κομητία Τυρόλου*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ἰνσβρούκη*, παρὰ τὸν Ἶνναν, πρωτεύουσα ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ 14000 κ. *Τρίδεντον*, παρὰ τὸν Ἄθεσιν, πόλις ἐπίσημος διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Σύνοδον τοῦ 1545—63, ἔχουσα 15000 κ. ε΄) *Βασίλειον Ρομηίας*, ἔχον πολλὰ μέταλλα καὶ ὀπώρας. *Πράγα*, παρὰ τὸν Μολδαῦον, ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Αὐστρίας, ἔχουσα 142000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Καρλσβάδη*, *Μαριεμβάδη* καὶ *Τέπλιτσον*, ἐπίσημα διὰ τὰ ἰαματικὰ λουτρά των. στ΄.) *Μαργραβάτον Μοραυΐας* καὶ *Αὐστριακὴ Σιλεσία* (τὸ πρὸς Β), ὧν ἐπισημώτεραι πόλεις *Βρύη*, πρωτεύουσα ἔχουσα 62000 κ. καὶ ἐργοστάσια. *Ἀουστερλίτση*, παρὰ τὴν ἀνωτέρω, ἐπίσημος διὰ τὴν τὸ 1805 μάχην τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων. *Ὀὐλμίτσιον*, πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 16000 κ. *Τρόπαον*, ἔχον 12000 κ. (1).

2) Τὸ *βασίλειον τῆς Βαυαρίας*, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1806, ἔχει 1400 □ μ. καὶ 4 ½ ἑ. κ. ὧν οἱ πλεῖστοι Καθολικοί. Ἐπισημότεραι πόλεις *Μόναχον*, παρὰ τὸν Ἴσαρα, μητρόπολις ἔχουσα 148000 κ, πανεπιστήμιον καὶ πλουσίας συλλογὰς ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης. *Ἰγγολστάτη*, παρὰ τὸν Δούναβιν, πόλις ὀχυρὰ, ἔχουσα 20000 κ. *Ῥεγεμβοῦργον*, παρὰ τὸν Δούναβιν, ἔχουσα 28000 κ. *Αὐγούστα*, παρὰ τὸν Λέχον (πλουσιωτάτη καὶ ἐλευθέρα πόλις τὸν ις΄. αἰῶνα καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν θρησκευτικὴν εἰρήνην τοῦ 1530), ἔχουσα 45000 κ. *Νοριμβέργη*, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 63000 κ. *Ἐρλάγγη*, ἔχουσα 12000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βαμβέργη*, ἔχουσα 24000 κ. *Βυρκεβοῦργον* ἢ *Ἐρβίπολις*, ἔχουσα 36000 κ. καὶ πα-

(1) Σημ. Ἡ πρόσοδος τῆς Αὐστρίας (1864) ἦτον 446, ἡ δαπάνη 498 καὶ τὸ χρέος 2348 ἑ. φιορ, ὁ στρατὸς 285 χ. ἐν εἰρήνῃ καὶ 619 ἐν πολέμῳ, ἐκτὸς τῆς χωροφυλακῆς καὶ ἄλλων ἐθελοντῶν καὶ ἀτάκτων στρατιωτῶν, ὁ στόλος 64 ἀτμόπλοια, 11325 ἵπ. δυν. καὶ 668 κανν. καὶ 51 ἱστιοφόρα, 318 κανν. τὸ δὲ ἐμπορικὸν ναυτικὸν (1863) ἦτον 9613 πλοῖα, 331287 τόν. καὶ περιεῖχε 33077 ναύτας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νεπιστήμιον. *Κίσιγγεν*, ἐπίσημον διὰ τὰ λουτρά του. *Σπεῖρη*, εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ῥήνου, ἔχουσα 13000 κ. (1).

3) Τὸ *βασίλειον τῆς Βυρτεμβέργης*, χρονολογούμενον ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ 1806, ἔχει 350 □ μ. καὶ 2 ἑ. κ, ὧν οἱ πλεῖστοι Λουθηρανοί. Ἐπισημότεραι πόλεις *Στουτγάρδη*, πρωτεύουσα, ἔχουσα 61000 κ. ἐνεργοῦντας καὶ ἱκανὸν ἐμπόριον βιβλίων. *Τυβίγγη*, παρὰ τὸν Νέκαρα, ἔχουσα πανεπιστήμιον. *Οὔλμη*, φρούριον τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 23000 κ. καὶ ἐργοστάσια (2).

4) Τὸ *Μέγα Δουκάτον τῆς Βάδης* ἔχει 280 □ μ. καὶ 1 $\frac{1}{2}$ ἑ. κ, ὧν τὰ $\frac{2}{3}$ Καθολικοί. *Κωνστανζία*, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἐπίσημος διὰ τὴν τὸ 1414—18 ἐκκλησιαστικὴν Σύνοδον. *Φρειβοῦργον*, ἔχουσα 17000 κ, πανεπιστήμιον καὶ λαμπρὰν μητρόπολιν (356 π.). *Βάδη*, ἐπίσημος διὰ τὰ λουτρά της. *Καρλσρούη*, πρωτεύουσα ἔχουσα 27000 κ. *Μανεῖμον*, πρώτη ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα 27000 κ. *Ἐϐδελϐέργη*, παρὰ τὸν Νέκαρα, ἔχουσα 16000 κ. καὶ πανεπιστήμιον (3).

Εἰς τὴν δυτικὴν Γερμανίαν.

1) Ἡ *Ἐκλεκτορία τῆς Ἀσσίας Κασσέλης*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Κασσέλη*, παρὰ τὸν Φούλδαν, ἔχουσα 39000 κ. *Μαρϐοῦργον*, παρὰ τὸν Λάνον, ἔχουσα πανεπιστήμιον. 2) Τὸ μέγα *δουκάτον τῆς Ἀσσίας Διρμιστάτης*, τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις *Δαρμιστάτη*, πρωτεύουσα, ἔχουσα 36000 κ. *Γιέσση*, παρὰ τὸν Λάνον, ἔχουσα πανεπιστήμιον. *Μογοντίακον*, παρὰ τὸν Ῥῆνον, ὁμοσπονδιακὸν φρούριον καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 40000 κ. 3) Τὸ δουκάτον τῆς

---

(1) Σημ. Ἡ πρόσοδος (1860) ἦτον 115 ἑ. δρ. ἡ δαπάνη ἴση σχεδὸν, τὸ χρέος 755, ὧν τὰ 250 ἐκ σιδηροδρόμων, καὶ ὁ στρατὸς ἐν πολέμῳ 100000.

(2) Σημ. Ἡ πρόσοδος (1864) ἦτον 41 ἑ. δρ, ἡ δαπάνη 38, τὸ χρέος 183, ὁ στρατὸς 11 χ. ἐν εἰρήνῃ καὶ 30 ἐν πολέμῳ

(3) Σημ. Ἡ πρόσοδος (1864) ἦτον 38, ἡ δαπάνη 36 καὶ τὸ χρέος 64 ἑ. δραχ, ὁ δὲ στρατὸς 18 1|2 χ. ἐν πολέμῳ καὶ 7 1|2 ἐν εἰρήνῃ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νασσοβίας, τοῦ ὁποίου ἡ πρωτεύουσα *Βεισβάδη* ἔχει 20000 κ. 4) Ἡ ἐλευθέρα πόλις *Φραγκόφυρτον*, κειμένη παρὰ τὸν Μοῖνον, εἶνε ἡ ἕδρα τῆς Διαίτης καὶ ἔχει 71000 κ. 5) Τὸ μέγα δουκάτον τοῦ *Λουξεμβούργου*.

Εἰς τὴν μεσίαν Γερμανίαν.

1) Τὸ βασίλειον *Σαξωνίας*, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1806, ἔχει 270 □ μ. καὶ 2 ½ ἑ. κ. Διαμαρτυρουμένους, πλούσια μεταλλεῖα καὶ βιομηχανίαν. Ἐπισημότεραι πόλεις *Δρέσδη*, παρὰ τὸν Ἄλβιν, πρωτεύουσα πλουσιωτάτη εἰς συλλογὰς ἀριστουργημάτων τέχνης, ἔχουσα 130000 κ. *Λειψία*, πόλις ἐμπορικὴ, τὸ κέντρον τῆς Γερμανικῆς βιβλιεμπορίας καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν μάχην τοῦ 1813, ἔχουσα 80000 κ. καὶ πανεπιστήμιον (1). 2) Τὸ μέγα δουκάτον τῆς Σαξωνικῆς *Βεϊμάρης* τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα καὶ ἡ *Ἰένα*, ἔχουσα πανεπιστήμιον. 3) Τὰ Σαξωνικὰ δουκάτα *Ἀλτεμβούργου*, *Κοβούργου* καὶ *Γόθης* καὶ *Μειϊνγης*.

Εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν.

1) Τὸ βασίλειον τοῦ *Ἀννοβέρου*, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1815 καὶ ἀνῆκον μέχρι τοῦ 1837 εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἔχει 700 □ μ. καὶ σχεδὸν 2 ἑ. κ. Διαμαρτυρουμένους τοὺς πλείστους. Ἐπισημότεραι πόλεις *Ἀννόβερον*, παρὰ τὸν Λαίνην, πρωτεύουσα ἔχουσα 72000 κ. *Γοττίγη*, παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν, ἔχουσα 13000 κ. καὶ πανεπιστήμιον· ἡ εἰς τὴν βόρειον θάλασσαν Ἑλγολάνδη νῆσος ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους. (2).

2) Τὸ μέγα δουκάτον τοῦ *Ὀλδεμβούργου*, περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀννοβέρου καὶ τῆς βορείου θαλάσσης, ἔχει πρωτεύουσαν ὁμώνυμον μὲ 12000 κ. 3) Τὸ δουκάτον *Βρουνσβίγης* ἔχει πρωτεύουσαν ὁμώνυμον καὶ ἐμπορικὴν μὲ 42000 κ. 4) Τὰ Δουκάτα *Σλεσβίγου*, *Ὁλστείνου* καὶ *Λουνεμβούργου*

(1) Σημ. Ἡ πρόσοδος (1863) ἦτον 56 ἑ. δρ, ἡ δαπάνη ἴση, τὸ χρέος 280, καὶ ὁ στρατὸς ἐν πολέμῳ 26 χ.

(2) Σημ. Ἡ πρόσοδος (1865) ἦτον 47 1|2 ἑ. δρ, ἡ δαπάνη 48 1|2, τὸ χρέος 200 καὶ ὁ στρατὸς ἐν πολέμῳ 27 χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ ὁποῖα ἐσχάτως ἀπεσπάσθησαν δι' αἱματηροῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Δανίας, ἔχουσιν ἐπισημοτέρας πόλεις *Σλεσβίγην*, ἀρχαίαν καὶ ἀκμαιοτάτην, *Αλτόναν* μὲ 46000 κ. καὶ *Κιέλον*, ἔχον καλὸν λιμένα, 19000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 5 καὶ 6) Τὰ μεγάλα δουκάτα *Μεκλεμβούργου Σγουερίνου* καὶ *Μεκλεμβούργου Στερλίτσης* κεῖνται παρὰ τὴν Βαλτικήν. Ἐπισημότεραι πόλεις αὐτῶν *Σγουερίνον*, πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου δουκάτου, ἔχουσα 22000 κ. καὶ *Ῥοστόκη*, ἐμπορικὴ πόλις τοῦ αὐτοῦ δουκάτου, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ 26000 κ. 7, 8, 9) Αἱ τρεῖς *ἐλεύθεραι πόλεις*, *Ἀμβοῦργον*, 18 μ. μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλβιος, πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Γερμανίας, καὶ ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐμπορικῶν πόλεων τοῦ κόσμου, ἔχουσα 178000 κ. *Βρέμη*, 15 μ. μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Οὐϊσούργιδος, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 67000 κ. *Λυβίκη*, παρὰ τὸν Τραῦον, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 32000 κ. 10) Τὸ δουκάτον τῆς *Ἀσκανίας* ἔχει πρωτεύουσαν *Δεσσαυΐαν* μὲ 16000 κ.

Πρωσσικὴ ἐπικράτεια.

§ 30 Τὸ βασίλειον τῆς Πρωσσίας (5100 □ μ. καὶ 18 ½ ἐ. κ), ἡ μεγαλειτέρα ἐπικράτεια τῆς βορείου Γερμανίας, συνίσταται ἐκ δύο κεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων μερῶν, ὧν τὸ μὲν μεγαλείτερον κεῖται πρὸς Α. (ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ), τὸ δὲ μικρότερον πρὸς Δ. (ἐν τῇ δυτικῇ Γερμανίᾳ), ἀμφότερα δὲ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ Ἀννοβέρου, τῆς Βρουνσβίγης καὶ τῆς Ἀσσίας. Ὅρια αὐτῶν εἶνε ἡ Βαλτικὴ θάλασσα, ἡ Βοημία, ἡ Σαξωνία, αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἡ Γαλικία. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Πρωσσίας 15 ἑ. εἶνε *Γερμανοί*, οἱ δὲ λοιποὶ *Σλάβοι*, καὶ πάλιν 11 ἑ. Διαμαρτυρούμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ Καθολικοί. Προϊόντα κυριώτερα εἶνε οἶνος παρὰ τὸν Ῥῆνον, ἤλεκτρον, παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, σίδηρος καὶ λιθάνθρακες. Ἡ ἀρχικὴ τοῦ βασιλείου χώρα ἦ ὁ πυρὴν αὐτοῦ ἦτον τὸ Βρανδεμβοῦργον, εἰς ὃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιή'. αἰῶνος προσετέθη ἡ ἀνατολικὴ λεγομένη Πρωσσία καὶ μετὰ ταῦτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ 1701 ἐγένετο βασίλειον τῆς Πρωσσίας διὰ Φρεδερίκου τοῦ ά. Φρεδερίκος δὲ ὁ Μέγας (Β.) κατέκτησε τὴν Σιλεσίαν καὶ τὴν δυτικὴν Πρωσσίαν καὶ ἀνύψωσε τὸ Πρωσσικὸν βασίλειον. Καταπιεσθὲν δὲ καὶ σμικρυνθὲν ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ὃν ἐπολέμησε τὸ 1813—15, ἀπέκτησε κατὰ τὴν εἰρήνην τὰ νῦν ὅρια. Τὸ πολίτευμα εἶνε μοναρχία συνταγματική, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ μετὰ δύο βουλῶν συμμερίζεται τὴν νομοθετικήν. Ἡ Πρωσσία εἶνε ἡ μικροτέρα τῶν πέντε μεγάλων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῆς στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ ὀργανισμοῦ. Διαιρεῖται δὲ εἰς 8 τμήματα.

1) *Βεστφαλίη*, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Μοναστήριον* ἔχει 27000 κ. καὶ καθολικὴν ἀκαδημίαν. 2) *Ῥηνικὴ Πρωσσία*, ἥτις εἶνε ἡ μᾶλλον βιομήχανος· ἐπισημότεραι αὐτῆς πόλεις *Δυσελδόρφη*, παρὰ τὸν Ῥῆνον, ἔχουσα 50000 κ. καὶ ἐργοστάσια. *Ἐ. βερφέλδη*, πόλις λίαν βιομήχανος, ἔχουσα 56000 κ. *Βάρμη*, ἔχουσα 50000 κ. *Σολίγγη*, ἔχουσα σιδηρουργεῖα. *Κρεφέλδη*, ἔχουσα 45000 κ. ἐργαζομένους πρὸ πάντων εἰς μεταξωτὰ ὑφάσματα. *Κολωνία*, παρὰ τὸν Ῥῆνον, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 120000 κ. *Βόννα*, ἔχουσα 20000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Κοβλέντζον ἢ Κομφλουεντία*, πόλις ὀχυρὰ ἔχουσα 30000 κ. *Ἀκυϊσγρανον*, πόλις ἐμπορικὴ, βιομήχανος καὶ ἡ συνήθης ἕδρα Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἔχουσα νῦν 63000 κ. καὶ θερμὰ λουτρά. Αἱ ἀνωτέρω ἐπαρχίαι ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρὸς Δ. τμῆμα. 3) *Πομμεραία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Στραλσούνδη*, πόλις παράλιος ἔχουσα 21000 κ. καὶ ἀπέναντι τὴν νῆσον *Ρύγην* (20 □ μ.). *Στέττινον*, παρὰ τὸν Οὐϊάδρον, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 64000 κ. *Γραϊφεβάλδη*, ἔχουσα 16000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 4) *Βραντεμβοῦργον*, τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ποστδάμη*, παρὰ τὸν Ἄφελον, δευτέρα καθέδρα, ἔχουσα 42000 κ. καὶ τὸ *Σαρσουσὶ* (παυσίλυπον) *Βερολῖνον*, παρὰ τὸν Σπρέον, μητρόπολις ἔχουσα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

550000 κ. πανεπιστήμιον, ἀκαδημίαν καὶ μουσεῖα *Φραγκόφυρτον* τὸ παρὰ τὸν Ὀδίαδρον, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 37000 κ. 5) *Ἐπαρχία Σαξωνίας*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις *Μαγδεμβοῦργον*, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορική, ἥτις, παθοῦσα πολλὰ τὸ 1631 ἐπὶ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου, ἔχει νῦν 86000 κ. *Ἄλλη* παρὰ τὸν Σάλην, ἔχουσα 47000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βιττεμβέργη*, ἐπίσημος διὰ τὴν γενομένην ἐν αὐτῇ τὸ 1517 ὑπὸ Λουθήρου ἔναρξιν τῆς θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως, ἔχει 12000 κ. 6) *Σιλεσία*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Βρεσλαυία*, παρὰ τὸν Ὀδίαδρον, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 146000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. 7) *Ποσία*, τῆς ὁποίας, ἀνηκούσης ἄλλοτε εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ ἐχούσης νῦν τοὺς ἡμίσεις τῶν κατοίκων Πολωνούς, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ποσία*, παρὰ τὸν *Βίρθιν*, πόλις ὀχυρά, ἔχουσα 51000 κ. *Βομβέργη*, ἔχουσα 23000 κ. 8) *Ἴδιος Πρωσσία*, τῆς ὁποίας, διαιρουμένης εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν, ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Καινισβέργη*, παρὰ τὸν Πρέγελον, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 93000 κ καὶ πανεπιστήμιον. *Φρειδλάνδη* καὶ *Ἐύλαου*, ἐπίσημοι διὰ τὰς μάχας τοῦ 1807. *Τιλσίη*, παρὰ τὸν Μέμελον, ἔχουσα 17000 κ καὶ οὖτα ἐπίσημος διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1807. *Δάντισκον*, παρὰ τὸν Οὐϊστούλαν, πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 82000 κ.

Εἰς τὴν Πρωτσίαν ἀνήκουσι καὶ αἱ ἐντὸς τῆς Βυρτεμβέργης καὶ Βάδης περιλαμβανόμεναι ἡγεμονίαι Ὁχενζολέρνου Σιγμαρίγγης καὶ Ἐχίγγης, ἔχουσαι 21 □ μ. καὶ 65000 κ. πρὸς δὲ τούτοις καὶ μέρος χώρας κατὰ τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν παρὰ τὸν κόλπον τῆς *Ἰάδης* χρήσιμον εἰς πολεμικὸν λιμένα. (1)

(1) Σημ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Πρωσσίας εἶνε 5104 □ μ. καὶ οἱ κάτοικοι (1861) 18 1|2 ἑ. ὧν 11300 χ. Διαμαρτυρόμενοι, 7 Καθολικοὶ καὶ 250000 Ἰσραηλῖται, καὶ πάλιν 2300 χ. Σλάβοι, 200 χ. Λιθουανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Γερμανοί.

Πρόσοδος (1864) 600 ἑ. δρ, δαπάνη 610, χρέος 1165 ἑ, στρατὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσία.

880000 □ μ. καὶ 750 ἑ. χ.

Γενικὴ ἔποψις.

§ 31. Ἡ Ἀσία (Ἀνατολὴ ὡς πρὸς τὴν Εὐρώπην) ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Εὐρώπης, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ βορείου ἡμισφαιρίου. Μετὰ τῆς Εὐρώπης συνέχεται ἐπὶ 60 μ. ἐκτάσεως, μετὰ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τοῦ 15 μ. πλατέος Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, χωριζομένη κατὰ τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης· ἡ ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς ἀπόστασις αὐτῆς ἢ τὸ πλάτος τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ εἶνε 7 μ. μετὰ δὲ τῆς Αὐστραλίας συνέχεται διὰ τῶν Ἰνδικῶν νήσων. Βορειότατον ἀκρωτήριον αὐτῆς εἶνε τὸ *Τσελιουσκίνιον*, νοτιώτατον δὲ τὸ *Ῥωμανιά*, *ἀνατολικώτατον τὸ Ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον* καὶ δυτικώτατον τὸ *Βαβά*. Ἡ ἐκ Δ. πρὸς Α. ἔκτασις εἶνε 1300 μ. ἡ δὲ ἐκ Β. πρὸς Ν. 1150. Χερσόνησος αὐτῆς εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν εἶνε ἡ *Μικρὰ Ἀσία*, εἰς τὴν νοτίαν ἡ *Ἀραβία*, ἡ ἐντεῦθεν *Ἰνδία* ἢ τὸ *Ἰνδοστάν*, καὶ ἡ *πέραν Ἰνδία* ἢ ἡ *Ἰνδοκίνα* μετὰ τῆς *Μαλάκκας*, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἡ *Κορέα*, ἡ *Καμτσιάτκα* καὶ ἡ *Τσιουκτσική*. Ὁ κορμὸς τῆς Ἀσίας, ἥτις πρὸς Ν. εἶνε προτιτωτάτη, ἀποτελεῖ ἀκανόνιστον τετράπλευρον, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφαὶ κεῖνται εἰς τὴν Καρικὴν θάλατταν, τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Σουέζ, τὸν κόλπον τοῦ Τονκίνου καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κολύμα

Χῶραι. Ἡ Ἀσία διαιρεῖται εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν, καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀνατολικὴν κεῖνται αἱ *Ἰαπωνικαὶ νῆσοι*, ἀποτελοῦσαι τὴν ἀνατολικωτάτην χώραν, ἡ *Σιβηρία*,

ἐν εἰρήνῃ 211 χ. ἐν πολέμῳ 672, στόλος 119 πλοῖα, 416 κανόνια (35 ἀτμόπλοια, 200 κανόνια)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς Β, ἡ *Κίνα* (*Μαντζουρία*, *Κίνα*, *Τιβὲτ*, *Ταρταρία* καὶ *Μογγολία*) εἰς τὸ μέσον, αἱ *Ἰνδίαι* (*Ἰνδοστὰν*, *Ἰνδοκίνα* καὶ *Ἰνδικαὶ νῆσοι* πρὸς Ν.), εἰς δὲ τὴν δυτικὴν ἡ αὐτόνομος *Ταρταρία*, ἡ *Περσία* (*Ἀφγανιστὰν*, *Βελουδζιστὰν Περσία*), ἡ *Ὑπερκαυκασία*, ἡ *Ἀσιατικὴ Τουρκία* (*Ἀρμενία*, *Μικρὰ Ἀσία*, *Συρία*, *Μεσοποταμία*) καὶ ἡ *Ἀραβία*.

Θάλασσαι καὶ νῆσοι. Εἰς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν ἀνήκουσιν ἡ *Καρικὴ θάλασσα*, ὁ *Ὄβιος κόλπος*, αἱ νῆσοι *Νέα Σεμλία* καὶ *Νέα Σιβηρία*. Εἰς τὸν Μέγαν ὠκεανὸν 1) ἡ *Βεηρίγγειος θάλασσα* μετὰ τοῦ *Βεηρίγγειου πορθμοῦ* καὶ τῶν *Ἀλεούτων νήσων*, 2) ἡ θάλασσα τῆς *Ὀχότσκης* μετὰ τῶν *Κουρίλλων νήσων*, 3) ἡ *Ἰαπωνικὴ θάλασσα* μετὰ τῶν *Ἰαπωνικῶν νήσων*, 4) ἡ *ἀνατολικὴ Κινεζικὴ θάλασσα* μετὰ τῆς *Κιτρίνης* καὶ τῶν *Λιουκίων νήσων*. Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, 1) ἡ *νοτία Κινεζικὴ θάλασσα* μετὰ τῶν *νήσων Φορμόζης* καὶ *Ἀϊνάρης* καὶ τῶν *κόλπων Τογκίνου* καὶ *Σιὰμ*, 2) ἡ *θάλασσα τοῦ Σούνδα*· παρ' αὐτὰς δὲ τὰς δύο θαλάσσας κεῖνται αἱ *Ἰνδικαὶ νῆσοι* (*Φιλιππίναι*, *Μολούκκαι*, *Μικραὶ νῆσοι τοῦ Σούνδα*, *Μεγάλαι νῆσοι τοῦ Σούνδα*, *Βόρνεος*, *Κελέβη*, *Σουμάτρα* καὶ *Ἰάβα*). 3) ὁ *κόλπος τῆς Βεγγάλης* μετὰ τοῦ *πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας* καὶ τῶν *Νικοβαρείων νήσων*, *Ἀνδαμάνων* καὶ *Κεϋλάνης*, 4) ἡ *Ἀραβοπερσικὴ θάλασσα* μετὰ τῶν *Λακεδίβων* καὶ *Μαλδίβων νήσων*, τοῦ *πορθμοῦ τῆς Ὁρμούζης*, τοῦ *Περσικοῦ κόλπου*, τοῦ *στενοῦ Βαβελμανδὲβ* καὶ τῆς *Ἐρυθρᾶς θαλάσσης* ἢ *Ἀραβικοῦ κόλπου*. Εἰς τὴν Μεσόγειον ἀνήκουσιν ὁ *Εὔξεινος Πόντος*, ὁ *Θρακικὸς Βόσπορος*, ἡ *Προποντὶς*, ὁ *Ἑλλήσποντος* καὶ τὸ *Αἰγαῖον πέλαγος* μετὰ τῶν *Σποράδων νήσων* καὶ τῆς *Κύπρου*· ὅλαι ὁμοῦ αἱ νῆσοι τῆς Ἀσίας ἔχουσιν 72000 □ μ. ἐπιφάνειαν.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Εἰς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν χύνονται ὁ *Ὄβις*, ὁ *Ἰενισέης*, ὁ *Λένας*, ὁ *Ἰνδιγίρκας* καὶ ὁ *Κολύμας*. Εἰς τὸν Μέγαν ὠκεανὸν ὁ *Ἀμοὺρ*, ὁ *Οὰγγος* καὶ ὁ *Ἰανγτσεκιάγγος*· εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ὁ *Γά-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βύδσας, ὁ *Μεγὰμ*, ὁ *Σαλουένιος*, ὁ *Ἰραβαδδῆς*, ὁ *Βραμαπούτρας*, ὁ *Γάγγης*, ὁ *Γοδαβέρης*, ὁ *Νερβούδδας*, ὁ *Ἰνδὸς* καὶ ὁ *Εὐφράτης*. Εἰς τὴν Μεσόγειον ὁ *Ὀρόντη*. Λίμναι δὲ ἐπισημότεραι εἶνε ἡ *Βαϊκάλη*, ἡ *Ἀράλη* μετὰ τῶν ποταμῶν *Ἰαξάρτου* καὶ *Ὤξου*, ἡ *Κασπία θάλασσα* μετὰ τοῦ *Οὐράλου* καὶ τοῦ *Κύρου*, ἡ *Βάγη* καὶ ἡ *Νεκρὰ θάλασσα* μετὰ τοῦ *Ἰορδάνου*. Ἰδιάζοντα εἰς τὴν Ἀσίαν εἶνε οἱ διπλοῖ ποταμοί.

Ἐπιφάνεια. Μέγα ὑψίπεδον ἐκτείνεται ἐγκαρσίως διὰ τῆς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τὸ ὁποῖον στενούμενον πολὺ μεταξὺ τοῦ *Ὤξου* καὶ τοῦ Ἰνδοῦ διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τὸ *ἀνατολικὸν* ἢ τὸ *ὑψίπεδον τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας* (274000 □ μ. περίπου) συνεχόμενον μετὰ τῶν ὀρέων τῆς *ἀνατολικῆς Σιβηρίας* πρὸς Β. καὶ τῶν ὀρέων τῆς *Ἰνδοκίνας* πρὸς Ν, καὶ εἰς τὸ *δυτικὸν* ἢ τὸ *ὑψίπεδον τῆς δυτικῆς* ἢ *ἐντεῦθεν Ἀσίας* (71000 □ μ, *ὑψίπεδον* τοῦ Ἰρὰν, τῆς Ἀρμενίας, καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας), συνεχόμενον πρὸς Β. μετὰ τοῦ Καυκάσου καὶ πρὸς Ν. μετὰ τοῦ ὑψιπέδου τῆς Συρίας. Ἄλλα δὲ ἐκτὸς τούτου ὑψίπεδα ἐν Ἀσίᾳ εἶνε *τὸ τοῦ Δεκὰν*, ἐν τῇ ἐντεῦθεν Ἰνδίᾳ, *τὸ τῆς Ἀραβίας* καὶ *τὸ τῶν Οὐραλίων*. Βαθύπεδα δὲ αὐτῆς εἶνε πρὸς Β. τοῦ ἀνατολικοῦ Ἀσιατικοῦ ὑψιπέδου τὸ τῆς *Σιβηρίας* (186000 □ μ.), πρὸς Α. τὸ *Κινεζικὸν* (10000 □ μ.), πρὸς Ν. τὸ τοῦ *Ἰνδοστὰν* (24000 □ μ.), πρὸς Δ τὸ *Τουρὰν* (50000 □ μ.) πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ τῆς *Μεσοποταμίας* καὶ τὸ τῆς *Συριαβικῆς* ἐρήμου (13000 □ μ.)

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὸ πλεῖστον τῆς Ἀσίας κεῖται εἰς τὴν βόρειον εὔκρατον ζώνην, μικρὸν εἰς τὴν κατεψυγμένην καὶ μέρος τῶν νοτίων χερσονήσων ὡς καὶ πᾶσαι αἱ Ἰνδικαὶ νῆσοι εἰς τὴν διακεκαυμένην· ἐπομένως τὸ κλίμα εἶνε ἠπειρωτικὸν καὶ ἐν γένει ψυχρότερον ἐν αὐτῇ, ἢ ἐν χώραις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου κειμέναις ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλον· ἡ Ταρταρία λ. χ. κειμένη ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλον μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν χώραν τῆς Νεαπόλεως ἔχει δριμὺν χειμῶνα, ἐν δὲ τῇ Σιβηρίᾳ κειμένῃ ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλον μὲ τὸ Ὁλστεῖνον παγόνει ὁ ὑδράργυρος (32° P.) Αἴτιον τούτου εἶνε ἡ ἐπὶ μεγάλην ἔκτασιν ἐπαφὴ αὐτῆς μετὰ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, ἡ διεύθυνσις τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ἐξ Α. πρὸς Δ, ἡ μικροτέρα ἔκτασις τῶν τροπικῶν χωρῶν καὶ αἱ μεγάλαι ὀρειναὶ χῶραι ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ. Εἰς τὰ βόρεια καὶ νότια ὑπάρχουσι δύο ὧραι τοῦ ἔτους, ἡ δὲ μεγίστη ἡμέρα διαρκεῖ εἰς μὲν τὰ νότια 12 περίπου ὥρας, εἰς δὲ τὰ βόρεια ἄκρα 4 μῆνας καὶ τἀνάπαλιν. Ἡ Ἀσία ἔχει ἄρθονα καὶ ποικιλώτατα προϊόντα, ἐν μὲν τῇ διακεκαμένῃ ζώνῃ πυκνὰ δάση, ὑψικόμους φοίνικας, πυρώδη ἀρώματα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδένδρων ἐλῶν τῶν ὑψηλῶν βορείων μερῶν βρύα καὶ ἀθλίας καὶ νάνους σημύδας· ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ζῶα, εἰς τὰ βόρεια ἀπαντᾶται τὸ μικρότερον μασποφόρον ζῶον ἡ μυγαλῆ, καὶ εἰς τὰ νότια ὁ ἐλέφας· ὁμοίως ρέννοι καὶ κάμηλοι, λευκαὶ ἄρκτοι καὶ τίγρεις.

Κάτοικοι. Εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν ἀνήκουσιν οἱ λαοὶ τῆς ἐντεῦθεν Ἀσίας καὶ ἐντεῦθεν Ἰνδίας (οἱ κάτοικοι τοῦ Καυκάσου, οἱ Ἄραβες, οἱ Πέρσαι, οἱ Κοῦρδοι, οἱ Ἀφγάνοι, οἱ Βουχάριοι καὶ οἱ Ἰνδοί), εἰς τὴν Μογγολικὴν οἱ κάτοικοι τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας (Ἰάπωνες, Κινέζοι, Τάρταροι κτλ) τέλος εἰς τὴν Μαλαϊκὴν οἱ κάτοικοι τῶν Ἰνδικῶν νήσων καὶ τῶν μεσημβρινῶν τῆς Ἰνδοκίνας. Χριστιανοὶ εὑρίσκονται μόνον ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Συρίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ, οἵτινες ἐξαπλοῦνται ὀλονὲν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων καὶ πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. καὶ πρὸς Α. Ὁ Ἰσλαμισμὸς ἐπικρατεῖ εἰς τὰ δυτικὰ καὶ ἐν μέρει εἰς τὰ νότια· εἰς δὲ τὸ μέγιστον μέρος τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ἡ πολυθεΐα (Βραμισμὸς καὶ Βουδδισμός). Ἡ Ἀσία ἐξέχει διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως καὶ τὰς μεγίστας ἀντιθέσεις εἰς τὸν φυσικὸν καὶ ἀνθρώπινον βίον ἕνεκα τῶν μεγάλων διαφορῶν τῶν μεταξὺ δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν λαῶν. Εἶνε μὲν ἡ Ἀσία ἡ κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἑστία τοῦ ἀρχαιοτάτου πολιτισμοῦ καὶ ἡ μήτηρ τῶν κυριωτέρων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρησκειῶν, ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου οἱ λαοὶ αὐτῆς πολὺ ἀπολείπονται τῶν Εὐρωπαίων καθ' ὅλα, ζῶντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πατριαρχικὰ ἢ δεσποτικὰ πολιτεύματα· μόνον δὲ ἐσχάτως ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται ὁ Εὐρωπαϊκὸς βίος πρὸς Ν. μὲν διὰ τῶν Ἄγγλων, πρὸς Β δὲ διὰ τῶν Ῥώσσων.

Ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία.

§ 32. Ἡ Ἰαπωνία (412000 □ μ. καὶ 30 ἑ. κ.) συνίσταται ἐκ 4 μεγάλων νήσων (Νιφὼν 5100 □ μ. καὶ Κιούσιος) καὶ πολλῶν μικρῶν, αἵτινες εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρειναί, ἔχουσαι ἐνεργὰ ἡφαίστεια (ἰδίως ἡ Νιφὼν) καὶ ὑποκείμεναι εἰς συχνοὺς σεισμούς. Ἡ γῆ καὶ ἀρδεύεται καὶ καλλιεργεῖται καλῶς, τὸ δὲ κλίμα εἶνε αὐτόθι δροσερὸν καὶ ὑγρὸν διὰ τὰς συχνὰς βροχάς, συνοδευομένας πολλάκις καὶ μὲ μεγάλας τρικυμίας, καὶ ὁ χειμὼν δριμύτερος ἢ Ναγκασάκη λ. χ., κειμένη ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος μὲ τὴν Μαδέραν, ἔχει τὸν χειμῶνα χιόνα καὶ πάγον, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν Μαδέραν δὲν ἀπαντῶνται. Ἄφθονα προϊόντα αὐτόθι εἶνε ἡ ὄρυζα, ὁ σῖτος, τὸ βαμβάκιον, τὸ τσάϊ, ὁ καπνὸς καὶ ἡ μέταξα· τὰ ἀρπακτικὰ θηρία εἶνε σπάνια, ἐκ δὲ τῶν μετάλλων ὁ χαλκὸς μόνον εἶνε ἄφθονος. Ἡ Ἰαπωνία εἶνε πυκνὰ κατῳκημένη καὶ οἱ λαοὶ αὐτῆς, ὄντες οἱ εὐγενέστεροι τῆς Μογγολικῆς φυλῆς, εἶνε καθάριοι, ἐγκρατεῖς, ἐπιμελεῖς, φιλότιμοι (αὐτοχειρία), ἐπιμελεῖς γεωργοί, ἔξοχοι εἰς τὰς μηχανικὰς τέχνας, φίλοι ἐν γένει τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν (πολλὰ σχολεῖα) καὶ μᾶλλον τῶν Κινέζων μορφωμένοι, καὶ τοι μέχρις ἐσχάτων ζῶντες μᾶλλον ἐκείνων ἀκοινώνητοι. Θρησκεία παρ' αὐτοῖς εἶνε ἡ τοῦ Βούδδα, ὅστις μεταρρυθμίσας τὴν τοῦ Βράμα τὸ 550 π. Χ. ἀπέρριψε τὴν πολυθεΐαν, κατήργασε τὴν εἰς τάξεις διαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐδίδαξε τὴν ἰσότητα, τὴν πρὸς ὅλα τὰ ὄντα εὐσπλαγχνίαν, τὴν καθυπόταξιν τῶν παθῶν, τὴν μετεμψύχωσιν, καὶ πλήρη αὐταπάρνησιν, ἔτι δὲ ὅτι αἱ καθαρώτεραι ψυχαὶ ἔρχονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὴν Γῆν πρὸς περίσωσιν τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἕνεκα μεγάλης λατρείας ἁγίων, εἰκόνων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ λειψάνων, περιέπεσε πάλιν ὁ Βουδδισμὸς εἰς τὴν μεγαλειτέραν εἰδωλολατρίαν· ὁ δὲ Χριστιανισμὸς ἐξεδιώχθη ἀπὸ δύο ἤδη ἑ ατονταετηρίδων ἐντελῶς. Ἡ Ἰαπωνία ἔχει πνευματικὸν καὶ συγχρόνως κοσμικὸν ἡγεμόνα καὶ ἐπισημοτέρας πόλεις εἶνε *Γεδδὼ*, ἐπὶ τῆς Νιπῶνος, μητρόπολις ἔχουσα 2 ἑ. κ. καὶ *Ναγκασάκη*, ἐπὶ τῆς Κιουσίου

Κινεζικὴ αὐτοκρατία.

§ 33. Τὸ Κινεζικὸν Κράτος (250000 □ μ. καὶ 400 ἑ. κ.) περιλαμβάνεται μεταξὺ Σιβηρίας, αὐτονόμου Ταρταρίας, Ἰνδιῶν, Μεγάλου ὠκεανοῦ, (Ὀχοτσκικὴ θάλασσα, Ἰαπωνικὴ, ἀνατολικὴ Κινεζικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Κιτρίνας, καὶ νοτία Κινεζικὴ μετὰ τοῦ κόλπου τοῦ Τογκίνου).

Ποταμοί. 1) Ὁ *Ἀμούρ*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Δαυρικῶν Ἀλπεων, 2) ὁ *Ὀάγγος* ἢ *Κιτρινος* ποταμὸς, πηγάζων ἀπὸ τὸ *Κυελλῦνον*, 3) ὁ *Ἰαντσοκιάγγος* ἢ *Κυανοῦς* ποταμὸς, ὅστις ἔχων ῥοῦν περὶ τὰ 700 μ. πηγάζει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὄρους καὶ ἔχει παρόχθιον πόλιν τὴν *Ναγκίγκην*, 4) ὁ *Βραμαπούτρις*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Χειμαλαΐων ὀρέων, 5) ὁ *Ἰνδὸς*, πηγάζων ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὀρέων, καὶ 6) ἡ *αὐτοκρατορικὴ διώρυξ*, ἔχουσα 250 μ. μ.

Ἐπιφάνεια. Τὸ Κινεζικὸν κράτος κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὑψιπέδου τῆς πέραν Ἀσίας καὶ τὸ ὁμώνυμον βαθύπεδον· τὰ πρὸς Ν ὄρη καλοῦνται *Χειμαλαΐα*, τὰ ἑποῖα ἔχοντα 350 μ. μ. καὶ 40 πλ. καὶ κατέχοντα 15090 □ μ. κεῖνται μεταξὺ Βραμαπούτρα καὶ Ἰνδοῦ καὶ εἶνε τὰ ὑψηλότερα τῆς Γῆς (Ἐβέρεστον 27000 π.) καὶ συνίστανται ἐκ πολλῶν παραλλήλων σειρῶν, ὑψουμένων ὁλονὲν πρὸς Β. καὶ περιλαμβανόντων μεγάλας καὶ εὐφόρους κοιλάδας (Κασιμίρη, Νεπάλ, 100 μ.) Ἡ ἀνατολικὴ ἄκρα αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πρὸς Ν. τοῦ Ὀάγγου *Κινεζικὴν Ἀλπώδη χώραν* καὶ τὴν πρὸς Β. αὐτοῦ *Μανδσουρικήν*. Ἡ βορεία ὀρεινὴ χώρα, ἥτις κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνήκει εἰς τὴν Σιβηρίαν, συνίστανται ἐκ τριῶν μερῶν, ἐκ τῆς πρὸς Α. *Δαυρικὴς Ἀλ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πώδους χώρας, τῆς κειμένης μεταξὺ Ἀμοὺρ καὶ Λένα, ἐκ τῆς ἐν τῷ μέσῳ *πλατείας ὀρεινῆς τῶν Ἀλταΐων*, κειμένης μεταξὺ Βαϊκάλης καὶ Ἰαξάρτου, (*Μεγάλα Ἀλτάϊα* πρὸς Ν, *Μικρὰ Ἀλτάϊα* πρὸς Β, 10000 π.) καὶ τέλος ἐκ τῶν πρὸς Δ. *Ζουγγαρικῶν ὀρέων*, τὰ ὁποῖα εἶνε χαμηλότερα. Τὴν δυτικὴν ἄκραν κατέχει ὁ *Βέλουρος*, πρὸ τοῦ ὁποίου κεῖται πρὸς Δ. ἡ τοῦ *Τουρκεστὰν Ἀλπώδης χώρα*. Τὸ ἐσωτερικὸν διασχίζεται ὑπὸ τῶν ἀγρίων ὀρέων *Κυελλύνου* καὶ *Τσιανσχάνου* ἐξ Α. πρὸς Δ. (Μογγολία, Ταρταρία καὶ Τιβὲτ) καὶ ἔχει μόνον παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας καὶ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων εὔφορον ἔδαφος, τὸ δὲ πλεῖστον εἶνε στέππη. Μέγα μέρος τῆς Μογγολίας καὶ Ταρταρίας καλύπτει ἡ 400 μ. μακρὰ ἔρημος *Γκόβις* ἢ *Σχαμώ*· ὅλον δὲ τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε κατὰ μέσον ὅρον 6000 π. ὑψηλόν. Ὑψηλοτέρα ὀρεινὴ χώρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ὅλης τῆς Γῆς (30000 □ μ.) εἶνε ἡ τοῦ *Τιβὲτ*, ἥτις περιέχει καὶ πολλὰς ὑψηλὰς κοιλάδας ποταμῶν (12000 π, διαῤῥεομένας ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Βραμαπούτρα). Τὴν μεγίστην ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μὴ καλλιεργησίμους ὑψηλὰς χώρας ἀποτελεῖ τὸ Κινεζικὸν βαθύπεδον, τὸ ὁποῖον, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Ὁάγγου, Ἰαντσοκιάγγου καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς διώρυχος, κατέστησε καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη τὸ εὐφορώτατον, τὸ κάλλιστα καλλιεργημένον, τὸ πυκνὰ κατῳκημένον καὶ τὸ κέντρον τοῦ Κινεζικοῦ κράτους καὶ πολιτισμοῦ.

Κλίμα. Ὁ ἀὴρ ἐν γένει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε ξηρός, τὸ θέρος θερμὸν, καὶ ὁ χειμὼν βαρὺς καὶ θυελλώδης. Ἐπὶ τοῦ Τιβὲτ ὁ χειμὼν διαρκεῖ 7 μῆνας καὶ τὸ θέρος εἶνε τόσον θερμὸν, ὥστε ἡ κριθὴ ἐπιδίδει μέχρις ὕψους 12000 π. Εἰς τὰς ὑψηλοτέρας χώρας οἱ δημητριακοὶ καρποὶ πολλάκις θερίζονται τὸν Δεκέμβριον, καταπιπτούσης πολλῆς χιόνος. Ἐν τῷ Κινεζικῷ βαθυπέδῳ τὸ κλίμα εἶνε γλυκύτερον καὶ κατὰ τὰ παράλια συμβαίνουσι συχνάκις φοβεραὶ λαίλαπες. Κυριώτερα προϊόντα εἶνε τσάϊ, ῥαβάρβαρον, ὄρυζα, βαμβάκιον, γουναρικὰ, διῤῥάχεις κάμηλοι, ἵπποι, πρόβατα, αἶγες (χρή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιμοι εἰς τὸ Τιβὲτ καὶ ὡς φορτηγὰ ζῶα) μοσχοδορκάδες καὶ βόμβυκες.

Κάτοικοι 1) Οἱ *Τίβεταιοι* εἶνε ῥωμαλέοι, φιλόξενοι, καλοκάγαθοι, καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ὑπόκεινται εἰς Ἱερατικὴν κυριαρχίαν· θρησκεία αὐτῶν εἶνε ὁ Βουδδισμὸς, ὅστις αὐτόθι καλεῖται *Λαμισμὸς*, καὶ ἀνώτατος ἱερεὺς ὁ *Δαλαΐ Λάμας*, ὅστις τιμᾶται ὡς ἀνθρωποποιηθεὶς Βούδδας· οἱ δὲ Ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ, ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην τάξιν, ἥτις εἶνε πολυάριθμος. 2) Οἱ *Βουλάριοι* εἶνε οἱ ὡραιότεροι καὶ οἱ πλέον μορφωμένοι κάτοικοι τῆς μεσαίας Ἀσίας, καταγινόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἀποτελοῦντες τοὺς φανατικωτέρους Μωαμεθανούς. 3) Οἱ *Μογγόλοι* εἶνε φιλόξενοι, εὐπροσήγοροι, ἀκάθαρτοι, Λαμαϊσταὶ τὴν θρησκείαν καὶ νομάδες τὸν βίον, τρέφοντες ἀγέλας ἵππων, καμήλων καὶ προβάτων. Εἰς τούτους ἀνήκουσι καὶ οἱ *Καλμοῦκοι*, οἵτινες διακρίνονται διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως, ὀσφρήσεως καὶ ἀκοῆς. Οἱ Μογγόλοι πολλάκις κατέβησαν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν των χωρῶν καὶ ὑπέταξαν καὶ κατέστρεψαν πολλοὺς λαούς (ὁ Τσιγγισχάνης τὸ 1200 Μ. Χ. καὶ ὁ Ταμερλάνος τὸ 1400). 4) Οἱ *Τουγγοῦσοι*, νομάδες καὶ κυνηγοί, εἶνε Λαμαΐσταὶ, καθὼς καὶ οἱ ῥωμαλέοι καὶ ὑπερήφανοι *Μανδσοῦριοι*, οἵτινες ἐν τῷ Κινεζικῷ κράτει ἀποτελοῦσι τανῦν τὸν κυριάρχον λαόν. 5) Οἱ *Κινέζοι*, ἐξηπλωμένοι καθ' ὅλον τὸ κράτος, ἔχουσι μικρὰς χεῖρας καὶ πόδας, εἶνε ἐγκρατεῖς καὶ οἱ μᾶλλον εὐπροσήγοροι λαοὶ τῆς Γῆς, ἐπιτήδειοι, ἐπιμελεῖς, πονηροὶ, ἀναίσθητοι, κενόδοξοι, πρὸς τοὺς ξένους ἀλαζόνες, ψοφοδεεῖς πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των καὶ περυσιωμένοι πρὸς τοὺς κατωτέρους των. Κυρία ἐνασχόλησις αὐτῶν εἶνε ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία (μετάξης, πορσελάνης, χάρτου καὶ στιλπνῶν πραγμάτων) καὶ τὸ ἐμπόριον (ἰδίως τὸ ἐτωτερικόν). Θρησκεία αὐτῶν εἶνε ὁ Βουδδισμὸς (οἱ ἱερεῖς των καλοῦνται Βόνζοι), τῶν δὲ πεπαιδευμένων ἡ τοῦ Κομφυκίου. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ὑπερέβαινον ποτε οἱ Κινέζοι καὶ τοὺς Εὐρωπαίους (πορσελάνη, τυπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γραφία, πυρῖτις), ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἔμειναν στάσιμοι. Τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν παρεδέχθησαν καὶ οἱ κατακτηταὶ αὐτῶν Μογγόλοι (τὸν ιγ'. αἰῶνα) καὶ οἱ Μανδσχούριοι (τὸν ιή.), οἵτινες ἐγένοντο βαθμηδὸν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ κατὰ τὴν ἀνατροφὴν Κινέζοι. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἠνεῴχθη ἡ Κίνα, καθὼς καὶ ἡ Ἰαπωνία, εἰς τοὺς ξένους, ἐνῷ πρότερον ἐπεκράτει φριχτὴ ξενηλασία. Τὸ πολίτευμα «τοῦ Οὐρανίου κράτους» εἶνε δεσποτικὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ «υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ» κυβερνᾷ ἀπολύτως· οἱ μεγάλοι ὑπάλληλοι τοῦ κράτους καλοῦνται *Μανδαρῖοι*.

1) Ἡ *Κίνα* ἔχει 60000 □ μ. καὶ 350 έ. κ. Ἐπισημότεραι πόλεις *Πεκῖνον*, πρωτεύουσα τοῦ κράτους, ἔχουσα 2 έ. κ. Πρὸς Β. αὐτοῦ κεῖται τὸ *Κινεζικὸν* λεγόμενον τεῖχος (300 μ. μ.) *Ναγκίγκη*, ἐμπορικὴ πόλις. *Καντὼν*, κατοικουμένη ὑπὸ 1 έ. κ. καὶ οὖσα τὸ κέντρον τοῦ μετὰ τῶν Εὐρωπαίων ἐμπορίου. *Μάκαον* (Πορτογάλοι) καὶ *Χογκόγκη* (Ἄγγλοι) 2) *Τουγκουσία* ἢ *Μανδσουρία*, πρὸς Β. 3) *Μογγολία* καὶ πρὸς Δ. *Ζουγγορία*, ἐν ᾗ κεῖται ἡ παρὰ τὴν *Κιάχταν* τῆς Ῥωσσίας ἐμπορικὴ πόλις *Μαϊματσίνη*, ἀφ' ἧς ἄρχεται ἡ διὰ τῆς ἐρήμου πρὸς τὸ Πεκῖνον διὰ καραβανίων ὁδός. 4) *Ὑψηλὴ Ταρταρία* (*ἀνατολικὸν Τουρκεστάν*, *Τουρφάν*, *Μικρὰ Βουχαρία*), τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ὑαρκάνδη*, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 80000 κ. 5) *Τιβὲτ*, διαιρούμενον εἰς *Μικρὸν*, ἔχον πρωτεύουσαν τὴν *Λαδάκην* καὶ εἰς *Μέγα*, ἔχον πρωτεύουσαν τὴν *Λάσσαν*, ἥτις εἶνε ἕδρα τοῦ Δαλαΐλάμα καὶ τόπος προσκυνήσεως. 6) *Κορέα*, τῆς ὁποίας μέρος ἀνήκει εἰς τοὺς Κινέζους καὶ τὸ λοιπὸν εἰς τοὺς Ἰαπωνούς. 7) Αἱ νῆσοι *Φορμόζα*, *Λιάκη* καὶ *Λίκιοι*.

Ἰνδίαι.

§ 34. Αἱ Ἰνδίαι, αἵτινες καὶ ἁπλῶς Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι καλοῦνται, κεῖνται πρὸς Ν. τῆς Κίνας, κατέχουσι τὰ ΝΑ τῆς Ἀσίας καὶ διαιροῦνται εἰς τὴν *ἐντεῦθεν Ἰνδίαν* ἢ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰνδοστὰν, τὴν πέραν Ἰνδίαν ἢ τὴν Ἰνδικήν καὶ εἰς τὰς Ἰνδικὰς νήσους.

Ὕδατα, Εἰς τὴν νοτίαν Κινεζικὴν θάλασσαν χύνονται 1) ὁ *Καμβόσας*, 2) ὁ *Μεκὰμ*, τοῦ ὁποίου παράχθιος πόλις εἶνε *Βαγκόκη*. Εἰς τὸν κόλπον τῆς Βεγγάλης 3) ὁ *Σαλουένος*, 4) ὁ *Ἰραβαδδῆς*, τοῦ ὁποίου παράχθιος πόλις εἶνε ἡ Ἰαύα καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, 5) ὁ *Βριμαπούτρας*, πηγάζων ἀπὸ τῶν Χειμαλαΐων, 6) ὁ *Γάγγης*, ὅστις, πηγάζων ἀπὸ τῶν Χειμαλαΐων, σχηματίζει μετὰ τοῦ Βραμαπούτρα Δέλτα καὶ ἔχει παραχθίους πόλεις *Βεναρέζην*, *Πάτναν* καὶ *Καλκούτταν*, 7) ὁ *Γοδαβέρης*, εἰς τὴν Περσικὴν θάλασσαν, 8) ὁ *Νερβούδδας*, 9) ὁ *Ἰνδὸς*, ὅστις, πηγάζων ἀπὸ τῶν Χειμαλαΐων, ἔχει 400 μ. ῥοῦν. Οἱ πέντε τελευταῖοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἰνδοστάν.

Ἐπιφάνεια 1) Ἡ ἐντεῦθεν Ἰνδία ἔχει πρὸς Ν. τὸ ὑψίπεδον *Δεκὰν* (2000 π.), διαῤῥεόμενον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπὸ τοῦ *Νερβούδδα* καὶ *Γοδαβέρη*· καὶ πρὸς Δ. μὲν ὑψοῦνται αἱ τραχεῖαι καὶ δρυμώδεις σειραὶ (μέχρι 6000 π.) τῶν *δυτικῶν Γαταίων ὀρέων*, τὰ ὁποῖα καταπίπτουσιν ἀποτόμως πρὸς τὴν στενὴν, ὀμβρώδη, εὔφορον καὶ πλουσίαν εἰς λιμένας παραλίαν *Μαλαβάρης*, πρὸς Α. δὲ αἱ σειραὶ τῶν *ἀνατολικῶν Γαταίων ὀρέων*, πρὸ τῶν ὁποίων κεῖται πρὸς Α. ἡ 20 μ. πλατεῖα καὶ ξηρὰ παραλία *Κορομανδέλη*. Μεταξὺ δὲ τῆς Ν. ὀρεινῆς χώρας, τῆς πρὸς Δ. ὀρεινῆς χώρας τοῦ Ἰρὰν καὶ τῶν πρὸς Β. Χειμαλαΐων ἐκτείνεται τὸ *βαθύπεδον* τοῦ *Ἰνδοστὰν*, διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Βραμαπούτρα, τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ, τὸ ὁποῖον ποτιζόμενον καλῶς καὶ μάλιστα πρὸς Α εἶνε λίαν εὔφορον καὶ καλῶς καλλιεργημένον· ἡ κατ' ἔτος πλημμυρίζουσα χώρα τοῦ Δέλτα (Βεγγάλη) εἶνε εἰς τὰ παράλια τελματώδης καὶ γέμει πυκνῶν δρυμῶν· τὰ ΒΔ. κατέχει ἡ εὔφορος *Πεντσὰβ* καὶ παρὰ τὸν κάτω Ἰνδὸν ὑπάρχει ἀμμώδης ἔρημος μετὰ πολλῶν οὐάσεων.

2) *Ἰνδοκίνα*. Ἡ Ἰνδοκίνα διατέμνεται ὑπὸ πέντε λίαν δρυμωδῶν σειρῶν ὀρέων μεσαίου μεγέθους, ἐρχομένων πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ν. ἐκ τῶν πέραν Ἀσιατικῶν ὀρέων. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν κεῖνται εὐρεῖαι, κανονικῶς πλημμυροῦσαι καὶ καλῶς καλλιεργημέναι κοιλάδες, ἀποτελοῦσαι τὰς κυρίας χώρας τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἰνδοκίνας, ἀλλὰ καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συνεχομένη χερσόνησος *Μαλάκκα* εἶνε ὡσαύτως ὀρεινή. 3) Αἱ Ἰνδικαὶ νῆσοι εἶνε τὰ πλεῖστον ὀρειναὶ καὶ ἡφαίστειοι (ἰδίως ἡ Ἰαύα), ἔχουσιν ὅμως περὶ τὰ παράλια εὐφορωτάτας πεδιάδας καὶ πολλαχοῦ μὲ δάση κεκαλυμμένας.

Κλίμα. Αἱ Ἰνδίαι κεῖνται σχεδὸν ὅλαι εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην, αἱ πεδιάδες αὐτῆς εἶνε θερμαὶ καὶ ὑγραὶ καὶ δύο μόνον ὧραι τοῦ ἔτους ἐπικρατοῦσιν αὐτόθι, ἡ ξηρὰ καὶ ἡ ὑγρά, ἡ ὑγρὰ ἐπὶ μὲν τῆς Μαλαβάρης μεταξὺ Μαΐου καὶ Σεπτεμβρίου, ἐπὶ δὲ τῆς Κορομανδέλης μεταξὺ Ὀκτωβρίου καὶ Ἰανουαρίου· ἡ ἐπὶ τῶν νήσων θερμότης εἶνε μετριωτέρα καὶ δροσερώτεραι αἱ ἐπὶ τῶν ὀρέων χῶραι. Ἐν Δεκὰν ἐπικρατεῖ διηνεκὲς ἔαρ, εἰς δὲ τὰς ἐλώδεις παραλίας ὁ ἀὴρ εἶνε ἐν γένει νοτερός.

Ἡ χώρα, οὖσα πλουσιωτάτη, ἀνέκαθεν ἐφείλκυσε ξένους κατακτητάς· τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν φέρει ἀφθόνως βαμβάκια, ὄρυζαν, ζακχαροκάλαμον, τσάϊ (ἐν τῇ Ἰνδοκίνᾳ), καφὲν (ἐν τῇ Ἰαύᾳ), τὸν ὅσῳ ὠφέλιμον, τόσῳ ὡραῖον φοίνικα, βανάνην, ἀρτόδενδρον, ἰνδοκάλαμον, ἰνδικόν, ὡραῖα ἀρώματα, κινναμωμον (ἐπὶ τῆς Κεϋλάνης), πέππερι (ἐπὶ τῆς Μαλαβάρης), ξιγγίβερι, κερυόφυλλα καὶ μοσχοκάρυα (ἐπὶ τῶν Μολούκκων). Ἐπίσης καὶ τὸ βασίλειον τῶν ζώων εἶνε ποικίλον, οἷον πίθηκοι, ῥινόκεροι, ἐλέφαντες (κατοικίδιον ζῶον), τίγρεις, βούβαλοι, πτηνὰ (ταὼς καὶ ψιττακοὶ) μὲ ὡραιότατα χρώματα, κροκόδειλοι, χελῶνες, γιγάντιοι ὄφεις, βόμβυκες, καὶ τερμῆται, καὶ μαργαρίται παρὰ τὴν Κεϋλάνην ἁλιευόμενοι. Αἱ Ἰνδίαι φέρουσι καὶ πολυτίμους λίθους (ἀδάμαντες).

Κάτοικοι. Τὸν μεγαλείτερον πληθυσμὸν τῆς ἐντεῦθεν Ἰνδίας ἀποτελοῦσιν οἱ Ἰνδοί, οἵτινες ἔχουσι κομψὸν ἀνάστημα καὶ δέρμα βαθὺ κίτρινον, ὄντες ἐγκρατεῖς, εὐκίνητοι καὶ ἐπιτήδειοι τεχνῖται (βαμβακερὰ ὑφάσματα), φυγόπονοι, εὐά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γωγοι, εἰς τὰ ὄρη πολεμικοί, φαντασιοκόποι, ἀντίθετοι τῶν θετικῶν Κινέζων καὶ φαντασιόπληκτοι ἕνεκα τῆς θρησκείας των, τοῦ Βραμισμοῦ, καθ' ἣν ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ ὄντος ἐξέρχονται πρῶτον μὲν ὁ *Βράμας* ἡ ποιοῦσα, *Βισνοὺ* ἡ τηροῦσα καὶ *Σίβας* ἡ καταστρέφουσα δύναμις, καὶ εἶτα ἄπειροι κατώτεροι θεοί, οἵτινες τιμῶνται ὑπὸ διαφορωτάτας εἰκόνας. Δοξάζουσι πρὸς τούτοις καὶ τὴν μετεμψύχωσιν καὶ θεωροῦσι μέρος ἀναπόσπαστον τῶν θρησκευτικῶν των διατάξεων τοὺς ἁγνισμοὺς καὶ καθαρισμοὺς (Γάγγης, ἱερὸς ποταμός), ἐπιβάλλοντες εἰς ἑαυτοὺς καὶ τρομερὰς ἰλαστηρίους βασάνους. Οἱ ναοὶ αὐτῶν καλοῦνται *παγόδαι*· ἀξιοθαύμαστοι δὲ τούτων ἐπίγειοι ἢ ὑπόγειοι εἶνε οἱ λελαξευμένοι εἰς βράχους. Οἱ Ἰνδοὶ διαιροῦνται εἰς τέσσαρας τάξεις, ὧν ἀνωτέρα εἶνε ἡ τῶν Βραχμάνων (ἱερεῖς), κατόπιν ἔρχεται ἡ τῶν *Ξατριῶν* (μάχιμοι), ἔπειτα ἡ τῶν *Βαΐσων* (γεωργοὶ καὶ χειρώνακτες) καὶ τελευταία ἡ τῶν *Παριῶν*, οἵτινες θεωροῦνται ὡς βέβηλοι καὶ ἐκτρώματα τῆς κοινωνίας. Ἐν Πεντσὰβ ζῶσιν οἱ ἀγροῖκοι καὶ πολεμικοὶ *Σεϊκοι*. Ἐκτὸς δὲ τῶν Ἰνδῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐντεῦθεν Ἰνδίᾳ καὶ *Μογγόλοι* καὶ *Ἄραβες* τοῦ Μωαμεθανικοῦ δόγματος. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰνδοκίνας, *Ἰνδοκινέζοι*, εἰς οὓς ἀνήκουσιν καὶ οἱ *Βιρμᾶνες*, πολὺ ἀπολειπόμενοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν ὡς πρὸς τὸν πολιτισμόν, εἶνε Βουδδισταί. Ἐπὶ τῆς Μαλάκκας καὶ τῶν Ἰνδικῶν νήσων κατοικοῦσιν οἱ *Μαλαῖοι*, οἵτινες διακρίνονται διὰ τὸ ἀκαταδάμαστον, τὸ περιπαθὲς τοῦ χαρακτῆρος, τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα, τὸ τολμηρὸν καὶ τὸ φιλέκδικον, ὄντες ἀκούραστοι ἔμποροι, τολμηροὶ θαλασσοπόροι καὶ Ἰσλαμισταὶ τὴν θρησκείαν· ἴδιον δὲ παρ' Ἰνδοῖς ἔθος εἶνε ἡ μάσησις τοῦ καπνοῦ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους αἱ Ἰνδίαι καὶ μάλιστα ἡ ἐνταῦθεν ἦσαν ἐκ τῶν μᾶλλον πολιτισμένων χωρῶν· μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν ἡ εἰς τάξεις διαίρεσις, ἡ θρησκεία καὶ οἱ μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν ναοί· ἡ δὲ Ἰνδοκίνα ἐγένετο ἤδη Π. Χ. λείας ξένων κατακτητῶν, ἐλθόντων ἐκ Κίνας. Περὶ τὰ 1000 Μ. Χ. εἰσέβαλον εἰς τὰς Ἰνδίας Ἄραβες καὶ διέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δωταν τὸν Ἰσλαμισμόν· τὸ δὲ 1525 ἀπόγονος τοῦ Ταμερλάνου ἐθεμελίωσε τὴν Μωαμεθανικὴν Μογγολικὴν ἐξουσίαν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν *Δέλχην*, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ *Μέγας Μογγόλος*. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ις'. αἰῶνος ἐσύστησαν αὐτόθι ἀποικίας οἱ τὸ 1498 ἀνακαλύψαντες τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν Πορτογάλοι καὶ βραδύτερον οἱ Ὁλλανδοί· τανῦν δὲ ἡ ἐντεῦθεν Ἰνδία ὑπόκειται εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ἐμποριακαὶ ὁδοὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην εἶνε 1) ἡ διὰ τῆς Βουχαρίας καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης πρὸς τὸ Ὀρεμβοῦργον τῆς Ρωσσίας, 2) ἡ διὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Εὐφράτου, 3) ἡ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ 4) ἡ περὶ τὴν Ἀφρικήν.

Ἡ *ἐντεῦθεν Ἰνδία* ἔχει 70000 □ μ. καὶ 170 ἑ. κ. αἱ δὲ ἐν αὐτῇ κτήσεις τῶν Ἄγγλων, αἵτινες πρότερον μὲν ἀνῆκον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἰνδικὴν Ἑταιρίαν, νῦν δὲ ἵστανται ὑπὸ ἴδιον γενικὸν διοικητὴν Ἄγγλον, διαιροῦνται εἰς τρεῖς προεδρείας, αἵτινές εἰσιν αἱ ἑξῆς· α.) *Βεγγάλη*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ *Καλκοῦττα*, παρὰ τὸν Γάγγην, ἕδρα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 500000 κ, διαιρουμένη εἰς μαύρην καὶ λευκὴν πόλιν. *Πάτνα*, παρὰ τὸν Γάγγην, ἔχουσα 300000 κ. *Βαναρέζη*, παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν, ἡ ἁγία πόλις καὶ ἡ Ῥώμη τῶν Ἰνδιῶν, ἔχουσα 200000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Ἄγρα*, ἔχουσα 130000 κ. καὶ λαμπρὰ μνημεῖα. *Δέλχη* ἡ πάλαι λαμπρὰ καὶ πλουσία καθέδρα τοῦ Μεγάλου Μογγόλου, ἔχουσα νῦν 150000 κ. *Λαχόρη*, πόλις τῆς Πενσὰβ, ἔχουσα 95000 κ. β'.) *Μαδρᾶς*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ ὁμώνυμος, ἔχουσα 45000 κ. καὶ πρὸς Ν. ἑπτὰ παγόδας. *Τραγκεβάρη*, ἄλλοτε Δανικὴ κτῆσις, ἔχουσα νῦν 20000 κ. γ'.) *Βομβάη*, τῆς ὁποίας ἡ ὁμώνυμος πόλις εἶνε πρωτεύουσα καὶ πολεμικὸς λιμὴν, ἔχων 500000 κ καὶ παρακειμένην παγόδαν εἰς βράχον. Εἰς τὰς ἐμμέσους κτήσεις τῶν Ἄγγλων ὑπάγονται τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐξαρτώμενα ὑπ' αὐτῶν μικρὰ κράτη καὶ διοικούμενα δι' ἐγχωρίων ἡγεμόνων (Ναβάβαι καὶ Ῥαγιάδαι)· εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς, ἡ *Μυσόρη*, ἡ διὰ τοὺς ἀδάμαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τας ὀνομαστὴ *Γολκόνδη* ἢ *Ὑδεραβάδη* μετὰ τῆς ὁμωνύμου πρωτευούσης, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖνται γιγάντια οἰκοδομήματα (ἀμφότεραι ἐν Δεκάν) καὶ ἡ *Κασιμίρη*, κοιλὰς τῶν Χειμαλαΐων ὡραία καὶ 6000 π. ὑψηλή, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, περίφημον διὰ τὰ πολύτιμα σάλια καὶ τοὺς τάπητας. Ἀνεξάρτητον κράτος εἶνε τὸ πρὸς Β. *Νεπάλ*.

Οἱ Γάλλοι ἐξουσιάζουσιν ἐπὶ τῆς Κορομανδέλης τὴν *Πονδιχέρην*, ἔχουσαν 40000 κ. οἱ δὲ Πορτογάλοι τὴν ἐπὶ τῆς Μαλαβάρης *Γόαν*. Εἰς τὴν Ἐντεῦθεν Ἰνδίαν ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι *Κεϋλάνη* (1100 □ μ.), φέρουσα κινναμωμον καὶ μαργαρίτας, αἱ *Λακεδίβαι* καὶ αἱ *Μαλδίβαι*.

Ἡ Ἰνδοκίνα (40000 □ μ.) περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς δεσποτικὰ κράτη· ἀ.) *Ἀνάμ*, τὸ ὁποῖον, κείμενον πρὸς Α. παρὰ τὸν Καμβόδσαν καὶ τὴν Κινεζικὴν θάλασσαν, καλεῖται πρὸς Α. *Κοχιγκίνα* καὶ ἔχει πρὸς Ν. Γαλλικὰς κτήσεις. β΄.) *Σιάμ*, τοῦ ὁποίου, κειμένου ἐν τῷ μέσῳ, πρωτεύουσα εἶνε *Βαγκόκη*, παρὰ τὸν Μενάμ, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 400000 κ. καὶ πλέοντας οἴκους. γ΄.) *Βιρμὰν*, πρὸς Δ, τοῦ ὁποίου ἡ παρὰ τὸν Ἰραβαδδῆν πρωτεύουσα καλεῖται *Ἀβᾶ*. δ΄.) *Βρεταννικὴ Ἰνδοκίνα*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Σιγκαπούρη*, παρὰ τὸν Βραμαπούτραν, *Ἀρρακὰν* καὶ *Πεγοῦ*, εἰς τὰ δυτικὰ παράλια. Ἐπὶ δὲ τῆς χερσονήσου *Μαλάκκας* κεῖται ἡ ὁμώνυμος πόλις καὶ ἐπὶ τῆς νοτίου ἄκρας, ἡ μικροτέρα χερσόνησος *Σιγγαπόρη*.

Σιβηρία.

§ 35. Ἡ Σιβηρία (2700000 □ μ. καὶ 5 ἐ. κ.) συνορεύει μὲ τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανόν, τὸν Εἰρηνικόν, τὴν Κινεζικὴν αὐτοκρατορίαν, τὸ Τουρὰν καὶ τὴν Ῥωσσίαν.

Ὕδατα. 1) ὁ *Ὄβις*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν Ἀλταΐων ἔχει παραπόταμον εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Ἰρτίσχην* καὶ παρόχθιον πόλιν τὴν *Τοβόλσκην*. 2) ὁ *Ἰενισέης*, πηγάζων ὡσαύτως ἀπὸ τῶν Ἀλταΐων. 3) ὁ Λένας, ἔχων παρόχθιον πόλιν τὴν *Ἰακούτσκαν*, 4) ὁ *Ἰνδιγίρκας*, 5) ὁ *Κολύμας*, 6) ὁ *Ἀμοὺρ* καὶ 7) ἡ *Βιτίμη* (*Ἰμ*. μ. μακρά).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπιφάνεια. Πρὸς Ν. ἡ χώρα εἶνε πλήρης ὀρέων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν βόρειον ἄκραν τῶν ὀρέων τῆς πέραν Ἀσίας. Μεταξὺ Ἰρτίσχου καὶ Βαϊκάλης λίμνης κεῖνται τὰ *Ἀλτάϊα* καὶ μεταξὺ Ἀμοὺρ καὶ Λένα αἱ *Δαυρικαὶ Ἄλπεις*, τὰ ὁποῖα ἑκάτερα εἶνε πλούσια εἰς μέταλλα· ἐκ δὲ τῶν τελευταίων ἐκτείνονται πρὸς τὰ ΒΑ. τὰ ἀνατολικὰ *Σιβηρικὰ ὄρη*. Πρὸς Β. δὲ τῶν ὀρέων τούτων κεῖται τὸ *Σιβηρικὸν βαθύπεδον*, τὸ μέγιστον τῆς Γῆς, τὸ ὁποῖον χωρίζεται ἀπὸ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ βαθυπέδου τῆς Εὐρώπης διὰ τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ἀπὸ δὲ τοῦ βαθυπέδου τοῦ Τουρὰν διὰ σειρᾶς χαμηλῶν ὀρέων. Εἰς τὰ ΝΔ. ἐκτείνονται στέππαι (Ἰσχυμάη στέππη, δυτικῶς τοῦ Ἰρτίσχου) καὶ πρὸς Β. αὐτῶν καὶ τῶν βορείων πλευρῶν τῶν ὀρέων κεῖται λοφώδης καὶ δρυμώδης χώρα, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος καὶ μάλιστα εἰς τὰς ποταμολεκάνας εἶνε καλλιεργημένον. Ὅσῳ δὲ πλησιάζει τις εἰς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανόν, τόσῳ πλέον βλέπει ὅτι ἡ φύσις ἐξασθενεῖ καὶ ἐπὶ τέλους παρίσταται γυμνή, τελματώδης, κεκαλυμμένη μὲ βρύα, σπανίως ἐλευθέρα χιόνος καὶ πάγου καὶ ἀνοικτὴ ἔρημος ἄνευ καλλιεργείας τινος (Τοῦνδραι). Ἡ Καμτσιάτκα εἶνε ὀρεινὴ καὶ περιέχει ἡφαίστεια.

Κλίμα. Τὸ ψύχος τῆς Σιβηρίας εἶνε παροιμιῶδες· μετὰ μακρὸν καὶ δριμὺν χειμῶνα, συνοδευόμενον μετὰ σφοδρῶν λαιλάπων, καθ' ὃν τὰ βόρεια μέρη τῆς χώρας ἔχουσι διαρκῆ νύκτα, ἔπεται ταχέως πνιγηρὸν θέρος, ἐν τῷ διαστήματι τοῦ ὁποίου ὁ Ἥλιος εἰς τὰ βόρεια μέρη δὲν δύει ποσῶς· οἱ εἰς τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν χυνόμενοι ποταμοὶ ἓξ μῆνας τὸ πολὺ ῥέουσιν εἰς τὰς ἐκβολάς των, τοῦ Ἀμοὺρ λ. χ. τὸ στόμιον ἐπὶ ἓξ μῆνα, εἶνε κεκλεισμένον ἕνεκα τοῦ πάγου.

Προϊόντα. Ἐκ τῶν ζώων εἶνε ῥέννοι, κύνες (χρήσιμα ὡς ἔλοντα ζῶα), ἵπποι, κάμηλοι καὶ πρόβατα (κατοικίδια ζῶα). Εἶνε δὲ ἡ χώρα πλουσία εἰς γουναρικὰ (σαμούριον, ἀλώπηξ κτλ.). Τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν παρέχει πολλὴν ξυλικήν, τὸ δὲ τῶν ὀρυκτῶν πολλὰ μέταλλα, κοινὸν ἅλας καὶ φεγγίτην.

Οἱ *Κάτοικοι* ζῶσι διεσπαρμένοι, ἀλλὰ πυκνότερον κατω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κημένα μέρη εἶνε τὰ δυτικά. Παρὰ τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν κατοικοῦσιν οἱ *Σαμοϊέδαι*, περὶ δὲ τὴν Βαϊκάλην λίμνην οἱ *Βουραῖται*, νομαδικὸς Μογγολικὸς λαός, εἰς τὰ ΒΑ. ζῶσιν οἱ σχεδὸν ἀνεξάρτητοι *Τσιουκτσοι*, ὧν τινες εἶνε νομάδες, ἔχοντες ῥέννους, καί τινες κατοικοῦσι μὲν εἰς μονίμους οἰκίσεις, ἀλλ' εἶνε ἀγροῖκοι καὶ ἀκάθαρτοι. Οἱ *Καμτσαδάλοι*, ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν, ζῶσιν ἀπὸ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας καὶ εἶνε ἀκάθαρτοι, ἐθνικοὶ καὶ πνευματοπόται ἁπλησταί. Ὑπάρχουσι δὲ αὐτόθι καὶ ἐξόριστοι καὶ μετανάσται Ῥῶσσοι, οἵτινες μετέφερον αὐτόθι καὶ μετεφύτευσαν καὶ Εὐρωπαϊκὸν βίον.

Ἡ Σιβηρία, ἀπὸ τοῦ ις'. αἰῶνος κατακτηθεῖσα βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν Ῥώσσων, διαιρεῖται νῦν εἰς δυτικὴν καὶ ἀνατολικήν· 1) Ἡ δυτικὴ, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Τοβόλσκη*, κειμένη παρὰ τὸν Ἰρτίσχην, εἶνε ἡ κυρία ἀποθήκη τῶν εἰς τὸ στέρμα διδομένων γουναρικῶν. *Ὄμσκη*, παρὰ τὸν αὐτὸν ποταμὸν, καὶ *Τόμσκη*. *Αἰκατερινόπολις*, ἕδρα τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως τῶν μεταλλουργείων. 2) Ἡ ἀνατολικὴ Σιβηρία, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ἰρκούτσκη*, παρὰ τὴν Βαϊκάλην, ἡ κυριωτέρα ἀποθήκη τοῦ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Κίνας ἐμπορίου, ἔχουσα 24000 κ. *Κιάτκα*, παρὰ τὰ Κινεζικὰ μεθόρια, πόλις ἐν ᾗ ἐνεργεῖται ἐπίσημον ἐμπόριον τσαίου καὶ ῥαβαρβάρου. *Ἰακούτσκη*, παρὰ τὸν Λέναν, ἕδρα τῆς Ῥωσσαμερικανικῆς ἑταιρείας τῶν γουναρικῶν. *Ὀχότσκη*, τόπος μεταβάσεως διὰ τὴν Καμτσιάτκαν. *Νικολαϊεύσκη*, παρὰ τὸν Ἀμούρ. Αἱ *Ἀλεοῦται* καὶ αἱ *Κουρίλλαι* νῆσοι εἶνε ἡφαίστειοι· ἡ νέα Σιβηρία ἔχει λείψανα προκατακλυσμιαίων ζώων καὶ ξυλικὴν φερομένην διὰ ῥευμάτων.

Αὐτόνομος Ταρταρία.

§ 39. Ἡ Αὐτόνομος Ταρταρία (55000 □ μ., δυτικὸν Τουρκεστὰν, Τουρὰν καὶ Μεγάλη Βουχαρία) κεῖται μεταξὺ Ῥωσσίας, Σιβηρίας, Κίνας, Ἀφγανιστὰν καὶ Περσίας. *Ὕδατα.* 1) ἡ Κασπία θάλασσα (6000 □ μ.), ἥτις κεῖται 70 π.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χαμηλότερον τοῦ Εὐξείνου Πόντου, 2) ἡ Ἀράλη λίμνη, εἰς ἣν ἐκβάλλει ὁ Ἰαξάρτης καὶ ὁ Ὦξος, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ εἶνε ἁλμυρόν. Ἐπιφάνεια. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος κατέχουσιν αἱ *Τουρκεστανικαὶ Ἄλπεις*, αἵτινες περιλαμβάνουσι θελκτικὰς τοποθεσίας μετὰ ὡραίων καὶ καλλιεργημένων κοιλάδων, διαρρεομένων ὑπὸ τοῦ Ἰαξάρτου καὶ τοῦ Ὦξου. Πρὸς Δ. κεῖται ἡ *πεδιὰς τοῦ Τουράν*, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶνε ταπεινότερον καὶ κατὰ μέγα μέρος ἄδενδρον, γυμνὸν καὶ ἀμμώδες (ἡ *ἔρημος τῶν Τουρκομάνων* μεταξὺ Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ κάτω Ὦξου). Πρὸς Β. τῶν δύο λιμνῶν τὸ ἔδαφος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε στέππη (στέππη τῶν Κιργίσων), καὶ μόνον παρὰ τοὺς ποταμοὺς ἡ χώρα εἶνε εὔφορος.

Τὸ *κλίμα* εἶνε ἠπειρωτικὸν καὶ ὡραιότερον εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὀρέων, ἐνῷ εἰς τὴν πεδιάδα μετὰ θερμὸν θέρος ἔπεται δριμὺς χειμὼν μετὰ πολλῆς χιόνος, ἂν καὶ κεῖται αὕτη ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλον μὲ τὴν Νεάπολιν· βροχαὶ δὲ πίπτουσι τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον.

Προϊόντα. Εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουσι *μέταλλα* καὶ *πολύτιμοι λίθοι* (ῥουβίνια)· εἰς τὰς πλευρὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν *μεσημβρινοὶ καρποί*, *πεπόνια*, *βαμβάκιον*, *καπνὸς* καὶ *μέταξα*. Ἐκτὸς *ἀρπακτικῶν ζώων* ὑπάρχουσιν αὐτόθι καὶ τὰ συνήθη τῶν νομάδων *κατοικίδια ζῶα*.

Οἱ *κάτοικοι* εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομάδες, ἐπίφοβοι διὰ τὰς λῃστείας των· τοιοῦτοι εἶνε οἱ *Τουρκικοὶ λαοί*, οἱ *Τουρκομάνοι* καὶ οἱ *Οὐσβέκοι* (ὁ ἐπικρατῶν λαός). Εἰς τὰ βόρεια κατοικοῦσιν οἱ *Κιργίσοι*, ὧν τινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ οἱ λοιποὶ εἰς τὴν Κίναν. Μᾶλλον δὲ μορφωμένοι τούτων εἶνε οἱ *Βουχάριοι*. Ἐπικρατοῦσα δὲ θρησκεία παρ' αὐτοῖς εἶνε ὁ Ἰσλαμισμός.

Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς πλείονας *ἡγεμονίας* ἢ *Χανάτα*, τὰ ὁποῖα πάντα ἔχουσι δεσποτικὸν πολίτευμα. 1) *Βουχαρία*, τῆς ὁποίας, κειμένης παρ' ἀμφοτέρας τὰς χώρας τοῦ ἄνω καὶ κάτω Ὦξου καὶ οὔσης πλουσιωτέρας καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων κατῳκημένης, ἡ ὁμώνυμος καὶ ἐμπορικὴ πρωτεύουσα ἔχει 150000 κ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἀνώτερον σχολεῖον. *Σαμαρκάνδη*, λαμπρὰ ἕδρα τὸν μεσαιῶνα τοῦ Ταμερλάνου, ἔχουσα νῦν ἀνώτερον σχολεῖον Μωαμεθανικῶν γραμμάτων. *Βάλκα* (Βάκτρα). 2) *Χοάνδη*, παρὰ τὸν Ἰαξάρτην, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα *Χίβα* εἶνε γνωστὴ διὰ τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων. Τὰ Ῥωσσικὰ στρατεύματα ἐσχάτως ἐκυρίευσαν τὴν ἡγεμονίαν ταύτην, ἥτις προσετέθη εἰς τὰς Ῥωσσικὰς χώρας τοῦ Καυκάσου.

Ἰράν.

§ 37. Τὸ *Ἰρὰν* ἢ *Περσία* ὑπὸ γενικωτέραν ἔποψιν θεωρούμενον (50000 □ μ.) κεῖται μεταξὺ Ἰνδοῦ καὶ Τίγρητος, Κασπίας θαλάσσης καὶ Περσικῆς (Ὁρμούζιος πορθμὸς καὶ Περσικὸς κόλπος). Εἶνε δὲ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἐντεῦθεν Ἀσίας, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ μεγάλου ὑψιπέδου τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας συνέχεται εἰς τὰ ΒΑ. διὰ τῶν ἀγρίων καὶ 60 μ. πλατέων ὀρέων τοῦ *Ἰνδουκοὺ* (μέχρις 20000 π.) τῶν χωριζόντων τὸ Τουρὰν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοστάν. Πρὸς Δ. τούτου ἡ βορεία ὀρρὺς γίνεται χαμηλοτέρα καὶ ὑψοῦται πάλιν παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν εἰς τὰ λίαν δρυμώδη ὄρη *Ἐλβρούσια* (μέχρι 19000 π), τῶν ὁποίων ἡ βορεία κοιλὰς εἶνε κεκαλυμμένη μὲ πλουσιωτάτην βλάστησιν. Ἡ ἀνατολικὴ ὀρρὺς εἶνε τὸ δυσυπέρβατον *Ἰνδοπερσικὸν μεθόριον ὄρος*, ἐν ᾧ ἡ εὔφορος, οἰνοφόρος καὶ ὀπωροφόρος κοιλὰς τοῦ *Καβούλ*· τοῦτο δὲ πληροῖ τὰ ἀνατολικὰ τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ Βελουδσχιστάν. Ἡ μεσημβρινὴ ὀρρὺς συνίσταται ἐκ παραλλήλων καὶ ἀδιαρρήκτων σειρῶν (μέχρις 8000 π), αἱ ὁποῖαι καταπίπτουσιν ἀποτόμως πρὸς τὴν στενὴν, θερμὴν καὶ ἀμμώδη παραλίαν. Αὗται ἐκτεινόμεναι περαιτέρω κατὰ μῆκος τοῦ Τίγρητος συνδέονται μετὰ τῆς βορείας ὀρρύος. Ὅσον αἱ τῶν ὀρρύων κοιλάδες εἶνε κατάβροχοι, εὔφοροι καὶ παραδείσειοι, τοσοῦτον ἔρημον εἶνε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ (ἡ μεγάλη ἁλατώδης καὶ 4000 π. ἔρημος), διότι αὐτόθι ἄνευ ἀρδεύσεως οὐδὲν ἐπιδίδει, καὶ μόνον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων εἶνε λειμώδεις στέππαι· μεγάλοι δὲ ποταμοὶ ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὴν χώραν.

Ἡ Περσία εἶνε ἐκ τῶν ξηροτάτων καὶ τραχυτάτων χωρῶν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ παράλια μέρη αὐτῆς ἔχουσι λίαν θερμὸν κλίμα, αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ὀλίγον τι δροσερώτερον, ἀλλ' ἐπίσης ξηρὸν εἰς τρόπον, ὥστε τὸ κρέας δὲν σήπεται, ἀλλὰ μόνον ξηραίνεται· ὁ οὐρανὸς εἶνε πάντοτε σχεδὸν καθαρός, καὶ ὡραιότερον κλίμα εἶνε τὸ τῶν κοιλάδων.

Προϊόντα. Ἡ χώρα φέρει ἀφθονώτατον ἄλας, *μεσημβρινοὺς καρποὺς, σιτηρὰ, ὄρυζαν, ζαχαροκάλαμον, βαμβάκιον, καπνὸν* καὶ *σαφράν*· τρέφει *καμήλους* καὶ ἀρίστους ἵππους, ἀλλὰ πάσχει ἀπὸ ἔλλειψιν ξυλικῆς καὶ μαστίζεται ἀπὸ ἀκρίδας· πρὸς Ν δὲ ἁλιεύονται καὶ μαργαρίται.

Κάτοικοι. Οἱ Πέρσαι (Ταδτσίκοι) εἶνε ὡραῖοι, ζωηροί, νοήμονες, ἐπιτήδειοι καὶ εὐπροσήγοροι, ἀλλὰ κλίνουσι πρὸς τὴν ἀπάτην, ἀγαπῶσι τὴν λαμπρότητα καὶ ἐπίδειξιν καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν (δέρματα, βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα καὶ τάπητες). Εἰς τὰ ἀνατολικὰ κατοικοῦσιν οἱ φιλελεύθεροι καὶ ῥωμαλέοι *Ἀφγάνοι* καὶ *Βελοῦτσχοι*, οἵτινες εἰσὶν οἱ πλεῖστοι ληστρικοὶ καὶ νομάδες, ὅπως οἱ πρὸς τὰ ΒΔ *Κοῦρδοι*. Ἐπικρατοῦσι δὲ αὐτόθι αἱ *Τουρκομανικαὶ φυλαί*, καὶ κυριωτέρα θρησκεία εἶνε ὁ *Ἰσλαμισμὸς*, ἀλλ' εὑρίσκονται ἔτι καὶ *πυρολάτραι*. Οἱ Πέρσαι ἠλευθερώθησαν διὰ τοῦ Κύρου τὸ 555 Π. Χ. ἀπὸ τῆς Μηδικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπετέλεσαν ἴδιον κράτος μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ 333 Π. Χ. Ταχέως ὅμως ἐγεννήθη ἐν αὐτοῖς τὸ Παρθικὸν βασίλειον, τὸ ὁποῖον εἶχε πολλοὺς πολέμους πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τὸ 226 Μ. Χ. ἐσυστήθη τὸ Νεοπερσικόν. Ἀπὸ τῆς θ'. ἑκατονταετηρίδος ἦτον ἡ χώρα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀράβων, καὶ εἶτα τῶν Μογγόλων, μέχρις οὗ τὴν ις'. ἑκατονταετηρίδα περὶ τὰ 1600 ἱδρύθη νέον βασίλειον ὑπὸ Ἄββᾶ τοῦ Μεγάλου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένοντο κύριοι οἱ Τουρκομάνοι, ἀλλὰ τὸ Ἀφγανιστὰν καὶ τὸ Βελουδσχιστὰν ἐγένοντο ἐλεύθερα.

1) Ἡ Περσία ἔχει 25000 □ μ. καὶ 12 ἐ. κ. ὁ δὲ ἀπόλυτος κυριάρχης αὐτῆς καλεῖται *Σάχης* καὶ ἡ κυβέρνησις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ εἶνε ἀθλία καὶ ἀδύνατος· ἡ βιομηχανία αὐτόθι καὶ ἡ γεωργία διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν πρὸς ἄρδευσιν διωρύχων εἶνε εἰς παρακμήν. Ἐπισημότεραι πόλεις *Τεχεράν*, ἐν τῇ παλαιᾷ Μηδίᾳ, πρωτεύουσα ἔχουσα 13000 κ. *Ἰσπαχάν*, πρώην πρωτεύουσα, ἔχουσα νῦν 100000 κ, ἀνώτερον σχολεῖον καὶ λίαν ὡραῖον κλίμα. *Ταυρὶς*, ἐν τῇ παλαιᾷ Μηδίᾳ, πρώτη ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 140000 κ. *Σχιρᾶς*, ἐν τῇ παλαιᾷ Περσίδι, ἔχουσα 40000 κ, μαγευτικὴν θέσιν, ὡραῖα ῥόδια καὶ παρ' αὐτὴν τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς *Περσεπόλεως*. *Ἀβουσήρη*, παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον, ἐμπορικὴ θέσις. 2) Τὸ *Ἀφγανιστάν*, τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Καβοὺλ*, πρωτεύουσα ὁμωνύμου χανάτου καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 70000 κ. *Κανδαχάρ*, ἔχουσα 100000 κ. καὶ *Ἐράτ*, ἔχουσα 50000 κ. 3) Τὸ *Βελουδσχιστάν*, τοῦ ὁποίου ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε *Κελάτ*, πρωτεύουσα τοῦ ἰσχυροτέρου Χάνου, ἔχουσα 20000 κ.

Ἀσιατικὴ Τουρκία.

§ 38. Αὕτη (25000 □ μ. καὶ 16 ἑ. κ.) κατέχει τὴν δυσμικωτέραν χώραν τῆς Ἀσίας, ὁριζομένη ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τῆς Ἀραβίας, τῆς Περσίας καὶ τῶν Καυκασίων χωρῶν τῆς Ῥωσσίας. Ἐπισημότεροι μὲν ποταμοὶ αὐτῆς εἶνε 1) Ὁ *Εὐφράτης* καὶ *Τίγρις*, οἵτινες ἔχοντες 350 μ. ῥοῦν πηγάζουσιν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας καὶ ἑνούμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σχατελαράβης* χύνονται εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον· παρόχθιοι δὲ πόλεις αὐτῶν εἶνε ἡ *Διαρβεκίρη*, *Μυσσούλη*, *Βαγδάτη* καὶ *Βασσόρα*. 2) Ὁ *Ὀρόντης*, χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον, 3) Ὁ *Ἰορδάνης*, χυνόμενος εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, 4) Λίμναι δὲ ἡ *Βάκη* εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ 5) ἡ *Νεκρὰ θάλασσα*, εἰς τὴν Παλαιστίνην.

Ἐπιφάνεια. Ὅλη σχεδὸν ἡ χώρα εἶνε ὀρεινή. 1) Πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ Κύρου καὶ πρὸς Ν. τοῦ Εὐξείνου Πόντου ὑψοῦται ἡ *ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἀρμενίας*, ἥτις εἶνε πτωχὴ εἰς δάση, ἀλλὰ πλουσία εἰς νομὰς καὶ καλῶς ποτιζόμενα ὑψίπεδα (τῆς *Ἐρζε-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρούμης 6000 π.) ἔχοντα δρυμώδεις σειρὰς ὀρέων (τὸ ὑψαιστεῖον ποιότητος *Ἀμανὰ*, 16006 π.), ἡ δὲ νοτία καὶ ΝΔ. πλευρὰ αὐτῆς σχηματίζει τὸ *Κουρδιστὰν* (Παλαιὰ Ἀσσυρία). 2) Πρὸς τὰ δυτικὰ καταβαίνει ἡ ἀνωτέρω σειρὰ καὶ ἀποτελεῖ *τὴν ὀρεινὴν χώραν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας* (*Ἀνατολή*). Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς κατέχουσι 3—4000 π. ὑψίπεδα διατεμνόμενα ὑπὸ σειρῶν ὀρέων, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ἄδενδροι, ἄνυδροι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐντελῶς ἔρημοι καὶ ἁλατοῦχοι, εὔφοροι δέ, ἔνθα ὑπάρχουσι μέσα ἀρδεύσεως· αὐτόθι ὑπῆρξέ ποτε ἡ ἑστία τοῦ πολιτισμοῦ· τὰ δὲ πρὸς Ν. αὐτῆς ὄρη (ὁ παρὰ τὴν Μεσόγειον *Ταῦρος* μέχρι 12000 π.) εἶνε πολὺ δρυμώδη καὶ αἱ πλευραὶ αὐτῶν καὶ αἱ κοιλάδες κεκαλυμμέναι μὲ τὴν ὡραιοτέραν φυτείαν. Πρὸς Δ. καταβαίνει ἡ ὀρεινὴ χώρα εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀνατολῆς. 3) Πρὸς Ν. τῆς Ἀρμενικῆς καὶ πρὸς Δ. τῆς Περσικῆς ὀρεινῆς χώρας κεῖται μεταξὺ τοῦ ὁρμητικοῦ καὶ πολυύδρου Τίγρητος καὶ τοῦ βραδυτέρου, ἀλλὰ μᾶλλον εὐπλόου Εὐφράτου, τὸ βαθύπεδον τῆς *Μεσοποταμίας*, ἥτις εἰς μὲν τὰ βόρεια μέρη ἐκτὸς τῶν ποταμολεκανῶν εἶνε στέππη καὶ ἄδενδρος ἔρημος, εἰς δὲ τὰ νότια (Παλαιὰ Βαβυλωνία) ἐξόχως εὔφορος καὶ συχνὰ ὑποκειμένη εἰς πλημμύρας, ἀλλὰ τανῦν εἰς μεγάλην παρακμήν. 4) Μεταξὺ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Συραβικῆς πεδιάδος, τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, κεῖται ἡ *Συριακὴ* ὀρεινὴ χώρα 120 μ. μακρὰ καὶ 30 πλατεῖα, διαιρουμένη διὰ βαθείας ῥωγμῆς (ἐν ᾗ ὁ Ὀρόντης καὶ Ἰορδάνης) εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν. Τὴν ὑψηλοτέραν ὕψωσιν ἀποτελεῖ ὁ δρυμώδης *Λίβανος* (μέχρις 9000 π.), ὅστις πρὸς Δ. καταβαίνει εἰς τὴν 2 μ. πλατεῖαν *Φοινικικὴν παραλίαν*, πρὸς Α. δ' αὐτοῦ κεῖται ὁ *Ἀντιλίβανος* (μέχρι 9000 π.) καὶ μεταξὺ ἀμφοτέρων ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀρόντου διαρρεομένη *κοίλη Συρία*. Πρὸς Ν. τῶν ὀρέων τούτων ἄρχεται ἡ *ὀρεινὴ χώρα τῆς Παλαιστίνης*, ἥτις ἐκτείνεται πρὸς Ν. ὡς ἔρημος ὀρεινὴ χώρα (*Πετραία Ἀραβία*) μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἔνθα ὑψοῦται τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέχρις 9000 π. ἄγριον, ἔρημον καὶ ἄνυδρον ὄρος Σινὰ (Χωρὴβ, Μοῦσα).

Τὸ *κλίμα* εἶνε λίαν γλυκὺ ἐκτὸς τῆς Ἀρμενίας, ἔνθα εἶνε ὁ χειμὼν πολὺ βαρὺς, εἰς τὰς πεδιάδας θερμὸν καὶ ὡραιότατον εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἔνθα ἐπικρατεῖ πάντοτε ἐαρινὸς ἀήρ. *Προϊόντα* εἶνε ὀπῶραι, οἶνος, ἔλαιον, μεσημβρινοὶ καρποί, φοίνικες, ἀραβόσιτος, σαφρᾶς, καπνὸς, βαμβάκιον. Ἐκ τῶν ζώων λέοντες, ὕαιναι, θῶες, ἀντιλόπαι, ἀγγυραναὶ αἶγες, κάμηλοι, σερουθοκάμηλοι, βόμβυκες, ἀκρίδες καὶ θαλάσσιος ἀφρὸς, ἐξ οὗ κατασκευάζονται πίπαι κτλ.

Κάτοικοι. 1) Οἱ Ἀρμένιοι, οἵτινες ὄντες Χριστιανοὶ τὴν θρησκείαν, εἶνε ἐγκρατεῖς, ἐπιμελεῖς, σοβαροὶ, καταγίνονται ἐν μὲν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἰδίως, διεσκοπισμένοι δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, εἰς τὴν ἐμπορίαν. 2) οἱ Κοῦρδοι, οἵτινες ζῶσιν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας καὶ τῶν δυτικῶν τοῦ Ἰράν. 3) οἱ *Δροῦσοι* καὶ *Μαρωνῖται*, οἵτινες κατοικοῦντες εἰς τὸν Λίβανον εἶνε ἀνδρεῖοι, φιλόξενοι, σχεδὸν αὐτόνομοι, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι Μωαμεθανοὶ, οἱ δὲ δεύτεροι Χριστιανοὶ ἔχοντες ἴδιον πατριάρχην. 4) οἱ *Ἄραβες*, οἵτινες κατοικοῦσιν ἰδίως ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ. 5) Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες, κατοικοῦντες ἐν Συρίᾳ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, εἶνε βιομήχανοι. 6) οἱ *Τουρκομάνοι* καὶ 7) οἱ *Ὀθωμανοὶ*, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν δεσπόζοντα λαόν.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ὑπῆρξαν αὐτόθι ἀνθηρὰ κράτη, πρὸς Α. μὲν παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν τὸ τῆς *Ἀσυρίας* καὶ *Βαβυλωνίας*, πρὸς Δ. τὸ *Ἰουδαϊκὸν* καὶ ὁ ἐμπορικὸς λαὸς τῆς *Φοινίκης*, ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ *Λυδία* καὶ αἱ *Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι*. Πάντα ὅμως ταῦτα ὑπέταξε πρῶτον ὁ Κῦρος, βραδύτερον ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ τέλος ἀπὸ τῆς α΄. Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος οἱ Ῥωμαῖοι. Αὐτόθι ὑπῆρξε καὶ ἡ ἑστία, ἐξ ἧς ἐξηπλώθη ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ ὑποχωρήσας ἀπὸ τῆς ζ΄. ἑκατονταετηρίδος εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, τὸν ἐπενεγκόντα βαθμηδὸν τὸν μαρασμὸν ἐπὶ τῶν πλουσίων τούτων χωρῶν. Τανῦν δὲ ἡ μὲν γεωργία διὰ τὸ ἐπισφαλὲς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε αὐτόθι εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἡ δὲ βιομηχανία εἰς καλλιτέραν ἢ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, δίδουσα μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ σάλια καμηλωτά. 1) Ἡ *Μικρὰ Ἀσία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἰσὶ *Τραπεζοῦς*, παράλιος καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 60000 κ. *Σκούταρι* (Χρυσούπολις), προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχον 80000 κ. Ὀχι μακρὰν κεῖται καὶ ἡ παλαιὰ *Νίκαια*, ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τὸ 325 πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. *Προῦσα*, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος ἔχουσα περὶ τὰς 10000 κ. καὶ οὐχὶ μακρὰν τὸν *Γράνικον*, ὅστις εἶνε ἐπίσημος διὰ τὴν τὸ 334 Π. Χ. παρ' αὐτὸν μάχην. *Σμύρνη*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 160000 κ. Πρὸς Ν. αὐτῆς ἔκειτο ἡ *Ἔφεσος* καὶ ἔτι νοτιώτερον ἡ *Μίλητος*, πρὸς Α. αἱ *Σάρδεις* πρωτεύουσα τῆς Λυδίας, καὶ αἱ *Κολασσαί*, ἐν Φρυγίᾳ. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Γαλατίαν *Ἄγκυρα*, περίφημος διὰ τὰ ἔρια τῶν αἰγῶν της, ἔχουσα 40000 κ. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Κιλικίαν *Ταρσὸς*, πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ *Ἰσσὸς*, ἐπίσημος διὰ τὴν τὸ 333 Π. Χ. μάχην. Ἐπισημότεραι νῆσοι τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶνε ἡ τοῦ *Μαρμαρᾶ* (Προκόννησος), εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Προποντίδος, ὀνομαζομένη οὕτω διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἐξορυττόμενα μάρμαρα. *Τένεδος*, εἰς τὰ Β. τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ κλεῖθρον τοῦ Ἑλλησπόντου *Λῆμνος* καὶ *Ἴμβρος*, ἀντικρὺ τοῦ Ἑλλησπόντου. *Λέσβος*, νῆσος πολυάνθρωπος καὶ εὔφορος εἰς ἔλαιον, βαμβάκιον, οἶνον, τυρὸν καὶ μέταξαν. *Χίος*, πρὸς Α. τῆς ἀνωτέρω, ἥτις πρὸ τῶν συμφορῶν τοῦ 1822 εἶχεν 120000 κ. καὶ διάσημον Γυμνάσιον, νῦν δὲ φέρει ἀξιόλογον οἶνον, ἄριστα ἀμύγδαλα καὶ μαστίχαν καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 60000 κ. *Ψαρὰ*, πρὸς Δ. τῆς ἀνωτέρω, διάσημος κατὰ τὴν Ἑλ. ἐπανάστασιν διὰ τὸ ναυτικόν της καὶ διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας της, κατεστράφη καθ' ὁλοκληρίαν τὸ 1824 ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. *Σάμος*, εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Χίου, διοικουμένη δι' ἡγεμόνος ὑποτελοῦς, φέρει ἀρίστους οἴνους καὶ ἔλαιον. *Ἰκαρία*, πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Χίου, ἔχουσα ἄφθονον ὕλην πρὸς ναυπηγίαν. *Πάτ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μος, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ἀνωτέρω, ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀρχαῖον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τὸ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διάσημον σχολεῖον της. *Λέρος* καὶ *Κάλυμνος*, πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω. *Κῶς*, πρὸς Ν, φέρουσα ἀκόνας καὶ ἄφθονα λεμόνια καὶ πορτογάλια. *Ῥόδος*, ἔχουσα ὁμώνυμον καὶ ὀχυρὰν πρωτεύουσαν, παθοῦσαν ἐσχάτως ὑπὸ σεισμῶν. *Κάρπαθος* καὶ *Κάσος*, πρὸς τὰ ΝΑ. *Κύπρος*, ἀντικρὺ τῆς Συρίας, ἡ μεγαλειτέρα ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ἔχουσα 180000 κ. περίπου καὶ πρωτεύουσαν τὴν *Λευκωσίαν* μὲ 25000 κ. καὶ φέρουσα λαμπρὸν οἶνον, ἔλαιον, βαμβάκιον, ριζάριον καὶ μέταξαν.

2) Ἡ *Ἀρμενία*, τῆς ὁποίας μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἔχει ἐπισημοτέρας πόλεις *Ἐρζερούμην*, ἐμπορικὴν καὶ βιομήχανον ἔχουσαν 40000 κ. καὶ *Διαρβεκίρην*, παρὰ τὸν Τίγριν, ἔχουσαν 50000 κ. 3) Ἡ *Μεσοποταμία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ὄρφα* (Ἔδεσσα), ἔχουσα 40000 κ. *Μοσσούλη*, παρὰ τὸν Τίγριν, ἔχουσα 50000 κ. καὶ οὐχὶ μακρὰν τὰ ἐρείπια τῆς πάλαι Νινευὴ, πρωτευούσης τῆς παλαιᾶς Ἀσσυρίας. *Ἀρβήλα*, ἐπίσημον διὰ τὴν τὸ 331 Π. Χ. μάχην. *Βαγδάτη*, παρὰ τὸν Τίγριν, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα νῦν 80000 κ. καὶ οὖσα ἄλλοτε ἐκ τῶν λαμπροτέρων πόλεων τῆς Οἰκουμένης. Πρὸς Ν, παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἔκειτο ἡ *Βαβυλών*. *Βασσόρα*, παρὰ τὸν ἡνωμένον Τίγριν καὶ Εὐφράτην (Σχατελαράβης), πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 50000 κ. 4) Ἡ *Συρία*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Χαλέππι*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 100000 κ. *Ἀντιόχεια*, παρὰ τὸν Ὀρόντην. *Δαμασκός*, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, κειμένη εἰς θέσιν εὐφορωτάτην καὶ θελκτικωτάτην καὶ ἔχουσα 150000 κ. Ἐξ αὐτῆς ἀναχωροῦσι τὰ διὰ τὴν Μέκκαν καραβάνια. Πρὸς τὰ ΒΑ. ἐντὸς αὐάσεως τῆς Συριακῆς ἐρήμου κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς *Παλμύρας* (*Ταδμὼρ*), παρὰ δὲ τὴν παραλίαν ἦσαν αἱ ἐμπορικαὶ τῆς Φοινίκης πόλεις *Σιδὼν* καὶ *Τύρος*. Εἰς τὴν Συρίαν ἀνήκει καὶ ἡ *Παλαιστίνη* (Χαναὰν, *Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας*, *Γῆ Ἑβραίων*,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γῆ Ἰσραὴλ, Ἰουδαία, Ἁγία Γῆ, χώρα τοῦ Ἰορδάνου), ἥτις τανῦν εἶνε λίαν ἠρημωμένη καὶ ἔχει ὀλίγους κατοίκους. Ὅρια αὐτῆς ἦσαν πρὸς Β. ἡ Συρία καὶ ἡ Φοινίκη (Λίβανος καὶ Ἀντιλίβανος), πρὸς Α. ἡ Ἀραβικὴ ἔρημος, πρὸς Ν. ἡ Πετραία Ἀραβία καὶ πρὸς Δ. ἡ Μεσόγειος· εἶχε δὲ 32 μ. μ. καὶ 450 □ μ. Κειμένη δὲ εἰς τὴν γειτονίαν τριῶν ἠπείρων περιστοιχίζετο ὑπὸ τῶν πλέον πολιτισμένων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ χωριζομένη ἀπ' αὐτῶν δι' ὀρέων, ἐρήμου καὶ θαλάσσης ἀπετέλει χωριστήν τινα χώραν καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐπὶ αἰῶνας ἔμειναν μακρὰν ξένης ἐπιρροῆς καὶ ἠδυνήθησαν νὰ ἀναπτυχθῶσι μόνοι, ὡς κεχωρισμένος λαός, ἀνεξαρτήτως καὶ ἰδιορρύθμως. Κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶνε ὁ *Ἰορδάνης*, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τὸ Ἑρμὼν ὄρος, ῥέει διὰ τῆς λίμνης *Ὕδατος Μαρὼν* καλουμένης καὶ τῆς *Γεννησαρὲτ* (*Τιβεριὰς θάλασσα, Γαλιλαίας θάλασσα*) καὶ χύνεται εἰς τὴν *Νεκρὰν θάλασσαν* (*Ἀλμυρὰ θάλασσα, Ἀσφαλτῖτις λίμνη*)· παραπόταμοι δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην εἶνε ὁ *Ἱερόμαξ* καὶ *Ἰαβὸκ*, καὶ εἰς τὴν δεξιὰν ὁ χειμαῤῥος *Χορράθ*. Εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν χύνονται πρὸς τούτοις καὶ ὁ *Ἀρνὼν* καὶ ὁ *Κέδρων*, εἰς δὲ τὴν Μεσόγειον ὁ *Κισών*. Ἡ Παλαιστίνη εἶνε ὑψίπεδον, διαιρουμένη διὰ τοῦ *αὐλῶνος* τοῦ *Ἰορδάνου* εἰς *Ἀνατολικὴν* καὶ *Δυτικήν*. Ἡ πρὸς Α. τοῦ *Ἰορδάνου χώρα* (*Μωαβῖτις, Γαλαὰδ* καὶ *Βασὰν* καὶ μετὰ ταῦτα *Περαία*) εἶνε πλουσία εἰς νομὰς καὶ ἔχει πρὸς Β. λίαν εὔφορον ὑψίπεδον, μὲ βαθμιαίαν μὲν ἀπόκλισιν πρὸς τὴν ἔρημον, ἀλλὰ μὲ ἀπότομον κατάπτωσιν πρὸς τὸν Ἰορδάνην, διασχιζομένη ὑπὸ βαθέων ποταμοκοιλάδων καὶ ἔχουσα μεμονωμένας σειρὰς ὀρέων. Πρὸς Ν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης κεῖται ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων τῶν Ἐδωμιτῶν *Σηεὶρ* μετὰ τοῦ *Ὤρ* ὄρους καὶ πρὸς Α. αὐτῆς τὸ σύμπλεγμα τῶν ὀρέων *Ἀβαρὶμ* μετὰ τοῦ *Ναβαῦ* καὶ πρὸς Β. τὰ δρυμώδη ὄρη *Γαλαὰδ* καὶ ἔτι βορειότερον ἡ *πεδιὰς Αὐρανῖτις*, περιοριζομένη πρὸς Α. ὑπὸ τῶν ὀρέων Αὐρὰν (6000 π.) καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ δασώδους ὄρους *Ἑρμὼν*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(9000 π.) Ὁ αὐλὼν τοῦ Ἰορδάνου μέχρι 3 ὡρῶν εὐρὺς ἀπὸ τῆς ὡραίας λίμνης Γεννησαρὲτ (600 π. ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Μεσογείου) εἶνε κατὰ μέγα μέρος ξηρὰ καὶ ἀκατοίκητος ἔρημος. Ἡ Νεκρὰ θάλασσα (πρότερον κοιλὰς ἡ ἁλυκὴ), οὖσα 10 μ. μακρὰ καὶ 3 πλατεῖα καὶ 1230 π. χαμηλοτέρα τῆς Μεσογείου, ἔχει λίαν ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν ὕδωρ καὶ περιλαμβάνεται ὑπὸ ἀποτόμων, γυμνῶν καὶ ἐρήμων ὀρέων.

Ἡ πρὸς Δ. τοῦ *Ἰορδάνου χώρα* καταπίπτει ἐπίσης ἀποτόμως πρὸς τὸν Ἰορδάνην. Τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς κατέχει ἡ εὔφορος καὶ ὀρεινὴ *χώρα τῆς Γαλιλαίας*, ἐν ᾗ κεῖται τὸ κωνικὸν ὄρος *Θαβὼρ* (1750 π.) πρὸς Ν. ἐκτείνεται ἡ εὔφορος καὶ πλουσία εἰς μάχας πεδιὰς *Ἰεζραὲλ* ἢ *Ἐσδηλὼμ*, διαῤῥεομένη ὑπὸ τοῦ Κισῶνος· εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν αὐτῆς κεῖται τὸ μικρὸν ὄρος *Ἑρμὼν* (2750 π.) καὶ τὰ ὄρη *Γελβουὲ*, παρὰ δὲ τὴν θάλασσαν ἡ ἐναλλὰξ ἑλώδης καὶ ἀμμώδης πεδιὰς τῆς Πτολεμαΐδος (*Ἄκη* καὶ *Ἀκχὼ*), διαῤῥεομένη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ· ἔτι νοτιώτερον κεῖται ἡ βουνώδης χώρα *Σαμάρεια*, ἐν ᾗ κεῖται τὸ γέμον σπηλαίων *Κάρμηλον* ὄρος, τὰ ὄρη *Ἐφραΐμ*, *Γαριζεὶν* καὶ *Γαιβὰλ* (2400 π.). Ἔτι δὲ νοτιώτερον ἐκτείνεται ἡ τραχυτέρα καὶ ὑπὸ χαραδρῶν διατεμνομένη ὀρεινὴ χώρα *Ἰουδαία*, ἐν ᾗ κεῖνται τὰ *ὄρη τοῦ Ἰούδα*, τὸ *ὄρος τῶν Ἐλαιῶν* (2600 π.) καὶ τὸ ὄρος τῆς *Τισσαρακονθημέρου νηστείας* (Quarantania) καὶ ἡ *ἔρημος Ἰούδα*, πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης ὑψοῦνται τὰ *ὄρη τῶν Ἀμορραίων*. Μεταξὺ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ τῆς θαλάσσης κεῖται ἡ πτωχὴ εἰς λιμένας πεδινὴ παραλία, ἥτις πρὸς Ν. πλατυνομένη περισσότερον καλεῖται ἀπὸ μὲν τοῦ Καρμήλου ὄρους μέχρι τῆς Ἰόππης *πεδιὰς Σάρων* καὶ εἶνε πλουσία εἰς νομὰς καὶ εὔφορος, ἐκεῖθεν δὲ *Σεφήλα* (*Χώρα τῶν Φιλισταίων.*)

Τὸ *κλίμα* εἶνε τοῦ οἴνου καὶ τῶν φοινίκων. Τὸν ὀκτώβριον πίπτουσιν αἱ πρῶται βροχαὶ καὶ ἀρχίζει ἡ σπορά. Τὸν Δεκέμβριον, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον συμβαίνουσι πολλαὶ βροχαὶ καὶ βρονταὶ καὶ πίπτει ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ βραχὺν χρόνον χιών. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαρτίου καὶ περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ πίπτουσιν αἱ τελευταῖαι βροχαὶ καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ῥύακες τότε ἔχουσι τὸ πλεῖστον ὕδωρ, ἡ δὲ φύσις εἶνε ὡραιότατα ἐστολισμένη καὶ ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς ἄρχεται ὁ θερισμός· ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Σεπτεμβρίου ὁ οὐρανὸς εἶνε αἴθριος καὶ πίπτει ἄρθονος δρόσος, καὶ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον ἐπικρατεῖ ἡ μεγαλειτέρα θερμότης.

Προϊόντα. Ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν ὀρυκτῶν τίτανος, γύψος βασάλτης, θεῖον, ἄσφαλτος καὶ ὀρυκτὸν ἅλας, ἐκ τοῦ τῶν φυτῶν σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθή, ὄρυζα, βαμβάκιον, καπνός, οἶνος, τερεβινθίνη, δρῦς, κυπάριστοι, κερατέαι, ἐλαῖαι, πορτογαλέαι, συκαῖ, ῥοδιαὶ καὶ φοίνικες, ἐκ τοῦ τῶν ζώων κάμηλοι, βόες, πρόβατα, αἶγες, ὄνοι, ἡμίονοι, ἄγρια δὲ ἀντιλόπαι, πάνθηρες, ὕαιναι, θῶες καὶ ἀκρίδες· πλησίον δὲ τοῦ τόπου εἰσὶν οἱ σεισμοί, ὁ Σαμοὺμ ἄνεμος, οἱ κατακλυσμοί, ἡ ἀνομβρία τῶν ἐαρινῶν καὶ φθινοπωρινῶν βροχῶν καὶ αἱ ἀκρίδες.

Ἡ χώρα διηρεῖτο ἐπὶ τῶν Χαναναίων εἰς λαούς, ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς 12 φυλάς, ἀπὸ τοῦ 975 εἰς δύο βασίλεια, τὸ τοῦ *Ἰούδα* καὶ τὸ τοῦ *Ἰσραήλ*, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰς *Περαίαν*, *Γαλιλαίαν*, *Σαμάρειαν* καὶ *Ἰουδαίαν*.

1) Ἡ *Περαία* (Ῥουβήμ, Γὰδ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ) περιέχει πολυάριθμα ἐρείπια πόλεων καὶ λαμπρῶν κτιρίων. *Μαχαιροῦς*, πρὸς Α. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης (Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής). *Βηθαβαρὰ*, ἀπέναντι τῆς Ἱεριχώ. *Γαλαάδ*, ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους. *Γάδαρα*, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ θεραπεία τοῦ δαιμονιζομένου. *Βηθσαϊδὰ* (Ἰουλιάς), πρὸς Β. τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, ἐπίσημος διὰ τὸν χορτασμὸν τῶν πεντακισχιλίων. *Καισάρεια Φιλίππου*, πρὸς Β. 2) Ἡ *Γαλιλαία* (Ἰσσάχαρ, Ζαβουλών, Ἀσὴρ καὶ Νεφθαλεί), τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις ἦσαν *Δὶν* καὶ *Λασερδάν*, ἡ βορειοτάτη. *Καπερναοὺμ*, ἐν ᾗ ἐγένοντο πολλὰ θαύματα ὑπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κυρίου. *Βηθσαϊδά*, τόπος γεννήσεως τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Ἀνδρέου, Ἰακώβου, Ἰωάννου καὶ Φιλίππου. *Τιβεριάς*, εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς λίμνης Γεννησαρὲτ *Βαιθσάρ*, (καὶ Σκυθόπολις). *Ἰεσιάελ*, *Ἀχαὰβ*, *Ναΐν*, ἐν ᾗ ἡ ἀνάστασις τοῦ νεκροῦ. *Ναζαρὲτ*, πατρὶς τοῦ Κυρίου. *Κανᾶ*, ἐπίσημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ γάμον. *Ἀκχὼ* (Ἄκη, Πτολεμαΐς), ἐπίσημος ἰδίως κατὰ τὰς Σταυροφορίας, ἐπολιορκήθη ματαίως τὸ 1799 καὶ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡλώθη τὸ 1840 ὑπὸ τῆς τετραπλῆς συμμαχίας, ἐνῷ κατείχετο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. 3) Ἡ *Σαμάρεια* (Ἐφραὶμ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ), τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις ἦσαν ἡ *ὁμώνυμος*, καθέδρα πολλῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ. *Συχὲμ*, εἰς θελκτικὴν κοιλάδα μεταξὺ τῶν ὀρέων Γαιβὰλ καὶ Γαριζεὶν, παρ' αὐτὴν τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ. *Σηλὼμ*, σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου 4) Ἡ *Ἰουδαία* (Συμεὼν, Ἰούδας, Βενιαμεὶν, Δάν), τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις ἦσαν *Καισάρεια* (Κορνήλιος, τήρησις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου). *Ἰόππη* καὶ νῦν *Ἰάφφα*, πόλις παράλιος· αἱ δὲ πόλεις τῶν Φιλισταίων ἦσαν *Ἀσκάλων*, *Γάζα* (θάνατος τοῦ Σαμψὼν), *Ἄζωτος*, *Γὲθ* (Γολιάθ), *Ἀκκαρὼν*, *Βηρσαβεὲ*, ἡ νοτιωτάτη πόλις. *Χεβρὼν* μετὰ τοῦ ἄλσους (Δρῦς ἡ *Μαμβρῆ*). *Ἀβραάμ*, *Δαβὶδ*, *Βηθλεὲμ*, τόπος γεννήσεως τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ ταννῦν Χριστιανικὴ πόλις. *Ἱεριχὼ*, ἡ πόλις τῶν φοινίκων, κειμένη ἐν τῷ αὐλῶνι τοῦ Ἰορδάνου, πρώτη κατάκτησις τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. *Βαιθὴλ*, *Λύδδα*, *Ἐμμαοὺς*, *Ἱερουσαλὴμ*, 5 μ. ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ 8 ἀπὸ τῆς Ἰόππης, ἐπὶ τετρακορύφου ὄρους (*Σιὼν*, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ἀκρόπολις τοῦ Δαβὶδ, *Ἀμωρία*, ἔνθα ἦν ᾠκοδομημένος ὁ ναὸς τοῦ Σαλομῶντος, *Ἄκρα* μετὰ τῆς κάτω πόλεως, *Βεζεθὰ* μετὰ τῆς νέας πόλεως), χωριζομένη ἀνατολικῶς μὲν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν *Ἐλαιῶν* (οὗτινος ἡ μεσημβρινὴ κορυφὴ καλεῖται ὄρος τοῦ *Σκανδάλου*) διὰ τῆς κοιλάδος *Ἰωσαφὰτ* (Κέδρων), μεσημβρινῶς δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς *Κακῆς Βουλῆς* διὰ τῆς φάραγγος *Ἐννὸμ* (καὶ φάραγγος υἱῶν Ἐννὸμ) καὶ ὁριζομένη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δυτικῶς ὑπὸ τῆς φάραγγος *Γιών*. Αὕτη ἀναδειχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ μητρόπολις τῆς χώρας καὶ κέντρον τῆς θεολατρείας, κατεστράφη τὸ 588 Π. Χ. καὶ τὸ 70 Μ. Χ, τὸ δὲ 636 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τὸ 1099 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων καὶ τὸ 1187 ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου· ταννῦν δὲ ἔχει 24000 κ. καὶ εἰς τὰ ΒΔ. τῆς πόλεως τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου. Πρὸς Α. τῆς Ἱερουσαλὴμ κεῖται ἡ *Βηθφαγὴ* καὶ ἡ *Βηθανία*.

Ῥωσσικαὶ Καυκάσιοι χῶραι (ὑπερκαυκασία).

§ 36. Αὗται (8000 □ μ.) κεῖνται μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ ὁρίζονται ὑπὸ τῆς Τουρκίας καὶ Περσίας. Κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶνε ὁ Κῦρος, ὅστις χύνεται εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Ἐπὶ τῶν ὁρίων Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης ἐκτείνονται ἐπὶ 150 μ. πρὸς τὰ ΒΔ. τὰ ὑψηλὰ *ὄρη* τοῦ *Καυκάσου*, ὅστις μετὰ τῶν ἐξαρτωμένων ὀρέων ἔχει 30 μ. πλάτος καὶ συνίσταται ἐκ πλειόνων ἀγανυίφων σειρῶν, περιεχουσῶν εὐφόρους κοιλάδας καὶ πλουσίας εἰς νομὰς καὶ δάση. Ὑψηλότατος δὲ εἶνε ὁ *Καύκασος* μεμαξὺ τοῦ *Κασβέκου* ὄρους (15000 π.) καὶ τῶν *Ἐλβρουσίων* (17000 π). Πρὸς Β. αὐτοῦ κεῖνται λοφώδη, δρυμώδη καὶ ὑπὸ χαραδρῶν διασχιζόμενα ὑψίπεδα (Καβάρδαι)· πρὸς Ν. δὲ ἀποκλίνει ἡ χώρα καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀρμενικοῦ ὑψιπέδου πρὸς τὴν εὔφορον κοιλάδα τοῦ Κύρου (Γεωργίαν) Ἰλυώδη δὲ ἡραίστεια κεῖνται παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Ἡ ὑπερκαυκασία κεῖται ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος μὲ τὴν Ἰταλίαν, προϊόντα δὲ αὐτῆς εἶνε *οἶνος*, *ἔλαιον*, *μεσημβρινοὶ καρποί*, *βαμβάκιον*, *ὄρυζα*. Ἐκ τῶν ζώων *βόμβυκες*, καὶ *οἰκιακὰ* καὶ *ἄγρια ζῶα*, ὅσα ἔχει καὶ ἡ μικρὰ Ἀσία· ὑπάρχουσι δὲ αὐτόθι καὶ πολλαὶ *ἰαματικαὶ πηγαί*. Πολλοὶ λαοὶ κατοικοῦσι τὴν Καύκασον· πάντες δὲ οὗτοι διακρίνονται διὰ τὴν ὡραιότητα, τὸ φιλελεύθερον, φιλοπόλεμον καὶ ληστρικόν. Εἰς τὰ ΒΔ. κατοικοῦσιν οἱ *Κιρκάσιοι*, εἰς τὰ Α. οἱ *Λέσγιοι*, ἀμφότεροι Μωαμεθανοί, καὶ οἱ *Γεωργιανοί*, Χριστιανοί. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κύριοι τῶν χωρῶν τούτων Ῥῶσσοι εἶχον μέχρι τοῦτε ἀπαύστως πόλεμον πρὸς τοὺς ὀρεινοὺς λαούς. Ἐπισημότεραι πόλεις *Τίφλις*, παρὰ τὸν Κῦρον, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 40000 κ. *Ἐριβάτη*, ἐν Ἀρμενίᾳ, ἔχουσα παρ' αὐτὴν τὸ Μοναστήριον *Ἐσμιατείου*, ἕδραν τοῦ Ἀρμενίου πατριάρχου. *Βικοῦ*, παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ἔχουσα πηγὰς νάφθης καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ· ἐσχάτως προσετέθη καὶ ἡ ἡγεμονία *Χοκάνδη*, παρὰ τὸν Ἰαξάρτην, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ Χίβα.

Ἀραβία.

§ 40. Ἡ Ἀραβία (5000 □ μ.) οὖσα ἡ δυσμικωτάτη τῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων τῆς Ἀσίας καὶ πλησιεστάτη εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ὁμοιάζει μὲ αὐτὴν κατὰ τὴν φύσιν τῆς χώρας, ἤγουν κατὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος, τὰς ἐρήμους καὶ τὰ προϊόντα. Μέγα μέρος αὐτῆς εἶνε σχεδὸν ἐντελῶς ἄγνωστος ὀρεινὴ χώρα, τῆς ὁποίας τὸ μέσον *Νεσχὲδ* ὑψοῦται μέχρι 8000 π. καὶ εἶνε τὸ πλεῖστον ἔρημος μὲ ἀμμώδεις. Τὰ μεσημβρινὰ τῆς πρὸς Δ καταπτώσεως τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας ἀποτελοῦσι τὴν εὔφορον χώραν *Ἰεμένην* (*Εὐδαίμονα Ἀραβίαν*), πρὸς Β. δ' αὐτῆς κεῖται ἡ *Χεδσχὰς* καὶ πρὸς Β. τῆς ὀρεινῆς χώρας ἐκτείνεται ἡ *Συριαβικὴ ἔρημος*. Μεγάλοι ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Ἀραβίᾳ, ἥτις κεῖται κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Τὸ κλίμα εἶνε πολὺ ξηρόν, εἰς δὲ τὴν πεδινὴν παραλίαν λίαν θερμόν, καλλίτερον δὲ εἶνε εἰς τὰς ὀρεινὰς χώρας, καὶ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν μερῶν τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος εἶνε ἐλαφρόν· ὁ Σαμοὺμ πνέων αὐτόθι εἶνε ὀχληρός. Προϊόντα εἶνε *καφὲς*, *δοὺρρα* (*duhrra*), *μεσημβρινοὶ καρποί*, *ἰαματικὰ βότανα*, *φοίνικες*, *κόμμι*, ἐκ τῶν ζώων ἐξαίρετοι *ἵπποι*, *κάμηλοι*, *στρουθοκάμηλοι*, *γαζέλλαι*, *θῶες*, *ὕαιναι* καὶ *λέοντες*.

Οἱ Ἄραβες, ἀποδημοῦντες καὶ ἐκτὸς τῆς πατρίδος των, εἶνε μελαγχολικοί, λιγνοί, ἐγκρατεῖς, φιλόξενοι, λῃστρικοί, ἀνδρεῖοι, ὑπερήφανοι, πλήρεις φαντασίας καὶ πολὺ φίλοι τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποιήσεως· οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν εἶνε νομάδες (Βεδουΐνοι, τέκνα τῆς ἐρήμου), ζῶσιν ἐλεύθεροι ἐν τῇ δεσποτικῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ πατριαρχικὸν πολίτευμα, ὡς καὶ πρὸ αἰώνων· αἱ πολλαὶ καὶ μικραὶ φυλαὶ τούτων ὑπόκεινται εἰς *Ἐμίρας* ἢ *Σεΐκους* καὶ ἔχουσι συχνοὺς πολέμους πρὸς ἀλλήλας καθὼς καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος. Ποτὲ ἡ Ἀραβία δὲν ἀπετέλεσεν ἓν κράτος, ἔμεινεν ὅμως πάντοτε ἐλευθέρα. Ὑπὸ Μωάμεθ ἐσυστύθη τὸ 622 ὁ Ἰσλαμισμός, ὅστις ἐξηπλώθη ἐντεῦθεν καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἠπείρους. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐγεννήθη ἡ αἵρεσις τῶν Βαχαβιτῶν ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, οἵτινες ἤθελον νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν καταχρήσεων, ὡς π. χ. ἀπὸ τὴν ἰσόθεον λατρείαν τοῦ Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτῶν ἐθραύσθη ὑπὸ τοῦ Μεχμεταλῆ. Οἱ Τοῦρκοι κατ' ὄνομα μόνον ἄρχουσιν ἐφ' ἑνὸς μέρους τῆς Ἀραβίας. Εἰς τὴν *Χεδσχᾶρ*, τὴν ἁγίαν χώραν τῶν Μωαμεθανῶν, κεῖται ἡ *Μέκκα*, πόλις ἁγία καὶ πατρὶς τοῦ Μωάμεθ, ἔχουσα 50000 κ. καὶ μεγαλοπρεπῆ ναὸν Βεὶτ — Ἀλλὰχ καλούμενον, ἤγουν οἶκον Θεοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖται ὁ τοσοῦτον παρὰ Μωαμεθανοῖς σεβαστὸς ἱερὸς σηκὸς, *Καάβα* λεγόμενος, πρὸς τὸν ὁποῖον κατ' ἔτος συρρέουσι πολυάριθμοι προσκυνηταί. *Μεδίνα*, περίφημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπὲς τσαμίον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ. Εἰς τὴν *Ἰεμένην* ἡ *Μόκκα* καὶ τὸ *Ἄδενον* (Ἀγγλικὴ) κείμενα εἰς τὰ ΝΔ. παράλια. Εἰς τὴν *Νεσχὲδ* ἡ *Δερίη*, πρωτεύουσα τῶν Βαχαβιτῶν. Εἰς τὰ Α. παράλια ἡ *Μασκάτη*, πρωτεύουσα ὁμωνύμου Ἰμάμου καὶ ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς χερσονήσου, ἔχουσα 60000 κ.

Ἀφρική.

550000 □ μ. καὶ 200 έ. κ.

Γενικὴ ἔποψις.

§ 41. Ἡ Ἀφρικὴ ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου καὶ κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐπὶ τοῦ βορείου· συνεχομένη δὲ μετὰ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ, χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς μὲν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀπὸ δὲ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὐρώπης, ἥτις ἐγγίζει εἰς αὐτὴν μᾶλλον κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτὰρ, διὰ τῆς Μεσογείου. Βορειότατον αὐτῆς ἀκρωτήριον εἶνε τὸ *Λευκὸν*, ἀντικρὺ τῆς Σικελίας, νοτιώτατον τὸ *Νάδελορ*, δυτικώτατον τὸ *Πράσινον* καὶ ἀνατολικώτατον τὸ Γουαδαρφούϊον, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀδένου. Τὸ μῆκος καὶ πλάτος αὐτῆς ὑπερβαίνουσι τὰ 1000 μ., ἡ δὲ ἐξωτερικὴ μορφὴ εἶνε λίαν μονότονος εἰς τρόπον ὥστε τὸ σχῆμα τῆς Ἀφρικῆς παρίσταται ὡς κορμὸς ἄνευ μελῶν. Τὸ βόρειον μέρος ἀποτελεῖ τετράπλευρον ἐπίμηκες, μετὰ τοῦ ὁποίου συνάπτεται πρὸς Ν. τρίγωνος χερσόνησος. Εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν κεῖνται ἡ *Αἴγυπτος*, ἡ *Νουβία* καὶ ἡ *Ἀβυσσινία*, παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν· δυτικῶς αὐτῶν ἡ *Βάρκα* καὶ ἡ *Βαρβαρία*, παρὰ τὴν Μεσόγειον, ἡ *Σαχάρα*, ἡ *Νιγρητία* (*Σουδάν*) καὶ ἡ *Σενεγαμβία* πρὸς Δ. καὶ ἡ *ἄνω Γουϊνέα* πρὸς Ν. παρὰ τὴν θάλασσαν· εἰς δὲ τὴν νότιον Ἀφρικὴν κεῖνται ἡ *κάτω Γουϊνέα*, ἡ *χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου*, ἡ *ἀνατολικὴ παραλία* (Μοζαμβίκη κτλ.)

Θάλασσαι καὶ νῆσοι. Τὰ παράλια εἶνε σχεδὸν ἄνευ κόλπων καὶ οὕτως ὥστε ἐπὶ ἑνὸς μιλίου παραλίας ἀνήκουσιν 150 □ μ., καὶ αἱ νῆσοι αὐτόθι εἶνε ὀλιγάριθμοι (ὅλαι ἔχουσιν 11500 □ μ.) Ἡ Μεσόγειος θάλασσα σχηματίζει τοὺς κόλπους τῆς Σύδρας (Μεγάλη Σύρτις) καὶ τῆς *Κυβῆς* (*Μικρὰ Σύρτις*). Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἀνήκει ὁ κόλπος τῆς Γουϊνέας μετὰ τοῦ Βενινίου ὅρμου καὶ κεῖνται αἱ ἐξῆς νῆσοι, αἱ *Ἀζόραι*, ἡ *Μαδέρα*, αἱ *Κανάριαι*, αἱ νῆσοι τοῦ *Πρασίνου ἀκρωτηρίου*, αἱ *νῆσοι τῆς Γουϊνέας*, ἡ *νῆσος τῆς Ἀναλήψεως* καὶ ἡ *νῆσος τῆς Ἁγίας Ἑλένης*. Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει τὸν *πορθμὸν τῆς Μοζαμβίκης*, τὸν κόλπον τοῦ Ἀδένου, τὸν πορθμὸν *Βαβελμανδὲβ* καὶ τὴν *Ἐρυθρὰν θάλασσαν*, αἱ δὲ ἐν αὐτῷ κείμεναι νῆσοι εἶνε ἡ *Μαδαγασκάρ*, αἱ *Μασκαρῆναι*, αἱ *Κομόραι*, αἱ *Σεϋέλλαι*, αἱ *Ἀμιράνται* καὶ ἡ *Σοκότορα*.

Οἱ ποταμοὶ τῆς ἠπείρου ταύτης εἶνε φειδωλῶς διεσκορπισμένοι καὶ ὀλίγον κατάλληλοι πρὸς πλοῦν· παραβαλλομένη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ πρὸς τὰς ἄλλας ἠπείρους ἡ Ἀφρικὴ εἶνε ἡ πλέον ἄνυδρος. Εἰς τὴν Μεσόγειον χύνεται ὁ *Νεῖλος*, ὁ μέγιστος αὐτῆς ποταμός, ἔχων ῥοῦν 600 μ. Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ὁ *Ζαμβέσης*· εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὁ *Ὀρίνης*, ὁ *Κοάγγος*, ὁ *Ζαΐρας* ἢ *Κόγγο*, ὁ *Νίγρος*, ὁ *Μέγας ποταμός*, ὁ *Γαμβίας* καὶ ὁ *Σενεγάλης*· λίμναι δὲ ἐπισημότεραι εἶνε ἡ *Τσάδη* εἰς τὸ Σουδάν, ἡ *Νυάρτσα* καὶ ἡ *Νύασα* εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀφρικήν. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε πολὺ ἁπλῶς ἐσχηματισμένη· ὅλη ἡ νότιος χερσόνησος εἶνε ἐκτεταμένη ὀρεινὴ χώρα, καλουμένη *ὀρεινὴ χώρα τῆς νοτίου Ἀφρικῆς*, πρὸς Β. αὐτῆς καὶ εἰς τὴν Β. πλευρὰν τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας κεῖται ἐν τῇ μεσαίᾳ Ἀφρικῇ ἡ *χαμηλοτέρα ὀρεινὴ χώρα τοῦ Σουδάν*, μετ' αὐτὴν ἔπεται πρὸς Β. ἡ *ἔρημος Σαχάρα* καὶ πρὸς Β. αὐτῆς μέχρι τῆς Μεσογείου ἡ *ὀρεινὴ χώρα τῆς Βιζαρίας* καὶ ἡ *μικρὰ χώρα τῆς Βάρκας*· παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐκτείνεται κατὰ μῆκος ἡ *ὑψηλὴ ὀρεινὴ χώρα τῆς Ἀβυσσινίας*, καὶ πρὸς Β αὐτῆς μέχρι τῆς Μεσογείου αἱ κλιμακηδὸν κείμεναι *χῶραι τοῦ Νείλου, τῆς Νουβίας* καὶ *τῆς Αἰγύπτου*.

Τὸ κλίμα εἶνε ὡσαύτως μονότονον (ἐκτὸς τῶν ἕνεκα τοῦ ὕψους προερχομένων διαφορῶν), δηλαδὴ πολὺ θερμὸν καὶ ξηρόν, ἤγουν ἠπειρωτικόν. Ἡ Ἀφρικὴ εἶνε ἡ θερμοτέρα ἤπειρος (ἡ μεγαλειτέρα θερμότης εἶνε εἰς τὰς πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας) καὶ κεῖται κατὰ τὰ $\frac{3}{4}$ εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην ἐν τῇ ζώνῃ τῶν βροχῶν. Ὁ Ἰσημερινὸς τέμνει ἐπὶ 500 μ. τὴν χώραν, ἡ δὲ θερμότης αὐξάνει ἕνεκα τῆς μικρᾶς ἐπαφῆς τῆς χώρας μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἀνύδρων καὶ ἀδένδρων ἐρήμων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν παρουσιάζονται ἀλληλοδιαδόχως θερμότης τῆς ἡμέρας καὶ δρόσος τῆς νυκτός, ξηρασία καὶ βροχή, νηνεμία καὶ λαίλαπες. Ἡ Ἀφρικὴ ἔχει δύο ὥρας τοῦ ἔτους, *ξηρὰν* καὶ *ὑγράν*· ἡ ὑγρὰ ἐπικρατεῖ εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐνῷ εἰς τὸ νότιον εἶνε ἡ ἐναντία ὥρα τοῦ ἔτους κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον, δηλαδὴ ἡ ξηρά. Χιὼν πίπτει μόνον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ *προϊόντα* σχεδὸν δὲν παραλλάσσουσι κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους· τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ἕνεκα τῆς ξηρασίας δὲν εἶνε τόσον ποικίλον, ὅπως ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος. Δὲν ὑπάρχουσιν αὐτόθι ἀπέραντα δάση, οὐδὲ ἐκτεταμέναι πεδιάδες χόρτου, καὶ μεγάλαι ἐκτάσεις εἶνε ἐντελῶς ἄνευ φυτῶν· ὅπου ὅμως ἡ θερμότης συνδέεται μεθ' ὑγρασίας, ἐκεῖ ὑπάρχει ἰσχυροτάτη βλάστησις καὶ ἀξιοσημείωτα αὐτόθι τῶν φυτῶν εἶνε τὸ *βαοβάβ*, οἱ *φοίνικες*, αἱ *καφέαι*, ἡ *Δούρρα*, κύρια μέσα τροφῆς τῶν κατοίκων. Πλουσιωτάτη εἶνε ἡ νότιος Ἀφρική. Τὸ βασίλειον ὅμως τῶν ζώων εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν, διότι ἡ χώρα τρέφει πολλὰ, μεγάλα, ἰσχυρὰ καὶ ἄγρια θηρία, οἷον ἐλέφαντας, ἱπποποτάμους, λέοντας, κροκοδείλους, στρουθοκαμήλους κτλ. Ἴδια ζῶα τῆς Ἀφρικῆς εἶνε ἡ καμηλοπάρδαλις, ὁ ὄναγρος καὶ ἡ ἀντιλόπη.

Οἱ *κάτοικοι* τῆς Ἀφρικῆς εἶνε ὀλιγάριθμοι καὶ ἀνήκουσι τοῦ μὲν βορείου μέρους εἰς τὴν *Καυκασίαν φυλὴν* (οἱ Βέρβαροι, οἱ Μαυρητανοί, οἱ Κόπται, οἱ Νούβιοι καὶ οἱ Ἀβυσσινοί), τοῦ δὲ Σουδὰν καὶ τῆς Μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν τῶν *Νέγρων* (Μανδίγγοι, Σομαῦλοι, Κάφροι καὶ Ὀττεντόται). Εὐρωπαῖοι δὲ κατοικοῦσι μόνον τὰ παράλια καὶ ἰδίως τὴν νοτίαν ἄκραν. Εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν ἐπικρατεῖ ὁ *Ἰσλαμισμὸς*, εἰς δὲ τὴν μεσημβρινὴν καὶ ἐν γένει εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἀφρικῆς ἡ *εἰδωλολατρία*· ὁ *χριστιανισμὸς* ἐπικρατεῖ μόνον παρὰ τοῖς Ἀβυσσινοῖς καὶ Κόπταις, τοῖς Εὐρωπαίοις ἀποίκοις καί τισι φυλαῖς Νέγρων. Οἱ πλεῖστοι τῶν λαῶν τῆς Ἀφρικῆς ἵστανται ἐπὶ χθαμαλῆς βαθμῖδος ἀνθρωπίνης μορφώσεως καὶ δὲν ἔσχον, ἐκτὸς τῶν εἰς τὰ βόρεια κατοικούντων, οὐδεμίαν ἐπισημότητα ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἐπικρατεῖ ἐν αὐτοῖς ἡ σωματεμπορία καὶ ὁ πολιτισμὸς μεταδίδεται αὐτόθι ἐκ Β. πρὸς Ν. Ἡ Ἀφρικὴ παραβαλλομένη πρὸς τὴν Εὐρώπην εἶνε κατὰ πάντα πολὺ μονότονος καὶ κατὰ μέγα μέρος εἰσέτι ἄγνωστος.

Ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Βαρβαρίας.

§ 42. Ἡ ὀρεινὴ χώρα *τῆς Βαρβαρίας* (23000 □ μ.) κεῖ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς Μεσογείου θαλάσσης (μέχρι τῆς μεγάλης Σύρτεως) καὶ τῆς Σαχάρας καὶ ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν 1) Τὰ ὄρη τοῦ *Ἀτλαντος*, τῶν ὁποίων τὸ ὑψηλότερον μέρος (13000 π.) κεῖται πρὸς Δ. Πρὸς τὸ μέρος τῆς Μεσογείου κεῖνται μεμονωμέναι τινες πεδιάδες, οἷα ἡ παρὰ τὸ Ἀλγέριον εὔφορος *Μιτιάζα*. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐκτείνεται σειρὰ ὑψιπέδων, τὰ ὁποῖα εἶνε εὔφορα εἰς τὸ Μαρόκκον, εἰς δὲ τὴν Ἀγγερίαν εἶνε πτωχὰ εἰς τὴν βλάστησιν καὶ ἔχουσι ἁλμυρὰς λίμνας. Πρὸς Ν. τοῦ Ἄτλαντος μέχρι τῆς Σαχάρας ἐκτείνεται ἡ *Βιλεδουλγερίδ*, ἤγουν χώρα τῶν *φοινίκων*. 2) Ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς *Τριπόλεως* μετὰ τοῦ ὑψιπέδου *Φεζὰν*, πρὸς Ν. Πρὸς Α. δὲ τῆς Βαρβαρίας ὑψοῦται παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν τὸ διὰ κλάδου τινὸς τῆς ἐρήμου χωριζόμενον ἀπ' αὐτῆς εὔφορον ὑψίπεδον τῆς Βάρκας, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ μέσον εἶνε 1500 π. ὑψηλόν.

Τὸ κλίμα εἶνε ὑγιεινὸν καὶ καθαρὸν καὶ μάλιστα εἰς τὸ Μαρόκκον, θερμότατον δὲ κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον. Ἐπιδίδουσι δὲ *σιτηρὰ* καὶ *μεσημβρινοὶ καρποὶ ἄριστα*· ὁ φοῖνιξ ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Χώραν τῶν Φοινίκων. Ἡ χώρα ἔχει ἄρθονα κατοικίδια ζῶα, καθὼς καὶ ἄγρια, οἷον ἀντιλόπας, λέοντας, ὑαίνας, θῶας καὶ ἀγριοχοίρους· αἱ δὲ ἀκρίδες εἶνε ἡ πληγὴ τῆς γεωργίας.

Ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων κατοίκων αὐτῆς εἶνε οἱ *Βέρβεροι* (Καβύλοι), οἵτινες καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, οἱ δὲ κατοικοῦντες αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη εἶνε ἔτι ἀνεξάρτητοι, ἄγριοι καὶ πολεμικοί. Οἱ *Βέρβεροι* καὶ οἱ *Ἄραβες* ἀποτελοῦσιν τὸν πληθυσμὸν τῆς ἐξοχῆς, οἱ δὲ Μαυρητανοί, μίγμα Ἀράβων καὶ Βερβέρων, κατοικοῦσιν ἰδίως εἰς τὰς πόλεις καὶ εἶνε πλεονέκται, ἄπιστοι, φιλέκδικοι καὶ μανιακοὶ χριστιανομάχοι, ἀλλὰ κάπως βιομήχανοι. Κατὰ σειρὰν ἐξουσίασαν τὴν χώραν ταύτην Καρχηδόνιοι, Ῥωμαῖοι καὶ Βάνδαλοι, τὸν δὲ ζ'. αἰῶνα τὴν ὑπέταξαν καὶ οἱ Ἄραβες, οἵτινες ἐξουσιάζουσιν εἰσέτι νῦν τὰ δυτικά, τὰ δὲ ἐν τῷ μέσῳ ἐσχάτως οἱ Γάλλοι καὶ τὰ ἀνατολικὰ ἀπὸ τῆς ις'. ἑκατονταετηρίδος οἱ Τοῦρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοι. Κυριωτέρα γλῶσσα εἶνε ἡ Ἀραβικὴ καὶ θρησκεία ὁ Ἰσλαμισμός. Ἀπὸ τὴν προτέραν λαμπρότητα τῆς χώρας μόλις μένουσιν λείψανά τινα· ἡ γεωργία εἶνε λίαν παρημελημένη· μετὰ τοῦ Σουδὰν ἐνεργεῖται ἐμπόριον πτερῶν στρουθοκαμήλων, χρυσοῦ, ἐλεφαντίνων ὀστῶν, δούλων κτλ. διὰ καραβανίων. Αἱ ἐπικράτειαι εἶνε αἱ ἑξῆς·

1) Ἡ *Τρίπολις* (6000 □μ.), εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Βαρβαρίας, τῆς ὁποίας ὁ πασᾶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τῆς Τουρκίας. Ἐπισημότεραι πόλεις Τρίπολις, πρωτεύουσα καὶ καθέδρα, ἔχουσα 20000 κ. καὶ κειμένη εἰς εὔφορον χώραν. Ἡ ὄασις *Φεζὰν* ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μουρζούκην. Ἡ ἡγεμονία τῆς Τριπόλεως, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ ἡ *Βάρκα*, μετὰ τοῦ Φεζὰν ἔχει 14000 □ μ.

2) Ἡ *Τύνις* (3600 □μ.), τῆς ὁποίας ὁ Βέης εἶνε ἐπίσης ὑποτελὴς εἰς τὴν Τουρκίαν· ἐπισημότεραι δὲ πόλεις *Τύνις*, πόλις παράλιος ἔχουσα 100000 κ. καὶ πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς Καρχηδόνος.

3) Ἡ *Ἀλγερία*, ἡ ἰσχυροτέρα τῶν τριῶν πειρατικῶν ἐπικρατειῶν (Τριπόλεως, Τύνιδος καὶ Ἀλγερίας), ἀπὸ τοῦ 1830 ὑπόκειται εἰς τοὺς Γάλλους καὶ ἔχει 7000 □ μ. Ἐπισημότεραι πόλεις *Ἀλγέριον*, πρωτεύουσα παράλιος, ἔχουσα 90000 κ. *Κωνσταντῖνα*, πρὸς Α, ἔχουσα 30000 κ. *Ὀράν*, πρὸς Δ. ἔχουσα 30000 κ.

4) Τὸ *Μαρόκκον*, εἰς τὰ ΒΔ τῆς Ἀφρικῆς, ἔχει 10000 □μ. καὶ 8 ἑ. κ. καὶ ἀποτελεῖ αὐτοκρατορίαν. Ἐπισημότεραι πόλεις *Μαρόκκον*, πρωτεύουσα ἔχουσα 80000 κ. *Φέζη*, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 90000 κ. *Μογάδωρ*, παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἐπίσημος διὰ τὸ ἐμπόριόν της. *Ταγγέρη* καὶ *Κέουτα* (Ἱσπανική), εἰς τὴν βόρειον παραλίαν.

Ἡ Σαχάρα.

§ 43. Μεταξὺ τῶν ὀρεινῶν χωρῶν τῆς βορείου Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Σουδὰν, τῶν χωρῶν τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἐκτείνεται ἐξ Α. πρὸς Δ. ἐπὶ 680 μ. ἡ *ἔρημος Σαλάρα* (11000 □ μ.) «ἡ θάλασσα χωρὶς ὕδωρ» ἐν μέρει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲν βαθύπεδον, ἐν μέρει δὲ ὑψίπεδον, σχηματιζόμενον ὑπὸ σειρῶν ὀρέων (μέχρις 6000 π.). Πρὸς Α. κεῖται ἡ *Λιβυκὴ ἔρημος*, ἥτις ἔχει βραχώδες ἔδαφος, τὰ δὲ δυτικὰ (Σεχέλη) εἶνε κεκαλυμμένα μὲ κινητὴν ἄμμον καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ῥηχὴν καὶ θινώδη θάλασσαν.

Τὸ κλίμα εἶνε ξηρὸν καὶ θερμόν, τὴν νύκτα ὅμως δροσερόν· ἕνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος καὶ τῶν δένδρων ἡ χώρα κατοικεῖται μόνον, ὅπου ὑπάρχουσιν αὐάσεις, αἵτινες μόναι, ὡς νῆσοι διεσκορπισμέναι εἰς τὴν ἔρημον, περιέχουσι πηγὰς, δένδρα (φοίνικας), καλλιεργήσιμον γῆν, χωρία καὶ πόλεις· ἄπαντῶνται δὲ αὗται κυρίως πρὸς Α. καὶ εἶνε ἡ περίφημός ποτε διὰ τὸ μαντεῖον αὔασις τοῦ *Ἀμμωνος Διὸς Σιβάχη* καὶ ἡ *Φεζὰν*, ἥτις εἶνε ἡ μεγαλειτέρα. Σφοδραὶ θύελλαι καὶ ὁ φλογερὸς ἄνεμος Σαμοὺμ αὐξάνουσι τὴν φρίκην τῆς ἐρήμου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ κατοπτρισμὸς γεννᾷ εἰς τὸν ὁδοιπόρον συχνάκις πικρὰς ἀπάτας. Τὰ καραβάνια διασχίζουσι τὴν Σαχάραν ἐπὶ τῶν καμήλων (ὁδοὶ ἀπὸ Τιμβουκτοῦ εἰς Μογάδωρ καὶ ἀπὸ Βορνοῦ εἰς Τρίπολιν), ὁδηγούμενα ὑπὸ ἐγχωρίων *Βερβέρων* (*Τουαρέγαι*) καὶ *Ἀράβων* (*Μαυρηταροὶ*) καὶ ληστευόμενα πολλάκις ὑπ' αὐτῶν. Ἐκ τῶν πρώτων προϊόντων τῆς χώρας εἶνε τὸ *ἅλας* καὶ ἐκτὸς τῶν *φοινίκων* ὑπάρχουσι καὶ χῶραι καὶ μάλιστα πρὸς Δ. παρὰ τὸν Σενεγάλην *κομμιοφόροι*. Τὰ *ἄγρια θηρία* ζῶσι πρὸ πάντων εἰς τὰ ἄκρα τῆς ἐρήμου καὶ τῶν αὐάσεων.

Ἡ ὀρεινὴ χώρα Σουδάν.

§ 44. Μεταξὺ τῆς Σαχάρας, τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς νοτίου Ἀφρικανικῆς ὀρεινῆς χώρας καὶ τῶν χωρῶν τοῦ Νείλου κεῖται ἡ ὀρεινὴ χώρα τοῦ *Σουδὰν* (70000□μ.), τὸ ὁποῖον εἶνε ὑψηλότατον εἰς τὰ ΝΔ. καὶ Δ. (ὑψηλὸν Σουδάν). Εἰς τὰ βόρεια παράλια τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νίγρου καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Σιερραλεόνης ὑψοῦνται τὰ 300 μ. μακρὰ *ὄρη* τοῦ *Κόγγου* (μέχρι 5000 π), τὰ ὁποῖα πρὸς Δ. γίνονται ὑψηλότερα καὶ πλατύτερα, ἐνῷ πρὸς Ν. καταβαίνουσι μετὰ δρυμωδῶν βαθμίδων εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐλώδη μὲν καὶ εὔφορον, ἀλλὰ νοσερὰν παραλίαν χώραν, τὴν ἄνω Γουϊνέαν, τῆς ὁποίας ἡ ἀλίμενος παραλία περιλαμβάνει τὴν *Berbior* χώραν, τὴν *παραλίαν τῶν Ἀνδραπόδων*, τὴν *Χρυσῆν παραλίαν*, τὴν *παραλίαν τῶν Ὀδόντων* μέχρι τοῦ *Παλμάσου ἀκρωτηρίου*, τὴν *παραλίαν τοῦ Πεππέρεως* καὶ τὴν *Σιερραλεόνην*· εἰς δὲ τὰ δυτικὰ κεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ *Σενεγάλου*, *Γαμβία* καὶ *Μεγάλου ποταμοῦ* διαβρεομένη πεδιὰς *Σενεγαμβία*, ἥτις πρὸς Ν. καὶ πρὸς Β. παρὰ τοὺς ποταμοὺς εἶνε λίαν εὔφορος καὶ κεκαλυμμένη μὲ πυκνὰ μὲν, ἀλλὰ νοσερὰ καὶ ἑλώδη δάση. Τὰ Β. καὶ Α. τοῦ Σουδὰν εἶνε 800—1200 π. ὑψηλὸν, λοφώδες, καλῶς καλλιεργημένον καὶ κατοικημένον ὑψίπεδον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν Τσάδην λίμνην καὶ τὸν Νίγρον ποταμὸν (Τσολιβὰν), ὅστις, πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Κόγγου, ῥέει πρὸς τὰ ΒΑ. μέχρι τοῦ Τιμβοκτοῦ, εἶτα πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ τέλος πρὸς Ν. ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κουόρρας* δι' εὐφόρου χώρας καὶ τέλος σχηματίζει εἰς τὴν Βενίνην μέγα Δέλτα, πλῆρες ἑλωδῶν δασῶν, καὶ δέχεται εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Βιρούην*. Μεταξὺ δὲ τῶν κλιμακωτῶν χωρῶν τοῦ Νίγρου καὶ τῆς Λεκάνης τῆς Τσάδης λίμνης κεῖται ἡ βουνώδης χώρα *Ἄουσσα*.

Τὸ *κλίμα* εἶνε θερμὸν (ἡ Σενεγαμβία εἶνε ἐκ τῶν θερμοτέρων χωρῶν) καὶ νοσερὸν εἰς τὰς παραλίους χώρας (Σιερραλεόνη, ὁ ἐρυθρὸς τάφος τῶν Εὐρωπαίων), ἀλλ' ὡραῖον καὶ γλυκὺ εἰς τὰς μεσαίας χώρας καὶ πολὺ ὑγρὸν παρὰ τὴν Τσάδην λίμνην. Ἡνιγηρὸς δὲ εἶνε ὁ καθ' ὑπερβολὴν ξηρὸς ΒΑ. ἄνεμος *Ἀρματὰν*, πρὸς Δ, φοβεραὶ αἱ λαίλαπες (Τορνάδοι) κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους καὶ πλουσία ἡ χώρα εἰς προϊόντα. Τὸ βασίλειον τῶν ὀρυκτῶν περιέχει ἰδίως *χρυσὸν*, τὸ δὲ τῶν φυτῶν τὸ *βουτυρόδενδρον*, τὸ κολοσσιαῖον *βαοβὰδ* ἢ πιθηκοαρτόδενδρον, τὸ *κομμιόδενδρον*, τὸ ὁποῖον, ὅπως ὁ φοῖνιξ, ἀποτελεῖ ἐκτεταμένα δάση, τὴν *καφέαν*, τὴν *βαναρέαν*, τὴν *Δούρραν* καὶ τὴν *βαμβακέαν*· τὸ δὲ τῶν ζώων *ἐλέφαντας*, *ῥινοκέρους*, *ἱπποποτάμους*, *λέοντας*, *πάνθηρας*, *καμηλοπαρδάλεις*, *πιθήκους*, *κροκοδείλους*, *στρουθοκαμή-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λους, φοινικοπτέρους, ὄφεις καὶ τέρμητας.

Οἱ κάτοικοι ἀνήκουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν φυλὴν τῶν Νέγρων, οἵτινες εἶνε εὔρωστοι καὶ ἰσχυροὶ, φιλήδονοι, εὔθυμοι, ἀφρόντιδες, κοῦφοι καὶ φίλοι τοῦ παρόντος καὶ τοῦ χοροῦ. Διαιροῦνται δὲ εἰς πολλὰς φυλὰς, καὶ διαφέρουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν· τινὲς τῶν φυλῶν εἶνε ἔτι ἐντελῶς βάρβαροι καὶ ἄγριαι καὶ εἰς παχυλὴν εἰδωλολατρίαν (Φετιχισμὸν), ἕτεραι δὲ καὶ ἰδίως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καταγίνονται ἐπιμελῶς εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Σκληρὰ δεσποτία, αἱματηροὶ πόλεμοι, θήρα ἀνθρώπων, σωματεμπορία καὶ ἀνθρωποθυσία παντάπασι δὲν εἶνε παρ' αὐτοῖς ἀσυνήθη· μᾶλλον δὲ πολιτισμένοι εἶνε οἱ *Φελλάται* καὶ οἱ Μανδίγγοι, τῶν ὁποίων ἀρχικὴ κατοικία ἦτον ἡ ὑψηλὴ χώρα τοῦ Σουδὰν, ἀλλ' ὡς κατακτηταὶ καὶ προσηλυτισταὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ ἐπιχειρηματικοὶ ἔμποροί εἰσιν ἐξηπλωμένοι καθ' ὅλον τὸ Σουδάν. Ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν εἶνε χρυσὸς, κόμμι, βαμβάκιον, φοινικέλαιον, ὀδόντες ἐλεφάντων, πτερὰ στρουθοκαμήλων καὶ ἀνδράποδα. Κυριώτερα δὲ κράτη καὶ πόλεις εἶνε 1) *Δαρφοὺρ* καὶ 2) *Βαδαΐ*, μεταξὺ Νείλου καὶ Τσάδης ἀμφότερα. 3) *Βορνοῦ*, περὶ τὴν λίμνην Τσάδην, ἔχον πρωτεύουσαν *Κοῦκαν*. 4) *Σακατοῦ*, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Φελλατῶν κατακτηθεῖσαν *Ἄουσσαν*. 5) *Τιμβουκτοῦ*, ὄχι μακρὰν τοῦ Νίγρου, τοῦ ὁποίου ἡ ὁμώνυμος ἐμπορικὴ πόλις ἔχει 6000 κ. 6) *Ἀσγάντιον*, πρὸς Β. τῆς Χρυσῆς παραλίας, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι εἶνε πολεμικοί. 7) Τὸ *Δαχομέϋον*, εἰς τὴν παραλίαν τῶν Ἀνδραπόδων.

Ἐντὸς τῆς χώρας ἐκτὸς τῶν Νέγρων κατοικοῦσι καὶ Μαυρητανοὶ, ἐνῷ εἰς τὰ παράλια ἐθεμελιώθησαν ἀποικίαι Εὐρωπαίων καὶ Ἀμερικανῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Εἰς τοὺς Γάλλους ἀνήκει ὁ *Ἅγιος Λουδοβίκος*, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σενεγάλη. Εἰς τοὺς Ἄγγλους ἡ *Βαθούρστη*, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαμβία, καὶ ἡ *Κατεκώστη*, ἐπὶ τῆς Χρυσῆς παραλίας· ἡ *Φρητόβρη* εἶνε ἀποικία χριστιανῶν Νέγρων συστηθεῖσα ὑπὸ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄγγλων ἐπὶ τῆς Σιερραλεόνης, καὶ ἡ *Λιβερία*, χριστιανικὴ Νεγρικὴ ἐπικράτεια, ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Πεππέρεως, θεμελιωθεῖσα ὑπὸ τῶν βορείων Ἀμερικανῶν. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ Ὁλλανδοὶ θέσεις τινας ἐπὶ τῆς Χρυσῆς παραλίας.

Ἡ ὑψηλὴ ὀρεινὴ χώρα Ἀβυσσινία.

§ 45. Ἡ *Ἀβυσσινία* (Χαβέσσα, 11000 □ μ.) ὁριζομένη ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς Μεγάλης ὀρεινῆς χώρας καὶ τῆς Νουβίας, εἶνε χώρα Ἀλπώδης καὶ ἔχει εὔφορα καὶ καλῶς ἠρδευμένα ὑψίπεδα 6—8000 π. ὑψηλὰ καὶ κείμενα μεταξὺ ἀγαννίφων ὀρέων (μέχρι 14000 π.). Εἰς τὰ ΒΑ. κεῖται ἡ *Τιγρὴ*, εἰς τὸ μέσον ἡ *Ἀμάρα*, ἔνθεν πηγάζει ὁ κυανοῦς Νεῖλος, καὶ πρὸς Ν ἡ *Σχόα*. Πρὸς Α. καταπίπτει ἡ χώρα ἀποτόμως εἰς τὴν ἀμμώδη παραλίαν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ πρὸς Β. εἰς ἐλώδεις καὶ δασώδεις χώρας. Τὸ κλίμα εἶνε ὑγιεινὸν καὶ ὡραῖον ἐπὶ τῶν ὑψιπέδων, πνιγηρὸν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ λίαν θερμὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ βροχὴ πίπτει αὐτόθι κατὰ τὸ θερινὸν ἥμισυ τοῦ ἔτους. Τὰ πλούσια προϊόντα τῆς Ἀβυσσινίας εἶνε τὰ αὐτὰ μετὰ τῆς λοιπῆς Ἀφρικῆς, τῶν δὲ μεσαίων χωρῶν τὰ αὐτὰ μετὰ τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης· ἡ δὲ κατέα αὐξάνει καὶ ἀγρία.

Οἱ *Ἀβυσσινοὶ* εἶνε ὑψηλοί, εὐειδεῖς, ἄλλων βαθύτερον καὶ ἄλλων ἀνοικτότερον τὸ χρῶμα, ἐπιτήδειοι, ἀπατηλοί, δεισιδαίμονες καὶ οἱ μόνοι Χριστιανοὶ ἐν Ἀφρικῇ, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία αὐτῶν εἶνε ἤδη εἰς παρακμήν· ἐξετάθη δὲ αὐτόθι καὶ ὁ Ἰσλαμισμός. Ἡ Ἀβυσσινία ἀπετέλει ἄλλοτε μέγα κράτος, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα διηρέθη εἰς πλείονα, ὧν κυριώτερα εἶνε ἡ *Τιγρὴ*, ἡ *Ἀμάρα* μετὰ τῆς πρωτευούσης *Γονδάρης* καὶ ἡ *Σχόα* μετὰ τῆς πρωτευούσης *Ἀγγοβάρης*, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους ὁ κυριάρχης τῆς Ἀμάρας, ὅστις φέρει τὸν παλαιὸν τίτλον *Νέγους* (αὐτοκράτωρ) προσπαθεῖ νὰ ἑνώσῃ πάλιν ὅλας αὐτὰς τὰς χώρας. Εἰς τὴν παροῦσαν ἐξασθένησιν συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον καὶ οἱ πρὸς Ν. κατοικοῦντες *Γάλλαι*, οἵτινες ἔχουσι χρῶμα ποσῶς βαθύτερον τῶν Ἀβυσσινῶν καὶ εἶνε εἰσέτι ἐν μέρει ἐθνικοί

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ χῶραι τοῦ Νείλου, 20000 □ μ.

§ 46. Ἀμφότεροι οἱ βραχίονες τοῦ Νείλου, ὅ τε *Κυανοῦς ποταμός*, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τῆς *Ἀβυσσινικῆς* ὀρεινῆς χώρας καὶ ὁ *Λευκὸς* ποταμός, ὁ κυρίως βραχίων, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τῆς νοτίου Ἀφρικανικῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς πλησίον τοῦ Ἰσημερινοῦ (λίμνη Νυάντσα), ἑνοῦνται ἐν Νουβίᾳ (1400 □ μ.) ἥτις πρὸς Ν. μὲν εἶνε ἔτι 3000 π. ὑψηλή, πρὸς Β. δὲ μόνον 500 π. Τὸ νότιον μέρος αὐτῆς ἢ ἡ *πεδιὰς Σενναὰρ* ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὔφορον ἔδαφος, ὅπως καὶ τὸ πρὸς Δ. κείμενον *Κορδοφὰν*, τὸ δὲ μεσαῖον καὶ βόρειον αὐτῆς, ἐκτὸς τῆς στενῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, εἶνε ἔρημον καὶ βραχῶδες (Νουβικὴ ἔρημος πρὸς Α. τοῦ Νείλου). Ἐπὶ ἐκ ἄσεως 300 μ. μένει ὁ Νεῖλος εἰς τὸν μεσαῖον καὶ κάτω ροῦν αὐτοῦ ἄνευ παραποτάμου. Πρὸς Β. τοῦ βορείου τροπικοῦ κύκλου εἰσέρχεται ὁ Νεῖλος εἰς τὴν κάτω χώραν, τὴν λοφώδη καὶ πεδινὴν *Αἴγυπτον* (6000 □ μ., ὧν τὸ $\frac{1}{12}$ καλλιεργήσιμον), ἥτις καὶ αὐτὴ εἶνε ἔρημος ἐκτὸς τῆς 1—4 μ. πλατείας κοιλάδος τοῦ Νείλου τῆς περικλειομένης ὑπὸ δύο σειρῶν ὀρέων, τῆς *Λιβυκῆς* καὶ *Ἀραβικῆς*. Πλατύτερον δὲ εἶνε τὸ ὑπὸ πολλῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου διαρρεόμενον *Δέλτα*, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀκαταπαύστως ὑπόκειται ἔτι εἰς μεταβολάς. Ἡ κοιλὰς τοῦ Νείλου ἐν Νουβίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ εἶνε εὐφορωτάτη ἕνεκα τῶν περιοδικῶν πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κατατιθεμένης ὑπ' αὐτοῦ ἰλύος· αἱ δὲ πλημμύραι αὐτοῦ διὰ τεχνητῶν διωρύχων ἐκτείνονται καὶ περαιτέρω. Ἡ Νουβία ἔχει θερμότατον κλίμα· αἱ τροπικαὶ βροχαὶ ἐκτείνονται μόνον εἰς τὸ μεσημβρινώτατον μέρος αὐτῆς· ἐν τῇ βορείῳ Νουβίᾳ καὶ ἄνω Αἰγύπτῳ ἡ βροχὴ εἶνε σπανιωτάτη· ἐν τῇ μεσαίᾳ Αἰγύπτῳ κατ' ἔτος βρέχει, ἀλλ' ὀλίγον καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον· πλειότερον δὲ βρέχει εἰς τὸ Δέλτα, ἔνθα πίπτει καὶ πολλὴ δρόσος. Ἡ κάτω Αἴγυπτος θεωρεῖται ὡς πατρὶς τοῦ λοιμοῦ. Ἐν Αἰγύπτῳ διακρίνονται τρεῖς ὧραι τοῦ ἔτους, ἡ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ἡ τοῦ ἐαρινοῦ χειμῶνος μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἡ θερμὴ ὥρα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν τὰ πάντα ξηραίνονται καὶ πνέει ἐκ Ν. ὁ *Χαμψίν*. Ἐπισημότερα προϊόντα εἶνε *βαμβάκιον*, *ὄρυζα*, *σῖτος*, *φοίνικες*, *σάκχαρον*, *ἰνδικόν*, τὸ ὁποῖον ἐν Αἰγύπτῳ εἶνε ἄφθονον, καθὼς καὶ οἱ *βόμβυκες*, ξυλικὴ ὅμως ἐλλείπει, ἴδια ζῶα τῆς χώρας εἶνε ἡ *ἴβις*, ὁ *ἰχνεύμων*, ὁ *κροκόδειλος*, ὁ *ἱπποπόταμος*, ἡ *δρομὰς* καὶ εἶνε πολὺ ἐξηπλωμένη ἡ ὀρνιθοτροφία· ἐν δὲ τῇ Νουβίᾳ τρέφονται ὡραῖοι ἵπποι καὶ ὑπάρχουσιν ἄγρια *θηρία*.

Κάτοικοι. 1) Οἱ Χριστιανοὶ *Κόπται*, οἵτινες εἶνε μικρὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου κατοίκων, διακρίνονται τῶν λευκῶν κατοίκων διὰ τῆς φρονήσεως καὶ ἐπιτηδειότητός των. 2) οἱ *ἰδίως Νούβιοι*, οἵτινες, ἀνήκοντες εἰς τὴν φυλὴν τῶν Βερβέρων, ἔχουσι φαιὸν χρῶμα καὶ εἶνε τιμιώτατοι, ἐπιμελεῖς καὶ Μωαμεθανοὶ τὸ δόγμα. 3) οἱ *Νέγροι*, ἐν Νουβίᾳ. 4) οἱ *Ἄραβες* (ὁ πλεονάζων πληθυσμὸς τῆς Αἰγύπτου), οἵτινες εἶνε *Βεδουῖνοι* καὶ *Φελλάχαι* καὶ ἀποτελοῦσι τὴν πολυαριθμοτέραν φυλὴν τῶν κατοίκων τῆς ἐξοχῆς, ζῶντες ὑπὸ βαρεῖαν πίεσιν καὶ καταπεφρονημένοι. 5) Οἱ *Τοῦρκοι*, οἵτινές εἰσιν οἱ δεσπόζοντες καὶ ἔχουσι θρησκείαν μὲν ἐπικρατοῦσαν τὸν Ἰσλαμισμόν, γλῶτταν δὲ τὴν Ἀραβικήν.

Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἤδη χρόνους αἱ χῶραι αὗται εἶχον μέγαν πολιτισμόν, τοῦ ὁποίου δείγματα εἶνε τὰ ἔτι σωζόμενα ἀρχαῖα λείψανα. Ἡ ἱεροκρατικὴ πολιτεία Μερόη ὑπῆρχεν εἰς τὴν νῦν Νουβίαν· τὴν δὲ ἐξουσίαν τῶν Φαραὼ κατέλυσε τὸ 525 ὁ Καμβύσης· ἀλλὰ διὰ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰσεχώρησε τὸ 332 Π. Χ. ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη ἕδρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου καὶ πρωτεύουσα τῶν Πτολεμαίων· κατὰ δὲ τὸ 30 Π. Χ. ἔκαμεν ὁ Αὔγουστος τὴν χώραν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Μετὰ ταῦτα ἐξηπλώθη ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Νουβίᾳ ταχέως ὁ Χριστιανισμὸς καὶ αὐτόθι ἀνεφάνησαν οἱ περίδοξοι ἐρημῖται καὶ μοναχοί. Ἀνήκουσα δὲ ἀπὸ τοῦ 395 Μ. Χ. εἰς τὴν Ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐγένετο τὸ 640 λεία τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἀλλ' ὄχι μετὰ πολὺ κατέστη πάλιν ἀνεξάρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τητος· (ἐν Καΐρῳ ἵδρυσις ἀνεξαρτησίας τὸ 969). Τὸ δὲ 1517 ὑπέπεσεν εἰς τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων ἐπὶ μᾶλλον ἠρημοῦτο. Ὁ δὲ τὸ 1849 ἀποθανὼν πασᾶς ἡ ἀντιβασιλεὺς Μεχμεταλῆς ἕνωσε τὴν Νουβίαν καὶ τὸ Κορδοφὰν, ἀλλὰ δεσποτικῶς, καὶ ἡ γεωργία, τὰ ἐργοστάσια καὶ τὸ ἐμπόριον ἐγένοντο μονοπώλιον τοῦ Πασᾶ, ὁ δὲ λαὸς ἔζη ἐν πτωχείᾳ καὶ δουλείᾳ. Ἐπισημότεραι πόλεις τῆς Νουβίας *Σενναὰρ*, παρὰ τὸν Κυανοῦν Νεῖλον, ἐπίσημος διὰ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀνδραπόδων. *Χαρτούμη*, παρὰ τὸν Κυανοῦν καὶ τὸν Λευκὸν Νεῖλον, πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 40000 κ. *Δόγγολα*, παρὰ τὸν Νεῖλον, ἐπίσημος διὰ τοὺς ἵππους της. Εἰς τὰ βόρεια μέρη αἱ ὄχθαι τοῦ Νείλου εἶνε κεκαλυμμέναι μὲ λείψανα πόλεων καὶ ναῶν λελαξευμένων εἰς βράχους· ἡ περίφημος *Μερόη* ἔκειτο πρὸς Β. τῆς ἑνώσεως τῶν βραχιόνων τοῦ Νείλου.

Ἡ Αἴγυπτος ἔχει 5000000 κ. καὶ διαιρεῖται εἰς Ἄνω, Μέσην καὶ Κάτω Αἴγυπτον. 1) Ἡ Ἄνω Αἴγυπτος εἶνε πλήρης ἐρειπίων, οἷα εἰσὶ τὰ γιγάντια λείψανα τῶν ἑκατομπύλων Θηβῶν, τῆς καθέδρας τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων, ἡ στήλη τοῦ Μέμνωνος καὶ οἱ τάφοι τῶν βασιλέων (πυραμίδες, ὀβελίσκοι). Πρὸς Ν. κεῖνται αἱ νῆσοι τοῦ Νείλου, ἡ *Ἐλεφαντίνη* καὶ αἱ *Φίλαι*. 2) Ἡ Μεσαία Αἴγυπτος, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Σουὲζ*, παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, πόλις ἐμπορικὴ συνδεομένη διὰτμοκινήτων μετὰ τῆς Βομβάης καὶ διὰ σιδηροδρόμου καὶ διώρυχος συγκοινωνοῦσα ἤδη μετὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. *Καΐρον*, παρὰ τὸν Νεῖλον, πρωτεύουσα καὶ ἡ μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἀφρικῆς, ἔχουσα 300000 κ. Πρὸς Ν. κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς Μέμφιδος, παλαιᾶς ἕδρας τῶν Φαραώ. Αὐτόθι δὲ καὶ παρὰ τὴν Γκιζὲχ κεῖνται αἱ πυραμίδες (ἡ μεγίστη 460 π.) καὶ ἡ κολοσσιαία *Σφίγξ*. 3) Ἡ Κάτω Αἴγυπτος, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Ἀλεξάνδρεια*, ὀχυρὰ παράλιος πόλις, ἔχουσα 60000 κ. καὶ οὖσα εἰς παρακμὴν ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. *Ἀβουκίρη*, πρὸς Α. χωρίον ἐπίσημον διὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ 1798. *Ροζέττη* καὶ *Δαμιάτ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τη (Ταμίαθις), πόλεις κείμεναι ἡ μὲν εἰς τὸν δυτικώτατον, ἡ δὲ εἰς τὸν ἀνατολικώτατον βραχίονα τοῦ Νείλου, ἔχουσα 28000 κ. Μεταξὺ Καΐρου καὶ Δαμιάττης ἔκειτο ἡ χώρα *Γεσὲρ*, ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φαραὼ εἰς τὸν Ἰακὼβ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ.

Ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

§ 47. Αὕτη (30000 □ μ.) κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τοῦ Σουδὰν καὶ τῆς Ἀβυσσινίας. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστον· καὶ εἰς μὲν τὰ νότια κεῖται ἡ ἔρημος *Καλλιχαρυς*, πρὸς Β. δὲ τοῦ Ζαμβέσου ἡ λίμνη *Νάασσα*, ὑπὸ δὲ τὸν Ἰσημερινὸν ἡ *Νυάντσα*, ἐξ ἧς ῥέει ὁ *Λευκὸς Νεῖλος*. Μᾶλλον γνωστὰ μέρη τῆς χώρας ταύτης εἶνε τὰ πρὸς Δ, Α. καὶ Ν, τὰ ὁποῖα πανταχοῦ εἶνε κλιμακηδὸν ἐσχηματισμένα. 1) Ἡ δυτικὴ ἄκρα κατὰ τὴν *Κάτω Γουϊνέαν* καὶ τοὺς ποταμοὺς *Κόγγον* καὶ *Κοάγγον* εἶνε γνωστοτέρα, ἡ παρὰ τὰ παράλια βαθμὶς εἶνε ἐν μέρει ἀμμώδεις καὶ ἐν μέρει τελματώδης καὶ δασώδης καὶ πλουσία εἰς ἄγρια θηρία. Ἡ μεσαία βαθμὶς εἶνε χώρα 40 μ. πλατεῖα, ὑγιεινή, εὔφορος καὶ καλῶς κατῳκημένη, ἡ δὲ ἀνωτάτη βαθμὶς εἶνε 8000 π. ὑψηλή. Οἱ κάτοικοι, Νέγροι ὄντες, ζῶσι διηρημένοι εἰς πολλὰ κράτη (Βεγγουέλα, Ἀγγόλα, Κόγγον, Λοάγγον) καὶ ἐνεργοῦσι σωματεμπορίαν. Οἱ Πορτογάλοι ἔχουσιν αὐτόθι ἀποικίας καὶ πρωτεύουσα αὐτῶν εἶνε ὁ ἐν Ἀγγόλῃ *Ἅγιος Παῦλος τοῦ Λοάνδου*.

2) Ἡ ἀνατολικὴ ἄκρα εἶνε μόνον σχεδὸν εἰς τὴν πεδινὴν παραλίαν γνωστή· καὶ ἡ μὲν κατωτάτη αὐτῆς βαθμὶς (*Νατάλη ἢ παραλία τῶν Κάφρων*, *Σοφάλα* μέχρι τοῦ Ζαμβέσου, *Μοζαμβίκη*, *Ζαγγουεμβάρη*, *Αἰάτη*, *χώρα Σομαούλων ἢ Ἀδέλη*) ὁμοιάζει ἐν γένει μὲ τὴν δυτικὴν παραλίαν. Παρὰ τὸν Ζαμβέσην ὁρίζεται ἀπὸ τὰ *Λόπατα ὄρη*, ἐκεῖθεν δὲ ἔπεται ἡ δευτέρα βαθμὶς, ἥτις εἶνε χρυσοφόρος, εὔφορος καὶ ὑγιεινὴ χώρα. Ἐκ τῆς παραλίας Ζαγγουεβάρης ὑψοῦται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὸ χιονοσκέπαστον ὄρος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κιλιμάντσαρον (20000 π.) Εἰς τὰ βόρεια κατοικοῦσι *Νέγροι* (πρὸς Β. οἱ Σομαῦλοι) καὶ μεταξὺ αὐτῶν Ἄραβες, καὶ ἰδίως εἰς τὰς πόλεις *Μαγάδοξον*, ἐπὶ τῆς Ἀϊάνης, *Μελίνδαν* καὶ *Ζαντσιβάρην* (60000 κ.) ἐπὶ τῆς Ζαγγουεβάρης, ἥτις ὑπόκειται εἰς τὸν Ἰμάμην τῆς Μασκάτης. Οἱ Πορτογάλοι ἔχουσιν ἀποικίας ἐπὶ τῆς Μοζαμβίκης καὶ Σοφάλης καὶ ἐνεργοῦσιν ἐπίσημον ἐμπόριον χρυσοῦ καὶ ἀνδραπόδων· πρωτεύουσα δὲ αὐτῶν καὶ κυριωτέρα ἐμπορικὴ πόλις αὐτόθι εἶνε ἡ *Μοζαμβίκη*. Οἱ κάτοικοι πρὸς Ν. τοῦ Ζαμβέζου εἶνε Κάφροι, οἵτινες ἔχουσιν ἀπὸ φαιὰν ἕως μαύρην ἐπιδερμίδα, μέγα καὶ ῥωμαλέον σῶμα καὶ εἶνε ἀνδρεῖοι καὶ φιλοπόλεμοι καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπὶ τῆς παραλίας τῶν Κάφρων κεῖται ἡ Ἀγγλικὴ ἀποικία Νατάλη. Εἰς τοὺς ἀρχικοὺς βραχίονας τοῦ Ὀράνου εἶνε συστημέναι ὑπὸ Ὁλλανδῶν χωρικῶν τοῦ Ἀκρωτηρίου δύο δημοκρατίαι.

3) Ἡ *νοτία ἄκρα*, ἡ *χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου* (10000 □ μ.) συνίσταται ἐκ τριῶν βαθμίδων, αἵτινες χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ὀρέων. Ἡ κατωτάτη εἶνε 5—7 μ. πλατεῖα, ἐν μέρει ἀμμώδης, καὶ ἐν μέρει εὔφορος καὶ ἔξοχος διὰ τὴν ἀρθονίαν τῶν φυτῶν ὅλων τῶν ζωνῶν. Ἡ μεσαία βαθμὶς εἶνε 3000 π. ὑψηλή, ἄδενδρος καὶ ἄνυδρος στέππη, καλουμένη Καρόῦ, ἥτις ὅμως κατὰ τὴν ὥραν τῶν βροχῶν περιέχει ἐξαισίας καὶ πλουσίας εἰς ἄνθη νομάς· εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν αὐτῆς ὑψοῦνται ὄρη ἔχοντα διάφορα ὀνόματα (*Βουκεφέλδια*, *Μαῦρα ὄρη*)· εἰς δὲ τὴν βορείαν πλευρὰν ὑψοῦνται τὰ (μέχρι 10000 π.) *Νεοβεγέλδια*, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Καρόῦ χωρίζεται ἀπὸ τῆς τελευταίας βαθμῖδος τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀράνου διαῤῥεομένης ὑψηλῆς χώρας.

Τὸ *κλίμα* εἶνε ὑγιεινὸν καὶ διακρίνονται αὐτόθι δύο ὧραι τοῦ ἔτους, ἡ ξηρὰ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου καὶ ἡ ὑγρὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους· ὁ θερισμὸς τοῦ σίτου γίνεται αὐτόθι τὸν Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, οἱ δὲ μεσημβρινοὶ καρποὶ ὡριμάζουσι τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον. Τὰ ἐπισημότερα προϊόντα εἶνε *οἶνος* καὶ *μαλλία*. Ἀρχαῖοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κάτοικοι τῆς χώρας εἶνε οἱ Ὀττεντόται, οἵτινες εἶνε μαῦροι καὶ ἄσχημοι, ἀλλ' ἀγαθοί, καὶ οἱ προσελθόντες εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἀπώλεσαν μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας των βαρβαρότητος. Οἱ δὲ *Βουσμάνοι* αὐτῶν εἶνε μικροί, θηριώδεις, φαῦλοι καὶ ζῶσιν ἀπὸ τῆς θήρας καὶ τῆς λῃστείας, ἀλλὰ καταπολεμοῦνται καὶ ὑπὸ τῶν ἀποίκων Εὐρωπαίων καὶ ὑπὸ τῶν Κάφρων ἀπαύστως. Πρὸς Β. τοῦ Ὀράνου ποταμοῦ κατοικοῦσιν οἱ *Βετσουάνοι*, λαὸς Καφρερικός, οἵτινες ζῶσιν ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν· πρωτεύουσα δὲ αὐτῶν εἶνε ἡ *Λαττακοῦ*. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λαῶν κατοικοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ *Ὁλλανδοί*, οἱ πρότερον καὶ *Ἄγγλοι* οἱ νῦν κύριοι τῆς χώρας· κυριώτερα βιοποριστικὰ αὐτῶν ἔργα εἶνε ἡ γεωργία καὶ ἡ οἰνοποιΐα. Ἐπισημότεραι πόλεις *Καπστάτη*, πρωτεύουσα ἔχουσα 25000 κ. καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ *Ἀκρωτηρίου τῆς καλῆς Ἐλπίδος*, τοῦ ἀνακαλυφθέντος τὸ 1486 ὑπὸ τοῦ Πορτογάλου Βαρθολομαίου Διάζου. Περιέχει δὲ ἡ χερσόνησος τὸν *Ψευδόκολπον*, τὸν *Ταβέλιον* ὄρμον καὶ τὸ 3500 π. ὑψηλὸν *Ταβέλιον* ὄρος· οὐχὶ μακρὰν κεῖται καὶ ἡ διὰ τὴν οἰνοποιΐαν της γνωστὴ *Κωνστανσία*.

Νῆσοι περὶ τὴν Ἀφρικήν.

§ 48. Αἱ κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν νῆσοι ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ εἶνε ὀρειναὶ καὶ ἡφαιστείου ποιότητος καὶ ἔχουσι σχεδὸν ὅλαι γλυκὺ καὶ ὑγιὲς κλίμα. Εἶνε δὲ 1) αἱ *Ἀζόραι*, 200 περίπου μ. πρὸς Δ. τῆς Πορτογαλίας· ἐπισημότερα δὲ τούτων ἡ *Τερκίρα*. 2) ἡ *Μαδέρα* καὶ τὸ *Πορτοσάντον*. 3) Αἱ *Κανάριοι* (*Πάλμα*, *Καναρία*, *Τενερίφφα* μετὰ τοῦ 11000 π. ὑψηλοῦ *Πὶκ* καὶ *Φέρρος*)· αὗται μετὰ τῶν ἀνωτέρω κεῖνται εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἶνε εὔφοροι εἰς οἶνον. 4) Αἱ *νῆσοι τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου*, αἵτινές εἰσι ξηραὶ καὶ ἄνυδροι, ἀλλὰ πλούσιαι εἰς ἅλας. 5) Αἱ *νῆσοι τῆς Γουϊνέας* (ἡ τοῦ *Φερνάνδου Πῶ*, ὁ *Ἅγιος Θωμᾶς*, αἱ νῆσοι τοῦ *Πρίγκηπος* καὶ ἡ *Ἀννοβών*)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλούσιαι, ἀλλὰ νοσεραί. 6) ἡ νῆσος τῆς *Ἀναλήψεως* καὶ ἡ βραχώδης νῆσος *Ἁγία Ἑλένη*, τόποι ἀναψυχῆς διὰ τοὺς θαλασσοπόρους· ἡ τελευταία ὑπῆρξε καὶ τόπος διαμονῆς τοῦ Ναπολέοντος, ἀποθανόντος αὐτόθι τὸ 1821. 7) Ἡ νῆσος τῆς *Ἀναψυχῆς*, πρὸς Δ. τῆς χώρας τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἀνήκουσι 1) ἡ *Μαδαγασκὰρ* (14000 □ μ.), πρὸς Α. τοῦ πορθμοῦ τῆς Μοζαμβίκης, ὀρεινὴ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἔχουσα ἐκτὸς τῆς ἐλώδους καὶ δασώδους ἀνατολικῆς παραλίας κλίμα ὑγιεινὸν καὶ γλυκύ· εἶνε δὲ ἡ χώρα αὐτῆς εὔφορος καὶ πλουσία εἰς προϊόντα, καὶ δὲν ἔχει ἀρπακτικὰ ζῶα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, *Μαδεκάσσοι*, ὄντες συγγενεῖς τῶν Μαλαίων καὶ καλῶς ἐσχηματισμένοι, καταγίνονται ἰδίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἶνε *εἰδωλολάτραι*. Ὁ Χριστιανισμὸς, καθὼς καὶ αἱ Εὐρωπαϊκαὶ αὐτόθι ἀπαικίαι, εἰσέτι δὲν ἐπέδωκαν. 2) αἱ *Μασκαρῆναι* (Μαυρίκιος, Βουρβὼν) εἶνε ὀρειναὶ καὶ ἡφαιστείου ποιότητος, ἀλλὰ πλούσιαι εἰς σάκχαρον καὶ καφέν ὅμοιαι τούτων εἶνε αἱ *Κομόραι*, κείμεναι πρὸς Β. τοῦ πορθμοῦ τῆς Μοζαμβίκης, 4) τὸ *Αἰθιοπικὸν ἀρχιπέλαγος* ἢ αἱ *Σεχέλλαι* καὶ αἱ *Ἀμιράνται*, αἵτινες εἰσὶ μικραὶ, χαμηλαὶ καὶ δυσπρόσιτοι νῆσοι, 5) ἡ *Σοκότορα*, ἀντικρὺ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἀφρικῆς, πλουσία εἰ, ἀλοήν. 6) ἡ *Περίμη*, εἰς τὸν πορθμὸν Βαβελμανδέβ. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν νήσων ἐξουσιάζουσιν οἱ μὲν *Ἱσπανοὶ* τὰς Καναρίας, τὴν Ἀνναβῶνα καὶ τὴν τοῦ Φερνάνδου Πῶ, οἱ δὲ *Πορτογάλοι* τὰς Ἀζόρας, τὴν Μαδέραν, τὰς τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, οἱ δὲ *Ἄγγλοι*, τὰς νήσους τῆς Ἀναλήψεως, τῆς Ἁγίας Ἑλένης, τῆς Ἀναψυχῆς, τὴν Μαυρίκιον, τὰς Σεχέλλας, τὰς Ἀμιράντας καὶ τὴν Περίμην, οἱ δὲ *Γάλλοι* τὴν Βουρβῶνα καὶ τὰς Κομόρας.

Ἀμερική.

700000 □ μ. καὶ 60 ἑ. κ

Γενικὴ ἔποψις.

§ 49. Ἡ *Ἀμερικὴ* ἢ ὁ *Νέος Κόσμος* ὁριζομένη ὑπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ κειμένη ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ μικρότερον πλάτος εἶνε 7 μ., ἀλλ' ἐν γένει ἡ Ἀμερικὴ ἀπέχει καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσίας περισσότερον ἢ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς (τὸ τῆς Βρασιλίας Ῥόκον ἀκρωτήριον λ. χ. ἀπέχει ἀπὸ τοῦ τῆς Ἀφρικῆς Ηρασίνου 390 μ.) καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης (ἡ Νέα Ὑόρκη ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Δονδίνου 800 μ. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀμβούργου 900.) Βορειότατον ἀκρωτήριον αὐτῆς εἶνε τὸ *Βάρροβον*, νοτιώτατον τὸ *Χόρνον*, δυτικώτατον τὸ ἐν Ῥωσσικῇ Ἀμερικῇ *ἀκρωτήριον* τοῦ *πρίγκηπος τῆς Γάλλης*, καὶ ἀνατολικώτατον τὸ τῆς Βρασιλείας *Ῥόκον*. Τὸ μῆκος τῆς Ἠπείρου ταύτης, ἥτις ἐκτείνεται παρὰ πᾶσαν ἄλλην περισσότερον ἐκ Β. πρὸς Ν. εἶνε 2000 μ. περίπου, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ εἶνε 865 μ.

Ἡ Ἀμερικὴ διαιρεῖται εἰς δύο τριγωνικὰ μέρη, τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν (342000 □ μ.) καὶ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν (321000 □ μ.), ἀμφότεραι δὲ ἑνοῦνται διὰ τοῦ 6 μ. πλατέος Ἰσθμοῦ τῆς *Παναμᾶς*. Ἡ νότιος Ἀμερικὴ ὁμοιάζουσα μὲ τὴν Ἀφρικὴν δὲν ἔχει διαμελισμούς, ἡ δὲ Βόρειος ὁμοιάζουσα μὲ τὴν Εὐρώπην ἔχει εἰς μὲν τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τὰς χερσονήσους *Λαβραδορίδα*, *νέαν Σκωτίαν*, *Φλωρίδα* καὶ *Γιουκατάνην*, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν τὴν *Καλιφορνίαν* καὶ *Ἀλάσκαν*· ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς παραλίας εἶνε 9400 μ.

Χῶραι. Ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς Χῶραι, 1) ἡ *Γροιλανδία*, ἡ βορειοανατολικωτάτη χώρα, 2) ἡ *Βρετανικὴ βόρειος Ἀμερική*, μεταξὺ τοῦ βορείου παγωμένου Ὠκεανοῦ, τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, 3) ἡ *Ῥωσσικὴ Βόρειος Ἀμερική*, ἡ βορειοδυτικωτάτη χώρα, 4) αἱ *Ἡνωμέναι Ἐπικρίτειαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς*, πρὸς Ν. τῆς Βρετανικῆς Βορείου Ἀμερικῆς, μεταξὺ τῶν δύο Ὠκεανῶν, 5) τὸ *Μεξικὸν*, μεταξὺ τῶν Ἡνωμένων ἐπικρατειῶν, τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ 6) ἡ *Κεντρικὴ Ἀμερική*, πρὸς Ν. Ἐν δὲ τῇ Νοτίῳ αἱ ἑξῆς, 1) ἡ *Κο-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λομβία, πρὸς Β 2) ἡ *Γουϊάνη* καὶ 3) ἡ *Βρασιλία*, ἀμφότεραι πρὸς Α. 4) ἡ *Παταγονία*, πρὸς Ν. 5) ἡ *Χιλὴ*, καὶ 6) τὸ *Περοῦ*, ἀμφότεραι πρὸς Δ. 7) ἡ *Βολιβία*, 8) ἡ *Λαπλατία*, 9) ἡ *Παραγουάη*, 10) ἡ *Οὐρουγουάη*, πᾶσαι μεταξὺ Βρασιλίας πρὸς Α. καὶ Β. καὶ Χιλῆς καὶ Περοῦ πρὸς Δ.

Θάλασσαι καὶ νῆσοι. Εἰς τὸν *Βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν* 1) ἡ *θάλασσα τῆς Γροιλανδίας*, εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Γροιλανδίας, 2) ὁ *Βαφφίνιος κόλπος*, πρὸς Δ. τῆς Γροιλανδίας, ὅστις διὰ τοῦ *Δαβιδείου πορθμοῦ* ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ διὰ τοῦ *Βαφφίνου* μετὰ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ. Πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ Βαφφινίου κόλπου κεῖται τὸ *σύμπλεγμα τῶν Βιφφινίων νήσων*, καὶ περαιτέρω πρὸς Δ. καὶ Β. κεῖται πλῆθος ἄλλων νήσων. Εἰς τὸν *Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν* 1) ὁ *κόλπος τοῦ Οὐδσόνος*, πρὸς Δ. τῆς Λαβραδορίδος, ἑνούμενος διὰ τοῦ ὁμωνύμου *πορθμοῦ* μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, 2) ὁ *Λαυρέντιος κόλπος* μετὰ τῆς πρὸς Α. αὐτοῦ *Νέας Φουνλανδίας*, 3) αἱ *Βερμοῦδαι νῆσοι*, πρὸς Α. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, 4) ὁ *κόλπος τοῦ Μεξικοῦ*, μεταξὺ Μεξικοῦ καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν. 5) ἡ *Καραϊβικὴ θάλασσα* ἢ *τῶν Ἀντιλλῶν* μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Ὀνδούρης, μεταξὺ Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, Κολομβίας καὶ Ἀντιλλῶν. Αἱ *μεγάλαι Ἀντίλλαι* εἶνε ἡ *Κοῦβα*, ἡ *Ἰαμάϊκα*, ἡ *Ἁϊτὴ* καὶ τὸ *Πορτόρικον*, αἱ δὲ *μικραὶ κεῖνται* εἰς τὰ Α. τῆς Καραϊβικῆς θαλάσσης· πρὸς Β. τῶν Μεγάλων Ἀντιλλῶν κεῖνται αἱ *νῆσοι* τοῦ *Βαχαμᾶ*. Τὰ τρία ἀνωτέρω συμπλέγματα τῶν νήσων ὁμοῦ καλοῦνται *Δυτικαὶ Ἰνδίαι*. Παρὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Ἀμερικῆς κεῖται ἡ *Γῆ τοῦ Πυρὸς* καὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἠπείρου ὁ *Μαγελλανικὸς πορθμός*, πρὸς Α. αἱ *Μαλουΐναι* ἢ *Φαλκλάνδαι νῆσοι* καὶ ἔτι ἀνατολικώτερον ἡ *νέα Γεωργία*. Εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν 1) ἡ νῆσος *Χιλόη*, 2) αἱ *Γαλλάπαγοι νῆσοι*, 3) ὁ *κόλπος τῆς Πανάμας*, 4) ὁ *κόλπος τῆς Καλιφορνίας*, 5) ἡ *Βερίγγειος θάλασσα* μετὰ τοῦ *Βεριγγείου πορθμοῦ* καὶ τῶν *Ἀλεούτων νήσων*. Αἱ νῆσοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλαι ὁμοῦ ἔχουσι ἐπιφάνειαν 40000 □ μ.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ἡ Ἀμερικὴ εἶνε ἡ πλέον πλουσία εἰς ὕδατα ἤπειρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ποταμῶν αὐτῆς εἶνε ποταμοὶ βαθυπέδων καὶ συχνάκις αἱ μόναι ὁδοὶ πρὸς συγκοινωνίαν. Οἱ ἐπισημότεροι σχεδὸν τούτων χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Καὶ τῆς μὲν Βορείου Ἀμερικῆς εἶνε 1) ἡ *Λίμνη τῶν Ἄρκτων*, ἡ *τῶν Ἀνδραπόδων* καὶ ἡ *Βιννιπέγη λίμνη*, 2) αἱ *Λίμναι* τοῦ *Καναδᾶ* (4600 □ μ. (*Ἄνω λίμνη, τῶν Δρόσων, Μιχιγάνη, Ἐρίε* καὶ Ὀντάριος) καὶ 3) ἡ *Νικαράγουα*. Ἐκ τῶν ποταμῶν χύνονται εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανὸν ὁ *Μακενζίας*, ὅστις εἶνε ἐπέκτασις τῆς λίμνης τῶν Ἀνδραπόδων. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν 1) ὁ *Νέλσων*, ἐπέκτασις τῆς λίμνης Βιννιπέγης, 2) ὁ *Λαυρέντιος*, ἐπέκτασις τῆς Ὀνταρίου λίμνης, 3) ὁ *Οὐδσόνιος*, 4) ὁ *Μισσισίππης* μετὰ τῶν πρὸς τὰ δεξιὰ παραποτάμων, *Μισσούρη*, *Ἀρκάνσα* καὶ *Ἐρυθροῦ ποταμοῦ* καὶ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ *Ὄχίου*· ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Μισσούρη μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μισσισίππη εἶνε 4000 μ. 5) ὁ *Βόρειος ποταμὸς*, ὅστις χύνεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν 1) ὁ *Ὀρεγόνης* ἢ *Κολομβίας*, 2) ὁ *Σακραμέντος*, 3) ὁ *Κολοράδος*. Εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν 1) ἡ *Μαρακάϊβος λίμνη*, 2) ἡ *Τιτικάκα λίμνη*. Οἱ ἑπόμενοι ποταμοὶ χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν 1) ὁ *ποταμὸς τῆς Μαγδαληνῆς*, 2) ὁ *Ὀρινόκος* 3) ὁ *Μαράνων* ἢ *Ἀμαζόνιος*, ὅστις, ἔχων ῥοῦν 750 μ. καὶ τὴν μεγαλειτέραν περιοχὴν πάντων, δέχεται εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τὸν *Νέγρον* καὶ εἰς τὴν δεξιὰν τὸν *Μαδέραν* καὶ τὸν *Τοκαντίνην*, 4) ὁ *Φραγκῖσκος*, 5) ὁ *Παράνας* καὶ παρὰ τὰς ἐκβολάς του *Λαπλάτας* καλούμενος, ὅστις δέχεται εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τὸν *Παραγουάην* καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν τὸν *Οὐρουγουάην*.

Ἐπιφάνεια. Ἡ Ἀμερικὴ εἶνε λίαν ἁπλῶς μεμορφωμένη, ἔχουσα ὑψίπεδα καὶ βαθύπεδα ἄνευ σημαντικῶν μεταβατικῶν μορφῶν. Εἰς ὅλην τὴν δυτικὴν παραλίαν, ἢ τοὐλάχιστον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλησίον αὐτῆς ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας μέχρι τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ αἱ *Κορδιλλέραι*, ἢ *Ἄνδεις* ἢ *σειραὶ τῶν Ἄνδεων*, καλύπτουσαι εἰς μὲν τὴν Νότιον Ἀμερικὴν 45000 □ μ, εἰς δὲ τὸν Βόρειον 170000 καὶ σχηματίζουσαι ὁτὲ μὲν μίαν σειράν, ὁτὲ δὲ πλείονας, καὶ μεταξὺ αὐτῶν πολλαχοῦ ὑψίπεδα καὶ ἰδίως ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ. Τὰ ὄρη ταῦτα ὄντα ὑψηλότερα τῶν Ἄλπεων περιέχουσι καὶ πολλὰ ὑφαίστεια ἐνεργά. Πρὸς Α. δὲ τῆς Ἠπείρου ὑψοῦνται μεμονωμέναι ὀρειναὶ χῶραι, καὶ ἐν μὲν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ τὰ *ὄρη τῆς Βενεζουέλης*, ἡ *ὀρεινὴ Γουϋάνη* καὶ τὰ *Βρασιλιανὰ ὄρη*, ἐν δὲ τῇ Βορείῳ τὰ *Ἀλλεγάνεια*. Τὸ μέσον κατέχουσι βαθύπεδα ($\frac{2}{3}$ περίπου τῆς ἠπείρου), ἄτινα ἐκτείνονται μὲ ὀλίγας διακοπὰς σχεδὸν ἀπὸ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ μέχρι τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς Τοιαῦτα δὲ εἶνε ἐν μὲν τῇ Νοτίῳ τὸ *Παταγωνικὸν* βαθύπεδον, αἱ *πάμπαι τοῦ Λαπλάτα*, τὸ βαθύπεδον *τοῦ Ἀμαζονίου* καὶ οἱ *Λάνοι τοῦ Ὀρινόκου*, ἐν δὲ τῇ Βορείῳ αἱ *σαβάναι* (λειμῶνες) *τοῦ Μισσισίππη* καὶ τὸ παρὰ τὸν βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν καὶ τὸν Οὐδσόνιον κόλπον βαθύπεδον. Ἐν Ἀμερικῇ παρουσιάζονται καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐκτεταμένα ὑφαίστεια φαινόμενα.

Κλίμα. Ἡ Ἀμερικὴ κεῖται ἐν τῇ διακεκαυμένῃ, ταῖς δυσὶν εὐκράτοις καὶ τῇ βορείῳ κατεψυγμένῃ ζώνῃ, καὶ ἡ μὲν βόρειος Ἀμερικὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀκανονίστων βροχῶν, ἡ δὲ Νότιος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ζώνῃ τῶν κανονικῶν· ἡ διάφορος ὅμως ὕψωσις τοῦ ἐδάφους ἐπιφέρει μεγίστας ἀντιθέσεις εἰς χώρας κειμένας πολὺ πλησίον ἀλλήλων. Ἐν γένει δὲ τὸ κλίμα τῆς Ἀμερικῆς διακρίνεται ἀπὸ τὸ τοῦ παλαιοῦ κόσμου διὰ τὴν μεγαλειτέραν ὑγρασίαν καὶ ὀλιγωτέραν θερμότητα· οὕτως ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Βαρρόβου καὶ Βορείου καὶ μεταξὺ νέας Ὑόρκης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Αἰτία δὲ τούτου εἶνε ἡ μεταξὺ τριῶν θαλασσῶν θέσις, τὸ μικρότερον πλάτος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων καὶ τῶν φυτῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ ἡ ψυχρότης εἶνε μεγα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λειτέρα εἰς τὰ ἀνατολικὰ ἢ εἰς τὰ δυτικά.

Προϊόντα. Ἡ ἤπειρος αὕτη εἶνε ἐξοχος διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν καὶ δύναμιν τῆς φυτικῆς ἀναπτύξεως, ἥτις εἶνε συνέπεια τῆς θερμότητος καὶ ὑγρασίας. Αὐτόθι ὑπάρχουσι τὰ πλέον ἐκτεταμένα δάση καὶ δένδρα ἐν αὐτοῖς, ἔχοντα 180 π. ὕψος καὶ ἔτι πλέον· φυτὰ δὲ, τὰ ὁποῖα ἐν Εὐρώπῃ εἶνε θάμνοι, αὐτόθι γίνονται δένδρα, αἱ δὲ ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ ἀπαντώμεναι ἔρημοι ἐν αὐτῇ δὲν ὑπάρχουσιν. Ἐγχώρια τῆς Ἀμερικῆς προϊόντα εἶνε ὁ καπνὸς, τὰ γεώμηλα, ἡ ζέα, τὸ κακάον, ἡ βανίλλη, ὁ φλοιὸς τῆς κίνας· παρείσακτα δὲ ὁ καφὲς, τὸ σακχαροκάλαμον, τὸ βαμβάκιον, ἡ ὄρυζα, ἡ ἐλαία κτλ. Τὰ ἑρπετὰ, ἔντομα καὶ πτηνὰ εἶνε πολυάριθμα, τὰ δὲ τετράποδα εἶνε μικρότερα τῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου, οἷον λάμα καὶ *κάμηλος, κάγκουρὰς* καὶ *λέων, ἰαγουάρος* καὶ *τίγρις*. Ἰδιάζον τῆς Ἀμερικῆς εἶνε ὁ βραδύπους, καὶ παρείσακτα οἱ ἵπποι, οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα. Εἶνε δὲ πλουσία ἡ ἤπειρος αὕτη καὶ εἰς εὐγενῆ μέταλλα καὶ εἰς πολυτίμους λίθους.

Ἀπέναντι δὲ τῆς μεγαλοπρεποῦς φύσεως τοῦ νέου κόσμου ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀσήμαντος. Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι (Ἀμερικανικὴ φυλὴ), *Ἰνδοὶ* καλούμενοι, εἶνε φυλὴ ψυχρὰ, σιωπηλὴ, ἀναίσθητος, μικρὸν καὶ βραδέως ἐρεθιζομένη, ἀλλὰ προικισμένη μὲ ἔκτακτον αἰσθητικὴν ὀξύτητα. Εἶνε δὲ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν καὶ διαιροῦνται εἰς πολλὰς μικρὰς φυλὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἐξαρτωμένας. Εἰς δὲ τὰ βορειότατα μέρη κατοικοῦσιν οἱ Μογγολικῆς καταγωγῆς *Ἐσκίμοι*.

Μετὰ τοὺς ἀρχαίους τούτους κατοίκους ὑπάρχουσιν αὐτόθι *Λευκοὶ* καὶ *Μαῦροι*. Ἀπὸ τῆς τὸ 1492 ὑπὸ Κολόμβου ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἦλθον αὐτόθι *Εὐρωπαῖοι*, τινὲς μὲν ὡς κατακτηταὶ τινὲς δὲ ὡς ἄποικοι, καὶ κατεπίεσαν τοὺς ἐγχωρίους. Ὁ Ἱσπανὸς Κόρτης ὑπέταξε μὲ μικρὸν στρατὸν τὸ 1521 τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Μεξικοῦ, ὁ δὲ Πιζάρρος τὸ 1533 τὸ Περοῦ, τὰ τότε μᾶλλον ἀνεπτυγμένα κράτη τῆς ἠπείρου. Οὕτως ἐγεννήθησαν ἐκτεταμέναι Εὐρωπαϊκαὶ ἀποικίαι, ἰδίως τῶν *Ἱσπανῶν*, αἵτινες ἐν Ἀμερικῇ ἐξουσία-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζον χώραν 28 φορὰς μεγαλειτέραν τῆς Ἱσπανίας, τῶν *Πορτογάλλων*, οἵτινες κατέκτησαν τὴν Βρασιλίαν, καὶ τῶν *Ἀγγλων* ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ· οἱ δὲ *Νέγροι* ἢ *Μαῦροι* εἰσήχθησαν ἀπὸ τοῦ 1517 ὡς δοῦλοι. Τὸ δὲ 1773 ἐξερράγη ἐν Βοστώνῃ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπανάστασις καὶ διὰ τοῦ Βασιγκτῶνος ἠναγκάσθη ἡ Ἀγγλία μετὰ ἑπταετῆ πόλεμον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ 1783 τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἀνεξαρτησίας κατέλαβε ταχέως καὶ τὰς λοιπὰς ἀποικίας, καὶ οὕτως ἀλλεπάλληλοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀποτελοῦσιν ἤδη ἐλευθέρας πολιτείας (Βολιβάρος, ἐλευθερωτὴς τῆς Νοτίου Ἱσπανικῆς Ἀμερικῆς). Αἱ ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀμερικὴν μεταναστεύσεις, δι' ὧν ἡ Εὐρώπη ἀνενεώθη ἐν Ἀμερικῇ, ἐξακολουθοῦσι καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν, ἥτις ἔχει πλείονα προτερήματα ἢ ἡ Νότιος.

Οἱ ἐν Ἀμερικῇ γεννηθέντες ἐκ λευκῶν ἢ Εὐρωπαίων καλοῦνται ἐν μὲν τῇ πρώην Πορτογαλικῇ Ἀμερικῇ *Βρασιλιανοί*, ἐν δὲ τῇ Ἱσπανικῇ *Κρεόλοι*, ἐ δὲ τῇ Βρετανικῇ *Ἀμερικανοί*. Τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Λευκοὺς (31 ἑ. κ.) ἀποτελοῦσιν οἱ χρωματισμένοι· τὰ τέκνα τῶν Λευκῶν καὶ Ἰνδῶν καλοῦνται *Μεστίζοι* (μιγάδες), τὰ δὲ τῶν Λευκῶν καὶ Μαύρων *Μουλάτται*. Ἐν μὲν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἐπικρατεῖ ἡ Ἐρυθρά, ἐν δὲ τῇ Βορείῳ ἡ Λευκὴ φυλή, ἐν δὲ ταῖς δυτικαῖς Ἰνδίαις ἡ Αἰθιοπική. Ἐπικρατοῦσα δὲ θρησκεία εἶνε ἐν μὲν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ ἡ Χριστιανικὴ ὑπὸ διαφόρους αἱρέσεις, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ μόνον ἡ Καθολική.

Νότιος Ἀμερική.

§ 50. 1) Ἡ *Παταγονικὴ Κορδιλλέρα*, ὑψουμένη πρὸς Β. περισσότερον, καταπίπτει πρὸς Δ. ἀποτόμως εἰς τὴν πλήρη σκοπέλων παραλίαν τὴν ἕνεκα τῶν τρικυμιῶν ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. 2) Ἡ *Κορδιλλέρα τῆς Χιλῆς*, ἥτις ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ νοτίου τροπικοῦ κύκλου εἶνε λίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀγρία καὶ τραχεῖα καὶ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῆς Ἀκογκάγουα ἔχει ὑπὲρ τὰς 21000 π. ὕψος. Εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν κεῖται στενὴ κλιμακωτὴ χώρα, ἔχουσα πρὸς N. μὲν ὡραίας καὶ εὐφόρους κοιλάδας, πρὸς Β. δὲ ἐκτὸς τῶν παραποταμίων χωρῶν ἐρήμους καὶ ἀφόρους. 3) Αἱ *μεταλλοῦχοι Κορδιλλέραι τοῦ Περοῦ*, ἐκτεινόμεναι μέχρι τῆς πρὸς Α. κάμψεως τοῦ Μαράνωνος, συνίστανται ἐκ δύο σειρῶν καὶ περὶ τὸν Μαράνωνα ἐκ τριῶν· ἐπὶ τῶν πρώτων δύο σειρῶν κεῖνται αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν Ἄνδεων (*Σοράτα* εἰς τὴν Α. ὑπὲρ τὰς 20000 π. καὶ *Σαχάμα* εἰς τὴν Δ. σειρὰν) καὶ περικλείουσιν αὗται τὴν *ὑψηλὴν ὀρεινὴν χώραν τοῦ Περοῦ* (12000 π.) μετὰ τῆς λίμνης Τιτικάκας (250 □ μ.). Πρὸς Δ. καταπίπτουσι τὰ ὄρη ταῦτα δι' ἀποτόμων καὶ γυμνῶν βαθμίδων εἰς τὴν στενὴν καὶ ἔρημον παραλίαν, ἐν ᾧ πρὸς Α. κεῖται πρὸ αὐτῶν ταινία ἑλῶν καὶ μεγάλων δασῶν. 4) αἱ *Κορδιλλέραι τοῦ Κουΐτου*, κείμεναι εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ, συνίστανται ἐκ δύο ἀγρίων καὶ ἡφαιστείων σειρῶν, αἵτινες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαγδαληνῆς ἑνοῦνται πάλιν καὶ περικλείουσι τὸ 50 μ. μακρὸν καὶ 4 μ. πλατὺ ἄδενδρον μὲν, ἀλλ' ἐν μέρει καλῶς καλλιεργημένον ὑψίπεδον τοῦ Κουΐτου (8500 π.), ἐπὶ μὲν τῆς δυτικῆς σειρᾶς τοῦ ὁποίου ὑψοῦται τὸ *Κιμβόρασον* (20000 π.), ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς τὸ ἡφαίστειον *Κοτοπάξιον* ἡ δὲ πρὸς Δ. παραλία χώρα εἶνε λίαν δασώδης καὶ εὔφορος. 5) αἱ *Κορδιλλέραι τῆς νέας Γρενάδης* ἐκτείνονται ἐν εὖρει ριπιδίου εἰς τρεῖς σειράς, ἐξ ὧν ἡ ἀνατολικὴ (πρὸς Α. τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαγδαληνῆς) μέχρι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Μαρακαΐβου ἐκτεινομένη περιέχει τὸ εὔφορον ὑψίπεδον τῆς *Βογότης* (8000 π.)· ἡ παραλία χώρα εἶνε ὁμοία μὲ τὴν τοῦ Κουΐτου, ὅπως καὶ ἡ *πεδιὰς τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαγδαληνῆς*, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψοῦνται πρὸς Δ. τοῦ Μαρακαΐβου τὰ *μικρὰ* καὶ *ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ἁγίας Μάρθας* (18 000 π.) Αἱ δὲ μεμονωμέναι ὀρειναὶ χῶραι εἶνε 1) ἡ *ὀρεινὴ χώρα τῆς Βενεζουέλης* (*Καράκα*), ἥτις συνέχεται μὲ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνατολικὴν σειρὰν τῆς νέας Γρενάδης καὶ συνίσταται ἐκ δύο παραλλήλων σειρῶν, αἵτινες περικλείουσι λίαν εὔφορα ὑψίπεδα (2000 π.) καὶ καταπίπτουσι πρὸς Β. ἀποτόμως. 2) *ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Γουϋάνης*, ἥτις περιλαμβάνει πυκνὰς δασώδεις σειρὰς (ἕως 9000 π.) ἐκτεινομένας ἐξ Α. πρὸς Δ. καὶ ἐχούσας ὡραίας καὶ καλῶς ποτιζομένας λειμώδεις πεδιάδας· ἡ παραλία τούτων πεδιὰς εἶνε λίαν εὔφορος, κεκαλυμμένη μὲ ἑλώδη δάση καὶ ἐν μέρει ἐξαισίως καλλιεργημένη. 3) *ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Βρασιλίας* (18000 □ μ.) σύγκειται ἐκ πολλῶν παραλλήλων τῇ παραλίᾳ σειρῶν (μέχρις 7000 π.) κεκαλυμμένων, ὅπως καὶ ἡ περὶ τὰ παράλια πεδιάς, μὲ πλουσιώτατα πρωτογόνα δάση καὶ περιλαμβανουσῶν ἐξόχως εὔφορον ἔδαφος καὶ ὑψίπεδα (2000 π.), τὰ ὁποῖα εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεκαλυμμένα μὲ χόρτον καὶ πυκνοὺς θάμνους, ἀλλ' ὅπως καὶ αἱ μεμονωμέναι σειραὶ πλούσια εἰς χρυσὸν καὶ ἀδάμαντας. Ὁ ποταμὸς Φραγκῖσκος καὶ οἱ παραπόταμοι τοῦ Λαπλάτα καὶ τοῦ Ἀμαζονίου ἀρδεύουσι τὴν ὀρεινὴν ταύτην χώραν.

Βαθύπεδα. 1) Οἱ *Λάνοι τοῦ Ὀρινόκου* (16000 □ μ.) μεταξὺ τῶν Κορδιλλερῶν, τῆς νέας Γρενάδης, τῶν ὀρεινῶν χωρῶν τῆς Βενεζουέλης καὶ Γουϋάνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶνε βαθύπεδα ἄνευ δασῶν καὶ λόφων, διακοπτόμενα ἀπὸ χαμηλὰ βραχώδη ἀνυψώματα, τὰ ὁποῖα κατὰ μὲν τὴν ξηρὰν ὥραν τοῦ ἔτους εἶνε ξηρὰ καὶ γυμνά, κατὰ δὲ τὴν βροχερὰν ἐκτεταμέναι ἐπιφάνειαι ὑδάτων, εἶτα δὲ καλύπτονται μὲ χόρτα ὑψηλὰ ἕως ἀνάστημα ἀνδρὸς (κραμβοθάλασσαι) καὶ κατὰ μέγα μέρος ἄγρια. Ὁ Ὀρινόκος, ὅστις πηγάζων ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Γουϋάνης καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτῆς διαβρέχουσι τοὺς Λάνους. 2) τὸ *βαθύπεδον τοῦ Ἀμαζονίου* (150000 □ μ. Σέλβαι), μεταξὺ τῶν Κορδιλλερῶν, τοῦ Περοῦ καὶ τοῦ Κουίτου, καὶ τῶν ὀρεινῶν χωρῶν τῆς Γουϋάνης καὶ Βρασιλίας, φθάνει πρὸς Α. μέχρι τῆς θαλάσσης, εἶνε κεκαλυμμένον μὲ σχεδὸν ἀδιάβατα πρωτογόνα δάση, ἐκτὸς τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ ἔχει ἔδαφος λίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὔφορον, ἀλλὰ καὶ λίαν ἑλῶδες. Ὁ Ἀμαζόνιος ποταμὸς μετὰ τῶν κολοσσιαίων παραποτάμων αὐτοῦ (Νέγρος, Μαδέρας καὶ Τοκαντίνης) διαῤῥέει τὴν χώραν· πηγάζων δὲ ἀπὸ τὰς Κορδιλλέρας τοῦ Περοῦ, ἔχει κοίτην μεγάλην καὶ πολλὰς ἐν αὐτῷ νήσους καὶ σχηματίζει κατὰ τὰς ἐκβολάς του (ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν) μέγα Δέλτα μὲ δασώδεις καὶ ἑλώδεις νήσους. Οἱ ποταμοὶ εἶνε αὐτόθι αἱ μόναι πρὸς τὰς πεδιάδας ταύτας ὁδοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς μόνον ὑπάρχουσιν κατοικίαι. 3) αἱ *Πάμπαι τοῦ Λαπλάτα καὶ τὸ Παταγονικὸν βαθύπεδον* (76000 □ μ.) μεταξὺ τῆς Χιλικῆς καὶ Παταγονικῆς Κορδιλλέρας καὶ τῶν Βρασιλιανῶν ὀρέων μέχρι τῆς θαλάσσης εἶνε ὅμοια μὲ τοὺς Λάνους καὶ εἰς μὲν τὰ βόρεια ἔχουσιν πλουσίαν φυτείαν, εἰς δὲ τὰ νότια εἶνε ἐρημότερα, ἀνυδρότερα, τραχύτερα καὶ ἀλατοῦχα. Ὡραία δὲ λειμώδης χώρα εὑρίσκεται παρὰ τὸν Οὐρουγουάην. Βόσκουσι δὲ εἰς τὰς πεδιάδας ταύτας ἀπειράριθμοι βόες καὶ ἵπποι.

Κλίμα. Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ κεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῇ μόνον δύο ὧραι τοῦ ἔτους, ἡ ξηρὰ καὶ ἡ ὑγρά. Κατὰ τὴν ξηρὰν εἰς τοὺς λάνους καὶ τὰς πάμπας δὲν πίπτει οὐδὲ σταγὼν ὕδατος· ἀπὸ ἔλλειψιν βροχῶν πάσχει ἡ παραλία πεδιὰς τοῦ Περοῦ. Τὸ κλίμα εἶνε νοσερὸν εἰς τὰς ἑλώδεις καὶ δασώδεις παραλίας πεδιάδας καὶ τὰς Σέλβας τοῦ Μαράνωνος, λαμπρὸν δὲ ἐν Χιλῇ, καὶ ἐν γένει τερπνὸν εἰς τὰς μεσαίας χώρας τῶν Κορδιλλερῶν, αἵτινες ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν περιλαμβάνουσιν ὅλα τὰ κλίματα τῆς Γῆς. Ἐν τῷ Περοῦ αὐξάνουσι τὰ σιτηρὰ μέχρις ὕψους 13000 π. Τὸ Κούϊτον ἔχει τὴν κατὰ τὸν Μάϊον ἐν Παρισίοις θερμότητα, τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Παταγονίας ἔχει τραχὺ καὶ ὑγρὸν κλίμα, παρὰ δὲ τὸ ἀκρωτήριον Χόρνον εἶνε σχεδὸν ἀκατάπαυστα βροχή, χιὼν καὶ τρικυμίαι.

Προϊόντα. Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ εἶνε πλουσία εἰς *εὐγενῆ μέταλλα* (εἰς χρυσὸν, καὶ ἰδίως εἰς τὸ Περοῦ, εἰς πλατίναν εἰς τὴν νέαν Γρενάδαν, καὶ εἰς ἄργυρον) καὶ εἰς *πολυτίμους λί-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θους (ἀδάμαντας ἐν Βρασιλίᾳ). Τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ἐξέχει διὰ τὴν εὐθαλῆ καὶ ἀκαταδάμαστον δύναμίν του, ἥτις ὅμως πολλαχοῦ εἶνε ἐμπόδιον εἰς τοὺς ἀποίκους. Τὰ προτογόνα τῆς Βρασιλίας δάση περιέχουσι πολύτιμα εἴδη ξύλων, οἷον μαχαγόνιον καὶ Βρασιλιανὸν ξύλον καὶ εἶνε ἀδιάβατα ἕνεκα τῶν πολλῶν περιπτυσσομένων φυτῶν. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις διάφοροι φοίνικες (ἕως 180 π.) ἰνδοκάλαμοι (βάμβοι, ἕως 30 π.), κάκτοι, καπνός, βαμβάκιον, σακχαροκάλαμοι, βαναναῖαι, ἀρτόδενδρα, γεώμηλα, ἀνανᾶς, βανίλλη, κακάον, ζιγγίβερι καὶ φλοιὸς κίνας. Ἐκ δὲ τοῦ βασιλείου τῶν ζώων ἀξιοσημείωτα εἶνε μυρμηκοφάγοι, βραδύποδες, τάπειροι, πίθηκοι, λάμαι (χρησιμεύουσαι ὡς φορτηγὰ ζῶα εἰς τὰς Ἄνδεις ἐκτὸς τῶν ἡμιόνων), ἰαγουάραι (οὖνσαι) καὶ κουγουάραι (ποῦμαι). Τὰ πτηνὰ εἶνε πολλῶν καὶ διαφόρων μεγεθῶν, φωνῶν καὶ χρωμάτων. Οὕτως εὑρίσκονται αὐτόθι τὸ μέγιστον ἁρπακτικὸν πτηνὸν ὁ κόνδωρ καὶ τὸ μικρότατον τὸ κολίβριον, κολοσσιαῖοι ὄφεις, ἀλλιγάτορες καὶ χελῶναι εἰς τοὺς ποταμούς, πεταλοῦδαι (ψυχαὶ) μὲ ποικιλώτατον στολισμὸν χρωμάτων, μύσκιτοι καὶ τερμῆται.

Κάτοικοι. Οἱ Ἰνδοὶ ἀποτελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ἔχουσι μονίμους οἰκήσεις καὶ εἶνε Χριστιανοί, τινὲς δὲ ἄγριοι, ζῶντες φυσικῶς ἀπὸ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας. Παρὰ τὸν Ὁρινόκον ζῶσιν οἱ ζωώδεις Ὀτομάκαι, οἵτινες κατὰ τὴν ὥραν τῶν πλημμυρῶν ζῶσι κυρίως μὲ μύρμηκας, κόμμι καὶ εἶδος παχείας γῆς. Οἱ Βοτοκοῦδαι, ἐν Βρασιλίᾳ, οἵτινες κρεμῶντες εἰς τὰ κάτω χείλη καὶ τὰ ὦτα ἐνώτια εἶνε ἀνθρωποφάγοι. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Χιλὴν ζῶσιν οἱ ἀνεξάρτητοι, λῃστρικοὶ καὶ πολεμικοὶ ἔφιπποι Ἀραυκανοί. Ἐκ τῶν μὴ διαταραχθέντων πολὺ λαῶν τῆς Ν Ἀμερικῆς εἶνε οἱ κατοικοῦντες τὰ μεσημβρινὰ μέρη, οἷον οἱ Παταγόνες, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἔχοντας τὸ μεγαλείτερον ἀνάστημα κατοίκους τῆς Γῆς καὶ εἶνε ἀνδρεῖοι, ἄγριοι καὶ λῃστρικοί, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Γῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Πυρὸς *Πεσχέραι*, λαὸς μικρόσωμος, ἄσχημος καὶ ἐντελῶς ἔτι ἄγριος. Οἱ *Νέγροι* ἀποτελοῦσιν ἐν Βρασιλίᾳ τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατοίκων καὶ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δοῦλοι καὶ κατ' ὄνομα Χριστιανοί. Οἱ *Λευκοὶ* (Κρεόλοι, *Βρασιλιανοί*) εἶνε ὡς ἐπὶ τὸπλεῖστον ἀπόγονοι τῶν Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλλων καὶ λαλοῦσι διὰ τοῦτο τὴν Ἱσπανικὴν καὶ Πορτογαλικὴν γλῶσσαν· εἶνε δὲ ἐν γένει ὀκνηροὶ καὶ ἀλαζόνες, ἀλλὰ φιλόξενοι. *Βιομηχανία* σχεδὸν ἐντελῶς ἐλλείπει ἀπὸ τὰ κράτη τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ γεωργία μόνον ἐνεργεῖται ἀμελῶς· ἀλλὰ καὶ ἡ μεταλλουργία ἕνεκα τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν ὕστερον ἐμφυλίων πολέμων ἐξέπεσε πολὺ τῆς προτέρας της ἐπισημότητος. Ἀκμάζει δὲ μόνον ἡ κτηνοτροφία καὶ ἰδίως ἐν ταῖς πάμπαις, ὅπου τὰ ἡμιάγρια ποίμνια τῶν βοῶν φυλάττονται ἀπὸ τοὺς ὁμοίως ἡμιαγρίους Κρεόλους, ἐφίππους βουκόλους, Γαούσους καλουμένους, κρατοῦντας τὸν *λάσσον ἢ βρόγχον*.

Τὸ πολίτευμα εἶνε πανταχοῦ δημοκρατικόν, ἐκτὸς τῆς Βρασιλίας, ἔνθα εἶνε συνταγματικὴ αὐτοκρατορία. *Κράτη* 1) Ἡ *Κολομβία* ἔχει 52000 □ μ. καὶ 5 ἐ. κ. Ποταμοὶ ἐπισημότεροι αὐτῆς εἶνε ὁ τῆς Μαγδαλινῆς, ὁ Ὀρινόκος καὶ ὁ Μαράνων, ὄρη αἱ Κορδιλλέραι τοῦ Κουίτου καὶ τῆς Νέας Γρενάδης, πεδινὰ μέρη τὰ τῆς Βενεζουέλης καὶ Γουϋάνης, οἱ λάνοι καὶ μέρος τοῦ βαθυπέδου τοῦ Μαράνωνος. Ἀπὸ τοῦ 1831 εἶνε διηρημένη εἰς τρία ἀνεξάρτητα κράτη ἀ) τῆς *Βενεζουέλης*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Καράκα*, ἥτις κατασταφεῖσα τὸ 1812 ὑπὸ τρομεροῦ σεισμοῦ ἔχει νῦν 42000 κ. καὶ πανεπιστήμιον· *Κούμανα* ἔχουσα 22000 κ καὶ *Βαρίναι* μὲ 26000 κ. β'.) τῆς *Νέας Γρενάδης*, τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Βογότα*, πρωτεύουσα ἔχουσα 50000 καὶ πανεπιστήμιον. *Καρθαγένη*, ἔχουσα 25000 κ. *Παναμᾶ*, ἔχουσα 30000 κ. καὶ σιδηρόδρομον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ἰσθμοῦ. γ) τοῦ *Ἐκουάτωρος* (Ἰσημερινὸς), τοῦ ὁποίου ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Κούϊτον*, πρωτεύουσα ἔχουσα 76000 κ. καὶ πανεπιστήμιον· ὑπῆρξε δὲ καὶ πρωτεύουσα τοῦ πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λαιοῦ Περουιανοῦ βασιλείου. *Γουαϋακοϊλη*, λιμὴν καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 26000 κ. Πρὸς Δ τῆς χώρας κεῖνται αἱ *Γαλλάπαγοι* ἢ νῆσοι τῶν *Χελωνῶν*.

2) Τὸ *Περοῦ* ἔχει 21000 □ μ. καὶ ὑπὲρ τὰ 2 ½ ἑ. κ. Ἐκ τῶν ὀρέων ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸ τὰ βόρεια τῆς ὁμωνύμου Κορδιλλέρας καὶ ἐκ τῶν πεδιάδων τὰ δυτικὰ τῶν Σελβῶν. Ἐπισημότεραι πόλεις *Λίμα*, πρωτεύουσα ἔχουσα 80000 κ, πανεπιστήμιον καὶ λιμένα τὸ *Κάλλαο*. *Κοῦσκο*, παλαιὰ πρωτεύουσα τῶν Ἰγκῶν (ἀρχαίων ἐγχωρίων βασιλέων). *Ἀρεκούϊβα*, ἔχουσα 30000 κ.

3) Ἡ *Βολιβία* καὶ πρότερον ἄνω *Περοῦ* ἔχει 22000 □ μ, 2 ἑ. κ. καὶ ὄρη τὰ μεσημβρινὰ τῶν Κορδιλλερῶν τοῦ Περοῦ Ἐπισημότεραι πόλεις *Χουκουϊάκουα* ἢ *Λαπλάτα*, πρωτεύουσα ἔχουσα 26000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Ποτόσιον*, ἔχουσα 25000 κ. καὶ μεταλλεῖον ἀργύρου *Λιπάξη*, ἔχουσα 76000 κ.

4) Ἡ *Χιλὴ*, ἔχουσα 2260 □ μ, 1 ½ ἑ. κ καὶ ὄρη τὴν ὁμώνυμον Κορδιλλέραν, εἶνε ἐξ ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς ἡ μᾶλλον προχωρημένη εἰς τὸν πολιτισμόν. Ἐπισημότεραι πόλεις *Σαντιάγος*, πρωτεύουσα ἔχουσα 80000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βαλπάραισος*, ἔχουσα 60000 κ. καὶ οὖσα ἡ κυριωτέρα ἐμπορικὴ πόλις καὶ ὁ σημαντικώτερος λιμὴν τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. *Βαλδιβία*, ἀποικία, καὶ *Χιλόη*, νῆσος πρὸς Ν.

5) Ἡ *Λαπλατεϊὴ Ἀργεντινὴ δημοκρατία* ἔχει 41000 □ μ. καὶ 2 ἑ. κ. Ἐπισημότερος ποταμὸς εἶνε ὁ ὁμώνυμος, ὄρη ἡ Κορδιλλέρα τῆς Χιλῆς καὶ πεδιάδες αἱ πάμπαι· ἀξιολογώτεραι δὲ πόλεις *Βουενοσάϋραι*, παρὰ τὸν Πλάταν, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 100000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Μενδόξα*, καταστραφεῖσα τὸ 1859 ὑπὸ τρομεροῦ σεισμοῦ. 6) ἡ *Οὐρουγουάη* ἔχει 16000 □ καὶ ἐπισημότεραι πόλεις αὐτῆς εἶνε *Ἀνάληψις*, παρὰ τὸν Παραγουάην, πρωτεύουσα ἔχουσα 40000 κ 7) Ἡ *Οὐρουγουάη*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχει 5000 □ μ. καὶ πρωτεύουσαν *Μοντεβίδεον*, παρὰ τὸν Πλάταν, ἔχουσαν 40000 κ.

8) Ἡ *αὐτοκρατορία τῆς Βρασιλίας* ἔχει 140000 □ μ. (μόλις τὸ $\frac{1}{40}$ καλλιεργεῖται), καὶ 8 ἐ. κ. Ἐπισημότεροι ποταμοὶ ὁ *Φραγκῆσκος*, ὁ *Παράνας* καὶ ὁ *Ἀμαζόνιος*· ὄρη δὲ τὰ τῆς *Βρασιλιανῆς ὀρεινῆς χώρας* καὶ τὰ τῆς *Γουϊάνης* καὶ βαθύπεδα τὰ τοῦ *Μαράνωνος*. Ἡ χώρα αὕτη εἶνε ἐπίσημος διὰ τὰ πρωτογόνα δάση καὶ τοὺς ἀδάμαντας. Κυριώτερα δὲ προϊόντα εἶνε καφὲς (ἡ Βρασιλία εἶνε ἡ πρώτη καφεφόρος χώρα) σάκχαρον, βαμβάκιον καὶ χρωματύξυλα. Ἐπισημότεραι πόλεις *Ριοϊανείρον*, πρωτεύουσα καὶ πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 300000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Βαΐα* ἢ *Σαλβαδώρ*, πλουσία καὶ ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 130 000 καὶ πανεπιστήμιον. *Περναμβοῦκον*, ἔχον 65000 κ. καὶ *Πάρα*, παρὰ τὸν Τοκαντίνην (1).

9) Ἡ *Γουϊάνη*, τῆς ὁποίας τὸ ἀνατολικὸν ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους, τοὺς Ὁλλανδοὺς καὶ τοὺς Γάλλους. Εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Γουϊάνην (*Δεμεράρα*) ἀνήκει ἡ *Γεωργιούπολις*, ἥτις ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σταβροκη* ἀνῆκε πρότερον εἰς τοὺς Ὁλλανδούς, εἰς τὴν *Ὁλλανδικὴν* ἡ *Σούριναμ* ἀνήκει ἡ *Παραμάριβος*, καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἡ *Καϋέννη*.

Δυτικαὶ Ἰνδίαι.

§ 48. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καλοῦνται αἱ *Βαχαμικαὶ* ἢ *Λουκαΐκαὶ νῆσοι* καὶ αἱ *Ἀντίλλαι* (4500 □ μ. καὶ 3 $\frac{1}{2}$ ἐ. κ.) ἐκτεινόμεναι ἀπὸ τῆς Γιουκατάνης καὶ τῆς Φλωρίδος μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὁρινόκου. Αἱ νῆσοι τοῦ Βαχαμᾶ εἶνε ξηραὶ, ἀδενδροι καὶ κοραλλιοφόροι καὶ παρ' αὐτὰς κεῖται ἡ *Σύρτις* τοῦ Βαχαμᾶ. Αἱ μεγάλαι Ἀντίλλαι εἶνε ὀρειναὶ, δασώδεις, εὔφοροι καὶ λίαν καλλιεργημέναι (ἰδίως δὲ ἡ Αἰτή), αἱ μικραὶ Ἀντίλλαι εἶνε ἐν μέρει ξηραὶ καὶ ἀνυ-

(1) Σημ. Ἡ πρόσοδος τῆς Βρασιλίας εἶνε (1865) 165 ἐ. δρ. ἡ δαπάνη 180 ἐ, τὸ ἐξωτερικὸν χρέος 380 ἐ. δρ. τὸ ἐσωτερικὸν 240 ἐ. ὁ στρατὸς 22500, ὁ στόλος 22 ἀτμόπλοια καὶ 16 ἱστιοφόρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δροι. Τὸ κλίμα αὐτῶν ἰδίως ἕνεκα τῶν ἐπὶ 9 μῆνας ἐπικρατούντων ἀνατολικῶν ἀνέμων δὲν εἶνε τοσοῦτον θερμὸν, ὅσον ἐπὶ τῆς ἠπείρου, ἐξ ἄλλου ὅμως μέρους αἱ νῆσοι ὑποφέρουσιν ἀπὸ τὸν κίτρινον πυρετὸν, ἀπὸ φοβερὰς λαίλαπας (κατὰ τὸν Αὔγουστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον) καὶ ἀπὸ σεισμούς. Τὰ προϊόντα εἶνε ὅμοια μὲ τὰ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἰδίως δὲ γίνεται αὐτόθι πολὺ *σάκχαρον*, *καφὲς*, *καπνὸς* καὶ *βαμβάκιον*· αἱ δὲ νῆσοι εἶνε ἐκ τῶν πλουσιωτάτων καὶ ἐπιμελέστατα καλλιεργημένων μερῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ *ἀρχαῖοι κάτοικοι* ἐξηλείφθησαν σχεδὸν ἐντελῶς, τανῦν δὲ τὸ κύριον τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελοῦσιν οἱ *Νέγροι*, οἵτινες ἐν μέρει εἰσέτι εἶνε δοῦλοι, ἀλλ' ἐν ταῖς Βρετανικαῖς, Γαλλικαῖς καὶ Ὁλλανδικαῖς Δυτικαῖς Ἰνδίαις καὶ ἐν Αἴτῃ εἶνε ἐλεύθεροι. Οἱ *λευκοὶ* αὐτόθι εἶνε ἰδίως Ἄγγλοι, Ἱσπανοί, Γάλλοι καὶ ἀπόγονοι αὐτῶν.

1) Αἱ *Βαχαμικαὶ νῆσοι* εἶνε Ἀγγλικαὶ καὶ ἁλιεύονται περὶ αὐτὰς αἱ χελῶναι, ἡ δὲ Γουαναχάνη ἢ Σανσαλβάδωρ εἶνε ἡ πρώτη, ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ Κολόμβος τὸ 1492.

2) Αἱ *Μεγάλαι Ἀντίλλαι*. α) *Κοῦβα* (2000 □ μ.), Ἱσπανικὴ κτῆσις, τῆς ὁποίας ἡ *Ἀβάννα* εἶνε πρωτεύουσα καὶ πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα 150000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. β) *Ἰαμάϊκα*, Ἀγγλικὴ κτῆσις, ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν *Κιγκστῶνα* καὶ 32000 κ. γ) *Αἴτη* ἢ *Ἅγιος Δομίγγος*, ἥτις πρὸς Δ. μὲν περιλαμβάνει δημοκρατίαν Νέγρων ἔχουσαν πρωτεύουσαν τὸν λιμένα τοῦ *Πρίγκηπος* μὲ 30000 κ. πρὸς Α. δὲ τὴν νῦν Ἱσπανικὴν κτῆσιν *Ἅγιον Δομίγγον*. δ) *Πορτόρικον*, Ἱσπανικὴ κτῆσις.

3) Αἱ *Μικραὶ Ἀντίλλαι* διαιροῦνται εἰς τὰς *Βιργινικὰς*, τὰς *Καραϊβικὰς* καὶ τὰς *Ὑπηνέμους νήσους*. Εἰς τοὺς Ἄγγλους ἀνήκουσιν αἱ πλεῖσται (*Βαρβοῦδα* ἡ ἀνατολικωτάτη, *Ταβάγος* καὶ *Τριὰς*), εἰς τοὺς Γάλλους ἡ *Γουαδελούπη* καὶ ἡ *Μαρτινίκα*, εἰς τοὺς Ὁλλανδοὺς ἡ *Κουράσσαος*, εἰς τοὺς Δανοὺς ἡ τοῦ *Ἁγίου Σταυροῦ* καὶ ἡ τοῦ *Ἁγίου Θωμᾶ*, καὶ εἰς τοὺς Σουηδοὺς ἡ τοῦ *Βαρθολομαίου*.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βόρειος Ἀμερική.

§ 52. 1) Ἡ *Κεντρικὴ Ἀμερικὴ* (10000 □ μ. καὶ 2 ἐ. κ.) κεῖται πρὸς Ν. τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Μετὰ τὸν στενὸν ἰσθμὸν τῆς Πανάμας, ἔχοντα ὕψος 500 π., ἔπεται ἡ πρὸς τὰ ΒΔ. ἐκτεινομένη *Κορδιλλέρα τῆς Γουατεμάλης*, ἥτις πρὸς Δ. μὲν, ἔχουσα σειρὰν ἡφαιστείων, καταπίπτει ἀποτόμως, πρὸς Α. δὲ βαθμηδὸν πρὸς τὴν *παραλίαν τῶν Μοσκίτων*, ἥτις εἶνε χώρα εὐρεῖα, λίαν εὔφορος καὶ κεκαλυμμένη μὲ πυκνὰ ἐλώδη δάση. Αὐτόθι κεῖται καὶ ἡ λίμνη *Νικαράγουα*, διὰ τῆς ὁποίας οἱ δύο ὠκεανοὶ ἑνοῦνται κατὰ τὴν πόλιν *Παράμαρ*. *Κλίμα* αὐτῆς εἶνε τὸ τῆς διακεκαυμένης ζώνης, *προϊόντα* δὲ ἰνδικὸν, κοχενίλλη κτλ. καὶ σύγκειται ἐκ πολλῶν ἀνεξαρτήτων κρατῶν, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε *Γουατεμάλα*, ἔχουσα 50000 κ. *Σαλβάδωρ* 20000 καὶ *Λεόνη*, 30000.

2) Τὸ Μεξικὸν (40000 □ μ. καὶ 8 ἐ. κ.) κεῖται μεταξὺ τῶν δύο Ὠκεανῶν, καὶ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Χερσόνησοι αὐτοῦ εἶνε ἡ *Καλιφορνία* καὶ ἡ *Γιουκατάνη*, μεγάλοι ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσιν αὐτόθι, ὁ δὲ *Βόρειος* ποταμὸς αὐτοῦ ῥέει μόνον εἰς τὰ ΒΑ. ὅρια. Ἅπασα ἡ χώρα εἶνε ὑψίπεδον, αἱ δὲ *μεταλλοῦχοι Κορδιλλέραι τοῦ Μεξικοῦ* περικλείουσι τὸ ὑψίπεδον τοῦ Μεξικοῦ (7000 π.), τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ὂν εὔφορον μὲν, ἀλλ' ἄδενδρον, περιλαμβάνει ἐκ Δ. πρὸς Α. σειρὰν χιονοσκεπάστων καὶ ἐνεργῶν ἡφαιστείων ὀρέων (τὸ Ποποκάτεπλον ὑπὲρ τοὺς 16000 π.) Καταπίπτουσι δὲ αἱ Κορδιλλέραι αὗται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς θαλάσσας κλιμακηδὸν εἰς τὰς στενὰς καὶ ὀλιγολιμένους παραλίας· βορειότερον δ' ὑψοῦνται τρεῖς σειραὶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων κεῖνται ὑψίπεδα, καὶ τὸ Μεσαῖον ἐξ αὐτῶν καλεῖται *Σιέρρα Μήτηρ*. Διὰ τοῦ Μεξικοῦ διέρχεται ὁ βόρειος τροπικὸς κύκλος καὶ περικλείει τοῦτο ὅλα τὰ κλίματα, οἷον τὴν «ψυχρὰν χώραν τῶν ὑψηλῶν μερῶν, τὴν «εὔκρατον» τῶν κλιτύων μετὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐαρινοῦ κλίματος, καὶ τὴν «θερμὴν χώραν» εἰς τὰ παράλια μετὰ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ· ἡ δὲ ὥρα τῶν βροχῶν ἀρχίζει τὸν Ἰούνιον. Κατὰ δὲ τὸ διάφορον κλίμα ἀνταποκρίνονται καὶ τὰ φυτὰ τῶν διαφόρων ζωνῶν· κυριώτερα δὲ τούτων εἶνε βανίλλη, κακάον, ἰνδικὸν, κάκτος, μαχαγόνιον ξύλον καὶ καμπεχιανόν. Τὸ βασίλειον τῶν ζώων εἶνε τὸ αὐτὸ περίπου μὲ τὸ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, παρέχον καὶ ἄφθονον ἐρυθρόκοκκον· τὸ δὲ τῶν ὀρυκτῶν εἶνε πλουσιώτατον εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον· οὐδεμία δὲ χώρα εἶνε πλουσιωτέρα τοῦ Μεξικοῦ εἰς ἄργυρον.

Τὸ ἥμισυ περίπου τῶν κατοίκων ἀποτελοῦσιν οἱ *Ἰνδοί*, οἵτινες σχηματίζουσι τὰς κάτω τάξεις τοῦ λαοῦ. Οἱ *Λευκοὶ* εἶνε κυρίως Ἱσπανικῆς καταγωγῆς καὶ ἐπικρατοῦσα παρ' αὐτοῖς γλῶσσα ἡ Ἱσπανική, θρησκεία δὲ ἡ Καθολική (πολλὴ δεισιδαιμονία καὶ τυπικότης). Ἡ μεταλλουργία εἶνε σημαντική, ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν πᾶσαι αἱ ἐνασχολήσεις τῶν κατοίκων ὠπισθοδρόμησαν. Ἐσχάτως τὸ Μεξικὸν ἔλαβε μετὰ πολλὰς αἱματοχυσίας συνδρομῇ τῶν Γάλλων ἐξ Αὐστρίας τὸν Φερδινάνδον Μαξιμιλιανὸν διαδοχικὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλ' οἱ πόλεμοι εἰσέτι δὲν κατέπαυσαν. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις αὐτοῦ εἶνε *Μεξικὸν*, πρωτεύουσα ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 200000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Ἀκάπουλκον*, λιμὴν εἰς τὰ Δ. παράλια. *Πουέβλα*, ἔχουσα 75000 κ. *Βερακροῦζη*, πρώτη παράλιος πόλις κειμένη εἰς τὰ Α. παράλια.

3) Αἱ *Ἡνωμέναι ἐπικράτειαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς* (4500000 □μ. καὶ 32 ἑ.κ.) εἶνε κατὰ τὴν ἔκτασιν τὸ τέταρτον κράτος τῆς Οἰκουμένης (τὰ ἔχοντα τὴν μεγαλειτέραν ἔκτασιν κράτη εἶνε ἡ Ρωσσία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Κίνα, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Τουρκία) καὶ κεῖνται μεταξὺ τῶν δύο Ὠκεανῶν καὶ τῆς Βρετανικῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Μεξικοῦ, ἔχουσι πρὸς Ν. τὴν χερσόνησον *Φλωρίδαν*. Ἐπισημότεραι λίμναι εἶνε αἱ τοῦ *Καναδᾶ* καὶ ἡ *Μεγάλη Ἀλμυρὸς*, ποταμοὶ δὲ ὁ *Ἅγ. Λαυρέντιος*, ὁ *Οὐσόνιο*, ὁ *Μισσισίππης* μετὰ τοῦ *Ὄχιον*, *Μισσούρη*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ *Ἀρκάνσα*, ὁ *Βόρειος*, ὁ *Κολοράδος*, ὁ *Σακραμέντος* καὶ ὁ *Κολομβίας*.

Ἐπιφάνεια. Εἰς τὰ δυτικὰ ὑψοῦνται αἱ *Κορδιλλέραι*, περιέχουσαι πλείονας σειρὰς καὶ ὑψίπεδα. Ἡ *κεντρικὴ Κορδιλλέρα* περικλείει μετὰ τῆς *ἀνατολικῆς*, τὸ ξηρὸν καὶ στεππῶδες ὑψίπεδον τοῦ *Νέου Μεξικοῦ* (5000 π.) διαῤῥεόμενον ὑπὸ τοῦ Βορείου ποταμοῦ καὶ χωριζόμενον ἀπὸ τῆς πεδιάδος τοῦ Μεξικοῦ μόνον διὰ μικρῶν ἀνυψώσεων. Πρὸς Β. παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Βορείου ποταμοῦ, τοῦ Κολοράδου καὶ τοῦ Ἀρκάνσα ἐκτείνεται *ἀγρία ὀρεινὴ χώρα*, τῆς ὁποίας ἡ κορυφὴ *Φρεμόντον* εἶνε 12700 π. καὶ πρὸς Ν. αὐτῆς κεῖται τὸ *μεσημβρινὸν στενὸν* (7000 π.). Ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας βαίνουσιν αἱ *κεντρικαὶ Κορδιλλέραι* πρὸς τὰ ΒΔ. καλούμεναι αὐτόθι *Πετραῖα* ἢ *Ὀρεγόνεια ὄρη*. Ταπεινότεροι κλάδοι εἶνε ἡ *Σιέῤῥα Τεξικὴ* καὶ ὁ *Ὀζάρκης* (2000 π.) πρὸς τὰ ΒΑ. μέχρι τοῦ Μισσισίππη· βορειότερον δὲ οἱ *Μελανοὶ Λόφοι* μέχρι τῶν Καναδικῶν λιμνῶν. Μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν Κορδιλλερῶν καὶ τῶν *δυτικῶν ἢ βορειο μεριχανικῶν* θαλασσίων Ἄλπεων, αἵτινες ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Καλιφορνίας μέχρι τῆς Ἀλάσκας, κεῖται τὸ *ὑψίπεδον τοῦ Ὀρεγόνου* (Κολομβία) καὶ πρὸς Ν. τούτου τὸ *ὑψίπεδον τῆς Ἄνω ἢ Νέας Καλιφορνίας* (Σακραμέντος, Κολοράδος καὶ Ἀλατοῦχος λίμνη), ἔχον ξηρὰς καὶ ἐρήμους πεδιάδας εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Μεταξὺ τῶν θαλασσίων Ἄλπεων (Σιέῤῥα Νευάδα) καὶ τῶν ταπεινῶν παραλίων ὀρέων ὑπάρχει μακρὰ ὑπὲρ τὰ 100 μ. κοιλὰς ὡραία, εὔφορος καὶ πλήρης χρυσοῦ, διαῤῥεομένη ὑπὸ τοῦ Σακραμέντου. Πρὸς Α. κεῖνται τὰ *Ἀλλεγχάνεια ὄρη* (8000 □ μ.) ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῶν ΒΑ. πρὸς τὰ ΝΔ. μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου, τῶν λιμνῶν τοῦ Καναδᾶ, τοῦ Μισσισίππη καὶ τῆς θαλάσσης, κατὰ μέσον ὄρον 3000 π. ὑψηλὰ, τὰ ὁποῖα διασχίζονται πολλαχοῦ διὰ τῶν πολυαρίθμων καὶ ἐπὶ πολὺ πρὸς τὴν συγκοινωνίαν χρησίμων παραλιοποτάμων· διὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὐδσονίου χωρίζονται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μικρότερον, ἡ ὀρεινὴ χώρα τῆς Νέας Ἀγγλίας, κείμενον μεταξὺ τοῦ Ἀγ. Λαυρεντίου, τοῦ Οὐδσονίου καὶ τῆς θαλάσσης, εἶνε καὶ ὑψηλότερον. Τὰ Ἀλλεγχάνεια ὄρη εἶνε πλούσια εἰς σίδηρον καὶ λιθάνθρακας καὶ περιέχουσι ἐκτεταμένα δάση καὶ εὐφόρους θέσεις. Ἡ *Ἀτλαντικὴ παραλία πεδιὰς* γίνεται πρὸς Ν πλατυτέρα καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Μισσισίππη, ὕσα κατάρρυτον καὶ εὔφορον βαθύπεδον καὶ πρὸς Β. πλούσιον εἰς λιμένας ἐν γένει δὲ εἶνε ἡ πλέον εὐδαίμων καὶ μᾶλλον πολιτισμένη χώρα τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Διὰ διαφόρων διωρύχων συνδέονται οἱ ποταμοὶ τῆς παραλίας μετὰ τῶν ποταμῶν Ὀχίου καὶ Ἀγ. Λαυρεντίου. Μεταξὺ τῶν Κορδιλλερῶν καὶ τῶν Ἀλλεγχανείων ὀρέων ἰσοπεδοῦται βαθμηδὸν πρὸς Ν. ἀπὸ τῶν Μελανῶν Λόφων πρὸς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον τὸ *βαθύπεδον τοῦ Μισσισίππη* (50000 □ μ). Εἰς τὰ βόρεια μέρη αὐτοῦ παρὰ τὸν Μισσούριν ὅστις πηγάζει ἀπὸ τῶν Πετραίων ὀρέων, κα τὸν Μισσισίππην, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τῶν Μελανῶν Λόφων, ὑπάρχουσιν ἀπέραντοι ἐπιφάνειαι κεκαλυμμέναι μὲ χόρτον, Σαβάνναι καὶ Λειμῶνες (Πραιρίαι) καλούμεναι, καὶ ἐνιαχοῦ κεκαλυμμέναι ὑπὸ σειρῶν δένδρων ἢ διακοπτόμεναι ὑπὸ πρωτογόνων δασῶν. Αἱ πρὸς Β. καὶ Ν. τοῦ Ἀρκάνσα κείμεναι ὑψηλότεραι πεδιάδες εἶνε ἄνυδροι καὶ ἔρημοι ἀνευ φυτῶν, ἐνῷ νοτιώτερον εἰς τὴν Τεξικὴν ἔπονται πάλιν εὔφοροι λειμῶνες· ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Μισσισίππη ἐκτείνεται εὔφορος δασώδης, κατάρρυτος καὶ καλῶς καλλιεργημένη λοφώδης χώρα, ἥτις διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ὀχίου, χυνομένου εἰς τὸν Μισσισίππην καὶ πηγάζοντος ἀπὸ τῶν Ἀλλεγχανείων ὀρέων· ἡ δὲ κοιλὰς τοῦ Μισσισίππη, ὅστις εἶνε ἴσος κατὰ τὸ μέγεθος μὲ τὸν Ἀμαζόνιον, εἶνε κατὰ τὸν κάτω δρόμον αὐτοῦ ἑλώδης καὶ πολὺ δασώδης καὶ ὑπόκειται συχνὰ εἰς πλημμύρας. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν ὑπάρχουσι χῶραι ἑλώδεις καὶ τελματώδεις.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Ἡ δυτικὴ παραλία ἔχει ὠκεάνειον κλῖμα· ὁ Κολομβίας ἐπ' ὀλίγας μόνον ἡμέρας σκεπάζεται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲ πάγον, ἡ δὲ χιὼν εἶνε σπανιωτάτη. Εἰς τὰς μεσημβρινὰς παραλίας πόλεις, ἐν αἷς ἐπικρατεῖ ὁ κίτρινος πυρετός, ὁ ἀὴρ εἶνε θερμὸς, ὑγρὸς καὶ νοσερὸς, εἰς δὲ τὰ ἄλλα μέρη τὸ κλίμα εἶνε ἠπειρωτικὸν καὶ ψυχρότερον ἢ εἰς τοὺς ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος κειμένους ἐν Εὐρώπῃ τόπους, μάλιστα δὲ εἰς τὰ κείμενα πρὸς Α. μέρη ὁ ἀὴρ εἶνε ξηρὸς καὶ ἡ θερμοκρασία λίαν εὐμετάβλητος. Ἡ νέα Υόρκη, καί τοι κειμένη ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος μὲ τὴν Νεάπολιν, ἔχει ψυχρότερον κλίμα, καὶ τὸ μὲν θέρος αὐτόθι εἶνε, ὁποῖον καὶ ἐν Ῥώμῃ, ὁ δὲ χειμὼν, ὁποῖος ἐν Κοπενάγῃ. Εἰς τὸ κράτος τοῦ Ὀχίου τὸ κλίμα εἶνε ὁποῖον ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γερμανίᾳ. Ἡ ὡραιοτέρα ὥρα τοῦ ἔτους ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις εἶνε τὸ φθινόπωρον.

Κυριώτερα προϊόντα εἶνε ἐκ τῶν ὀρυκτῶν *λιθάνθρακες* καὶ *σίδηρος*, ἄφθονα, *χρυσὸς* ἐν Καλιφορνίᾳ, *πετρέλαιον*, *ἀπέραντα δάση* (δρῦς, μαγνίλιον, πλάτανοι καὶ ἄλλα ἐν Καλλιφορνίᾳ δένδρα μέχρι 300 π ὑψηλὰ) *ἀραβόσιτος*, *σῖτος*, ὄρυζα, *καπνὸς*, *βαμβάκιον* (ἡ βόρειος Ἀμερικὴ εἶνε ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ τοῦ βαμβακίου), *σάκχαρον* (ἐν Λουϊσιάνᾳ) ἐκ τῶν ζώων *κουγουάραι*, *ἄρκτοι*, *ἄρκτοι αἱ πλύντριαι*, *λύκοι*, πρόκυνες, *κάστορες*, *βούβαλοι*, *ἰνδικοὶ πετεινοὶ*, ἀποδημητικαὶ *περιστεραὶ* καὶ *κροταλίαι*.

Κάτοικοι. Οἱ *Ἰνδοὶ* ἢ σχεδὸν ἐντελῶς ἐξέλιπον, ἢ ὠθήθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἔμειναν ἄμικτοι μὲ τοὺς Εὐρωπαίους. Οἱ πρὸς Ν. *Νέγροι* (4 ἑκατ.) εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δοῦλοι. Οἱ *Λευκοὶ* (27 ἑκατ.) εἶνε ὁ κυριώτερος πληθυσμὸς τῆς χώρας, ὅστις δι' ἀπαύστων μεταναστεύσεων ταχύτατα αὐξάνει καὶ ἐξαπλοῦται ὁλονὲν πρὸς Δ. Οἱ πλεῖστοι τῶν Λευκῶν εἶνε *Ἄγγλοι*, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ πλεῖστοι *Γερμανοὶ* (8 ἑκατ.). Οἱ κάτοικοι τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν ἐξέχουσι διὰ τὸ ἀνδρικὸν φρόνημά των, τὴν ἔκτακτον ἐνεργητικότητα, ἐπιμονὴν, ἐπιμέλειαν καὶ τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα· κατὰ δὲ τὰς τεραστίους ἐπιχειρήσεις μόνον οἱ Ἄγγλοι τοὺς ὑπερβαίνουσιν. Ἐπικρατοῦσι δὲ αὐτόθι Ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ ἤθη καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία εὐγένεια, οὐδὲ διαφορὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τάξεων· ὑπῆρχεν ὅμως ἀντίθεσις δούλων καὶ ἐλευθέρων καὶ ἀριστοκρατία τοῦ χρώματος καὶ τῶν χρημάτων. Οὐδεμία ἐκκλησία ἐπικρατεῖ, διότι ἐπικράτειαι καὶ ἐκκλησίαι εἶνε κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων· ἐπικρατεῖ ὅμως ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς θρησκείας καὶ πολὺ θρησκευτικὸν πνεῦμα, ἡ δὲ περὶ ἐκκλησίας καὶ κλήρου φροντὶς εἶνε μέριμνα τῶν ἰδιωτῶν. Ἐξ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν οἱ Διαμαρτυρόμενοι εἶνε οἱ μᾶλλον πολυάριθμοι (Ἀναβαπτισταί, Μεθοδισταί, Πρεσβυτεριανοὶ κτλ.). Κυριωτέρα ἐνασχόλησις τῶν κατοίκων εἶνε ἡ γεωργία καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ κράτη, ἃ εἶχον πρότερον δούλους, αἱ φυτεῖαι· δὲν ἀπολείπονται δὲ οὐδὲ κατὰ τὴν βιομηχανίαν· εἰς δὲ τὸ ἐμπόριον μόνον οἱ Ἄγγλοι ὑπερβαίνουσι τοὺς κατοίκους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ τοῦ ἐσωτερικοῦ συγκοινωνία ἕνεκα τῶν ποταμῶν, τῶν διωρύχων, τῶν τεχνητῶν ὁδῶν καὶ τῶν σιδηροδρόμων εἶνε τὰ μάλα προσιτή. Ὅπως τὸ κράτος τοῦτο ἤνοιξε καὶ εἰς τὰ ἄλλα τὴν ὁδὸν τῆς ἀνεξαρτησίας, οὕτω πολὺ ἐξέχει ὑπὲρ πάντα καὶ ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν, καὶ δὲν ὑπάρχει κράτος ἐπὶ τῆς Γῆς, τὸ ὁποῖον τόσον ταχέως νὰ ἀνεπτύχθη. Αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι ἀποτελοῦσιν ὁμοσπονδίαν, ἥτις σύγκειται ἐκ 34 ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων Κρατῶν καὶ τινων Τοπαρχιῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσι δίαιταν κοινὴν, φροντίζουσαν περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ συγκειμένην ἐκ τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων· συνέρχεται δὲ ὁ σύλλογος οὗτος κατ' ἔτος εἰς τὴν ὁμοσπονδικὴν πρωτεύουσαν Βασιγκτῶνα καὶ ἔχει τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ ἀνήκει εἰς τὸν *πρόεδρον*, ὅστις ἐκλέγεται κατὰ τετραετίαν. Ἀπὸ τετραετίας ἤδη ἐξερράγη μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν βορείων καὶ νοτίων Κρατῶν πεισματωδέστατος καὶ φονικώτατος ἐμφύλιος πόλεμος διὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, ἣν οἱ μὲν Νότιοι ὑπερασπίζοντο, οἱ δὲ Βόρειοι ἐπολέμουν· ἡ δὲ ἔκβασις τοῦ πολέμου τούτου ἀπέβη ἤδη ὑπὲρ τῶν δευτέρων, οἵτινες ἤραντο τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ δολοφόνος χεὶρ ἀφείλετο ἐκ τοῦ μέσου τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρόεδρον αὐτῶν Λίνγκολν, τὸν ὁποῖον, δειχθέντα ὑπέρμαχον τῶν ὑπὸ δουλείας κατατρυχομένων, ἐθρήνησαν οἱ πάντες.

ά.) Ἐν τῇ *Μασσαχουσέττῃ* ἐπισημοτέρα πόλις εἶνε ἡ *Βοστόνη*, ἔχουσα 180000 κ. καὶ οὖσα ἡ τρίτη ἐμπορικὴ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. β.) Ἐν τῇ Νέᾳ Ὑόρκῃ, τῇ πλουσιωτάτῃ καὶ μᾶλλον κατοικημένῃ ἐπικρατείᾳ, πρωτεύουσα εἶνε ἡ παρὰ τὸν Οὐδσόνιον ποταμὸν ὁμώνυμος, ἥτις εἶνε ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τοῦ Νέου Κόσμου καὶ ἔχει 800000 κ. καὶ μετὰ τοῦ προαστείου τῆς *Βρουκλύνης* ὑπὲρ τὸ 1 ἑ. *Ἀλβανη*, παρὰ τὸν Οὐδσόνιον ποταμόν, πρωτεύουσα ἔχουσα 50000 κ. καὶ παρ' αὐτὴν τὴν *Ἐλιν διώρυγα*, ἥτις εἶνε 78 μ. μακρά *Βούφφαλος*, ἔχουσα 84000 κ. καὶ οὐχὶ μακρὰν τὸν *καταῤῥάκτην τοῦ Νιαγάρα* (4000 π. πλ. καὶ 160 ὕψ.) γ.) Ἐν τῇ *Πενσυλβανίᾳ Φιλαδέλφεια*, δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 570000 κ. καὶ πανεπιστήμιον. *Πιτσβούργη*, παρὰ τὸν Ὄχιον, ἔχουσα 70000 κ. καὶ ἐργοστάσια. δ.) Ἐν τῇ *Μαρυλάνδῃ Βαλτιμόρη*, πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα 214000 κ. ἑ.) Ἐν τῇ ὁμοσπονδικῇ χώρᾳ *Κολομβίᾳ Βασιγκτών*, πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα 62000 κ. ς.) Ἐν τῇ *Νοτίῳ Καρολίνῃ Καρλεστών*, ἡ κυριωτέρα ἀγορὰ τοῦ βαμβακίου, ἔχουσα 40000 κ. ζ.) Ἐν τῇ *Ὀχίῳ Κιγκινάτη*, παρὰ τὸν Ὄχιον, ἡ κυριωτέρα ἀγορὰ τῶν χοιρείων κρεάτων, ἔχουσα 160000 κ. η.) Ἐν τῇ *Ἰλλινοΐῳ Χικαγον*, ἔχουσα 120000 κ. θ.) Ἐν τῇ *Βισκονσίνῃ Μιλβωύκη*, παρὰ τὴν Μιχιγάνην, ἔχουσα 45000 κ. ι.) Ἐν τῇ *Μισσουρίᾳ Ἅγιος Λουδοβίκος*, παρὰ τὸν Μισσισίππην, ἔχουσα 160000 κ. ιά.) Ἐν τῇ *Λουϊσιάνᾳ Νέα Ὀρλεάνη*, παρὰ τὸν Μισσισίππην, ἐπίσημος ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 178000 κ. ὧν πολλοὶ ἦσαν δοῦλοι. ιβ.) Ἐν τῇ *Τεξικῇ Γαλβεστών*, λιμὴν. ιγ.) Ἐν τῇ *Καλιφορνίᾳ Ἅγιος Φρυγκίσκος*, ἐπίσημος ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 70000 κ. ιδ.) ἡ χώρα *Οὔτα*, ἔχουσα καὶ τὰς ἀποικίας τῶν Μορμόνων. (1)

(1) Σημ. Ἐκ τῶν 32 ἑ. κ. 4 ἑ. σχεδὸν ἦσαν δοῦλοι, 300000 αὐτόχθονες, εἰς τοὺς ἀνθενωτικοὺς ἀνῆκον 6 ἑ. σχεδὸν, ὧν τὰ 3 1|2 ἦσαν δοῦλοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4) Ἡ *Βρεταννικὴ Βόρειος Ἀμερικὴ* (140000 □ μ.) κεῖται πρὸς Β. τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, μεταξὺ τῶν τριῶν Ὠκεανῶν. Χερσόνησοι αὐτῆς εἶνε ἡ *Νέα Σκωτία* καὶ ἡ *Λαβραδόρη*, ὕδατα δὲ ἡ λίμνη τῶν *Ἱρκικῶν*, τῶν *Ἀνδραπόδων*, ὁ *Μακενζίας* ποταμός, ἡ *Βικτωρία* λίμνη, ὁ *Νέλσων*, αἱ λίμναι τοῦ *Καναδᾶ* καὶ ὁ ποταμὸς *Ἅγ. Λαυρεντίου*. Ὄρη δὲ εἰς τὰ δυτικὰ ἐξακολούθησις τῶν *Κορδιλλήρων*, αἵτινες αὐτόθι καλοῦνται *Πετραῖα* ὄρη καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μακενζίας· πρὸς Δ. δὲ κεῖνται αἱ *Βορειοαμερικανικαὶ παλάσιαι Ἄλπεις*, ὧν ὑψηλοτέρα κορυφὴ (16700 π.) εἶνε τὸ ὄρος *Ἅγ. Ἠλίας*. Πρὸς Α τῶν Κορδιλλήρων καὶ πρὸς Β. τῶν Μελανῶν Λόφων ἐκτείνεται ἡ *Ἀρκτικὴ πεδιὰς* μέχρι τῆς θαλάσσης (10000 □ μ.), περιέχουσα πολλὰς χαμηλὰς καὶ βραχώδεις σειρὰς καὶ πολυαρίθμους λίμνας καὶ ποταμοὺς κοινωνοῦντας πρὸς ἀλλήλους εἰς τὰς πολυμβρίας· ἡ ἀπέραντος αὕτη ἔκτασις ἡ κεκαλυμμένη μὲ βράχους καὶ λίμνας καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ἡ *ἐσκλασμένη χώρα*. Πρὸς Β ἡ χώρα εἶνε ἐντελῶς ἔρημος καὶ μὴ καλλιεργήσιμος, καθὼς καὶ ἡ Λαβραδόρη, ἥτις ἐνιαχοῦ εἶνε πλήρης ἀγρίων ὀρέων· πρὸς Ν. ὅμως τὸ ἔδαφος εἶνε πλῆρες δασῶν καὶ καλλιεργήσιμον, ἀλλὰ μόνον παρὰ τὰς λίμνας τοῦ Καναδᾶ καὶ τὸν ποταμὸν Ἅγ Λαυρέντιον ἀπαντᾶται καλλιέργεια. Τὸ κλίμα ἐκτὸς τῶν δυτικῶν παραλίων εἶνε ἠπειρωτικὸν καὶ ψυχρότερον ἢ εἰς χώρας τῆς Εὐρώπης κειμένας ὑπὸ τὸ αὐτὸ πλάτος· ἡ Λαβραδόρη πρὸς Β. εἶνε κεκαλυμμένη μὲ χιόνα καὶ πάγον· ἐν Καναδᾷ ὁ χειμὼν εἶνε δριμὺς καὶ τὸ θέρος θερμόν· καθ' αὐτὸ δὲ ἔαρ καὶ φθινόπωρον αὐτόθι δὲν ὑπάρχει· ἐν Κουεβέκη ὑπάρχει θέρος, ὁποῖον ἐν Παρισίοις, καὶ χειμών, ὁποῖος ἐν Πετρουπόλει.

Προϊόντα. Ἐκ τῶν φυτῶν σῖτος, *ξυλεία*, *σακχαροσυ-*

Ἡ πρόσοδος (1884) 4233 ἑ. δρ., ἡ δαπάνη 6898, τὸ χρέος (τὸν Μάϊον τοῦ 1884) 10291 ἑ. δρ. Στρατὸς μόνιμος 40000, οἱ δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἐκλεγέντες ἦσαν χιλιάδων ἑκατοντάδες· στόλος 426 ἀτμόπλοια (37 θωρακωτὰ) 2662 κανν. καὶ 113 ἱστιοφόρα, 1208 κανν. ὑπάρχουσι δὲ καὶ 85 θωρακωτὰ εἰς κατασκευήν. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν 3126084 τόννων (1 63).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δάμος, ἐκ τῶν ζώων *βούβαλοι*, *μόσχοι*, *ἔλαφοι*, *κάστορες*, *ἄρκτοι*, *ἄρκτοι αἱ πλύντριαι* (*Waschbaer*), *λευκαὶ ἄρκτοι*, *γουναρικὰ*, *φῶκαι* καὶ *θαλάσσιοι ἵπποι*. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς χώρας εἶνε ἐπίσημον μόνον διὰ τὰ γουναρικά, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπόριον ἐνεργεῖ ἡ ἑταιρία τοῦ Ὁὐδσονίου κόλπου. Οἱ ὀλιγάριθμοι αὐτόχθονες εἶνε *Ἰνδοὶ* καὶ *Ἐσκίμοι*, οἵτινες εἶνε μικροὶ τὸ ἀνάστημα, δύσμορφοι καὶ ἀκάθαρτοι, ἀλλ' ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ζῶντες ἀπὸ τῆς θήρας καὶ ἁλιείας καὶ ἔχοντες κατοικίδια ζῶα κύνας. Οἱ Ἐσκίμοι τῆς Λαβραδόρης ἐν μέρει προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Οἱ *Λευκοὶ* εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἄγγλοι καὶ οἱ ἐν τῷ κάτω Καναδᾷ Γαλλικῆς καταγωγῆς. Ἐν τῷ Κάτω Καναδᾷ (καὶ οὕτως ὀνομάζονται τὰ ἀνατολικὰ τῆς Καναδικῆς χώρας) ἐπισημότεραι πόλεις *Κουιβέκη*, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἅγ. Λαυρέντιον, πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὀχυρά, ἔχουσα 62000 κ. *Μοντρεάλη*, πρὸς τὰ ΝΔ, ἔχουσα 100 000 κ. Ἐν τῷ ἄνω Καναδᾷ *Κίγγστων*, παρὰ τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον. Πρὸς Δ. τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ κεῖται ἡ *νέα Βρουνσβίκη* καὶ ἡ *νέα Σκωτία* μὲ τὴν πόλιν *Ἁλιφάξην* (30000 κ.) Ἡ νῆσος *νέα Φουντλανδία* (νέα Γῆ) εἶνε τραχεῖα, βραχώδης καὶ ἄφορος, καὶ εἰς τὴν σύρτιν αὐτῆς ἐνεργεῖται ἐπίσημος ἁλιεία ταρίχου. Εἰς τοὺς Ἄγγλους ἀνήκουσι καὶ αἱ *Βερμοῦδαι νῆσοι*. Ἠρὰ δὲ τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν κεῖται ἡ Βρεταννικὴ Κολομβία.

5) Ἡ *Ρωσσικὴ Βόρειος Ἀμερικὴ* (24000 □ μ.) κειμένη εἰς τὰ ΒΔ τῆς ἠπείρου περιέχει μόνον ὀλίγας ἀποικίας.

6) Ἡ *Γρουλανδία* (20000 □ μ.) ἶνε πιθανῶς νῆσος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βουνώδης καὶ ἔρημος, ἀλλὰ πλήρης χιόνος καὶ πάγου. Οἱ ὀλίγοι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς βορείους πολικὰς χώρας, *Ἐσκίμοι*, οἵτινες, ζῶντες ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας, ἐν μέρει προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Εἰς τὸν ι'. ἤδη αἰῶνα ἐσυστήθησαν ἐκ τῆς Ἰσλανδίας ἀποικίαι ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας καὶ ἐκηρύχθη αὐτόθι ὁ Χριστιανισμός, ἀλλ' αἱ ἀποικίαι αὗται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέρρευσαν τὸν ιέ. αἰῶνα· αἱ δὲ νῦν ἀποικίαι τῶν Δανῶν ἐστυπώθησαν ἐπίσης ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας καὶ ἐνεργοῦσιν αὐτόθι ἁλιείαν φαλαινῶν καὶ θαλασσίων ἵππων.

Αὐστραλία.

160000 □ μ. καὶ 3 ἐ. κ.

§ 53. Ἡ *Αὐστραλία* καλουμένη καὶ *Ὠκεανία* ἢ *Πολυνησία* εἶνε ἡ μικροτέρα καὶ πλήρης νήσων ἤπειρος· γνωστὴ δὲ γενομένη ἡμῖν ἀπὸ τοῦ 1776 διὰ τοῦ θαλασσοπόρου Κούκου κεῖται ἐν τῷ Εἰρηνικῷ Ὠκεανῷ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου καὶ ἐντελῶς σχεδὸν ἐπὶ τοῦ νοτίου, ἐκτεινομένη ἐξ Α. πρὸς Δ ὑπὲρ τὰ 1600 μ. καὶ ἐκ Β. πρὸς Ν. ὑπὲρ τὰ 1000 καὶ συνισταμένη ἐκ τῆς ἠπείρου, τῆς Νέας Ὁλλανδίας καὶ πολλῶν νήσων (νῆσοι τῶν μεσημβρινῶν θαλασσῶν)

Ἡ *Νέα Ὁλλανδία* καὶ ὑπὸ στενωτέραν ἔννοιαν *Αὐστραλία*, κειμένη ἐπὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ πρὸς Α. ἀκρωτηρίου τοῦ *Βύρωνος* μέχρι τοῦ πρὸς Δ. *Στυπτοῦ* 550 μ. καὶ ἐκ τοῦ πρὸς Β. ἀκρωτηρίου τῆς *Ὄρκης* μέχρι τοῦ πρὸς Ν. ἀκρωτηρίου τοῦ *Βελσωνος* 430, ἔχει ἐπιφάνειαν 140000 □ μ. Εἶνε δὲ ἡ παραλία αὐτῆς, ὅπως καὶ ἡ τῆς Ἀφρικῆς, μονοτόνως ἐσχηματισμένη καὶ μόνον εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν κεῖται ὁ μέγας *κόλπος Καρπεντερία*, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν ὁ *Βοτάνυος* καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν ὁ *Σπένσερος*. Οἱ ποταμοὶ αὐτῆς εἶνε λίαν ἀσήμαντοι, ὁτὲ μὲν ὄντες ξηροί, ὁτὲ δὲ σχηματίζοντες ἐκτεταμένα ἕλη· κυριώτεροι δὲ πάντων εἶνε ὁ πρὸς Ν. χυνόμενος *Μυρράου*, ὅστις δέχεται μεγάλους παραποτάμους, (*Αιχλισον Δαρλιγγιον*) καὶ ὁ πρὸς Δ. χυνόμενος *Κυκνοπό-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταμος. Εἰς τὴν ΝΑ. πλευρὰν κεῖται ὀρεινὴ χώρα ἐκτεινομένη ἐκ Β. πρὸς Ν (*Kuarâ* ὄρη, Αὐστραλιακαὶ Ἄλπεις μεγάλαι 7000 π.), ἥτις περιλαμβάνει πλούσια εἰς λειμῶνας ὑψίπεδα (2000 π.) καὶ διασχίζεται ὑπὸ ὑψηλῶν σειρῶν. Πρὸς Α. μὲν καταπίπτουσι ταῦτα ἀποτόμως εἰς τὴν εὔφορον παράλιον πεδιάδα, πρὸς Δ. δὲ δι' εὐφόρων καὶ ὡραίων βαθμίδων πρὸς τὸ βαθύπεδον τὸ κατέχον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἔνθα ἐναλάσσονται πεδιάδες μὲ ὑηλοφίας, ἕλη καὶ ἁλατοῦχοι λίμναι μὲ ἀνύδρους καὶ ἀμμώδεις ἐρήμους, λειμῶνες καὶ εὔφορα τεμάχια γῆς μὲ ἁλατοῦχα φυτά, πυκνοὺς θάμνους καὶ ἄλση. Διαρρέεται δὲ ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ Μυρράιου.

Τὰ μὲν βόρεια τῆς νέας Ὁλλανδίας κεῖνται εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην καὶ ἡ ὑγρὰ αὐτόθι ὥρα τοῦ ἔτους πίπτει μεταξὺ Ὀκτωβρίου καὶ Ἀπριλίου, τὰ δὲ μεσημβρινὰ εἰς τὴν εὔκρατον· ἡ *νέα νότιος Οὐαλλία* ἐπὶ 9 μῆνας ἔχει καθαρὸν καὶ ξηρὸν ἀέρα, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀποικίας, ἐπικρατεῖ ἡ ὥρα τῶν βροχῶν· ἡ *Συδνέη* ἔχει τὴν μέσην ἐτησίαν θερμοκρασίαν τῆς Λισβώνας, καὶ ἡ χιὼν εἰς τὰς πεδιάδας εἶνε σπανιωτάτη. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα δεικνύουσι μεγάλην μονοτονίαν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε παραδόξου σχήματος. Τὰ δάση εἶνε λίαν μονότονα, ἔχοντα πρὸ πάντων *κομμιόφορα* καὶ *ἀκακίας*· ὑπάρχουσι προστέτι κάλαμοι δενδρόμορφοι, κερασοειδεῖς καρποί, ἔχοντες τὸ σκληρὸν ἔξωθεν, ὀλίγον εὐώδη, ἀλλὰ πολὺ ὡραῖα ἄνθη. Τὰ ἐν Νέᾳ Ὁλλανδίᾳ αὐτόχθονα θρεπτικὰ φυτὰ εἶνε ὀλίγα, ἐπιδίδουσιν ὅμως ἐξαιτίας τὰ παρεισάκτα. Τὰ περιεργότερα ζῶα αὐτῆς εἶνε τὰ διδελφῆ, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι καὶ τὰ *καγγουρόσυα*, οἱ *ὀρνιθόρυγχοι*, οἱ *κασουάριοι*, οἱ *μέλανες κύκνοι*, οἱ *λευκοὶ ἀετοὶ* καὶ αἱ *φῶκαι*· ἐκ τῶν παρεισάκτων ζώων ἀξιολογώτερα εἶνε τὰ πρόβατα· κυριώτερα δὲ προϊόντα (ἐν Βικτωρίᾳ) εἶνε μαλλίον καὶ χρυσός. Οἱ αὐτόχθονες (δυσειδεῖς *Νιγρίτοι*, ἢ *Ἀβοριγενοὶ Νέγροι*, ἢ *Παπόυαι*), ἔχοντες μελαψὸν χρῶμα, οὐλὴν καὶ μέλαιναν κόμην, λεπτοὺς βραχίονας καὶ κνήμας, ζῶσιν ἔτι εἰς τὴν πλέον βάρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαρον φυσικὴν κατάστασιν καὶ ἔχουσι μίαν μόνον ἐνασχόλησιν, τὴν ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς διὰ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας, διατρέχοντες τὴν χώραν καὶ ἀπέχοντες δυσπίστως ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους. Οἱ Ἄγγλοι ἵδρυσαν αὐτόθι διαφόρους ἀποικίας καταδίκων, ἐξορίστων καὶ ἐλευθέρων ἀποίκων, αἵτινες ταχέως ἤνθησαν. Κυριώτεραι δὲ εἶνε α) ἡ χώρα τῆς *Βασιλίσσης*. β) ἡ *νεανότιος Οὐαλλία*, ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται ὄχι μακρὰν τοῦ Βοτανύου κόλπου ἡ *Συδνέη*, ἔχουσα 90000 κ. καὶ πρὸς Δ. εἰς τὰ ἐνδοτέρω ἡ *Βαθούρστη*, ἔχουσα μεταλλεῖα χρυσοῦ. γ) ἡ *Βικτωρία* (Εὐδαίμων Αὐστραλία), τῆς ὁποίας ἡ πόλις *Μελβούρνη* ἔχει 90000 κ. καὶ εἰς τὰ πέριξ πολὺν χρυσόν. δ) Ἐν τῇ *Νοτίῳ Αὐστραλίᾳ* ἡ *Ἀδελαΐδη*, ἔχουσα 40000 κ. καὶ χρυσὸν καὶ χαλκόν. ε) Ἐν τῇ *Δυτικῇ Αὐστραλίᾳ* ἡ *Περθη*, παρὰ τὸν Κυκνοπόταμον. ς) Πρὸς Ν. τῆς Νέας Ὁλλανδίας κεῖται ἡ νῆσος *Τασμανία*, ἢ γῆ *Διεμένου*, ἥτις χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ *Βάσσου πορθμοῦ* καὶ ἔχει τὴν *Ὁβαρτόβνην* μὲ 20000 κ.

Ἐκ τῶν *Αὐστραλικῶν νήσων* ἄλλαι μὲν εἶνε ὑψηλαὶ καὶ ὀρειναὶ μὲ ἡφαίστεια φαινόμενα, ἄλλαι δὲ χθαμαλαὶ, ἀργότατα γεννηθεῖσαι καὶ ἀπαύστως γινόμεναι διὰ τῆς βαθμιαίας ἐργασίας τῶν κοραλλίων ζωϋφίων (κοράλλιοι νῆσοι)· σχηματίζουσι δὲ δύο σειρὰς, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικήν.

Ἡ ἐσωτερικὴ σειρὰ τῶν νήσων συνδέεται πρὸς Δ. μετὰ τῶν Μολουκκῶν καὶ τῶν Σουνδαίων καὶ περιλαμβάνει ὑψηλὰς νήσους. Εἶνε δὲ αὗται 1) ἡ *νέα Γουνέα* (11000 □ μ.) χωριζομένη ἀπὸ τῆς Νέας Ὁλλανδίας διὰ τοῦ *Τόρρου* πορθμοῦ καὶ οὖσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστος· τῆς δὲ γνωστῆς μέρος ἀνήκει εἰς τοὺς Ὁλλανδούς. 2) ἡ *Νέα Βρετανία* καὶ *νέα Ἰρλανδία*. 3) αἱ *νῆσοι τοῦ Σαλομῶντος*. 4) αἱ *νέαι Ἑβρίδες* ἢ *νῆσοι τοῦ Ἁλιέου Πνεύματος*. 5) ἡ *νέα Καληδονία*, Γαλλικὴ κτῆσις Μεταξὺ ὅλων αὐτῶν καὶ τῆς νέας Ὁλλανδίας κεῖται ἡ ἐπικίνδυνος θάλασσα τῶν Κοραλλίων. 6) ἡ μεγάλη διαλη νῆσος *νέα Ὁλλανδία* (3900

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

□ μ.), πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Νέας Ὁλλανδίας, μὲ τὴν *Βελιγκτῶνα*, κτῆσιν Ἀγγλικήν.

Ἡ ἐξωτερικὴ σειρὰ τῶν νήσων ἄρχεται πρὸς Α. τῶν Φιλιππίνων καὶ πρὸς Β. τῆς νέας Γουϊνέας, συνισταμένη ἐνιαχοῦ ἐκ χθαμαλῶν νήσων. Εἶνε δὲ αὗται 1) αἱ *Πελέβιαι νῆσοι*. 2) αἱ *Καρολίναι*, ἐκτεινόμεναι 400 μ. μακρὰν, Ἱσπανικὴ κτῆσις 3) αἱ *νῆσοι τοῦ Λόρδου Μυλγράβου*. 4) αἱ *Φιλικαὶ νῆσοι*, ἢ σύμπλεγμα τοῦ *Τόγγα*. 5) αἱ *νῆσοι τῶν Ἑταίρων* μετὰ τῆς *Ταΐτης*, τῆς ὡραιοτάτης τῶν Αὐστραλικῶν νήσων, ἥτις εἶνε ὑπὸ προστασίαν Γαλλικήν. 6) αἱ *Χθαμαλαὶ νῆσοι*. 7) αἱ *Μαρκέσαι νῆσοι*, Γαλλικὴ κτῆσις· κεχωρισμέναι δὲ κεῖνται αἱ *Μαριάναι* ἢ *Λαδρόναι* νῆσοι, Ἱσπανικὴ κτῆσις, καὶ αἱ διὰ τὴν μεταξὺ Ἀσίας καὶ βορείου Ἀμερικῆς θέσιν των σημαντικαὶ *Σανδβιχικαὶ* νῆσοι, κείμεναι περὶ τὸν βόρειον τροπικὸν μετὰ τῆς *Ὄβαιχης*, εἰς ἣν ὁ θαλασσοπόρος Κοὺκκος τὸ 1779 ἐθανατώθη.

Αἱ πλεῖσται τῶν νήσων κεῖνται εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην καὶ ἐντελῶς σχεδὸν (ἐκτὸς μέρους τῆς νέας Σηλανδίας) εἰς τὴν ζώνην τῶν κανονικῶν βροχῶν. Τὸ κλίμα αὐτῶν εἶνε λαμπρότατον, ἡ δὲ θερμότης ἕνεκα τοῦ πέριξ ὕδατος καὶ τῶν ἐτησίων πολὺ μετριασμένη, καὶ ἡ ἐπὶ τῶν νήσων φυτεία θαλερωτάτη. Ἀξιοσημείωτα δὲ τῶν φυτῶν αὐτῶν εἶνε οἱ *κοκκοφοίνικες*, τὰ *ἀρτόδενδρα* καὶ αἱ *βανανέαι*· τὰ *σιτηρά*, ὁ *οἶνος*, οἱ *μεσημβρινοὶ καρποὶ* καὶ τὸ *ζαχαροκάλαμον* ἐπιδίδουσιν, ὡς καὶ τὰ παρείσακτα κατοικίδια ζῶα, θαυμασίως· εἰς τὰ ἐγχώρια ζῶα ἀνήκουσιν οἱ *ψιττακοί*, τὰ *παραδείσια πτηνὰ* καὶ οἱ *ἀπάτειροι κύνες*.

Ἐπὶ τῆς νέας Γουινέας καὶ τῶν γειτνιαζουσῶν νήσων κατοικοῦσιν Αὐστραλοὶ Νέγροι, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν νήσων *Μαλαῖοι Αὐστραλοὶ* (ἐγχώριοι τῶν νήσων τῶν μεσημβρινῶν θαλασσῶν). Οὗτοι ἔχουσιν ἀνοικτὸν φαιὸν χρῶμα καὶ εἶνε εὐπροσήγοροι, εὔπιστοι, ἀγαθοί· φυλαὶ δέ τινες εἶνε πολεμικαὶ καὶ ἀνθρωποφάγοι, ὁποῖοι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦσαν οἱ εὔσωμοι καὶ ἐω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαλέοι καὶ συγχρόνως ἐπιδεκτικοὶ ἀναπτύξεως Νεοσηλανδοί. Εἰς πάντας τούτους εἶνε, κοινὸς ὁ διὰ χρωμάτων ποικιλμὸς τοῦ δέρματος· οὗτοι εἶχον κατὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Εὐρωπαίων μεγαλειτέραν τῶν Νιγριτῶν ἀνάπτυξιν καὶ ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν ἠθικοποίησιν, ἰδίως οἱ Νεοσηλανδοὶ καὶ οἱ ὑπὸ ἰδίους βασιλεῖς ὄντες κάτοικοι τῶν νήσων Σανδβιχικῶν καὶ Ἑταίρων.

ΤΕΛΟΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΔΕΥΤΕΡΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.

Σελὶς 19, στίχος 10, ἀνάγνωθι ἐξ ἀτμῶν. 25, 28, διακρίνεται ἐκ. 26. 19, φῦλα εἶνε 31, 32, ταχέως διατρέχει. 32, 19, τὸ $\frac{1}{12}$ περίπου. 36, 15, κίτρινοι. 37, 17 καὶ 21, ποῦ μὲν, ποῦ δὲ 41, 12, Ὁεπλάνδης καὶ 17 Ἐλγολάνδης 46, 17 εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν 12) ὁ Βόλγας. 54, 10, Κολάπιδος. 55, 26, Παγασητικοῦ 58, 34, ἀπελευθερωθείσης. 61, 21 140000 63, 24, μετὰ τὸ Ἀλιάκμονος πρόσθες *Κοζάνη*, ἔχουσα περὶ τὰς 13000 κ. 25, μετὰ τὸ μεθόρια πρόσθες ἔχουσα περὶ τὰς 12000 κ *Σιάτιστα*, πρὸς Ν. τῆς ἀνωτέρω, *Κορυτσά*, πρὸς Δ, ἔχουσα περὶ τὰς 12000 κ. Εἰς τὸν αὐτὸν στίχον μετὰ τὸ ἀνωτέρω πρόσθες ἔχουσα περὶ τὰς 9000 κ. *Μοναστήρι ἢ Βιτώλια*, πρὸς Β, ἕδρα πασσᾶ, ἔχουσα περὶ τὰς 32000 κ. 64, 13, κεῖνται μοναστήρια ὀρθοδόξων ἐγερθέντα. 65, 15, κῶμαι. 66, 1, ἀξιολογώτερον χωρίον καὶ 2 μετὰ τὸ Πέντε Πηγάδια πρόσθες στρατιωτικὸν σταθμόν. 68, 14. διαγράφεται τὸ 13, 17, Σκουπτσίνα. 77, 22, καταστρεπτικωτάτου. 78, 16, ἀπόβαλε τὸ μετὰ τὰ παράλια κόμμα 80, 4 πρὸς Δ. 82 16, 138600. 25, πρὸς Δ. 84, 5, 37125 85, 4, 3100. 88, 12, Κανδύλι. 89, 6, Σμυρναίων, 21, ἀπόβαλε τὸ πόλις. 90, 25, Ἀμοργοῦ καὶ 29 νησιδίων. 94, 33, Ζακύνθου, καὶ 34 τινῶν. 96, 5, Πλατανιστοῦς 102, 27, 1814. 103, 2, μ. Χ. 105, 21, Γουαδαλκιβίρος. 109, 31, Βραγάνσα, αὐτόθι τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα Κοΐμβρα ἔχει κτλ. 110, 2, ὑπέστη δὲ. 111, 6, Γουαδαλκιβίρον καὶ 19 Μαδρίτη 112, 12, μετὰ τὸ διωρύχων πρόσθες ὁποῖαι εἰσι, καὶ 15, ἀπόβαλε τὸ καί. 113, 1, βορειότερον αὐτῶν καὶ 10 Ταμέσεως 113, 18, πρὸς δὲ τὰ βόρεια καὶ 25 χλφερά. 123, 12, ἀπόβαλε τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεν. 128, 24, ἔχουσαι 130, 4, Γερμανικόν, καὶ 21 τὴν τῆς Γενεύης. 131, 17, προσβάλλεται δὲ ἡ χώρα. 132, 10, ἀπόβαλε τὸ καὶ μικραί. 133, 14, Αἰνσίδλερον. 137, 5, πολλοὶ δὲ 140, 25, μετὰ τὸ Κύρνον πρόσθες (ἰδὲ ἐν σελ. 104). 142, 17 καὶ διὰ τῆς χώρας. 143, 25, αἵτινές εἰσι 1) ἡ ἰδίως Ὁλλανδία, καὶ 26, ἐπισημότεραι δέ. 144, 15, 6) ἡ Ἄνω Ὑσσέλου, καὶ 24, καὶ ἀποτελοῦν βασίλειον περιωρισμένον. 146, 20 Τάτρας. 24, ὑψίστην, καὶ 29, ἐπίσημα. 147, 18, ἐκ δὲ τῶν ζώων εἶνε αὐτόθι, 19, ὁ δὲ Τίβισκος εἶνε ἰχθυοφόρος, 27, μετὰ τὸ αὐτῶν πρόσθ ς ἐπισημότεραι πόλεις, καὶ 28, ἀπόβαλε τὸ ἰδίαν. 167, 14, Ναγασάκη. 168, 7, αὐτοκρατορία, 18, Βραχμαπούτρας, καὶ 28, περιλαμβανουσῶν. 170, 26, ἀπόβαλε τὸ ἀναίσθητοι 171, 29, *Λιούκιοι*. 172, 6, Ἰραβάδδης, 7, *Λύα*, 11, Γοδαβάρης, καὶ 32 Πενδσχάβη. 175, 26, 450000, 34, *Μαϊ σύρη*. 176, 21, Ἀρακὰν καὶ Πεγγοῦ. 177, 26, ῥινόκεροι, καὶ 28, χελῶναι. 178, 6, οἰκήσεις, 20, Κιάχτα 180, 15, Ἰνδουκούσχια, καὶ 18, Ἐλβρούσια. 185, 10, περὶ τὰς 100000 κ. 186, 16, *Οὔρφα*, 20, Βαγδάτι καὶ Τίγριν. 189, 17, ἡ ἔλλειψις. 191, 19, Κασβέγου καὶ τῶν Ἐλβουρσίων. 193, 21, Δεραέχη. 194, 22, Σύδρας καὶ τῆς Γαβῆς. 199, 3, Σαχὴλ, 9, διεσκορπισμέναι, καὶ 11, ἔνθα εἶνε. 200, 13, Ζιολιβᾶν, 16, Κοβάρα. 201, 22, Σακκατοῦ καὶ 33 Κοαγκάστλη. 205, 9, *Καρτούλη*, 20, *Φιλαί*, 32, ἔχουσα περὶ τὰς 180000, καὶ 34, *Δαμιάτ*. 206, 11, *Καλάχαρις*, *Νιάσσα*, 12, *Νιάντσι*, 16, *Κοάντσαν*. 208, 4, Βουσχιμάννοι, 8, Βετσχουάνοι, καὶ 34, *Ἀννιβών*. 209, 1, Ἀναβάσεως. 210, 6, Ἁγ. Ῥόκου, 11, Οὐαλλίας, 22, Λαβραδόρην, Φλωρίδαν. 216, 25, Γρανάδης. 217, 27, πηγάζει. 220 30 *Καρχηδών*. 221, 13, Χουκουΐακα, 30 Μενδόζα, καὶ 31, Παραγουάη. 223, 30, Βαρβάδος. 224, 8, Μοσκονίτων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποίηση κεφαλαίου Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής